

Rhaglen Gyflawn

Gwasanaeth Democratiaeth
Swyddfa'r Cyngor
CAERNARFON
Gwynedd
LL55 1SH

Cyfarfod

**CYNGOR YMGYNGHOROL SEFYDLOG ADDYSG GREFYDDOL
(CYSAG)**

Dyddiad ac Amser

2.00 y.h., DYDD MERCHER, 20FED MEHEFIN, 2018

Lleoliad

Siambr Hywel Dda, Swyddfa'r Cyngor, Caernarfon LL55 1SH

Pwynt Cyswllt

Glynda O'Brien

01341 424301

glyndaobrien@gwynedd.llyw.cymru

(Dosbarthwyd: 12.06.18)

CYSAG

AELODAETH (7)

Plaid Cymru (4)

Y Cynghorwyr

Paul John Rowlinson
Judith Mary Humphreys

Elin Walker Jones

Menna Baines

Annibynnol (3)

Y Cynghorwyr

Richard Medwyn Hughes
Mike Stevens

Dewi Wyn Roberts

Aelodau Ex-officio

Cadeirydd ac Is-Gadeirydd y Cyngor – Y Cynghorwyr Annwen Hughes a Edgar Wyn Owen

Cristnogion a Chrefyddau Eraill

Disgwyl Enwebiad
Awaiting Nomination
Dr W Gwyn Lewis
Mrs Elizabeth Roberts
Eirian Bradley Roberts
Anest Gray Frazer

Yr Eglwys Fethodistaidd
Yr Annibynnwyr
Eglwys Bresbyteraidd Cymru
Undeb Bedyddwyr Cymru
Yr Eglwys Gatholig
Yr Eglwys yng Nghymru

Athrawon

Alwen Watkin
Miriam A. Amlyn
Cathryn Davey
Heledd Jones
Disgwyl Enwebiad

ASCL
NAS/UWT
UCAC
NUT
ATL

Aelodau Cyfetholedig

Parchedig Aled Davies

R H A G L E N

1. GWEDDI

2. ETHOL CADEIRYDD

I ethol Cadeirydd i'r pwyllgor hwn am y flwyddyn 2018/19.

3. ETHOL IS-GADEIRYDD

I ethol Is-gadeirydd i'r pwyllgor hwn am y flwyddyn 2018/19.

4. YMDDIHEURIADAU

I dderbyn unrhyw ymddiheuriadau am absenoldeb.

5. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

I dderbyn unrhyw ddatganiad o fuddiant personol.

6. MATERION BRYD

I nodi unrhyw eitemau sy'n fater bryd ym marn y Cadeirydd fel y gellir eu hystyried.

7. COFNODION

7 - 13

Bydd y Cadeirydd yn cynnig y dylid llofnodi cofnodion y cyfarfod o CYSAG a gynhaliwyd ar 8 Tachwedd 2017.

(Copi'n amgaaedig)

(A) MATERION YN CODI O'R COFNODION

14 - 16

Eitem 8 (b) – Cwrs TGAU Astudiaeth Grefyddol Newydd

I dderbyn, er gwybodaeth:

- (a) Copi o lythyr dyddiedig 21 Tachwedd 2017 anfonwyd at y Gweinidog dros Addysg, Llywodraeth Cymru
- (b) Copi o ymateb dyddiedig 6 Rhagfyr 2017 oddi wrth y Gweinidog dros Addysg.

(Copiau'n amgaaedig)

8. **CEFNOGAETH CYSAG**

I ystyried hysbysiad gan GwE i dynnu'n ôl gwasanaeth o gefnogaeth a ddarparir i CYSAG Gwynedd gan yr Ymgynghorydd Cefnogi Gwelliant o hyn ymlaen.

9. **AELODAETH**

17 - 20

(a) I dderbyn diweddariad ynghylch cais gan Ddyneiddiwr i wasanaethu fel aelod gyda phleidlais ar CYSAG Gwynedd.

(Copi'n amgaaedig)

Er gwybodaeth, gweler y ddolen isod ar gyfer cylchlythyr rhif 10/94 a gyhoeddwyd gan yr hen Swyddfa Gymreig yn 1994:

<http://www.wasacre.org.uk/publications/wag/W-cylchlythyr10-94.pdf>

(b) I dderbyn ymddiswyddiad oddi wrth Mr Gwyn Rhydderch fel aelod cyfetholedig o CYSAG.

(c) I dderbyn enwebiadau ar gyfer Aelodau cyfetholedig i wasanaethu ar CYSAG.

10. **GOBLYGIADAU FFRAMWAITH NEWYDD ESTYN I DREFNIADAU MONITRO CYSAG**

21 - 27

I dderbyn adroddiad ar yr uchod.

(Copi'n amgaaedig)

11. **HUNAN ARFARNU YSGOLION**

28 - 108

(a) I dderbyn, er gwybodaeth, ffurflenni monitro adroddiadau Hunan Arfarniadau ysgolion ar gyfer:

- Cyfnod Hydref 2017 i Gwanwyn 2018
- Cyfnod Gwanwyn 2018 i Haf 2018

(Copiau'n amgaaedig)

(b) I dderbyn cyflwyniad gan Suzanne Roberts, Adran Addysg Grefyddol Ysgol Y Moelwyn.

(Copi hunan-arfarniad yn amgaaedig)

(c) I gyflwyno crynodeb o Hunan Arfarniad yr ysgolion canlynol:

- (i) Ysgol y Moelwyn
- (ii) Ysgol Friars
- (iii) Ysgol Baladeulyn
- (iv) Ysgol Cwm y Glo
- (v) Ysgol Sarn Bach
- (vi) Ysgol Nebo

- (vii) Ysgol y Gelli
- (viii) Ysgol O M Edwards
- (ix) Ysgol Abererch

(Copïau'n amgaeedig)

12. ADRODDIAD DIWEDDARU 109 - 142

Diweddariad ar Addysg Grefyddol a Maes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau sydd ar hyn o bryd yn cael ei ddatblygu fel rhan o'r Cwricwlwm Newydd i Gymru

(Copi'n amgaeedig)

13. ADDOLI AR Y CYD - ADBORTH GAN AELODAU

I dderbyn adborth gan Aelodau yn dilyn mynychu gwasanaethau Addoli ar y Cyd mewn ysgolion.

14. ADRODDIAD BLYNYDDOL CYSAG GWYNEDD 2016/17 143 - 166

I dderbyn, er gwybodaeth, copi terfynol o adroddiad blynyddol CYSAG Gwynedd am y flwyddyn 2016/17.

(Copi'n amgaeedig)

15. CYMDEITHAS CYSAGAU CYMRU 167 - 194

(a) I dderbyn cofnodion cyfarfod Cymdeithas CYSAGau Gymru gynhaliwyd ar 9 Mawrth 2018.

(Copi'n amgaeedig)

(b) I nodi cynhelir cyfarfod nesaf Cymdeithas CYSAGau Cymru ar 6 Gorffennaf 2018 yn Oriol Môn, Llangefni.

(c) I ystyried cyfansoddiad drafft Cymdeithas CYSAGau Cymru.

(Copi'n amgaeedig)

(ch) I ystyried enwebiad ar gyfer Pwyllgor Gwaith Cymdeithas CYSAGau Cymru.

(Copi'n amgaeedig)

16. RHEOLI'R HAWL I DYNNU'N ÔL O ADDYSG GREFYDDOL

I dderbyn, er gwybodaeth, copi o'r ddogfen uchod a gyhoeddwyd yn ddiweddar.

(Copi i'w ddsbarthu yn y cyfarfod)

17. ADRODDIAD ESTYN AR ADDYSG GREFYDDOL

195 - 233

I ystyried yr adroddiad uchod.

(Copi'n amgaaedig)

C.Y.S.A.G. - CYNGOR YMGYNGHOROL SEFYDLOG AR ADDYSG GREFYDDOL 08/11/17

Yn Bresennol: Y Cynghorydd Paul J. Rowlinson (Cadeirydd)
Y Cynghorydd Elin Walker Jones (Is-gadeirydd)

Aelodau Cyngor Gwynedd : Y Cynghorwyr Menna Baines, R. Medwyn Hughes, Dewi Wyn Roberts, Mike Stevens

Cristnogion a chrefyddau eraill: Dr Gwyn Lewis (Eglwys Bresbyteraidd Cymru), Elizabeth Roberts (Undeb Bedyddwyr Cymru), Eirian Bradley Roberts (Yr Eglwys Gatholig), Anest Gray Frazer (Yr Eglwys yng Nghymru).

Athrawon: Miriam Amlyn, Cathryn Davey

Swyddogion: Mai Bere (Swyddog Gwella Ansawdd Addysg Cynorthwyol a Chlerc CYSAG) a Glynda O'Brien (Swyddog Cefnogi Aelodau).

GwE: Bethan James (Ymgynghorydd Cefnogi Gwelliant)

Ymddiheuriadau: Y Cyng. Judith Humphreys, Cynrig Hughes (Yr Annibynwyr), Alwen Watkin, Heledd Jones (Undebau Athrawon)

Estynnodd y Cadeirydd groeso cynnes i Anest Gray Frazer, cynrychiolydd Yr Eglwys yng Nghymru, i'w chyfarfod cyntaf o CYSAG.

1. GWEDDI

Agorwyd y cyfarfod gyda gweddi gan Dr Gwyn Lewis.

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Datganodd Y Cynghorydd Dewi Wyn Roberts fuddiant personol yn Eitem 8 – Hunan Arfarnu Ysgolion gan ei fod yn gwasanaethu ar Gorff Llywodraethu Ysgol Abersoch. Roedd o'r farn nad oedd yn fuddiant oedd yn rhagfarnu ac ni adawodd y Siambr yn ystod y drafodaeth ar yr eitem hon.

3. MATERION BRYS

(Nid oedd y materion canlynol wedi eu cynnwys ar y rhaglen ond cytunodd y Cadeirydd i'w hystyried dan Adan 100 (4)(b), Deddf Llywodraeth Leol 1972).

(a) Eglurodd y Cadeirydd ei fod wedi derbyn holiadur gan ESTYN i'w gwblhau erbyn 27 Hydref 2017 ond ei fod wedi gofyn am estyniad fel bo modd derbyn barn aelodau CYSAG ar yr ymatebion cyn ei anfon ymlaen yn ddi-oed i ESTYN.

Cyflwynwyd copi o'r holiadur i'r Aelodau ac fe gyfunwyd ar y diwygiadau canlynol:

- (i) Ychwanegu'r brawddegau isod i'r blychau yn y manau perthnasol (ac fe waned hyn gan Ymgynghorydd Cefnogi Gwelliant GwE tra yn y cyfarfod):

"Hawl gan bob cynghorydd i fod yn aelod o Gorff Llywodraethu, ac felly mewn sefyllfa i drafod addysg grefyddol gydag athrawon a disgyblion eu hysgolion.

Mae tystiolaeth storiol yn awgrymu bod yr arlwy ar gyfer disgyblion cynradd yn fwy cyfyng erbyn hyn, e.e. *adalw stori Feiblaidd*, yn hytrach na'u bod yn astudio effaith dysgeidiaethau crefyddol ar fywydau credinwyr neu'n ymgymryd â 'phrosiect' neu ymholiad sy'n seiliedig ar gwestiwn mawr neu sylfaenol.

Sicrhau amser digonol i'r pwnc yn her i'r ysgolion cynradd.

Prin yw'r cyfleoedd i adrannau AG i gydweithio gydag adrannau eraill ar faterion sy'n gorgyffwrdd".

- (ii) Diddymu'r frawddeg a oedd yn cyfeirio at absenoldeb staff gan nad oedd yn berthnasol.

Penderfynwyd: Cymeradwyo'r holiadur a gofyn i'r Swyddog Addysg Ardal Cynorthwyol anfon yr holiadur i ESTYN.

- (b) Adroddodd y Cadeirydd ei fod wedi derbyn cais gan Ddyneiddiwr i wasanaethu ar CYSAG Gwynedd fel aelod gyda phleidlais. Yn y cyfamser roedd y Cadeirydd wedi cyfeirio'r cais i Swyddog Monitro'r Cyngor er mwyn sicrhau y byddir yn cydymffurfio â chyfansoddiad CYSAG.

Adroddodd Ymgynghorydd Cefnogi Gwelliant GwE bod canllawiau i'w dilyn ar gyfer ffurfio CYSAG ac ym Mhwyllgor Addysg ym 1996 cytunwyd i sefydlu grwpiau fel a ganlyn:

Grŵp A	-	Cristnogion a Chrefyddau Eraill
Grŵp B	-	Athrawon
Grŵp C	-	Yr Awdurdod Addysg
Grŵp CH	-	Aelodau Cyfetholedig

Esboniwyd ymhellach bod Deddf 1993 sy'n diwygio Deddf 1944 a Deddf 1988 yn ei gwneud yn ofynnol i'r AALI sicrhau bod cyfansoddiad pwyllgor A cynhadledd maes llafur cytûn a grŵp A CYSAG (enwadau Cristnogol a chrefyddau eraill ac enwadau'r crefyddau hynny) gynrychioli'r gymuned leol. Mae'n ofynnol i nifer y cynrychiolwyr o bob enwad a chrefydd adlewyrchu'n fras gryfder cyfrannol yr enwad hwnnw neu'r grefydd honno yn yr ardal leol, cyn belled ag y bo hynny'n gyson â chyflawni'n effeithlon swyddogaethau'r pwyllgor neu'r grŵp. Gan hynny, mae'r darpariaethau statudol yn cydnabod y bydd achlysuron pan fydd buddiannau effeithlonrwydd yn drech na'r gofyniad i sicrhau cynrychiolaeth uniongyrchol gyfrannol.

Penderfynwyd: Nodi'r uchod a disgwyl ymateb gan y Swyddog Monitro.

4. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 14 Mehefin 2017 fel rhai cywir yn ddarostyngedig i'r cywiriadau canlynol:

- (a) Yn y Gymraeg:

7 (c) - “fel yn y sector cynradd...” yn lle “fel yn y sector ...” yn y 3ydd paragraff
 8 (b) (b) “7 Gorffennaf 2017 yn Wrecsam” yn lle “23 Mehefin 2016 yn Rhyl”

(b) Yn y Saesneg:

Yn yr ymddiheuriadau – “Presbyterian Church of Wales” yn lle “Union of Welsh Baptists”
 6 (b) – Ychwanegu “Talysarn” yn y paragraff 1af
 “Agreed” yn lle “Cytûn” yn yr ail baragraff
 “was not fully meeting” yn lle “was fully meeting” yn y 3ydd paragraff
 7 (a) “illness and confusion” yn lle “confusion and error”
 8 (b) (b) “7 July 2017 in Wrexham” yn lle “23 June 2016 in Rhyl”

5. ADRODDIAD BLYNYDDOL DRAFFT CYSAG GWYNEDD 2016/17

Cyflwynwyd Adroddiad Blynyddol Drafft CYSAG Gwynedd am y flwyddyn academaidd 2016-17, er cymeradwyaeth yr aelodau, cyn cyhoeddi'r adroddiad terfynol.

Adroddwyd gan yr Ymgynghorydd Cefnogi Gwelliant GwE, bod yr adroddiad yn grynhoed o drafodaethau CYSAG yn ystod y flwyddyn flaenorol o Fedi 2016 hyd Awst 2017, a'i fod gerbron yr aelodau, er mwyn rhoi cyfle iddynt fynegi barn ar yr adroddiad drafft.

Eglurwyd mai swyddogaeth CYSAG oedd cynghori'r Awdurdod Addysg ar faterion yn ymwneud â darparu Addysg Grefyddol ac Addoli ar y Cyd, a'r Maes Llafur Cytûn ar gyfer Addysg Grefyddol.

Tywyswyd yr aelodau drwy'r adroddiad gan gyfeirio ar y dulliau a ddefnyddir i roi sylw cyson i fonitro safonau Addysg Grefyddol, trwy graffu hunan arfarniadau ysgolion ac fe welwyd bod ansawdd yr hunan arfarniadau wedi gwella dros y flwyddyn ddiwethaf; adroddiadau arolygu ESTYN ynghyd â monitro canlyniadau arholiadau.

Tynnwyd sylw at gynllun gweithredu CYSAG Gwynedd a oedd yn amlinellu 4 blaenoriaeth.

Cytunwyd i'r dyfodol i ysgolion gyflwyno eu hunan arfarniadau yn y tymor yn dilyn derbyn arolygiad.

Gwnaed fân ddiwygiadau i'r adroddiad drafft tra yn y cyfarfod ac addawodd yr Ymgynghorydd Cefnogi Gwelliant GwE y byddai'n gwirio'r ddogfen cyn cyflwyno'r adroddiad terfynol.

Diolchwyd i'r Ymgynghorydd Cefnogi Gwelliant GwE am baratoi'r Adroddiad Blynyddol Drafft.

Penderfynwyd: Derbyn gyda diolch Adroddiad Blynyddol Drafft CYSAG ar gyfer 2016-17, a gofyn i'r Ymgynghorydd Cefnogi Gwelliant GwE wneud unrhyw gywiriadau a newidiadau golygyddol a gytunwyd yn y cyfarfod cyn cyhoeddi'r adroddiad terfynol.

6. ADDOLI AR Y CYD

Cyflwynwyd Canllawiau Atodol gan ESTYN a Chymdeithas CYSAGau Cymru mewn perthynas ag addoli ar y cyd mewn ysgolion anenwadol.

Derbyniwyd eglurder ar beth yn union yw addoli ar y cyd gan yr Ymgynghorydd Cefnogi Gwelliant GwE gan nodi bod Deddf Diwygio Addysg 1988 a Chylchlythyr 10/94 Swyddfa Cymru yn pennu'r gofynion cyfreithiol ar gyfer addoli ar y cyd mewn ysgolion yng Nghymru. Gofynnir i ysgolion ddarparu addoli ar y cyd bod dydd i bob disgybl cofrestredig gan ddilyn patrwm Cristnogol yn bennaf neu'n gyfan gwbl. Gall addoli ar y cyd gael ei gynnal unrhyw bryd yn ystod diwrnod yr ysgol ac nid oes rhaid iddo fod yn dorfol - gall gael ei ddarparu i ddosbarth neu flwyddyn ysgol. Esboniwyd bod hawl gan rieni i eithrio eu plant o addoli ar y cyd gydag ysgolion yn gorfod cytuno i geisiadau o'r fath.

Gofynnwyd i Aelodau CYSAG i ba raddau maent yn awyddus i fonitro addoli ar y cyd mewn ysgolion. Pwysleisiwyd nad oedd angen dod i farn ar ansawdd yr addoliad ond yn hytrach bod yr ymarferiad ar gyfer gwella deallusrwydd Aelodau o'r hyn a gyflwynir gan ysgolion yn yr addoliad.

Awgrymwyd gan Aelodau y byddent yn fodlon mynychu'r ysgolion hynny lle maent yn gwasanaethu ar y cyrff llywodraethu ac y byddai'n gwrtais i'r awdurdod addysg gysylltu â'r ysgolion hynny i'w hysbysu o'r bwriad ac wedyn i'r ysgolion estyn gwahoddiad i Aelodau CYSAG fynychu pan fyddent yn cynnal eu haddoliad ar y cyd.

Penderfynwyd: (a) Derbyn a chymeradwyo i'r 6 aelod etholedig sy'n gwasanaethu ar CYSAG fonitro addoli ar y cyd yn yr ysgolion hynny lle maent yn llywodraethwyr yn eu wardiau.

(b) Gofyn i'r Swyddog Gwella Ansawdd Addysg Cynorthwyol gysylltu â'r ysgolion i'w hysbysu o'r bwriad uchod fel bo modd i'r Penaethiaid a'r Aelodau drefnu iddynt fynychu sesiwn addoli ar y cyd.

7. HUNAN ARFARNIADAU YSGOLION

(a) Tywysodd y Swyddog Gwella Ansawdd Addysg Cynorthwyol yr Aelodau drwy daflen a gyflwynwyd yn nodi crynodeb o ganfyddiadau ysgolion gan dynnu sylw bod 4 ysgol gynradd, a dim un ysgol uwchradd nac ysgol arbennig wedi eu harolygu gan ESTYN yn ystod tymor yr Haf 2017. Cyfeiriwyd at sylwadau ESTYN o dan baragraff Gofal, cymorth ac arweiniad, gan nodi mai ychydig iawn o fanylder a roddir i addysg grefyddol.

Yng nghyswllt Ysgol Rhosgadfan o safbwynt y dyfarniad o anfoddhaol o dan y pennawd Gofal, cymorth ac arweiniad, nodwyd y cyfeirir at ddarpariaeth ar gyfer disgyblion ag anghenion dysgu ychwanegol gyda datblygiad ysbrydol, moesol a chymdeithasol disgyblion yn dda.

(b) Tywyswyd yr Aelodau drwy hunan arfarniadau Ysgolion Abersoch a Felinwnda gyda'r safonau, y ddarpariaeth addysg yn dda a chyfeiriwyd bod yr Ysgolion wedi adnabod elfennau i dderbyn sylw, megis:

- Datblygu sgiliau ysgrifennu estynedig disgyblion wrth iddynt ddysgu am grefydd arall ar wahân i Gristnogaeth
- Mwy o gyfleoedd i'r disgyblion fagu hyder wrth ofyn ac ateb cwestiynau penodol er mwyn mynegi barn am faterion moesol perthnasol
- Sicrhau bod cyfleoedd rheolaidd yn cael ei roi i ymwelwyr ddod i gyfnodau addoli ar y cyd

PENDERFYNWYD: (a) Derbyn a nodi cynnwys yr arolygiadau a'r hunan arfarniadau a gofyn, yn unol â'r drefn, i'r Swyddog Gwella Ansawdd Addysg

Cynorthwyol, anfon llythyr at yr ysgolion uchod yn nodi gwerthfawrogiad CYSAG o'r ymdrechion a wneir gan yr ysgolion i gyrraedd y graddau.

(b) Gofyn i'r Swyddog Gwella Ansawdd Addysg Cynorthwyol lythyr hefo'r ysgolion hynny sydd wedi derbyn arolygiad ym mis Hydref i ofyn iddynt gyflwyno eu hunan arfarniad i gyfarfod nesaf CYSAG ym mis Chwefror.

8. DIWEDDARIAD GAN YMGYNGHORYDD CEFNOGI GWELLIANT GWE

(a) Ffurflen Hunan Arfarniad Drafft

Cyfeiriodd yr Ymgynghorydd Cefnogi Gwelliant GwE at dudalennau 32-33 yn y Rhaglen a oedd yn cynnwys ffurflen hunan arfarniad a anfonir at ysgolion i'w cyflwyno ar gyfer monitro gan CYSAG

Atgoffwyd yr Aelodau bod Fframwaith Arolygu ESTYN wedi newid ers Medi 2017, mewn cydweithrediad â chydweithwyr a swyddogion CYSAG, roedd yr Ymgynghorydd Cefnogi Gwelliant GwE wedi addasu'r ffurflen ac fe gyflwynwyd y drafft i'r Aelodau, er canfod eu barn o'r cynnwys.

Eglurwyd bod maes arolygu 1 yn y Fframwaith newydd yn cyfeirio at safonau addysg grefyddol gan ofyn pa mor dda mae'r disgyblion yn gwneud cynnydd mewn addysg grefyddol, sef bod yn ymwybodol o safonau'r disgyblion.

Cyfeiria'r ail faes at Les ac agweddau at ddysgu - efallai bod CYSAG yn awyddus i wybod sut mae disgyblion yn teimlo tuag at addysg grefyddol yn yr Ysgol, a ydynt yn mwynhau'r pwnc ac yn cyfrannu at eu datblygiad at ddinasyddion llwyddiannus

Ym maes arolygu 3 cyfeirir at brofiadau mae plant yn cael. Rhoddir cyfle i gyfeirio at y gwersi - a yw'r disgyblion yn cael croestoriad o grefyddau, ydynt yn mynd ar ymweliadau a fyddai yn helpu plant i wella addysg grefyddol.

O safbwynt Gofal, cymorth ac arweiniad mewn addysg grefyddol – h.y. beth yw effaith yr addysg grefyddol, gofynnir i ysgolion nodi i ba raddau mae addysg grefyddol yn dod a chymuned at ei gilydd, a yw'r disgyblion yn cael profiadau eang yn eu cymunedau.

Yng nghyd-destun Arweinyddiaeth a rheolaeth, gofynnir i ba raddau mae athrawon yn craffu ar addysg grefyddol, a ydynt yn adnabod y cryfderau a gwendidau i sicrhau bod addysg grefyddol yn gyson dda.

Gofynnwyd am farn y Pwyllgor o gynnwys y ffurflen ddrafft uchod ac mewn ymateb amlygwyd y pwyntiau canlynol:

- (a) Y byddai'r ffurflen yn cael ei throsglwyddo i Benaethiaid pwnc i'w chwblhau ac nid o reidrwydd yn cael ei chwblhau gan Bennaeth ysgol
- (b) Bod y gofyn yn ormod eleni wrth i Benaethiaid orfod ddygymod â'r Fframwaith Arolygu newydd. Gwyntyllwyd y syniad i gadw'r ffurflen yn ôl am flwyddyn gan fod Penaethiaid yn gorfod ymdopi hefo trefn newydd beth bynnag.
- (c) A yw'r cwestiynau braidd yn gyffredinol, h.y. pa dystiolaeth fydd yn cael ei ddefnyddio i ymateb i'r cwestiynau ac a yw hunan ddatblygiad y plentyn yn cael ei golli?
- (d) Bod pob pwnc arall yn cael eu bandio o fewn chwarterli yn CA3 heblaw addysg grefyddol. Fodd bynnag cyflwyno ysgolion ddata i GwE ond nid oedd yn hawdd tracio ar lefel ehangach.
- (e) Nad oedd addysg grefyddol yn cael sylw pob blwyddyn mewn ysgolion cynradd fel hunan arfarniad pynciol

Nododd un aelod y byddai'n barod i gwblhau'r ffurflen ar ran Ysgol Eifionydd.

Penderfynwyd: Y byddir yn rhoi dewis i ysgolion pa ffurflen i'w chwblhau ond efallai dewis ambell Ysgol i'w dreialu yn y flwyddyn newydd.

(b) Cwrs TGAU Astudiaeth Grefyddol Newydd

Mynegwyd pryder ynglŷn â'r diffyg mewn gwrslyfrau i'r cyrsiau TGAU a Safon Uwch sef bod y llyfrau yn hwyr yn cael eu cyhoeddi, bron i flwyddyn ar ôl cychwyn y cwrs sydd yn ychwanegu at bwysau gwaith athrawon.

Cyfeiriwyd bod llythyr wedi ei anfon ar 23 Mehefin 2017 at Gydbwyllgor Addysg yn mynegi pryder a chais i sicrhau bod ysgolion yn derbyn adnoddau cyfrwng Cymraeg mewn da bryd, ond ni dderbyniwyd ymateb.

Mynegwyd pryder pellach bod athrawon yn mynd i gael ei beirniadu yn y canlyniadau.

Penderfynwyd: Gofyn i'r Swyddog Gwella Ansawdd Addysg Cynorthwyol:

(a) Anfon llythyr i'r Gweinidog dros Addysg ynghyd â'r Comisiynydd Iaith Gymraeg i ddatgan pryder o'r sefyllfa uchod.

(b) Gyfeirio'r mater er sylw pellach gan Bwyllgor Craffu Addysg ac Economi'r Cyngor.

(c) Addysg Grefyddol a'r cwricwlwm newydd

Adroddodd yr Ymgynghorydd Cefnogi Gwelliant GwE ar gyfer paratoi at y cwricwlwm newydd fod grŵp o ysgolion arloesi sydd yn gyfrifol am ddatblygu'r cwricwlwm Dyniaethau wedi ymchwilio i gwricwla gwledydd eraill ac wedi derbyn arweiniad gan arbenigwyr allanol. Nodwyd ymhellach bod y Llywodraeth wedi comisiynu arbenigwyr i baratoi papurau ar "yr hyn sy'n bwysig" mewn addysg grefyddol (Barbara Wintersgill), hanes (Dr Elin Jones), Daeryddiaeth (Elinor Rawling) a busnes (Prifysgol Caerdydd). Comisiynwyd Cymdeithas CYSAGau Cymru i baratoi adroddiad hefyd a nododd Miss Bethan James ei bod wedi cyfrannu at y gwaith hwn. Nodwyd bod Barbara Wintersgill wedi adnabod 6 syniad megis:

1. Parhad, Newid ac Amrywiaeth / Continuity, Change and Diversity
2. Geiriau a Thu Hwnt / Words and Beyond
3. Bywyd Da / A good Life
4. Gwneud Synnwyr o Brofiadau Bywyd / Making Sense of Life's Experiences
5. Dylanwad, Cymuned, Diwylliant a Phwêr / Influence, Community, Culture and Power
6. Y Darlun Mawr / The Big Picture

Roedd Gweithgor Cymdeithas CYSAGau Cymru wedi adnabod 3 peth pwysig:

1. Ymwybyddiaeth o brofiadau bywyd a'r cwestiynau a godir ohonynt
2. Credoau, dysgeidiaethau ac ymarferion
3. Archwilio ac ymatebion personol

ac fe fyddir yn cyflwyno adroddiad i'r Grŵp Dyniaethau ar 13 Tachwedd.

(ch) E-gylchgrawn Addysg Grefyddol

Nodwyd bod rhifyn 4 yn ymwneud â'r amgylchedd ar wefan HWB.

Penderfynwyd: Derbyn, nodi a diolch i'r Ymgynghorydd Cefnogi Gwelliant GwE am y diweddariad uchod.

9. CYMDEITHAS CYSAGau CYMRU

(a) Cofnodion cyfarfod diwethaf

Cyflwynwyd cofnodion drafft cyfarfod diwethaf o'r Gymdeithas a gynhaliwyd ar 7 Gorffennaf 2017.

(b) Nodi dyddiadau o gyfarfodydd nesaf Cymdeithas CYSAGau Cymru:

- Dydd Gwener, 10 Tachwedd 2017 - Canolfan Ddinesig, Pen-y-bont Ar Ogwr
- Dydd Gwener, 9 Mawrth 2017 – Canolfan Ddinesig, Abertawe

(c) Cyflwynwyd diweddariad ar y broses o ddiwygio'r cwricwlwm gan Manon Jones, Llywodraeth Cymru.

Penderfynwyd: (a) Derbyn a nodi cynnwys y cofnodion.

(b) Nodi'r dyddiadau uchod.

(c) Nodi'r diweddariad.

Dechreuodd y cyfarfod am 2:00 pm a daeth i ben am 4.10 pm

CADEIRYDD

Eitem 7a

Pennaeth Addysg Head of Education Garem Jackson

Gofynnwch am/Ask for:

Garem Jackson

☎ (01286) 679467

Ein Cyf / Our Ref:

2017 11 21 Llyth Gweinidog Add Llyw / CYSAG

📄 (01286) 677347

Eich Cyf / Your Ref:

✉ garemjackson@gwynedd.gov.uk

21 Tachwedd 2017

Ms Kirsty Williams AC
Ysgrifennydd Cabinet dros Addysg
Llywodraeth Cymru
5ed Llawr
Tŷ Hywel
Bae Caerdydd
CF99 1NA

Annwyl Ms Williams

ADNODDAU CYFRWNG CYMRAEG AR GYFER TGAU ASTUDIAETHAU CREFYDDOL NEWYDD

Yn dilyn cyfarfod diweddar o'r Cynghor Ymgynghorol Sefydlog Addysg Grefyddol Gwynedd (CYSAG) gofynnwyd i mi ysgrifennu atoch ynglŷn â'r diffyg adnoddau Cymraeg ar gyfer y cwrs TGAU Astudiaethau Crefyddol newydd.

Adroddodd athrawes ysgol uwchradd sydd yn aelod o CYSAG ei bod, gyda chymorth rhai athrawon eraill, wedi gorfod cyfieithu'r llyfryn gwaith isod i'r Gymraeg:

WJEC – GCSE – Religious Studies Unit 1 Religion and Philosophical Themes

Nododd yr athrawes ei bod yn teimlo bod hyn yn gwbl annerbyniol. Mynegodd y Pwyllgor ei anfodlonrwydd gyda'r sefyllfa hon, yn arbennig gan i CYSAG fod wedi llythyr gyda CBAC ar 23/06/17 (llythyr atodol) i fynegi ein pryder am y diffyg adnoddau Cymraeg ac yn gofyn am gadarnhad y byddai'r ysgolion yn derbyn adnoddau mewn da bryd ar gyfer cyflwyno'r cwrs. Ni wireddwyd y cais ac ni chafwyd ymateb i'r llythyr hwnnw.

Dwi'n siŵr y byddwch yn cytuno bod sefyllfa o'r fath yn gwbl annerbyniol ac wedi ychwanegu llwyth gwaith aruthrol i'r athrawon.

Gwn o'ch datganiadau cyhoeddus eich bod yn gefnogol iawn i'r Gymraeg ac rydym yn gwerthfawrogi hynny. Byddwn yn ddiolchgar iawn i chi am eich cymorth i bwysu ar CBAC i ddarparu gweddill y deunyddiau ar gyfer y cwrs newydd TGAU Astudiaethau Crefyddol mor fuan â phosib ac i dderbyn cadarnhad na fydd sefyllfa o'r fath yn codi eto.

Yn gywir

Paul Rowlinson

Garem Jackson

**Cyng. Paul Rowlinson
Cadeirydd CYSAG Gwynedd**

**Garem Jackson
Pennaeth Addysg**

c.c. Mr Carwyn Jones, Prif Weinidog
Ms Mary Hughes, Comisiynydd y Gymraeg

Swyddfa'r Cynghor
Caernarfon
Gwynedd LL55 1SH
01766 771000
www.gwynedd.gov.uk

Kirsty Williams AC/AM
Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg
Cabinet Secretary for Education

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Eich cyf/Your ref 2017 11 21 Lyth Gweinidog Add Llyw / CYSAG
Ein cyf/Our ref KW/05124/17

Garem Jackson Pennaeth Addysg
Cyngor Gwynedd Council
Swyddfa'r Cyngor
Caernarfon
Gwynedd
LL55 1SH

garemjackson@gwynedd.gov.uk

6 Rhagfyr 2017

Annwyl Mr Jackson

Diolch am eich llythyr dyddiedig 21 Tachwedd sy'n nodi pryderon ynglŷn â'r diffyg adnoddau Cymraeg ar gyfer y cwrs TGAU Astudiaethau Crefyddol newydd.

Caiff gwrslyfrau i gefnogi cymwysterau CBAC eu cyhoeddi yn Saesneg gan gyhoeddwy yn Lloegr fel menter masnachol. Nid oes gan Lywodraeth Cymru na CBAC unrhyw ddylanwad dros ddyddiad cyhoeddi'r gwrslyfrau hyn. Trefnir fersiynau Cymraeg o'r gwrslyfrau gan CBAC gyda nawdd Llywodraeth Cymru, ond mae argaeledd y fersiynau Cymraeg yn ddibynnol ar amserlenni cynhyrchu'r fersiynau Saesneg.

Yn yr achos hwn ni chafodd y fanyleb ar gyfer y pwnc ei hachredu'n derfynol tan canol Hydref 2016. Yn dilyn hyn cafodd awduron Hodder bedwar mis i addasu cynnwys y gwrslyfr oedd wedi'i ddatblygu ganddynt ar gyfer Eduqas. Mae'n cymryd oddeutu wyth mis i'r cyhoeddwr gyhoeddi'r llyfr yn dilyn derbyn y testun gan yr awduron. Ni chyhoeddwyd y llyfr yn Saesneg ar gyfer cymhwyster CBAC felly tan Awst 2017.

Er mwyn gwella ar amserlenni rydyn ni wedi gofyn i CBAC ailedrych ar wahanol gamau yn y broses gyhoeddi. Mae CBAC wedi cynyddu ei gapasiti golygyddol ynghyd â datblygu ei broses cof cyfieithu a chysodi peirianyddol er mwyn cyflymu'r broses a lleihau'r bwlch rhwng cyhoeddi gwrslyfrau yn y ddwy iaith. Gan amlaf mae'n rhaid aros am y proflenni terfynol yn Saesneg cyn y gellir dechrau ar y gwaith o gyfieithu neu addasu i'r Gymraeg er mwyn sicrhau nad oes newidiadau pellach. Yn yr achos hwn dechreuwyd ar y gwaith yn gynt gyda'r drydedd broflen Saesneg. O wneud hyn bu'n rhaid ymgorffori nifer o newidiadau i'r fersiwn Gymraeg yn sgil derbyn newidiadau pellach i'r pedwerydd fersiwn o'r Saesneg.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Kirsty.Williams@llyw.cymru
Correspondence.Kirsty.Williams@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

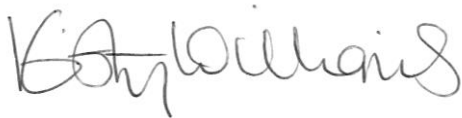
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Mae CBAC yn gobeithio cyhoeddi fersiwn drafft o'r llyfr Cymraeg ar ei wefan ddiogel yn gynnar ym mis Ionawr. Er mwyn sicrhau bod cefnogaeth i athrawon a disgyblion ar gael, mae CBAC wedi darparu adnoddau digidol ar gyfer y pwnc am ddim ar eu gwefan.

<http://adnoddau.cbac.co.uk/Pages/ResourceByArgs.aspx?subId=26&lvlId=2>

Rwy'n cytuno nad yw'r sefyllfa yma'n dderbyniol. Mae'r oedi rhwng cyhoeddi fersiynau Cymraeg a Saesneg o werslyfrau i gefnogi cymwysterau yng Nghymru yn fater o bryder i mi ac rwy am sicrhau gwell darpariaeth. Byddaf yn cwrdd â Gareth Pierce, Prif Weithredwr CBAC yn nes ymlaen yn y mis i drafod y mater hwn ymhellach.

Yn gywir

Kirsty Williams AC/AM

Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg
Cabinet Secretary for Education

4.4.18

CYNYRCHIOLAETH DYNEIDDWYR AR CYSAGAU.

Penderfynwyd yn ystod cyfarfod Tymor yr Hydref CCYSAGAU i ysgrifennu at Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg, Kirsty Williams, ar fater cynrychiolaeth dyneiddwyr ar y CYSAGAU. Roedd CCYSAGAU wedi derbyn nifer o ymholiadau ynglŷn a ddylid cynnig lle i Ddyneiddwyr ar Grŵp A, neu fel aelodau cyfetholedig. Cododd Kathy Riddick o Ddyneiddwyr Cymru'r mater yma hefyd yn ystod y cyflwyniad a roddodd yn y cyfarfod ym Mhen-y-bont ar Ogwr.

Mae CCYSAGAU wedi awgrymu sawl tro i Lywodraeth Cymru bod angen adolygu Cylchlythyr y Swyddfa Gymreig 10/94 er mwyn iddo fod yn unol â'r ddeddfwriaeth bresennol. Daeth yr angen yma yn fater o frys oherwydd yr her i'r CYSAGAU lleol gan Gymdeithas Dyneiddwyr Prydain sy'n ceisio aelodaeth o Bwyllgor A ar y CYSAGAU lleol. Ar hyn o bryd, gwaherddir hyn gan Baragraff 103 o Gylchlythyr 10/94. Mae Gymdeithas Dyneiddwyr Prydain yn enwi deddfwriaeth Hawliau Dynol, sydd yn ôl eu honiad yn rhoi'r hawl i aelodaeth ar Bwyllgor A. Mae hi'n ymddangos felly bod gwrthdweud uniongyrchol rhwng geiriad Cylchlythyr 10/94 a'r Deddfau Addysg a enwir a chanfyddiadau diweddar y Llysoedd o blaid heriau Hawliau Dynol.

I roi'r cyngor gorau posib i CYSAGAU lleol ar y mater yma mae CCYSAGAU yn edrych i Lywodraeth Cymru am ddatganiad pendant ar y mater yma a'u canllaw ynglŷn â pha gyfraith sy'n cael blaenoriaeth, Deddf Addysg 1944 a Deddf Diwygio Addysg 1988, sy'n gwahardd *Cynrychiolwyr neu systemau cred, fel dyneiddiaeth (pennwyd yn 10/94)*, neu ddeddfwriaeth Hawliau Dynol sy'n ymddangos yn rhoi hawliau i gefnogwyr systemau cred o'r fath ac i ganiatáu iddynt gael aelodaeth ar Bwyllgor A.

Gofynnodd Cadeirydd CCYSAGAU i Lywodraeth Cymru roi sylw brys i hyn gan weithredu arno. Mae CCYSAGAU wedi gofyn am ddatganiad pendant a diffiniol ar sefyllfa aelodau systemau cred ynglŷn ag aelodaeth Pwyllgor A o'r CYSAGAU lleol.

Atebodd Ysgrifennydd y Cabinet, Kirsty Williams, CCYSAGAU drwy gydnabod 'y bu mwy o ganolbwyntio ar ofynion a llywodraethu Cyd-addoli, a rôl ac aelodaeth CYSAGAU, ac os yw arferion a threfniadau presennol yn cydymffurfio gyda'r Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol (ECHR) a Deddf Cydraddoldeb 2010.'

Nododd Ysgrifennydd y Cabinet fod Cylchlythyr 10/94 'yn ddogfen anstatudol a'i bwriad oedd rhoi canllaw ar addysgu addysg grefyddol a chyd-addoli mewn ysgolion a gynhelir ac ysgolion arbennig.' Er hynny, mae wedi rhoi cyfarwyddyd i'w swyddogion i adolygu'r maes yma 'yn cynnwys canolbwyntio ar faterion penodol am y ddeddfwriaeth a pha mor gydnaws yw'r gofynion presennol gyda deddfwriaeth hawliau dynol.'

Ers hynny, mae CCYSAGAU wedi gofyn fod blaenoriaeth yn cael ei rhoi i'r agwedd benodol yma o'r adolygiad ac maent ar hyn o bryd yn aros am y canlyniad.

Cyfarwyddwyr Addysg Awdurdodau Lleol

3 Mai 2018

Annwyl Gydweithwyr

Ysgrifennaf i roi'r wybodaeth ddiweddaraf i chi am drefniadau llywodraethu ac aelodaeth y Cyngorau Ymgynghorol Sefydlog ar Addysg Grefyddol ("CYSAG") a Chynadleddau Meysydd Llafur Cytûn ("CMLIC").

Fel y gwyddoch, mae'r canllawiau perthnasol yn ymwneud ag aelodaeth CYSAG wedi'u nodi yng Nghylchlythyr 10/94 (a gyhoeddwyd gan yr hen Swyddfa Gymreig ym 1994). Nid yw'r cylchlythyr anstatudol hwn yn rhwymo mewn cyfraith nac yn awdurdodol, ond codwyd nifer o gwestiynau'n ddiweddar yn ymwneud ag aelodaeth Grŵp A CYSAG. Yn benodol, codwyd cwestiynau ynglŷn ag a ddylai personau â chredoau anghrefyddol (fel Dyneiddwyr) gael caniatâd i fod yn aelodau llawn o Grŵp A ar sail Deddf Hawliau Dynol 1998. Er gwytodaeth, mae manylion aelodaeth CYSAG i'w gweld yn Atodiad A.

Mae paragraff 103 yn datgan:

"Byddai cynnwys cynrychiolwyr systemau cred megis hiwmanistaeth, nad ydynt yn gyfystyr â chrefydd neu enwad crefyddol, ar bwyllgor A cynhadledd maes llafur cytûn neu grŵp A CYSAG yn groes i'r darpariaethau cyfreithiol y cyfeiriwyd atynt ym mharagraff 102."

Awdurdodau lleol a'r CYSAGau sy'n gyfrifol am benodi personau i CYSAG. Fodd bynnag, o ystyried cyngor cyfreithiol, rwyf o'r farn y gellir penodi cynrychiolwyr o systemau cred anghrefyddol i Grŵp A CYSAG neu CMLIC er mwyn sicrhau bod y CYSAG/CMLIC yn adlewyrchu credoau'r cymunedau a wasanaethant yn llawn, ac er mwyn cydymffurfio â deddfwriaeth bresennol.

Ym marn Llywodraeth Cymru:

- er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth â Deddf Hawliau Dynol 1998, dylid dehongli bod y darpariaethau yn ymwneud â chyfansoddiad CYSAG a CMLIC yn Neddf 1996 yn caniatáu penodi personau sy'n cynrychioli'r rhai â chredoau anghrefyddol yn yr un

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Kirsty.Williams@llyw.cymru
Correspondence.Kirsty.Williams@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

modd ag y maent yn caniatáu penodi personau sy'n cynrychioli'r rhai â chredoau crefyddol; (adran 390(4)(a) a pharagraff 4(2)(1) o Atodlen 31 i Ddeddf 1996). Fodd bynnag, ystyriwn fod yn rhaid i gredoau anghrefyddol a goleddir gan yr unigolyn i'w benodi fod yn gydweddol â chred grefyddol, megis dyneiddiaeth. Er mwyn bod yn "gydweddol", ystyriwn fod yn rhaid i'r credoau anghrefyddol, yn unol â'r gyfraith achosion o dan y Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol a Deddf Hawliau Dynol 1998, gyrraedd y lefel angenrheidiol o ran grym, difrifoldeb, cydlyniant a phwysigrwydd i sicrhau diogelwch o dan Hawliau'r Confensiwn.

- mae penodiad yn dibynnu ar farn yr awdurdod lleol perthnasol ynglŷn ag a fyddai cynrychiolydd o'r fath yn helpu i sicrhau bod y traddodiadau perthnasol yn ardal yr awdurdod lleol yn cael eu hadlewyrchu'n briodol yng Ngrŵp A. Yr awdurdod lleol sy'n gyfrifol am benderfynu ar benodiadau, gan ei fod yn y sefyllfa orau i asesu a oes gan CYSAG yr arbenigedd a'r profiad angenrheidiol i gyflawni ei swyddogaeth yn briodol.

Mae'r un egwyddor yn berthnasol i benodiadau i Gynadleddau Meysydd Llafur Cytûn (CMLIC).

Er mwyn osgoi unrhyw amheuaeth, mae'r canllaw a nodir yn y llythyr hwn yn disodli paragraff 103 o Gylchlythyr 10/04.

O safbwynt diweddarau Cylchlythyr 10/94 yn fwy cyffredinol, rwy'n ymwybodol bod meysydd eraill sy'n destun dadl yn y ddogfen sydd angen mynd i'r afael â nhw. Gan fod rhai materion yn gymhleth, rydym yn parhau i'w hystyried ac felly bydd adolygiad o'r canllawiau yn cael ei ystyried yng nghyd-destun y gwaith sy'n cael ei wneud ar y cwricwlwm newydd ar gyfer Cymru.

Gobeithio bod y llythyr hwn yn egluro'r materion hyn.

Yn gywir

Kirsty Williams AC
Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg

Atodiad A

Mae swyddogaethau CYSAG wedi'u nodi yn adran 375 o Ddeddf Addysg 1996 ("Deddf 1996"). Yn gyffredinol, y swyddogaethau yw cynghori awdurdod lleol ar faterion yn ymwneud ag addysg grefyddol ac addoli ar y cyd. Mae adran 390 o Ddeddf 1996 yn pennu cyfansoddiad CYSAG fel a ganlyn:

- a) *a group of persons to represent Christian denominations and other religions and denominations as in the opinion of the authority appropriately reflect the principal religious traditions in the area. The number of persons appointed should reflect broadly the proportionate strength of the particular denomination or religion in the area ("Group A");*
- b) *a group of persons representing associations that represent teachers; and*
- c) *a group of persons to represent the authority.*

Yn ogystal, gall CYSAG gynnwys aelodau cyfetholedig. Dylai'r cyfryw aelodau gael eu penodi ar y telerau y gellir eu pennu gan y rhai sy'n cyfethol yr unigolyn hwnnw h.y. y CYSAG ei hun (adran 392(5) o Ddeddf 1996). Ni all aelodau cyfetholedig gymryd rhan mewn pleidlais grŵp.

Sut y gall CYSAG fonitro safonau?

Cyngor Ymgynghorol Sefydlog ar Addysg Grefyddol (CYSAG)

Prif swyddogaeth CYSAG yw monitro addysg grefyddol ac addoli ar y cyd a chynghori'r awdurdod lleol ar faterion sy'n ymwneud ag addysg grefyddol ac addoli ar y cyd. Mae Cymdeithas CYSAGau Cymru yn credu y dylai'r cyngor hwn fod yn seiliedig ar wybodaeth gyfredol. Mae llawer o CYSAGau yn monitro safonau trwy wahodd ysgolion i rannu eu hunanarfarniad Addysg Grefyddol ac addoli ar y cyd ag aelodau CYSAG.

Gwybodaeth bellach:

- Cymdeithas CYSAGau Cymru: www.wasacre.org.uk
- Addysg Grefyddol ac Addoli ar y Cyd: Cylchlythyr 10/94 (Swyddfa Gymreig)
- Felly rydych yn ymuno â'ch CYSAG lleol: llawlyfr ar gyfer aelodau CYSAGau yng Nghymru (Cym. CYSAGau C)
- Canllawiau ynglŷn ag Addoli ar y Cyd (Cymdeithas CYSAGau Cymru, 2012);
- Adolygiad o Adroddiadau CYSAG (Llywodraeth Cymru, 2011 and 2013)

Adran Addysg a Sgiliau Cymru (AdAS)

Mae'r rhan fwyaf o CYSAGau yng Nghymru wedi mabwysiadu'r 'Fframwaith Enghreifftiol Cenedlaethol ar gyfer Addysg Grefyddol i ddysgwyr 3-19 oed yng Nghymru' neu'i addasu fel eu maes llafur cytûn. Mae Llywodraeth Cymru wedi cefnogi addysg grefyddol yng Nghymru trwy ddarparu canllawiau i gefnogi athrawon, penaethiaid ac aelodau CYSAG. Maent yn cynnig gwybodaeth ddefnyddiol am ddulliau addysgu, adnoddau ac asesu. Roedd proses gymedroli allanol genedlaethol 2010 -12 yn gyfle i adrannau AG mewn ysgolion uwchradd ddangos eu dealltwriaeth o lefelau cyrhaeddiad Addysg Grefyddol.

Gwybodaeth bellach

- <http://cymru.gov.uk> > chwiliwch am Addysg Grefyddol
- Y Maes Llafur Cytûn (neu'r Fframwaith Enghreifftiol Cenedlaethol ar gyfer Addysg Grefyddol yng Nghymru)
- Addysg Grefyddol: Canllawiau ar gyfer Cyfnodau Allweddol 2 a 3 (2011)
- Proffiliau Enghreifftiol Dysgwyr yng NghA 2 a 3 mewn Addysg Grefyddol: Canllawiau Ychwanegol (2011)
- Addysg Grefyddol: Canllawiau i ddysgwyr 14-19 oed(2009)
- Pobl, Cwestiynau a Chredoau: Addysg Grefyddol yn y Cyfnod Sylfaen (2013)
- Addysg Grefyddol: Adroddiad y Prif Safonwr 2012 (<http://cbac.co.uk>)

ESTYN

Mae arolygiadau ESTYN yn seiliedig ar bump maes arolygu:

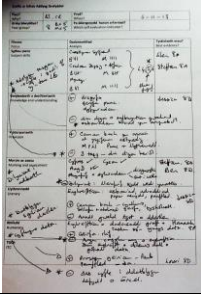
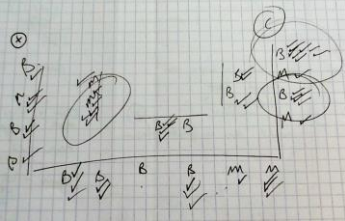
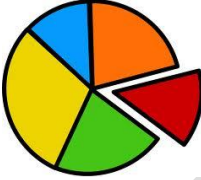
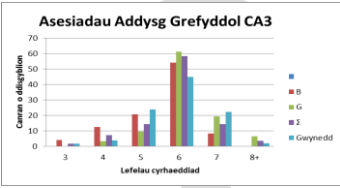

1. Safonau
2. Lles ac agweddau ddysgu
3. Addysgu a phrofiadau dysgu
4. Gofal, cymorth ac arweiniad
5. Arweinyddiaeth a rheolaeth

Prin yw'r adroddiadau arolygiadau ysgol sy'n cynnwys sylwadau ar safonau Addysg Grefyddol ac addoli ar y cyd. Cyhoeddwyd adolygiad thematig o Addysg Grefyddol mewn Ysgolion Uwchradd ym mis Mehefin 2013 ac mae'n cynnig argymhellion i awdurdodau lleol, ysgolion a CYSAGau.

Gwybodaeth bellach:

- www.estyn.org.uk
- Addysg Grefyddol mewn Ysgolion Uwchradd (ESTYN, Mehefin 2013)
- Addysg grefyddol a moesol yng nghyfnod allweddol 2 a chyfnod allweddol 3 (ESTYN, Haf 2018)
- Arweiniad atodol : addoli ar y cyd mewn ysgolion anenwadol (Hydref 2017)

Pa dystiolaeth a ddefnyddir gan ysgolion wrth ddod i farn?

<p>Craffu ar lyfrau</p> 	<p>Mae athrawon yn casglu sampl o waith disgyblion, (<i>e.e. amrediad o allu, oed, bechgyn a merched</i>) er mwyn helpu'r cydlynnydd i ateb cwestiynau megis:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pa gynnydd a wneir gan ddisgyblion yn eu sgiliau AG? A oes grwpiau o ddisgyblion yn tangyflawni? • I ba raddau y mae'r gwaith yn adlewyrchu gofynion y Maes Llafur Cytûn? • I ba raddau y mae gwaith y dysgwyr yn datblygu'r medrau a nodir yn y Fframweithiau Llythrennedd, Rhifedd, a Chymhwysedd digidol Cenedlaethol • Pa welliannau sydd angen i ni eu gwneud wrth i ni gynllunio, darparu ac asesu addysg grefyddol?
<p>Arsylwadau gwersi</p> 	<p>Mae athrawon ac arweinwyr ysgol yn arsylwi gwersi er mwyn helpu'r cydlynnydd i ateb cwestiynau megis:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pa gynnydd a wneir gan ddisgyblion yn eu sgiliau AG? A oes grwpiau o ddisgyblion yn tangyflawni? • A yw'r dysgwyr yn dangos cymhelliant uchel? A ydynt yn cyfrannu i'w dysgu? • I ba raddau y mae gwaith y dysgwyr yn adlewyrchu gofynion y Maes Llafur Cytûn? • I ba raddau y mae gwaith y dysgwyr yn datblygu'r medrau a nodir yn y Fframweithiau Llythrennedd, Rhifedd a Chymhwysedd digidol Cenedlaethol? • Pa welliannau sydd angen i ni eu gwneud wrth i ni gynllunio, darparu ac asesu addysg grefyddol?
<p>Holiaduron a chyfweiliadau</p> 	<p>Gall ysgolion ddadansoddi canlyniadau holiaduron a ddefnyddiwyd i ganfod barn disgyblion, athrawon a rhieni i gwestiynau megis:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beth yw eu barn am 'gynnwys' y gwersi AG? A oes grwpiau arwyddocaol o ddisgyblion/rhieni sy'n cynnig barnau gwahanol? • Pa gynnydd a wneir ganddynt yn eu sgiliau Addysg Grefyddol? • Beth yw eu rhagdybiaethau/barnau/agweddau tuag at Addysg Grefyddol? • Pa welliannau sydd angen i ni eu gwneud wrth i ni gynllunio, darparu ac asesu addysg grefyddol?
<p>Data</p> 	<p>Gall ysgolion ddefnyddio data asesiadau athro neu ganlyniadau arholiadau allanol (uwchradd yn unig) er mwyn adnabod tueddiadau neu batrymau?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pa mor dda y mae bechgyn/merched/grwpiau o ddisgyblion yn perfformio dros gyfnod? (<i>pob ysgol</i>) • Pa mor dda y mae disgyblion ein hysgol/adran ni yn perfformio mewn cymhariaeth ag ysgolion/adranau eraill? (<i>ysgolion uwchradd yn unig</i>) • A oes grwpiau o ddisgyblion sy'n tangyflawni? (<i>pob ysgol</i>) • Pa welliannau sydd angen i ni eu gwneud wrth i ni gynllunio, darparu ac asesu mewn addysg grefyddol?
<p>Eraill</p> <p>Newyddion Addysg Grefyddol Religious Education News</p>	<p>Gall barn ysgolion hefyd fod yn seiliedig ar dystiolaeth arall megis:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Llwyddiant mewn cystadlaethau AG lleol neu genedlaethol; • Cyfrannu tuag at ddigwyddiadau/cynadleddau/prosiectau/cyhoeddiadau lleol neu genedlaethol; • Adroddiadau monitro gan aelodau eraill o'r staff <i>e.e. cydlynwyr llythrennedd rhifedd neu TGCh</i>; • Cofnodion cyfarfodydd gyda staff, llywodraethwyr neu ymwelwyr CYSAG; • Ymchwil gweithredu gan aelod o Gymuned Ddysgu Broffesiynol; • Achrediad allanol, <i>e.e. Marc Ansawdd Addysg Grefyddol</i> http://www.reqm.org/wales

Canllawiau CYSAG (tudalennau 3, 4, 5 a 6)

I ba raddau y mae ddarpariaeth yr ysgol yn hyrwyddo datblygiad personol y disgyblion? (Maes arolygu 4.2)

Bydd arfarnu safonau a'r ddarpariaeth ar gyfer addysg grefyddol yn gymorth i'r ysgol arfarnu maes arolygu 4.2 sef 'Datblygiad personol (gan gynnwys datblygiad ysbrydol, moesol, cymdeithasol a diwylliannol).

Mae arweiniad arolygu ESTYN (Medi 2017) ar gyfer datblygiad ysbrydol a moesol yn nodi:

"Dylai arolygwyr ystyried y graddau y mae'r ysgol yn darparu cyfleoedd effeithiol i ddisgyblion ddatblygu gwerthoedd sicr a sefydlu eu credoau ysbrydol a moesegol. Dylent ystyried pa mor dda y mae'r ysgol yn hyrwyddo egwyddorion sy'n helpu disgyblion i wahaniaethu rhwng da a drwg. Dylent ystyried pa mor dda y mae'r ysgol yn datblygu gallu disgyblion i fyfyrion ar ymatebion crefyddol ac anghrefyddol i gwestiynau sylfaenol ac i fyfyrion ar eu credoau neu eu gwerthoedd eu hunain. Dylent ystyried i ba raddau y mae'r ysgol yn meithrin gwerthoedd sy'n cael eu rhannu, fel gonestrwydd, tegwch, cyfiawnder a chynaliadwyedd, ac yn helpu disgyblion i ddeall anghenion a hawliau pobl eraill yn lleol, ac fel aelodau o fyd eang ac amrywiol."

O fewn amserlen cylch hunan arfarnu'r ysgol bydd angen ystyried pa dystiolaeth fydd yn helpu'r ysgol ddod i farn ar maes arolygu 4.2. Mae gan addysg grefyddol ac addoli ar y cyd gyfraniad pwysig i'r maes hwn.

Mae'r cwestiynau enghreifftiol canlynol yn seiliedig ar Fframwaith Arolygu Cyffredinol ESTYN (Medi 2017) a'r cwestiynau a defnyddiwyd gan ESTYN yn ystod arolygiad thematig ar addysg grefyddol yn ystod tymor yr Hydref 2017. Nid oes disgwyl i ysgol ateb pob cwestiwn, ond o drafod rhain gyda staff, llywodraethwyr, disgyblion ac ymgynghorydd cefnogi gwelliant bydd ysgol yn gallu adnabod cryfderau a meysydd gwella fydd yn eu galluogi i gynllunio gwelliannau.

Maes Arolygu 1: Safonau

Cofiwch gynnwys geirfa feintiol ac arfarnol ac enghreifftiau o waith 'go iawn'!

- Beth yw eich barn am safonau addysg grefyddol yn eich ysgol? (*Disgyblion CS, CA2, CA3, CA4, CA5*)
- Pa mor dda y mae disgyblion yn ymdrin â'r cwestiynau sylfaenol, yn archwilio i gredoau, dysgeidiaethau ac arfer(ion) crefyddol ac yn mynegi ymatebion personol i gredoau, dysgeidiaethau, arferion, a chwestiynau sylfaenol?
- I ba raddau mae grwpiau o ddisgyblion yn gwneud cynnydd mewn addysg grefyddol? Beth welwch chi yn eu gwaith sy'n dangos eu cynnydd?
- I ba raddau mae disgyblion yn defnyddio'u medrau siarad a gwranddo, darllen ac ysgrifennu, rhifedd a TGCh yn briodol mewn addysg grefyddol?
- Rhowch enghraifft o sut mae'r disgyblion wedi datblygu eu medrau meddwl, eu creadigrwydd a'u medrau corfforol mewn gweithgareddau addysg grefyddol yn yr ystafell ddosbarth a thu allan?
- Pa faterion gwella sydd angen sylw yn ystod y flwyddyn nesaf?

Maes Arolygu 2: Lles ac agweddau at ddysgu

Cofiwch gynnwys geirfa feintiol ac arfarnol ac enghreifftiau o waith 'go iawn'!

- A yw'r disgyblion yn dangos diddordeb mewn addysg grefyddol?
- Beth ydych chi'n teimlo y mae disgyblion yn ei ennill o wersi addysg grefyddol?
- Pa faterion gwella sydd angen sylw yn ystod y flwyddyn nesaf?

Maes Arolygu 3: Addysgu a phrofiadau dysgu

Cofiwch gyfeirio at enghreifftiau o'r darpariaeth. Amser i'r pwnc? % sy'n dewis fel opsiwn Ast. Cref? % sy'n cael achrediad am AGref statudol.

- Sut ydych yn gwybod bod eich ysgol yn bodloni'r gofynion statudol ar gyfer addysg grefyddol?
- Sut mae addysg grefyddol yn cael ei haddysgu yn eich ysgol?
- A yw'r addysg grefyddol yn llwyddo i ennyn diddordeb y disgyblion?
- Pa mor dda y mae'r gwersi/gweithgareddau yn datblygu gwybodaeth a dealltwriaeth y disgyblion o gredoau, dysgeidiaethau ac arferion crefyddol yn ogystal a'u medrau pwnc a'u medrau trawsgwricwlaidd?

- Beth yw ansawdd y cynllunio ar gyfer addysg grefyddol? (adeiladu ar wybodaeth, dealltwriaeth a medrau blaenorol? amcanion clir? dulliau addysgu? adnoddau?)
- Pa mor dda y mae'r adborth mewn addysg grefyddol yn helpu disgyblion i wybod pa mor dda y maent yn ei wneud a beth mae angen iddynt ei wneud i wella?
- Ym mha ffyrdd ydych chi'n asesu ac yn olrhain cynnydd disgyblion mewn addysg grefyddol?
- Sut mae'r cynllunio ar gyfer addysg grefyddol yn helpu'r disgyblion i fod yn unigolion uchelgeisiol, hyderus, dyheadol a gwybodus? A ydych wedi dechrau ymateb i argymhellion 'Dyfodol Llwyddiannus'?
- I ba raddau y mae'r ysgol yn rhoi ystod eang a phriodol o brofiadau, tu fewn a thu allan i'r dosbarth, er mwyn datblygu diddordeb a medrau'r disgyblion mewn addysg grefyddol?
- A yw'r ysgol yn trefnu unrhyw deithiau neu ymweliadau sy'n gysylltiedig ag addysg grefyddol? Pa grwpiau blwyddyn, pa mor aml, a sut mae'r teithiau hyn yn cyfoethogi'r cwricwlwm?
- A yw'r addysg grefyddol yn adlewyrchu natur cyd-destun yr ysgol? A yw'n adlewyrchu amrywiaeth ddiwylliannol, ieithyddol ac ethnig Cymru ac ardal leol yr ysgol?
- I ba raddau mae'r gweithgareddau addysg grefyddol yn rhoi cyfleoedd cynyddol pwrpasol i ddisgyblion ymarfer a datblygu eu medrau llythrennedd, rhifedd a TGCh i'r safon briodol?
- Pa faterion gwella sydd angen sylw yn ystod y flwyddyn nesaf?

Maes arolygu 4: Gofal, cymorth ac arweiniad

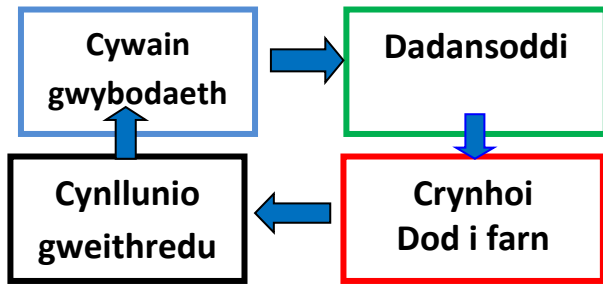
- I ba raddau mae gwersi/gweithgareddau addysg grefyddol yn helpu disgyblion i fod yn ddinasyddion gweithredol?
- Sut mae'r disgyblion yn dylanwadau ar yr hyn y maent yn ei ddysgu mewn addysg grefyddol?
- A yw'r ysgol yn cymryd rhan mewn unrhyw weithgareddau cymunedol neu a oes ganddi gysylltiadau ag unrhyw arweinwyr neu sefydliadau ffydd?
- Beth yw cyfraniad addysg grefyddol i ddealltwriaeth disgyblion o'u diwylliant, y gymuned leol a'r byd ehangach?
- Rhowch enghreifftiau o sut mae addysg grefyddol wedi helpu disgyblion i ddeall materion yn ymwneud â chydarddoldeb ac amrywiaeth, ystrydebau neu eithafiaeth crefyddol, hawliau dynol?
- I ba raddau mae'r ysgol yn helpu disgyblion i ddatblygu gwerthoedd sicr a sefydlu eu credoau ysbrydol a moesegol?
- Pa mor dda mae'r ysgol yn datblygu gallu disgyblion i fyfyrion ar ymatebion crefyddol ac anghrefyddol i gwestiynau sylfaenol ac i fyfyrion ar eu credoau neu eu gwerthoedd eu hunain?
- A yw'r ysgol yn bodloni'r gofynion statudol parthed addoli ar y cyd?
- Beth yw ansawdd yr addoli ar y cyd? Pa mor dda y mae'r ysgol yn ei gynllunio dros gyfnod?
- Sut mae'r ysgol yn cadw disgyblion yn ddiogel rhag peryglon radicaleiddio, e.e. *deunydd eithafol naill ai drwy siaradwyr gwadd neu siaradwyr ar ymweliadau a safleoedd*?
- Sut ydych chi'n sicrhau y caiff pryderon ynghylch sylwadau a wneir gan ddisgyblion yn ystod gwersi addysg grefyddol eu hystyried yn briodol?
- Pa faterion gwella sydd angen sylw yn ystod y flwyddyn nesaf?

Maes arolygu 5: Arweinyddiaeth a rheolaeth

- A oes gan yr arweinydd pwnc addysg grefyddol y medrau a'r ddealltwriaeth angenrheidiol i arwain y pwnc yn effeithiol?
- A yw'r staff yn gallu manteisio ar ddatblygiad proffesiynol mewn addysg grefyddol?
- Sut ydych yn dyrannu adnoddau i gynorthwyo i addysgu addysg grefyddol?
- Sut caiff rhieni eu hysbysu am eu hawl i dynnu disgyblion o wersi addysg grefyddol? Sawl disgybl sy'n cael eu tynno o wersi addysg grefyddol gan eu rhieni ac a oes gan yr ysgol drefniadau da i ddarparu ar eu cyfer yn ystod gwersi addysg grefyddol? A yw'r nifer hon wedi cynnydd/gostwng/aros yr un fath dros y 5 mlynedd diwethaf? O ba grwpiau y daw'r disgyblion hyn? A ydych yn cael sgwrs a rhieni ynghylch eu penderfyniad?
- Ym mha ffyrdd y mae darpariaeth eich ysgol ar gyfer addysg grefyddol yn helpu i hyrwyddo cydlyniad cymunedol gwell?
- Pa mor aml ydych chi'n monitro addysg grefyddol? Sut caiff y wybodaeth hon ei rhannu a staff perthnasol eraill?
- A ydych yn ystyried safbwyntiau disgyblion yn yr adroddiad hunan-arfarnu a'r cynlluniau gweithredu?
- A ydych yn cydweithio gydag athrawon sy'n addysgu addysg grefyddol mewn ysgolion eraill? Beth yw effaith hyn?
- Beth yw'r 'enghraifft gorau o addysg grefyddol' y gallwch ei rannu gyda'ch CYSAG lleol neu gydag athrawon eraill?
- Pa faterion gwella sydd angen sylw yn ystod y flwyddyn nesaf?

Sut y gall CYSAGau fonitro safonau?

Sut y gall CYSAG gywain gwybodaeth?

- trwy ofyn i ysgolion gyflwyno gwybodaeth a hunanarfarniad;
- trwy gomisiynu ‘arbenigwr’ i ymweld â sampl o ysgolion a darparu adroddiad tymhorol;
- trwy drefnu bod yr aelodau yn ymweld ag ysgolion;
- trwy ofyn i ddisgyblion, staff a llywodraethwyr mewn sampl o ysgolion gwblhau holiadur ar-lein;
- trwy edrych ar ganlyniadau arholiadau allanol ac asesiadau athro CA3 (ysgolion uwchradd yn unig)

Pa ffynonellau sydd ar gael yn eich hardal chi?

- Dadansoddiad o adroddiadau hunan arfarnu ysgolion;
- Dadansoddiad o bolisiau, cynlluniau gwaith, cynlluniau datblygu ysgolion;
- Data perfformiad ysgolion: asesiadau athrawon CA3, canlyniadau TGAU, Safon UG/A;
- Adroddiadau ymweliadau ysgol gan aelodau CYSAG;
- Dadansoddiad o holiaduron ysgol, arolygon ar-lein (disgyblion, staff, llywodraethwyr) wedi’u cyflwyno gan benaethiaid, cydlynwyr neu CYSAG/Cymdeithas CYSAGau Cymru;
- Cyflwyniadau gan gydlynwyr, athrawon, penaethiaid, disgyblion;
- Llwyddiant mewn cystadleuaethau, achrediadau allanol.

Rhifau - meintiau a chyfrannau

bron bob un	=	gydag ychydig iawn o eithriadau
y rhan fwyaf	=	90% neu fwy
llawer	=	70% neu fwy
mwyafrif	=	dros 60%
tua hanner	=	agos at 50%
lleiafrif	=	o dan 40%
ychydig	=	o dan 20%
ychydig iawn	=	llai na 10%

Pwy sy’n cyfrannu tuag at y monitro?

- athrawon ac aelodau o UDRh ysgolion
- aelodau CYSAG
- swyddogion Awdurdod Lleol/GwE
- athrawon a nodwyd fel athrawon neilltuoel
- disgyblion
- llywodraethwyr
- rhieni

Rhagorol

Perfformiad ac arferion cryf iawn, cynaledig

arbennig, da iawn, cryf iawn, eithriadol, yn rhagori ar, arbennig, ardderchog, gwyach, safon uchel iawn, ansawdd uchel iawn, ymestynol, creadigol iawn, ymhell uwchlaw’r disgywiliadau, effeithiol iawn, hyfedr, meistrolgar

Da

Nodweddion cryf, er y gall fod angen gwella mân agweddau

llwyddiannus, cryf, cadarn, medrus, buddiol, gwerthfawr, cadarnhaol, trwyadl, defnyddiol, nerthol, grymus, cynhwysfawr, defnydd da, cyson dda, effeithiol, pwrpasol

Digonol ac angen gwelliant

Cryfderau’n gorbwysu gwendidau, ond agweddau pwysig y mae angen eu gwella

boddhaol, priodol, addas, effeithlon, cymwys, perthnasol, digonol, digon, dilys, cadarn, diogel, canolig, cyson, cymedrol, anghyson,

Anfodddhaol ac angen gwelliant ar frys

Gwendidau pwysig yn gorbwysu cryfderau

annigonol, aneffeithlon, dim, amhriodol, aneffeithiol, anaddas, methu, gwan, gwael, cyfyngedig.

Geiriau/ymadroddion defnyddiol

Mae xxx wedi arwain at...
 O ganlyniad i xxx mae safonau xxx wedi codi xx% er xx
 Yn dilyn cyflwyno xxx mae xxx wedi gwella, fel y dangosir gan ...
 Dengys xxx fod safonau xxx wedi...
 Gwelir effaith xxx yn xxx sy’n dangos bod....
 Gellir gweld gwelliant mewn xxx yn ....
 Gellir gweld dylanwad xxx yn y gwelliant/cynnydd...
 Dengys XXXXX bod x% o’r disgyblion yn gallu/bod gan x% o’r disgyblion ...
 Dengys xxx bod x% o’r rhieni/staff/llywodraethwyr yn....

Beth ddylid ei gynnwys?

- Effaith ymyrraeth ar (safonau, lles, addysgu, agweddau, gwerthoedd)
- Tueddiadau dros gyfnod
- Cymhariaeth ag ysgolion eraill (?)
- Barn - defnyddio termau arfarnol
- Meintioli pa bryd bynnag y bo’n bosibl

Enw'r Ysgol:

Addysg Grefyddol

Maes arolygu 1: Safonau Addysg Grefyddol

Pa mor dda y mae disgyblion yn ymdrin â'r cwestiynau sylfaenol, yn archwilio i gredoau, dysgeidiaethau ac arfer(ion) crefyddol ac yn mynegi ymatebion personol i gredoau, dysgeidiaethau, arferion, a chwestiynau sylfaenol? Beth welwch chi yn eu gwaith sy'n dangos eu cynnydd dros amser?

- Defnyddiwch: gwaith y disgyblion, asesiadau athrawon, teithiau dysgu, arsylwadau gwersi i lunio barn.
- I'ch helpu mae: Maes Llafur Cytûn Lleol (Fframwaith Enghreifftiol Cenedlaethol); Arweiniad Llywodraeth Cymru: Pobl, Cwestiynau a Chredoau (2013), Canllawiau a Phroffiliau Enghreifftiol CA2 a CA3 (2011), 14-19 (2009), Canllawiau CYSAG, adroddiadau arholwyr CBAC.

Nodiadau:

Mae safonau addysg grefyddol ein disgyblion yn: **BARN**

Maes arolygu 2: Lles ac agweddau at ddysgu am Addysg Grefyddol?

Beth ydych chi'n teimlo y mae disgyblion yn ei ennill o wersi addysg grefyddol?

- Defnyddiwch: gwaith disgyblion, dadansoddiad o holiadur addysg grefyddol, cofnodion grwp ffocws/Cyngor Ysgol
- I'ch helpu mae: Arweiniad atodol: gwrandio ar ddysgwyr (ESTYN, Medi 2017),

Nodiadau:

Mae agweddau disgyblion tuag at addysg grefyddol yn ein hysgol ni yn: **BARN**

Maes arolygu 3: Addysgu ac phrofiadau dysgu mewn Addysg Grefyddol?

Pa mor dda yw'r cynllunio a'r addysgu mewn addysg grefyddol? Rhowch enghreifftiau o brofiadau addysg grefyddol cyfoethog

- Defnyddiwch: teithiau dysgu, arsylwadau gwersi, gwaith disgyblion, holi disgyblion
- I'ch helpu mae: Maes Llafur Cytûn Lleol (Fframwaith Enghreifftiol Cenedlaethol); Arweiniad Llywodraeth Cymru: Pobl, Cwestiynau a Chredoau (2013), Canllawiau a Phroffiliau Enghreifftiol CA2 a CA3 (2011), 14-19 (2009), Canllawiau CYSAG, Addysg grefyddol mewn ysgolion uwchradd (ESTYN, Haf 2013), Addysg grefyddol a moesol yng NghA2 a ChA3 (ESTYN, Haf 2018)

Nodiadau:

Mae safonau addysgu addysg grefyddol yn ein hysgol ni yn: **BARN**

Maes arolygu 4: Gofal, cymorth ac arweiniad mewn Addysg Grefyddol?

I ba raddau mae gwersi/gweithgareddau addysg grefyddol yn helpu disgyblion i fyfyrion ar ymatebion crefyddol ac anghrefyddol i gwestiynau sylfaenol ac i fyfyrion ar eu credoau neu eu gwerthoedd eu hunain? Sut mae addysg grefyddol yn helpu disgyblion i fod yn ddinasyddion gweithredol? I ba raddau y mae'r ysgol yn darparu cyfleoedd effeithiol i ddisgyblion ddatblygu gwerthoedd sicr a sefydlu eu credoau ysbrydol a moesegol?

- Defnyddiwch: teithiau dysgu, cyfweiliadau gyda disgyblion, rhaglen addoli ar y cyd yr ysgol, cylchlythyr ysgol, cofnodion yr ysgol o unrhyw troseddau casineb/bwlio.
- I'ch helpu mae: Canllawiau CYSAG, Canllawiau ynglyn â addoli ar y cyd (Cymdeithas CYSAGau Cymru), Arweiniad atodol: addoli ar y cyd mewn ysgolion anenwadol (ESTYN, Hydref 2017), Arweiniad atodol: gwrandio ar ddysgwyr

(ESTYN, Medi 2017)			
Nodiadau:			
Ydy'r ysgol yn bodloni'r gofynion statudol ar gyfer addoli ar y cyd?	Ydy		Nac ydy
Mae cyfraniad addysg grefyddol i ddatblygiad personol disgyblion a chydlyniad cymunedol yn: BARN			

<p>Maes arolygu 5: Arweinyddiaeth a rheolaeth mewn Addysg Grefyddol? A oes gan yr arweinydd pwnc addysg grefyddol y medrau a'r ddealltwriaeth angenrheidiol i arwain y pwnc yn effeithiol? Sut ydych yn gwybod?</p> <ul style="list-style-type: none"> Defnyddiwch: cynlluniau gwaith, adroddiadau monitro ac hunan arfarnu, arfarniad o ddata, cyfweiliadau gyda'r cydlynnydd a'r llywodraethwr dynodedig/ymwelydd CYSAG, cofnodion cyfarfodydd staff, cynllun gwella, arfarniad cynnydd, astudiaeth achos yn dilyn cydweithio ysgol-i-ysgol. I'ch helpu mae: canllawiau CYSAG <p>Nodiadau:</p> <p>Mae arweinyddiaeth a rheolaeth mewn addysg grefyddol yn: BARN</p>
--

Agweddau i gael sylw	Camau gweithredu	Pwy?	Erbyn pryd?
		Nid oes rhaid rhannu'r manylion hyn gyda CYSAG ond mae angen i gofnodion yr ysgol sicrhau bod atebolrwydd yn glir i staff a llywodraethwyr	

Arfarniad crynodol a fydd yn cyfrannu at arfarniad yr ysgol o 'Ddatblygiad Personol (4.2)'

Cryno! Tua 50 o eiriau.

Enw'r pennaeth
Llofnod y pennaeth
Dyddiad:

Eitem 11

Monitro Hydref 2017 – Gwanwyn 2018

Gofynnir i bob ysgol ddarparu adroddiad hunan-arfarnu ar safonau addysg grefyddol ac addoli ar y cyd ar gyfer CYSAG Gwynedd. Ceisir sicrhau fod y rhaglen monitro yn cyd-fynd â rhaglen arolygu Estyn. Mae'r adroddiadau a dderbynnir ynghlwm ynghyd â chrynodeb o'r canfyddiadau yn y tablau isod:

Ysgolion Uwchradd	Adroddiad HA	Canfyddiad Ysgol			Dyddiad Arolygiad	Adroddiad Estyn	Canfyddiad Estyn
		CA3	CA4	Addoli ar y cyd			
Hydref 2017							
Moelwyn	✓				02/10/17	04/12/17	Da
Friars	✓				20/11/17	25/01/18	

Ysgolion Cynradd	Adroddiad HA	Canfyddiadau Ysgol			Dyddiad Arolygiad	Adroddiad Estyn	Canfyddiad Estyn
		CA1	CA2	Addoli ar y cyd			
Haf 2017							
Rhosgadfan					/06/17	30/08/17	Anfoddhaol
Hydref 2017							
Sarn Bach					09/10/17	11/12/17	Da
Nebo	✓	Da	Da	Da	23/10/17	27/12/17	Da
Baladeulyn	✓	Da	Da	Da	13/11/17	18/01/18	Da
Cwm y Glo	✓	Digonol	Digonol	Da	20/11/17	25/01/18	
Gelli					04/12/17	08/02/18	

Ysgolion Arbennig	Adroddiad HA	Canfyddiad Ysgol			Adroddiad Estyn	Dyddiad	Canfyddiad Estyn
		CA1	CA2	Addoli ar y cyd			

Yn ystod y cyfnod tymor yr **Hydref 2017** cafodd 5 ysgol gynradd, 2 ysgol uwchradd a 0 ysgol arbennig eu harolygu gan Estyn.

Yn ystod y cyfnod tymor y Gwanwyn 2018, hyd yma cafodd 3 ysgol gynradd, 0 ysgol uwchradd a 0 ysgol arbennig eu harolygu gan Estyn. Rhagwelir y bydd 1 ysgol gynradd arall yn ogystal ag 1 ysgol uwchradd ac 1 arbennig yn cael eu harolygu yn ystod y tymor presennol.

Mae'r dyfyniadau a ganlyn wedi'u cymryd o adroddiadau arolygu Estyn ac yn cyfeirio at Addysg Grefyddol (annhebygol), addoli ar y cyd, datblygiad moesol ac ysbrydol ond hefyd agweddau eraill megis addysg bersonol, diwylliannol a chymdeithasol:

Sylwadau Estyn:

Tymor yr Hydref 2017

Ysgol y Moelwyn (Hydref 2017)

Gofal, cymorth ac arweiniad: Da

Mae'r ysgol yn gymuned glos sydd yn cynnig cymorth ac arweiniad anogol a gofalgwr i'w disgyblion. Mae'r ethos cynhwysol a chefnogol hon yn hyrwyddo iechyd, lles a chynnydd disgyblion yn llwyddiannus iawn. Mae disgyblion yn ymddwyn yn ardderchog ac yn dangos parch at ei gilydd ac eraill. Maent yn trefnu gweithgareddau cymunedol gwerthfawr megis te i'r henoed a Noson Binc i godi arian ar gyfer elusen cancr y fron.

Mae rhaglen gynhwysfawr o addysg bersonol a chymdeithasol yn cyfrannu'n effeithiol at ddatblygiad ysbrydol, moesol, cymdeithasol a diwylliannol y disgyblion. Mae'r ysgol yn cydweithio'n effeithiol ag asiantaethau allanol er mwyn darparu profiadau buddiol i'r disgyblion. Er enghraifft, mae diwrnodau ffocws ar themâu fel iechyd meddwl a thrais yn y cartref.

Mae'r cyngor ysgol yn cyfrannu'n effeithiol at welliannau, gan gynnwys ehangu opsiynau bwydydd iach a newid y dodrefn yn y ffretur. Maent wedi cyfrannu'n werthfawr at fentrau cymunedol megis Antur Stiniog a datblygiadau'r stryd fawr.

Ysgol Sarn Bach (Hydref 2017)

Gofal, cymorth ac arweiniad: Da

Mae'r ysgol yn hyrwyddo datblygiad ysbrydol, moesol, cymdeithasol a diwylliannol disgyblion yn effeithiol drwy weithgareddau cwricwlaidd, gwasanaethau a digwyddiadau creadigol. Caiff y disgyblion gyfleoedd i fyfyrwyr ar broblemau cyd-ddisgyblion a phobl sy'n dioddef ar draws y byd. Mae'r hysbysfyrddau 'Ble yn y Byd' a'r 'Goeden Gofio' yn y neuadd yn cadarnhau'r pwyslais mae'r ysgol yn ei roi ar foesgarwch. Mae'r disgyblion yn cael cyfleoedd gwerthfawr i gystadlu mewn eisteddfodau ac i fynychu canolfannau preswyl. Mae'r ddarpariaeth ar gyfer addysg bersonol a chymdeithasol yn llwyddiannus ac, o ganlyniad, mae rhan fwyaf y disgyblion yn datblygu dealltwriaeth gadarn o barch a phwysigrwydd ystyried safbwyntiau ei gilydd.

Ysgol Nebo (Hydref 2017)

Gofal, cymorth ac arweiniad: Da

Mae gan yr ysgol strategaethau cadarn sydd yn llwyddo i gefnogi anghenion emosiynol a chymdeithasol y disgyblion yn llwyddiannus, ac mae hyn yn cyfrannu'n dda at yr ethos gofalgwr a theuluol sy'n bodoli yn yr ysgol.

Mae'r ysgol yn darparu'n fedrus ar gyfer datblygu agweddau ysbrydol a diwylliannol y disgyblion. Mae staff yn trefnu cyfleoedd cyfoethog iddynt fyfyrwyr mewn sesiynau cyd-addoli, sy'n aml yn seiliedig ar straeon o'r Beibl neu themâu moesol, lle cânt gyfleoedd i werthfawrogi a dathlu'r gwahaniaethau rhyngddynt a'u cyfoedion.

Mae parchu aml-ddiwylliannau, hybu agweddau ar amrywiaeth, gwrth-hiliaeth a datblygu tegwch a chyfle cyfartal yn elfennau cryf o ddiwylliant yr ysgol. Mae pwyslais amlwg ar hybu gwerthoedd cytûn yr ysgol, sef 'gweithio gyda'n gilydd', ac mae hyn yn cael dylanwad positif ar ymddygiad disgyblion.

Ysgol Baladeulyn (Tachwedd 2017)

Gofal, cymorth ac arweiniad: Da

Nodwedd arbennig o'r ysgol yw'r ethos teuluol sy'n sicrhau bod y disgyblion a'r staff yn gofalu'n naturiol am ei gilydd. O ganlyniad, teimla'r disgyblion yn hapus a diogel yn yr ysgol. Mae'r ysgol yn hyrwyddo datblygiad ysbrydol, moesol, cymdeithasol a diwylliannol yn llwyddiannus iawn. Mae cyfnodau cyd-addoli gwerthfawr yn creu ethos Cristnogol ac yn cynnig cyfleoedd gwerthfawr i ddisgyblion fyfyrion ar werthoedd fel cyfeillgarwch a charedigrwydd. Caiff hyn ei adlewyrchu yn y berthynas waith gadarnhaol rhwng oedolion a disgyblion a rhwng disgyblion â'i gilydd.

Mae gan yr ysgol berthynas dda â rhieni a'r gymuned. Yn ddiweddar, mae'r ysgol wedi datblygu safle cyfryngau cymdeithasol er mwyn cynnig gwybodaeth gyson i rieni am yr hyn y mae eu plant yn ei wneud yn yr ysgol. Mae'r rhieni yn gwerthfawrogi'r datblygiad ac, o ganlyniad, maent yn fwy ymwybodol o'r hyn y gallant ei wneud adre i gefnogi'r dysgu. Mae'r ysgol yn ymfalchio yn ei chysylltiadau agos â'r gymuned leol. Mae'r cysylltiadau amrywiol hyn yn galluogi disgyblion i ddysgu am fywyd yr ardal leol, er enghraifft trwy drafod effaith y diwydiant llechi ar ddiwylliant yr ardal.

Ysgol Friars (Ionawr 2018)

Gofal, cymorth ac arweiniad: Da

Mae'r ysgol yn cynnig darpariaeth briodol ar gyfer datblygiad ysbrydol, moesol, cymdeithasol a diwylliannol disgyblion trwy wasanaethau a rhaglen addysg bersonol a chymdeithasol ddefnyddiol. Mae gweithgareddau cyfoethogi, fel y clwb roboteg, yn datblygu medrau cymdeithasol a chreadigol disgyblion yn dda. Mae disgyblion y chweched dosbarth yn cyfrannu'n dda at y gymuned leol trwy roi parti Nadolig i'r henoed.

Mae rhaglen addysg bersonol a chymdeithasol gynhwysfawr a gwersi addysg gorfforol yn datblygu dealltwriaeth disgyblion o sut i wneud dewisiadau ffordd o fyw iach a chadarnhaol yn effeithiol. Mae gan yr ysgol drefniadau priodol ar gyfer hybu bwyta ac yfed yn iach ac mae wedi sefydlu Grŵp Gweithredu ar Faeth yn yr Ysgol, sy'n cyfarfod yn rheolaidd i drafod materion bwyta'n iach yn yr ysgol. Mae trefniadau'r ysgol ar gyfer diogelu disgyblion yn bodloni gofynion ac nid ydynt yn destun pryder.

Ysgol Cwm y Glo

Gofal, cymorth ac arweiniad: Da

Mae'r ysgol yn gymuned gyfeillgar a theuluol sy'n hybu amrywiaeth, gwrth-hiliaeth, tegwch a chyfle cyfartal yn llwyddiannus. Mae ymweliadau cyson aelodau o eglwysi cyfagos i arwain gwasanaethau a sesiynau canu yn cyfrannu'n fuddiol tuag at ddatblygiad moesol ac ysbrydol y disgyblion.

Mae'r ysgol yn hyrwyddo iechyd a lles y disgyblion yn effeithiol ac mae trefniadau llwyddiannus ar gyfer hyrwyddo bwyta ac yfed yn iach. Mae'r disgyblion yn cael cyfleoedd gwerthfawr i redeg ar y trac oddi amgylch yr ysgol yn ystod eu hamser egwyl ac mae hyn yn hybu eu ffitrwydd yn dda. Mae'r ysgol hefyd yn gweithio'n effeithiol gydag asiantaethau allanol i gynnig gweithgareddau tu allan i oriau'r ysgol sydd yn hybu ffitrwydd disgyblion ymhellach.

Mae trefniadau'r ysgol ar gyfer diogelu disgyblion yn bodloni gofynion ac nid ydynt yn destun pryder. Trwy weithio mewn partneriaeth â'r swyddog heddlu lleol, mae'r ysgol yn cynnig gweithgareddau effeithiol i ddatblygu gwybodaeth disgyblion o sut i gadw eu hunain yn ddiogel mewn gwahanol sefyllfaoedd. Mae trefniadau'r ysgol ar gyfer datblygu dealltwriaeth disgyblion o gadw'n ddiogel wrth ddefnyddio'r we yn datblygu'n briodol.

Monitro Gwanwyn 2018 – Haf 2018

Gofynnir i bob ysgol ddarparu adroddiad hunan-arfarnu ar safonau addysg grefyddol ac addoli ar y cyd ar gyfer CYSAG Gwynedd. Ceisir sicrhau fod y rhaglen monitro yn cyd-fynd â rhaglen arolygu Estyn. Mae'r adroddiadau a dderbynnir ynghlwm ynghyd â chrynodeb o'r canfyddiadau yn y tablau isod:

Ysgolion Uwchradd	Adroddiad HA	Canfyddiad Ysgol			Dyddiad Arolygiad	Adroddiad Estyn	Canfyddiad Estyn
		CA3	CA4	Addoli ar y cyd			
Gwanwyn 2018							
Tywyn	√	Da			29/01/18	04/04/18	Rhagorol
Haf 2018							
Eifionydd					30/04/18	04/07/18	

Ysgolion Cynradd	Adroddiad HA	Canfyddiadau Ysgol			Dyddiad Arolygiad	Adroddiad Estyn	Canfyddiad Estyn
		CA1	CA2	Addoli ar y cyd			
Hydref 2017							
Gelli	√	Da	Digonol	Da	04/12/17	08/02/18	Digonol
Gwanwyn 2018							
Santes Helen					Ion 2018	19/03/18	Da
O M Edwards	√	Rhagorol	Rhagorol	Rhagorol	29/01/18	04/04/18	Da
Penybryn Bethesda					05/02/18	11/04/18	Da
Abercaseg					05/02/18	11/04/18	Da
Abererch	√	DA i'r 5 maes ESTYN			26/02/18	02/05/18	Da
Haf 2018							
Trefertyr					16/04/18	20/06/18	
Ein Harglwyddes					30/04/18	04/07/18	
Llanystumdwy					11/06/18	13/08/18	

Ysgolion Arbennig	Adroddiad HA	Canfyddiad Ysgol			Dyddiad Arolygiad	Adroddiad Estyn	Canfyddiad Estyn
		CA1	CA2	Addoli ar y cyd			
Hafod Lon					02/18	06/18	Da

Yn ystod y cyfnod tymor y Gwanwyn 2018 cafodd 5 ysgol gynradd, 1 ysgol uwchradd a 1 ysgol arbennig eu harolygu gan Estyn.

Yn ystod y cyfnod tymor y haf 2018, hyd yma cafodd 2 ysgol gynradd, 1 ysgol uwchradd a 0 ysgol arbennig eu harolygu gan Estyn. Rhagwelir y bydd 2 ysgol gynradd arall yn ogystal ag 0 ysgol uwchradd ac 0 arbennig yn cael eu harolygu yn ystod y tymor presennol.

Mae'r dyfyniadau a ganlyn wedi'u cymryd o adroddiadau arolygu Estyn ac yn cyfeirio at Addysg Grefyddol (annhebygol), addoli ar y cyd, datblygiad moesol ac ysbrydol ond hefyd agweddau eraill megis addysg bersonol, diwylliannol a chymdeithasol:

Sylwadau Estyn:

Tymor yr Hydref 2017

Ysgol y Gelli (Hydref 2017)

Gofal, cymorth ac arweiniad: Digonol ac angen gwella

Mae'r diwylliant cadarn o barch, cynhwysiad a thegwch sy'n bodoli yn yr ysgol yn hybu ei nodau'n effeithiol. Caiff hyn ei atgyfnerthu'n llwyddiannus yn y profiadau pwrpasol a ddarperir i'r disgyblion, gan gynnwys gweithgareddau elusenol. Mae hyn yn annog y disgyblion i ddatblygu'n ddinasyddion hyderus a meddylgar. Mae trefniadau'r ysgol ar gyfer diogelu disgyblion yn bodloni gofynion ac nid ydynt yn destun pryder.....

Trwy amrywiaeth o weithgareddau, gwasanaethau o gyd-addoli a myfyrio, mae'r rhan fwyaf o'r disgyblion yn datblygu'n unigolion moesol a gwybodus. Mae'r ddarpariaeth ar gyfer hyrwyddo datblygiad ysbrydol a dealltwriaeth y disgyblion o gredoau a thraddodiadau byd-eang yn effeithiol. Enghraifft nodedig o hyn yw'r ffordd mae disgyblion y cyfnod sylfaen yn trafod materion ymestynnol a sensitif fel apartheid yn Affrica mewn modd aeddfed. O ganlyniad, mae gan ran fwyaf y disgyblion agweddau cadarnhaol a dealltwriaeth gymwys o bwysigrwydd dathlu a pharchu diwylliannau gwahanol, ac ymwybyddiaeth gadarn o bwysigrwydd gwrthsefyll hiliaeth.

Ar draws yr ysgol, mae cynlluniau addysg bersonol a chymdeithasol yn cael eu gweithredu'n effeithiol ac yn cael dylanwad cadarnhaol ar ymddygiad, empathi a datblygiad emosiynol bron pob disgybl.

Tymor y Gwanwyn 2018

Ysgol Santes Helen (Ionawr 2018)

Gofal, cymorth ac arweiniad: Da

Mae'r ysgol yn gymuned ofalgar lle mae blaenoriaeth uchel i les disgyblion. Mae'r staff yn gwneud yn siŵr bod yr amgylchedd yn gynnes a chroesawgar a bod anghenion pob unigolyn yn cael eu diwallu.

Mae'r ysgol yn hyrwyddo gwerthoedd uchel sy'n helpu'r disgyblion i ddangos parch at eraill. Mae'r sesiynau cydaddoli pwrpasol, a'r cyfnodau myfyrio, yn cyfrannu'n werthfawr tuag at ddatblygiad ysbrydol a phersonol y disgyblion. Mae pwyslais mawr ar feithrin gwerthoedd fel tegwch, cyfiawnder a goddefgarwch. Mae hyn yn hybu'r disgyblion i ystyried sut y gallent helpu eraill, er enghraifft trwy gymharu bywyd plentyn y dyddiau yma gyda bywyd plentyn yn Oes Fictoria.

Mae gan yr ysgol systemau priodol i adnabod ac olrhain cynnydd disgyblion. Mae'r rhain yn cynnwys defnyddio a dadansoddi amrywiaeth o wybodaeth gan gynnwys profion safonedig. Mae arweinwyr yn gwneud defnydd addas o'r canlyniadau i drefnu rhaglenni cynhwysfawr o gefnogaeth i ddisgyblion sydd angen cymorth neu hwb ychwanegol..... Mae'r ysgol yn darparu'n dda ar gyfer disgyblion sydd angen cymorth emosiynol neu gymdeithasol.

Ysgol Abererch (Chwefror 2018)

Gofal, cymorth ac arweiniad: Da

Trwy gynnal cyfarfodydd 'Grwpiau Teulu' wythnosol, mae staff yn sicrhau bod disgyblion yn cael cyfleoedd gwerthfawr i drafod eu pryderon neu i leisio'u barn am fywyd a gwaith yr ysgol o fewn grŵpiau bychain. Mae hyn yn cael effaith gadarnhaol ar hunanhyder disgyblion ac yn cynnig cyfleoedd llwyddiannus iddynt ddatblygu eu medrau personol a chymdeithasol. Mae'r ysgol yn cynnal cyfnodau effeithiol o addoli ar y cyd yn rheolaidd, gan hybu dealltwriaeth disgyblion o gydraddoldeb ac amrywiaeth a meithrin eu medrau ysbrydol a moesol yn llwyddiannus.

Ysgol Abercaseg (Chwefror 2018)

Gofal, cymorth ac arweiniad: Da

Mae'r diwylliant cyfoethog o barch, cydraddoldeb a thegwch sy'n bodoli yn hybu nodau'r ysgol yn llwyddiannus. Caiff hyn ei atgyfnerthu drwy brofiadau pwrpasol fel astudiaethau o wledydd eraill a gweithgareddau elusennol. Mae hyn yn meithrin parch y disgyblion tuag at ddiwylliannau eraill ac yn eu hannog i dyfu'n ddinasyddion ystyriol.....

Mae gan yr ysgol weithdrefnau a pholisïau sy'n sicrhau bod y ddarpariaeth ar gyfer datblygiad ysbrydol, moesol, cymdeithasol a diwylliannol disgyblion yn dda. Mae staff yn trefnu cyfleoedd gwerthfawr i ddisgyblion fyfyrion mewn gwasanaethau ac amser cylch.

Ysgol Penybryn Bethesda (Chwefror 2018)

Gofal, cymorth ac arweiniad:Da

Mae gan yr ysgol weithdrefnau a pholisïau sy'n sicrhau bod y ddarpariaeth ar gyfer datblygiad ysbrydol, moesol, cymdeithasol a diwylliannol disgyblion yn dda. Mae staff yn trefnu cyfleoedd gwerthfawr i ddisgyblion fyfyrion mewn gwasanaethau ac yn ystod amser cylch. Er enghraifft, bu'r ysgol gyfan yn myfyrion ar degwch hiliol yn dilyn cyflwyniad ar hanes Martin Luther King gan ddisgyblion Blwyddyn 6.

Ysgol O M Edwards (Ionawr 2018)

Gofal, cymorth ac arweiniad:Da

Mae gan yr ysgol gysylltiad agos iawn gydag ysgol yn Nepal. Mae'r disgyblion yn dysgu am grefydd a diwylliant y wlad ac yn cysylltu trwy lythyru a gyrru e-byst. Cafodd y trychineb diweddar yn Nepal effaith ddofn ar y disgyblion a sbardunodd godi arian er mwyn prynu ieir fel rhodd i drigolion y wlad. Mae'r gweithgareddau allgyrsiol yn cyfoethogi profiadau addysgol y disgyblion mewn modd arbennig iawn. Maent yn cystadlu'n llwyddiannus yn yr Urdd, yn cael cyfleoedd da i berfformio'n gyhoeddus yn lleol ac yn genedlaethol ac yn datblygu i fod yn ddinasyddion hyderus.....Mae staff yr ysgol yn adnabod y disgyblion a'u teuluoedd yn dda. O ganlyniad, mae perthynas gadarn yn bodoli rhwng yr ysgol a'r cartef sy'n ategu gwerthoedd yr ysgol yn llwyddiannus. Mae hyn yn ehangu'r gofal a'r gefnogaeth i ddisgyblion yn dda.

Ysgol Hafod Lon (Chwefror 2018)

Gofal, cymorth ac arweiniad:Da

Mae'r ysgol yn hyrwyddo datblygiad cymdeithasol, moesol, ysbrydol a diwylliannol disgyblion yn effeithiol drwy'r cwricwlwm, gwasanaethau a'r celfyddydau creadigol. Mae cyfleoedd defnyddiol i ddisgyblion adnabod y gwahaniaeth rhwng da a drwg, a myfyrion ar eu teimladau a'u credoau. Wrth astudio a dysgu am draddodiadau eraill fel y flwyddyn newydd Tsieineaidd, daw'r disgyblion i ddysgu am wahanol ddiwylliannau.

Ysgol Uwchradd Tywyn (Ionawr 2018)**Gofal, cymorth ac arweiniad: Rhagorol**

Ceir darpariaeth werthfawr ar gyfer datblygiad ysbrydol, moesol, cymdeithasol a diwylliannol disgyblion trwy wasanaethau a rhaglen addysg bersonol a chymdeithasol. Mae cyfraniadau pwysig nifer o siaradwyr allanol yn cyfrannu at ddealltwriaeth y disgyblion o ystod eang o faterion cymdeithasol. Enghraifft nodedig yw siaradwr o India yn trafod parch at grefyddau a diwylliannau eraill. O ganlyniad i'r ddarpariaeth werthfawr hon, mae'r disgyblion yn gwneud datblygiad cadarn fel dinasyddion cyfrifol, goddefgar a pharchus

Addoli ar y Cyd – Ysgol y Moelwyn
--

Cwestiwn Allweddol 2: Pa mor dda yw'r ddarpariaeth ar gyfer addoli ar y cyd?		
---	--	--

Ydy'r addoli ar y cyd yn cydymffurfio â'r gofynion statudol?	Ydy	
---	------------	--

Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adran 2.3.1, 'Arweiniad atodol ar arolygu Addoli ar y Cyd mewn ysgolion anenwadol' (ESTYN, Medi 2010), 'Addysg Grefyddol ac Addoli ar y Cyd' (Cylchlythyr y Swyddfa Gymreig 10/94), Canllawiau ynglŷn ag Addoli ar y Cyd (Cymdeithas CYSAGau Cymru, Mehefin 2012).

Nodweddion da mewn perthynas ag ansawdd yr Addoli ar y Cyd

- Darperir themau wythnosol a rhaglen desul tymor.
- Cyflwynir gwasanaethau yn effeithiol gan staff a disgyblion yn eu tro.
- Mae'r sesiynau tiwtoriaid 'munud i feddwl' yn effeithiol iawn.
- Ceir ethos priodol i'r gwasanaethau a chânt eu cymryd o ddifrif.

Materion i gael sylw mewn perthynas ag ansawdd yr Addoli ar y Cyd
--

Rhagorol		Da		Digonol		Anfoddhaol	
-----------------	--	-----------	--	----------------	--	-------------------	--

Llofnod: (Pennaeth)

Dyddiad:

	Barn gryno Cwestiwn 1
	Safonau
	Adran Addysg Grefyddol

1.1 Cyflawniad a chynnydd mewn dysgu

Cylch arsylwi gwersi					
	Cylch arsylwi	Rhagorol	Da	Digonol	Anfoddhaol
2016-2017					
1	Tymor yr Hydref 2016				
2	Tymor y Pasg 2017				
3	Tymor yr haf 2017				
2017-2018					
1	Tymor yr Hydref 2017				
2	Tymor y Pasg 2018				
3	Tymor yr haf 2018				

Cylch craffu llyfrau					
	Cylch arsylwi	Rhagorol	Da	Digonol	Anfoddhaol
2016-2017					
1	Tymor yr Hydref 2016				
2	Tymor yr Hydref 2016				
3	Tymor y Pasg 2017				
4	Tymor y Pasg 2017				
5	Tymor yr haf 2017				
2017-2018					
1	Tymor yr Hydref 2017	*			
2	Tymor yr Hydref 2017		*		
3	Tymor y Pasg 2018				
4	Tymor y Pasg 2018				
5	Tymor yr haf 2018				

Agwedd	Arfarniad
Arfarniad agweddau a nodir yn fframwaith ESTYN	
Galw i gof dysgu blaenorol.	Mae adroddiadau arsylwi gwersi Addysg Grefyddol yn nodi bod y disgyblion yn y gwersi a arsylwyd yn galw i gof y gwaith dysgu blaenorol yn dda iawn.
Datblygu medrau meddwl a chymhwyso i sefyllfaoedd newydd	Mae disgyblion yn ymateb yn dda iawn i'r cyfleoedd a ddarperir i ddatblygu sgiliau meddwl. Mae'r adran wedi datblygu rhain ymhellach ac hefyd wedi creu adnoddau medrau meddwl gwahaniaethol ar gyfer y dysgwyr ady.
Ennill gwybodaeth, dealltwriaeth a medrau newydd, ac yn cymhwyso'r rhain i sefyllfaoedd newydd.	
Agweddau eraill	
Adfyfrio mewn gwersi.	Mae disgyblion yn ymateb yn dda i'r cyfleoedd niferus i adfyfrio mewn gwersi. Mae'r adran wedi cynllunio'r profiadau yma ar lefel uchel o fewn y cynllun gwaith e.e. cyfleoedd i asesu cyfoedion, hunan arfarnu tasgau ayyb (Gweler y cynlluniau gwaith).
Ateb cwestiynau estynedig	Mae bron bob un o'r disgyblion yn gallu ymateb yn estynedig ar lafar yn y pwnc. Yn sgîl disgwyliadau uchel sydd gan yr adran, sydd yn mynnu bod disgyblion yn ymateb yn estynedig ar lafar a'r gwaith caled mae aelodau o'r adran wedi rhoi i ddatblygu'r sgîl yma o fewn y gwersi mae gan y disgyblion safon uchel iawn wrth ateb cwestiynau yn estynedig yn y gwersi Addysg Grefyddol. Mae'r adran hefyd wedi darparu a chreu deunyddiau dysgu gan ddefnyddio Wordwall, ble mae yna gwestiynau sydd wedi cael eu cynllunio o flaen llaw yn cael eu gofyn mewn gwersi. Mae'r modd mae'r cwestiynau hyn yn cael eu gofyn (drwy'r olwyn ar wordwall er enghraifft) yn creu brwdfrydedd, a bod pawb eisiau cyfrannu yn y wers. Mae gallu'r disgyblion i ateb yn

	Barn gryno Cwestiwn 1
	Safonau
	Adran Addysg Grefyddol

	<p>estynedig o ganlyniad i hyn wedi gwella. Mae'r adran hefyd wedi cynllunio'r cwestiynnau drwy ddefnyddio'r rhestr cwestiynnu cytunedig, sydd yn annog staf I ofyn cwestiynnau mewn ffordd sy'n mynnu atebion estynedig.</p> <p>Mae yna gyfleoedd rheolaidd yn y pwnc i ateb cwestiynnau yn estynedig e.e. cwestiynnau gwerthuso, cyflwyno gwybodaeth (gweler y cynlluniau gwaith) ar draws yr ystod gallu. Mae'r adran yn darparu tasgau sydd yn herio'r disgyblion abl a thalentog ac mae'r adran yn darparu sgaffaldiau a fframiau ysgrifennu er mwyn cynorthwyo'r disgyblion ADY er mwyn sicrhau ei bod yn derbyn y gynhafiaeth er mwyn ateb yn estynedig yn ysgrifenedig. Mae'r elfen hon wedi datblygu ymhellach yn ystod y flwyddyn ac wedi cael effaith pellach ar ansawdd gwaith y disgyblion. Mae'r adran wrthi'n datblygu'r fframiau ymhellach er mwyn iddynt cydymffurfio efo techneg gwerthuso TGAU newydd eleni. Mae hyn felly yn ymestyn atebion y dysgwyr ymhellach ac I safon gyrsiau TGAU. O ganlyniad i'r gefnogaeth yma, mae safonau'r disgyblion wedi gwella. Mae angen i aelodau ffiniol o'r adran sicrhau bod dysgwyr sydd efo ady hefyd yn herio'r dysgwyr yma i ateb yn estynedig drwy ddefnyddio'r fframiau a'r cwestiynnu effeithiol o fewn y gwersi.</p>
Ymwybyddiaeth disgyblion o safon eu gwaith a sut i wella.	<p>Mae gan ddisgyblion ymwybyddiaeth dda iawn o ansawdd eu gwaith a sut y gellir ei wella ymhellach drwy ddarpariaeth yr adran o gardiau marcio penodol ar gyfer tasgau penodol a'r polisi adrannol o ddefnyddio'r drefn o farcio 3* a dymuniad ar gyfer tasgau. Mae hyn wedi gwella ymwybyddiaeth disgyblion o safon eu gwaith a'r hyn sydd angen ei wneud er mwyn gwella yn arwyddocaol. Mae'r adran hefyd eleni wedi cynyddu'r elfen o ail ddrafftio gwaith ar ol ar ol gwneud sesiwn asesu cyfoedion. Mae'r dysgwyr wedi gweld gwerth o wneud hyn ac o ganlyniad yn gwneud cynydd yn eu gwaith drwy ymateb i waith marcio'r athro.</p>
Cynnydd yn erbyn targedau.	<p>Yn gyffredinol, mae disgyblion yn gwneud cynnydd da i gyflawni'r targedau a bennir iddynt gan yr athrawes. Mae ychydig yn cyflawni yn well na'r disgwyl. Cred yr adran mai adlewyrchiad o waith caled yr adran ar gyfer paratoi'r disgyblion ar gyfer yr arholiadau/ tasgau asesu penodol sy'n gyfrifol am y llwyddiant hwn. Mae angen i'r adran sicrhau bod bechgyn ar ddiwedd CA3 yn gwneud cynnydd drwy sicrhau bod eu diddordeb, ymroddiad a chymhelliant tuag a ty pwnc yn cael ei gynnal drwy sicrhau bod themau fyddai at eu dant yn cael eu cyflwyno ar ddechrau blwyddyn 9 cyn iddynt wneud eu dewisiadau cyrsiau TGAU. Gan bod trefn gwneud hyn wedi newid, mae'r adran wedi ail edrych ar y cynllun gwaith er mwyn gwneud themau fydda'n apelio yn gynharach yn y flwyddyn.</p> <p>Mae arsylwadau gwersi a chanlyniadau'r adran yn tystio fod disgyblion yn gwneud cynnydd da a rheolaidd mewn gwersi unigol.</p>
Cynnydd disgyblion ADY at dargedau.	<p>Mae disgyblion ADY yn gwneud cynnydd da yn y pwnc o ganlyniad i'r adran wneud defnydd effeithiol o gymhorthydd efo arbennigedd yn y pwnc wrth baratoi at yr arholiadau. Nid yw ambell ddisgybl wedi cyrraedd y targed a roddwyd iddynt yn y dadansoddiad CA4 eleni gan ni chafodd yr adran y defnydd o MH. Mae'r targedau wedi cael eu gosod, pan oedd yr adran o dan yr argraff ein bod yn cael cefnogaeth cymhorthydd. Mae'r adran yn rhagweld bod hyn am fod yn broblem eto eleni efo canlyniadau CA4 gan ond am 3 wythnos mewn ambell wers cafwyd y gefnogaeth yma.</p>
Tystiolaeth	
<ul style="list-style-type: none"> • Fforwm disgyblion. • Craffu ar waith ysgrifenedig ac ymarferol. • Tystiolaeth arsylwi gwersi. 	

1.3 Safonau a chynnydd mewn medrau

	Barn gryno Cwestiwn 1
	Safonau
	Adran Addysg Grefyddol

Agwedd	Arfarniad
Ysgrifennu	<p>Mae disgyblion galluog yn ysgrifennu'n ymestynnol iawn ac yn raenus yn y pwnc e.e. cwestiynau gwerthuso. Mae llawer o'r disgyblion yn ysgrifennu'n dda yn eu hymatebion estynedig. Fodd bynnag, mae lleiafrif o ddisgyblion, nad ydynt yn ysgrifennu'n ddigon cywir yn eu hymdrechion. Yn yr achosion hyn caiff gwaith ei gyflwyno i safon is ac mae ymgais gychwynnol disgyblion yn cynnwys gormod o wallau sillafu ac o ran mynegiant. Mae'r adran wedi ymateb i hyn drwy greu mpil ar gyfer tasgau sydd efo ffocws iaith benodol e.e. amser y ferf yn gywir ar gyfer y dasg benodol yna gydag enghraifft gywir o amser y ferf dylid ei ddefnyddio. Yn ogystal â hyn mae'r adran wedi datblygu'r arferiad o gynnwys lle ar y cardiau marcio er mwyn cywiro 3 camsillafiad o'r darn gwaith ar ôl i'r athro farcio'r gwaith. Mae'r adran hefyd yn dilyn polisi marcio'r ysgol yn ogystal â chynnwys taflen cywiro iaith y gyfadran yn llyfrau pob disgybl. Mae mwyafrif disgyblion yn ymateb yn frwdfrydig i'r gwaith hwn. O ganlyniad mae safonau yn gwella. Mae'r adran hefyd wedi dechrau defnyddio cardiau cywiro iaith yr ysgol ar gyfer ambell dasg estynedig o fewn y cynllun gwaith er mwyn datblygu sgiliau llythrennedd y disgyblion ymhellach. O ganlyniad mae safonau ysgrifennu'r disgyblion wedi gwella. Mae'r adran hefyd wedi creu fframiau ysgrifenedig gwahaniaethol er mwyn cefnogi'r dysgwyr yn eu gwaith ysgriefenedig. Mae gan yr adran fframiau ysgrifennu penodol ar gyfer tasgau penodol ac rhai sydd wedi eu gwahaniaethu. Mae'r adran hefyd wedi meistrioli polisi'r ysgol ynglyn a dysgwyr yn ymateb i waith marcio'r athro a cheir tystiolaeth o hyn o fewn adroddiadau monitor llyfrau. Mae bron pob un disgybl yn ymateb i waith marcio'r athro yn annibynnol.</p> <p>Mae angen i'r adran hefyd barhau i gefnogi'r athrawon di arbenigedd yn y pwnc er mwyn sicrhau eu bod yn ymestyn y disgyblion maent yn gyfrifol ohonynt- i safon disgwylidig yr adran Addysg Grefyddol.</p>
Darllen	<p>Mae safonau darllen yn dda. Mae'r adran wedi datblygu hyn ymhellach, gan gyflwyno mwy o gyfleoedd o fewn y cynllun gwaith. O ganlyniad mae sgiliau darllen y rhan fwyaf o ddisgyblion wedi gwella. Mae'r rhan fwyaf o'r disgyblion yn gallu ymdrin â deunydd darllen estynedig y pwnc yn dda iawn. Gall y mwyafrif o ddisgyblion ddilyn cyfarwyddiadau, crynhoi a thrawsieithu yn effeithiol. Mae disgyblion yn ymateb yn frwdfrydig i'r gwaith hwn. Mae'r adran wedi darparu posteri sy'n datblygu ymwybyddiaeth y disgyblion o'r gwahanol sgiliau darllen ac mae taflenni mpil tasgau yn nodi pa sgil darllen bydd y disgyblion yn datblygu wrth gwblhau'r dasg mae hyn wedi gwella ymwybyddiaeth y disgyblion o'r gwahanol sgiliau darllen, a phryd ment yn ei defnyddio. Mae'r adran hefyd wedi cru mpil tasgau darllen ar gyfer tasgau o fewn y gwaith, gan esbonio'n glir i'r dysgwyr pa sgil darllen meant yn ddatblygu a'r hyn sydd angen ei wneud. Mae'r adran hefyd wedi datblygu'r sgil o graff ddarllen er mwyn dod o hyd i wybodaeth penodol a'r techneg o uwch oleuo ffeithiau/termau penodol gan ddilyn allwedd mae'r dysgwyr yn ei greu yn annibynnol.</p> <p>Mae'r adran wedi paratoi deunyddiau gwahaniaethol ar gyfer y setiau isel ar draws CA3. Mae'r adran wedi gwahaniaethu'r cynllun gwaith blwyddyn 9 yn fanwl(deunyddiau/tasgau darllen) yn ogystal a'r deunyddiau ar gyfer dysgu blwyddyn 7/8 ar y cy der wryn sicrhau bod pob un yn gallu cymryd rhan gweithredol yn y tasgau yma ac yn gwneud cynnydd..</p>
Gwrando	<p>Mae sgiliau gwrando'r disgyblion yn rhagorol. Mae sgiliau gwrando disgyblion ar ei gilydd ac athro yn uchel iawn. Ceir tystiolaeth o hyn yn adroddiadau arsylwi gwersi.</p>
Llafar	<p>Gwna'r rhan fwyaf o ddisgyblion gyfraniadau llafar o ansawdd da iawn yn y dosbarth. Mae tasgau penodol wedi cael ei darparu o fewn y cynllun gwaith er mwyn sicrhau bod pob disgybl yn cyfrannu o fewn gwersi e.e. tasgau sbardun ar gychwyn gwers, tasgau darlun o'r cof, gwaith par/grwp, trafodaeth ddosbarth ayyb. Mae'r adran wedi gweithio yn galed ar ddatblygu sgiliau'r disgyblion er mwyn ateb yn estynedig ar lafar. Yn ogystal mae'r drefn mae'r adran yn defnyddio o adolygu gwersi blaenorol ar gychwyn gwersi yn</p>

	Barn gryno Cwestiwn 1
	Safonau
	Adran Addysg Grefyddol

	<p>golygu bod pawb yn cael y cyfle i gyfrannu, mewn awyrgylch o barch a heb fygythiad. Mae'r adran hefyd wedi ceisio datblygu'r arfer o gwestiynnu'r dysgwyr gan ddefnyddio wordwall syd dyn gwneud y dysgwyr mwy awyddus i ymateb ar lafar er mwyn cael cymryd rhan yn y wers. Mae gan y mwyafrif o'r disgyblion feistrolaeth dda ar eirfa ddwyieithog a therminoleg pynciol anodd. Mae'r adran hefyd wedi datblygu cyfleoedd penodol ar gyfer asesu'r disgyblion ar lafar, yn ogystal a chreu taflenni hunan arfarnu tasgau llafar.</p>
Rhifedd a rhesymu	<p>Mae'r disgyblion yn cael cyfle digonol i wneud defnydd o sgiliau rhif yn eu gwaith yn y pwnc. Mae'r adran wedi gweithio er mwyn adnabod cyfleoedd ychwanegol o fewn y cynllun gwaith i ddatblygu sgiliau rhifedd y disgyblion o fewn y pwnc e.e. tasg crefyddau mawr y byd ym mlwyddyn 7, tasg cylch creu. Mae'r adran hefyd wedi datblygu'r tasg cylch creu ymhellach a chreu mplll rhifedd ar gyfer y dasg.</p> <p>Mae'r dystiolaeth a welir yn llyfrau'r disgyblion dangos fod gan y disgyblion sgiliau da i fynd i'r afael â rhifedd o fewn y pwnc pan bod y cyflaeodd yn codi.</p>
Cwricwlwm digidol	<p>Mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn defnyddio eu medrau TGCh i gyflawni amrywiaeth o dasgau o fewn y pwnc gan ddefnyddio meddalwedd gwahanol e.e. Microsoft Word, Publisher, PowerPoint</p> <p>Mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn gallu cywain a thrawsieithu gwybodaeth o wahanol ffynonellau electronig gan greu cyflwyniadau addas i bwrpas a chynulleidfa e.e. Cyflwyniad PowerPoint 'How can we be better Stewards?' Taflen wybodaeth Nodweddion mewnol, Pamffled 'Croeso i'r Mosg'. Mae'r gwaith a gyflwynir gan y disgyblion o safon dda iawn. Mae'r adran wedi creu ambell i dasg er mwyn ceisio hyrwyddo'r fframwaith digidol drwy greu ambell dasg gan ddefnyddio'r ipads. Mae'r adran hefyd wedi datblygu'r arferiad o greu tasgau estynedig/gwaith cartref drwy ddefnyddio QR codes er mwyn gwneud gwaith ymchwil pellach neu er mwyn datblygu eu dealltwriaeth o'r thema yn well.</p>
Sgiliau pynciol	Sgiliau pynciol a amlygir o fewn gwersi a llyfrau disgyblion.
Sgiliau meddwl	<p>Mae sgiliau meddwl y disgyblion yn dda iawn. Gallant ymateb yn dda iawn i dasgau sy'n gofyn iddynt adnabod y strategaethau dysgu a ddefnyddiwyd mewn tasg yn effeithiol. Mae bron pob un disgybl yn gallu datrys y problemau a roddwyd iddynt o fewn y gwersi e.e. sut mae'r Sikhiaid yn dod yn aelod o'u crefydd? Ceir cyflaeoedd niferus iddynt ofyn cwestiynnau, ac yna ymdrechu i ddargangod yr atebion iddynt eu hunain erbyn diwedd y wers ayyb. Mae'r sgil o werthuso y rhan fwyaf o'r disgyblion yn dda, ac felly mae hyn yn rhoi'r cyfle iddynt werthuso syniadau amrywiol o fewn y pwnc e.e. " A ddylid ddod a'r Gosb Eithaf yn ol i Brydain?"</p>
Medrau creadigrwydd a chorfforol	<p>Mae yna amrywiaeth o gyflaeoedd i'r dysgwyr ddatblygu eu creadigrwydd o fewn y pwnc. Mae'r adran wedi adnabod tasgau penodol er mwyn datblygu creadigedd y dysgwyr o fewn y pwnc e.e. tasg Nicky Cruz, drama gwyrtiau Iesu, tasg ffenestri lliw. Gweler y cynlluniau gwaith am enghreifftiau penodol. Mae sgiliau creadigedd y dysgwyr o fewn y pwnc yn dda.</p>
Mynediad i'r cwricwlwm	<p>Mae rhan fwyaf o'r dysgwyr yn datblygu'r medrau gofynnol o fewn y pwnc a cheir tasgau penodol o fewn y cynlluniau gwersi er mwyn datblygu sgiliau penodol o fewn tasgau penodol. Ceir mplll ar gyfer pob tasg estynedig sydd efo ffocws ar sgil penodol ar gyfer y dasg arbennig yna e.e. tasg cylch creu'r byd yn datblygu'r sgil o ddefnyddio trefnolion yn gywir. Gweler y cynlluniau gwaith am ragor o enghreifftiau.</p>
Tystiolaeth	
<ul style="list-style-type: none"> • Tystiolaeth arsylwi gwersi. • Adroddiadau craffu ar waith ysgrifenedig ac ymarferol. • Fforwm disgyblion. 	
Y Gymraeg.	
Safonau yn y Gymraeg	<p>Mae ansawdd iaith lafar, darllen ac ysgrifennu'r disgyblion yn y Gymraeg yn dda iawn. Mae'r adran yn cywiro ar lafar lle bo'r angen os oes gair Saesneg yn cael ei ddefnyddio yn</p>

	Barn gryno Cwestiwn 1
	Safonau
	Adran Addysg Grefyddol

	<p>hytrach na therm Cymraeg. Mae'r adran wedi datblygu'r arferiad o gael dysgwyr i ail gopio darn gwallus o ysgrifennu yn gywir yn eu gwaith- ond mae angen datblygu'r arferiad yma ymhellach o fewn yr adran.</p> <p>Gwranddo: Mae'r athro yn addasu iaith yn ôl yr angen ar gyfer lefel dealltwriaeth dysgwr. O ganlyniad mae dysgwyr yn deall y gwaith ac yn teimlo'n hyderus o fewn y wers. Mae'r safonau yma yn dda. Mae adroddiadau arsylwi gwersi yn cefnogi hyn.</p> <p>Cynnydd Llafar: Sicrheir fod disgyblion yn cael cyfleoedd addas i ddefnyddio'r Gymraeg ar lafar yn unol â'u gallu boed hynny ar lefel defnydd ymarferol cychwynnol neu wrth ymdrin â gwaith y wers. O ganlyniad mae dysgwyr yn magu hyder ac mae eu safonau llafar yn dda. Mae'r awyrgylch o fewn y gwersi yn un diogel ar gyfer y dysgwyr fel eu bod yn teimlo'n ddigon hyderus i fentro i adrodd ambell air yn y Gymraeg gyntaf a datblygu o fan hyn. Mae'r adran yn ganmoladwy iawn o'r defnydd lleiaf a wneir o'r Gymraeg ar y dechrau fel bod hyn yn eu sbarduno i ymdrechu ymhellach. Un enghraifft o hyn yw disgybl pontio yn nodi un o'r 10 Gorchymyn yn y Gymraeg.</p> <p>Cynnydd Sgiliau ysgrifennu: Mae matiau iaith, sgaffaldiau a fframiau ysgrifennu gwahaniaethol yr adran o gymorth i ddysgwyr ysgrifennu darnau byr ac estynedig yn llwyddiannus. Yn sgîl y ddarpariaeth hon mae sgiliau ysgrifenedig dysgwyr yn dda iawn. Mae'r adran hefyd yn darparu termau pynciol yn ddwy ieithog ar gychwyn pob uned yn CA3.</p> <p>Cynnydd Sgiliau Darllen: Ceir rhai cyfleoedd da i ddysgwyr ddarllen yn y Gymraeg ac mae hyn yn bennaf yn cynnwys taflenni gwaith, gwaith ymchwiliol ayyb. Mae adroddiadau arsylwi gwersi yn cefnogi'r defnydd effeithio a wneir o'r taflenni darllen. Yn sgîl y ddarpariaeth hon mae sgiliau darllen dysgwyr yn dda iawn. Mae gan yr adran mply ar gyfer tasgau darllen penodol. Gwelir rhain o fewn Llyfrau'r adran.</p>
Dilyniant ieithyddol	Mae'r adran yn darparu dilyniant ieithyddol rhagorol yn CA3 a CA4 gan ddilyn yr arweiniad ysgol gyfan a ddarperir.
Gweithredu strategaeth ôl ofal yr ysgol	Mae'r adran yn gweithredu strategaeth ôl ofal yr ysgol yn safonol yn ei holl agweddau. Mae'r adran yn teimlo bod y dysgwyr pontio yn teimlo'n gyfforddus i ddefnyddio'r Gymraeg yn y gwersi Addysg Grefyddol e.e. un dasg estynedig heriol wedi cael ei chwblhau yn y Gymraeg gan un disgybl pontio.
Gweithredu strategaeth iaith yr ysgol gan gynnwys defnydd anffurfiol o'r Gymraeg	Mae'r adran yn gweithredu strategaeth iaith yr ysgol. Mae'r adran yn darparu'r cyfleoedd gorau i'r dysgwyr ddatblygu'n hyderus yn ddwyieithog ac i feithrin hyder ar sgiliau ieithyddol angenrheidiol i drafod testunau amrywiol o fewn y pwnc trwy gyfrwng y ddwy iaith. Mae'r adran wedi adnabod tasgau penodol ble cyflwynir y pwnc drwy gyfrwng y Saesneg. Mae'r adran hefyd yn dilyn polisi marcio'r ysgol ac wedi mabwysiadu dulliau cytunedig penodol sydd yn hyrwyddo sgiliau llafar, ysgrifenedig a darllen y disgyblion sydd i'w gweld ym mholsi llythrennedd yr ysgol. Mae termau pynciol yn cael eu rhoi yn ddwy ieithog ar ddechrau pob uned i'r dysgwyr. Disgwylir l ddisgyblion barhau i ddilyn yr un cyfrwng ag a ddefnyddiwyd yng nghyfnod allweddol 3. Gweler y cynlluniau gwaith am enghreifftiau o dasgau penodol.
Dysgu dwyieithog	Caiff gwersi eu cynllunio er mwyn sicrhau fod pob dysgwr, yn unol a'i feistrolaeth ar y Gymraeg a'r Saesneg, yn cael eu cynnwys yn llawn yn y wers. Yn sgîl y ddarpariaeth hon mae safonau cyflawniad a chynnydd dysgwyr yn dda.
Tystiolaeth	
<ul style="list-style-type: none"> • Llyfrau dysgwyr. • Adroddiadau gwersi. • Fforwm disgyblion. • Gweithrediad adrannol o strategaeth iaith yr ysgol. 	

Crynodeb o faterion i roi sylw iddynt		
Agwedd	Cryfderau	Materion ar gyfer gweithredu pellach

	Barn gryno Cwestiwn 1
	Safonau
	Adran Addysg Grefyddol

1.1 Cyflawniad a chynnydd mewn dysgu	<ul style="list-style-type: none"> • Lefel cyfranogi a mwynhad disgyblion yn y gwersi. • Gallu'r disgyblion i ateb yn estynedig ar lafar ac yn estynedig yn y pwnc • Gallu'r disgyblion i alw i gof gwybodaeth flaenorol • Technegau i hyrwyddo sgiliau ateb estynedig disgyblion ADY. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sicrhau bod yr adran yn cael cefnogaeth rheolaidd MH yn y gwersi (o lonawr ymlaen) ac yn y wers ar ôl ysgol wrth baratoi'r disgyblion ar gyfer yr arholiadau allanol
1.3 Safonau a chynnydd o ran medrau	<ul style="list-style-type: none"> • Tasgau estynedig ysgrifennu • sgiliau darllen y disgyblion • Cynnwys termau yn ddwy ieithog ar ddechrau unedau • Darparu nodiadau adolygu cyfrwng Saesneg er mwyn i rieni dysgwyr allu cynorthwyo'r disgyblion efo'r gwaith adolygu adref • Sgiliau llafar y dysgwyr yn y pwnc • Sgiliau darllen y dysgwyr yn y pwnc 	<ul style="list-style-type: none"> • Cyfraniad pellach i'r fframawith digidol • Parhau i weithredu'r strategaeth ôl ofal yn drylwyr. • Parhau i ddatblygu'r drefn bod pob un o'r dysgwyr yn ymateb i waith marcio'r athro yn annibynnol

Dyddiad adolygu:

Gan: SR

Barn gryno Cwestiwn 2	
Lles ac agweddau at ddysgu	
Adran Addysg Grefyddol	
2.2 Agweddau at ddysgu	
Agwedd	Arfarniad
Arfarniad pedwar diben Dyfodol Llwyddiannus	
Dysgwyr uchelgeisiol, galluog sy'n barod i ddysgu drwy gydol eu hoes.	Mae gan yr adran ddisgwyliadau uchel o ran safon gwaith mae'r dysgwyr yn cyflwyno a cheir tystiolaeth o hyn yn adroddiadau monitor llyfrau yn rheolaidd dros y blynyddoedd. Mae'r adran yn sicrhau hefyd bod y pwnc yn agored i bawb, a bod gan bawb y potensial i lwyddo o fewn y pwnc.
Cyfranwyr mentrus, creadigol sy'n barod i chwarae eu rhan yn llawn yn eu bywyd.	Mae'r adran yn annog i bob disgybl gymryd rhan weithredol ym mhob gwrs. Ceir cyfleoedd niferus amrywiol iddynt fod yn fentrus e.e. mynegi barn, trafodaethau ayyb. Ceir hefyd amrywiaeth o dasgau ble caniateir iddynt fod yn greadigol o fewn y pwnc, gweler y cynlluniau gwersi am enghreifftiau penodol.
Dinasyddion egwyddorol, gwybodus yng Nghymru a'r byd.	Mae'r dysgwyr yn dangos parch ac yn ymateb yn ystyrlon i'r gwahanol destunau a drafodwyd o fewn y gwersi Addysg Grefyddol. Ceir amrywiaeth eang o destunau eu trafod o fewn y cynlluniau gwersi sydd yn datblygu gwybodaeth a dealltwriaeth y dysgwyr am ddigwyddiadau, diwyllianau a thraddodiadau yma yng Nghymru ac yn y byd. Ceir hefyd amrywiaeth o gyfleoedd i drafod a gwerthuso materion sydd yn cynorthwyo wrth ddatblygu dinasyddion egwyddorol a gwybodus. Gweler y cynlluniau gwaith am enghreifftiau.
Unigolion iach, hyderus sy'n barod i fyw bywyd gan wireddu eu dyheadau fel aelodau gwerthfawr o gymdeithas.	Mae'r adran yn rhoi cyfleoedd niferus i'r dysgwyr ddatblygu eu barn a'i fynegi sydd yn eu datblygu yn eu hyder. Mae'r adran hefyd yn datblygu'r dysgwyr i fod yn bobl ifanc parchus ac ystyrlon o arferion a chredoau eraill sydd yn creu unigolion iach a gwerthfawr o fewn cymdeithas ar gyfer y dyfodol.
Sgiliau dysgu craidd Dyfodol Llwyddiannus	
<p>Cyfranogiad mewn dysgu a'i fwynhau.</p> <p>Canolbwyntio a gweithio'n gyson.</p> <p>Penderfyniad.</p> <p>Cydweithio, gweithio'n annibynnol.</p> <p>Datrys problemau a gwneud penderfyniadau.</p> <p>Brwdfrydedd, cymhelliant, cyfranogi mewn gwersi.</p>	<p>O fewn cynlluniau gwaith yr adran mae yna gyfleoedd penodol, niferus a rheolaidd wedi eu cynllunio er mwyn sicrhau bod pob disgybl yn cyfranogi yn weithredol ac yn amlwg yn rheolaidd o fewn y gwersi e.e. drwy ddefnyddio sbardun ar ddechrau gwersi lle mae'n rhaid i bawb feddwl am gwestiynau yr hoffent ddarganfod yr atebion ar eu cyfer erbyn diwedd y wers/uned, tasgau darlun o'r cof ayyb (gweler y cynlluniau gwaith). Mae hyn wedi cyfrannu at bron pob un disgybl gyfrannu mewn gwersi. Mae'r defnydd o wordwall hefyd wedi sicrhau bod mwy o'r dysgwyr yn cymryd rhan o fewn y gwersi hefyd.</p> <p>Mae amrywio tasgau a sialensau yn rhoi cyfleoedd i'r dysgwyr weithio yn annibynnol a magu hyder. Mae natur pwnc yn cyflwyno y dysgwyr i brofiadau a syniadau newydd sy'n anghyfarwydd i lawer ohonynt e.e. Khalsa, Amrit, Gurdwara, synagog ayyb. O ddefnyddio enghreifftiau cyfoes o fewn y gwersi am themau megis ewthanasia mae lefel diddordeb y dysgwyr yn eu gwaith yn uchel. O drafod materion cyfoes fel y gosb eithaf mae'n cynnal a chadw lefel canolbwyntio y dysgwyr.</p> <p>Mae adroddiadau arsylwi gwersi ac adroddiadau monitor llyfrau yn dystiolaeth bod y dysgwyr yn cael eu herio i fod yn uchelgeisiol mewn tasgau ac yn cymryd cyfrifoldeb i gwblhau gwaith.</p> <p>Mae'r dysgwyr yn cael eu hannog i ddyfalbarhau i ddatrys problemau o fewn y gwersi Addysg Grefyddol. Gwyddant am reol 'tri cyn fi' i geisio atebion eraill pan fyddent yn gwynebu anhawsterau.</p> <p>Mae cyfleoedd niferus o fewn y gwersi i'r dysgwyr gwblhau tasgau estynedig ac ymateb yn estynedig ar lafar er mwyn targedu'r dysgwyr abl a thalentog ond hefyd i sicrhau bod y disgyblion eraill yn gwneud cynnydd hefyd.</p> <p>O ganlyniad i ddechrau nifer o wersi gyda sbardyn ar y bwrdd gwyn rhyngweithiol fel mae'r disgyblion yn dod i mewn e.e. wordwall, llun, clip fideo mae chwilfrydedd y dysgwyr wedi ei gynna yn syth ac yn golygu eu bod yn barod i ddysgu ac felly yn symud yn hwylys rhwng tasgau o fewn gwersi ac o un wers i'r llall.</p> <p>Mae'r adran yn gyson yn rhoi cyfleoedd i'r dysgwyr weithio mewn ffyrdd amrywiol gyda thasgau grwp, unigol a dosbarth cyfan.</p> <p>Mae gan yr adran ddisgwyliadau ddangos parch tuag at farn, credoau, crefyddau a</p>

Barn gwyno Cwestiwn 2	
Lles ac agweddau at ddysgu	
Adran Addysg Grefyddol	
	<p>ffordd o fyw eraill. Mae hyn yn caniatáu i'r dysgwyr ddysgu a mwynhau eu gwersi mewn awyrgylch o barch gan ddangos parch pan fod eraill yn siarad neu mynegi barn gwahanol iddynt hwy. Mae hyn yn sgil hanfodol o fewn y pwnc a cheir lliaws o dasgau yn hybu hyn.</p> <p>Dengys adroddiadau arsylwi gwersi bod rhan rhan fwyaf o'r dysgwyr yn canolbwyntio ac yn gweithio'n gyson mewn gwersi. Ceir cyfleodd niferus i'r dysgwyr gyd weithio ar dasgau penodol a gweithio'n annibynnol. Mae'r cynlluniau gwersi yn dangos bod yna gyfleodd amrywiol hefyd i'r dysgwyr ddefnyddio eu sgiliau datrys problemau drwy dasgau medrau meddwl ayyb.</p> <p>Mae'r adran wedi gweithio'n galed ar gael y dysgwyr i gyfranogi mewn gwersi e.e. tasgau sbardun sy'n hybu brwdfrydedd, cymhelliant a chyfranogiad mewn gwersi. Annogir y dysgwyr i ateb yn estynedig yn reolaidd drwy gwestiynnau sy'n gofyn iddynt ymestyn ar eu hatebion e.e. wordwall, tasgau sbardun.</p> <p>Mae llawer o ddisgyblion yn ymroi ac yn mwynhau'r pwnc. Mae'r niferoedd sydd yn dewis dilyn y pwnc yn CA4 yn cadarnhau'r farn hon. Mae'r adroddiadau monitor llyfrau ac adroddiadau arsylwi gwersi yn tystio bod pron pob un o'r dysgwyr yn ymglymu ac yn ymroi i'r gwaith o fewn y gwersi Addysg grefyddol.</p> <p>(Gweithio'n Annibynnol) Mae llawer o'r dysgwyr wedi dangos cynnydd da iawn yn eu gallu i weithio'n annibynnol ar y tasgau a osodir iddynt. Caiff lleiafrif o ddisgyblion ADY hi'n anodd i weithio heb gefnogaeth cymhorthydd/ffram ysgrifennu. Mae'r adran wedi bod yn hyfforddi ac yn annog y cymhorthyddion er mwyn annog y disgyblion i weithio yn annibynnol ac yn sgil hyn mae safonau'r disgyblion ADY bellach yn gwella. Mae'r adran wedi, yn unol a blaenoriaethau'r ysgol, gwahaniaethu adnoddau dysgu ar gyfer y setiau isel yn yr ysgol fel bod modd i'r disgyblion yma ddod yn fwy annibynnol byth wrth gwblhau gwaith. Mae'r adran hefyd, wedi treialu am bell dasg wedi gwahaniaethu ymhellach hefyd er mwyn eu gwneud yn adnoddau mwy effeithiol yn dilyn eu treialu.</p> <p>(Datrys Problemau a gwneud penderfyniadau) Mae llawer o'r disgyblion yn ymateb yn dda i dasgau yn y pwnc sy'n gofyn iddynt ddatrys problem a gwneud penderfyniadau yn bennaf wrth ymateb i gwestiynnau gwerthuso a thasgau penodol o fewn y cynlluniau gwaith e.e. tasg sgiliau meddwl hanes sefydlu'r Khalsa ym mlwyddyn 8, tasgau ym mlwyddyn 9 e.e. 'Pa gosb meant yn haeddu?' 'A ddylid dod a'r Gosb eithaf yn ôl i Brydain?' a thasg 'Beth ddigwyddodd i Anthony Walker?' ym mlwyddyn 9. Mae sgiliau datrys problemau a gwneud penderfyniadau'r disgyblion wedi gwella yn sylweddol o ganlyniad i'r tasgau yma gan fod gofyn iddynt hwy ddefnyddio eu sgiliau datrys problemau a dod i farn.</p> <p>(Canolbwyntio a gweithio'n gyson) Ceir lefel da iawn o ganolbwyntio gan y rhan fwyaf o'r disgyblion yn y gwersi ac mae mwynhad o'r gwaith hefyd yn agwedd amlwg yn y ffordd mae'r disgyblion yn ymateb yn y gwersi. Caiff hyn ei gadarnhau gan y nifer o ddisgyblion sy'n dewis y pwnc yn CA4. Mae'r gwaith gwahaniaethu manwl sydd wedi cael ei wneud ar adnoddau'r adran yn mynd i alluogi i'r dysgwyr ady wneud cynnydd pellach hefyd a sicrhau bod y dysgwyr sydd efo ady yn canolbwyntio o fewn y gwersi ac yn gweithio yn gyson.</p>
Ymddygiad.	<p>Mae ymddygiad bron bob un o'r disgyblion yn arbennig o fewn y gwersi gydag ychydig iawn o eithriadau. Eto hefyd, mae'r gwaith wedi cael ei wahaniaethu ymhellach fydd yn sicrhau bod pob disgybl yn canolbwyntio ym mhob gwrs ac yn gweithio'n gyson. Mae'r dysgwyr yn ymateb yn ystyrlon i'w gilydd a barn wahanol i'w gilydd o fewn y pwnc. Ceir perthynas o barch rhwng yr athrawes a'r dysgwyr.</p>
Sgiliau dysgu gydol oes.	<p>Mae bron pob un o'r dysgwyr yn ymddwyn yn rhagorol o fewn y gwersi Addysg Grefyddol. Maent yn ymwybodol o'r disgwyliadau sydd gan yr adran ohonynt a'r hyn a dderbynnir a hyn na dderbynnir o ran ymddygiad. O ganlyniad mae'r adran yn arfogi'r dysgwyr efo'r sgiliau ymddygiadau allweddol fydd yn eu helpu i ddysgu drwy</p>

	Barn gwyno Cwestiwn 2
	Lles ac agweddau at ddysgu
	Adran Addysg Grefyddol

	gydol eu hoes.
Tystiolaeth	
<p>Cyfranogiad mewn dysgu a'i fwynhau: Tystiolaeth o ddsbarthiadau, craffu ar waith disgyblion, cyfweiliadau â disgyblion, arsylwi arnynt yn cymryd rhan mewn clybiau a gweithgareddau amser cinio ac ar ôl ysgol, ac ymddygiad disgyblion mewn gwersi ac o gwmpas yr ysgol.</p> <p>Ymddygiad: Adroddiadau gwersi, tystiolaeth staff a holiadur staff.</p> <p>Sgiliau dysgu gydol oes: Adroddiadau staff, fforwm disgyblion, fforwm rhieni.</p>	

Crynodeb o faterion i roi sylw iddynt		
Agwedd	Cryfderau	Materion ar gyfer gweithredu pellach
2.1 Lles		
2.2 Agweddau at ddysgu		

Barn gryno Cwestiwn 3 Addysgu a phrofiadau addysgu Adran Addysg Grefyddol
--

Cylch arsylwi gwersi					
	Cylch arsylwi	Rhagorol	Da	Digonol	Anfoddhaol
2016-2017					
1	Tymor yr Hydref 2016				
2	Tymor y Pasg 2017				
3	Tymor yr haf 2017				
2017-2018					
1	Tymor yr Hydref 2017				
2	Tymor y Pasg 2018				
3	Tymor yr haf 2018				

Cylch craffu llyfrau					
	Cylch arsylwi	Rhagorol	Da	Digonol	Anfoddhaol
2016-2017					
1	Tymor yr Hydref 2016				
2	Tymor yr Hydref 2016				
3	Tymor y Pasg 2017				
4	Tymor y Pasg 2017				
5	Tymor yr haf 2017				
2017-2018					
1	Tymor yr Hydref 2017	*			
2	Tymor yr Hydref 2017		*		
3	Tymor y Pasg 2018				
4	Tymor y Pasg 2018				
5	Tymor yr haf 2018				

3.1 Ansawdd yr addysgu.	
Agwedd	Arfarniad
Gwybodaeth bynciol ac arbenigedd athrawon	Mae gan pob athro yn yr adran wybodaeth bynciol dda a chyfoes sy'n addas ar gyfer y cyrsiau y maent yn ei gyflwyno. Pan ddysgir y pwnc gan aelod o staff sydd â llai o arbenigedd, darperir cefnogaeth ac arweiniad manwl iawn er mwyn sicrhau fod y ddarpariaeth yn safonol. Mae'r adran efo cynlluniau gwersi ac adnoddau i gyd fynd ar gyfer yr athrawon heb arbenigedd er mwyn codi safon y gweri a gyflwynir ac er mwyn sicrhau cysondeb o fewn y pynciau.
Ennyn diddordeb ac ethos.	A yw'r addysgu yn llwyddo i ennyn diddordeb disgyblion? Mae adroddiadau arsylwi gwersi ac adroddiadau monitor llyfrau yn ategu'r ffaith bod y gwersi a'r themau a wneir o fewn y pwnc yn ennyn diddordeb y dysgwyr. Ceir tasgau amrywiol o fewn y cynlluniau gwaith sydd yn ddiddorol a chyfoes sydd at ddant y dysgwyr. Mae'r adran hefyd yn ceisio defnyddio enghreifftiau cyfoes o fewn y cynlluniau gwaith er mwyn gwneud y pwnc yn berthnasol iddynt yn eu bywydau bob dydd. Mae niferoedd sy'n dewis Add Gref fel pwnc yn CA4 yn dda, sydd hefyd yn ategu'r ffaith bod y gwersi yn ddiddorol i'r dysgwyr.
Sicrhau cynnydd.	Pa mor dda mae'r adran yn datblygu medrau, gwybodaeth a dealltwriaeth i lefel briodol o uchel wrth iddynt symud ymlaen drwy'r ysgol?
Pace y dysgu	Mae'r athrawon yn cynnal gwersi ar gyflymder da iawn ac yn defnyddio ystod o dechnegau i sicrhau fod pawb yn canolbwyntio trwy'r wers e.e. tasgau byrion cychwynnol, cwestiynu, gwaith grŵp a gwaith par.
Disgwyliadau, her, cymhlethdod a her tasgau	Mae gan athrawon yr adran ddisgwyliadau uchel iawn o'r disgyblion ac maen nhw'n herio'r disgyblion i gyrraedd safon uchel iawn. O ganlyniad mae'r disgyblion yn gwneud cynnydd da iawn. Os oes enghreifftiau o dangyflawni mae'r adran yn ymrydd drwy gael y dysgwyr i ail gyflwyno'r gwaith ar o lei asesu neu hunan asesu ayyb. Yn gyffredinol mae lefel gofynion tasgau'r adran yn cynnal lefel dda o her a disgwyliadau i'r disgyblion ar draws yr ystod gallu.

Barn gryno Cwestiwn 3	
Addysgu a phrofiadau addysgu	
Adran Addysg Grefyddol	
Ansawdd cynllunio ac amcanion dysgu clir.	<p>I ba raddau y mae gan athrawon amcanion clir ar gyfer dysgu disgyblion?</p> <p>Nodir amcanion ar ddechrau pob uned o waith a cheir tystiolaeth o hyn o fewn llyfrau'r dysgwyr. Ceir hefyd tystiolaeth o hyn o fewn adroddiadau monitor llyfrau. Bydd nod ac amcanion yn cael ei nodi ar ddechrau gwersi gan yr adran hefyd.</p> <p>Beth ydy ansawdd cynllunio tymor byr, tymor canol a thymor hir athrawon, pa mor dda y mae cynllunio'n elwa o gael cynlluniau gwaith pwrpasol?</p> <p>Mae'r adran wedi addasu cynlluniau gwaith CA3 dros wyliau'r Haf 2017 ac mae Cynlluniau gwaith cwrs TGAU newydd blwyddyn 10 hefyd wedi cael ei greu dros wyliau'r Haf 2017. Bydd angen addasu hwn yn dilyn ei dreialu am y tro cyntaf eleni ac wrth gwrs unwaith bydd gan y Pennaeth Pwnc adnabyddiaeth well o gynnwys y cwrs wedi ei gyflwyno am y tro cyntaf eleni. Bydd angen i'r Pennaeth Adran gynllunio cynlluniau gwaith ar gyfer y cwrs blwyddyn 11 newydd at Fis Mai, ond mae hyn yn ddibynnol ar ddyddiadau rhyddhau llawlyfr y cwrs gan CBAC. Mae pob disgybl CA4 yn cael amlinelliad o cynnwys pob uned ar ddechrau'r cwrs ac meant yn ymwybodol o ble mae pob thema yn fitio mewn l'r darlun llawn o'r cwrs. Mae hyn yn arwain iddynt gael ddealltwriaeth glir o'r papur arholiada pha uned meant yn ateb yn y papur arholiad.</p>
Defnydd o ystod o ddulliau addysgu.	<p>Maent yn defnyddio ystod dda iawn o ddulliau ac adnoddau addysgu a hyfforddi sy'n ennyn diddordeb disgyblion ac yn eu hysgogi a'u herio i gyflawni'n ardderchog. Mae'r rhain yn cynnwys y defnydd effeithiol iawn o gwestiynu, sgiliau meddwl sy'n galluogi'r disgyblion i ysgwyddo cyfrifoldeb ymestynnol am eu datblygiad eu hunain. Mae sgiliau cwestiynu'r athrawon yn gyson dda. Mae'r adran yn cynllunio gwersi efo cwestiynnau wedi eu paratoi o flaen llaw e.e. drwy wordwall er mwyn sicrhau bod y dysgwyr yn ateb yn estynedig.</p>
Technegau cwestiynu.	<p>Mae'r adroddiadau arsylwi gwersi yn dweud bod ansawdd cwestiynnu'r athrawon yn dda. Ceir defnydd o amrywiaeth o gwestiynnu agored sy'n annog y dysgwyr i ateb yn estynedig.</p>
Cyfarwyddiadau.	<p>A oes eglurder cyfarwyddiadau ac esboniadau athrawon a pha mor dda y mae'r disgyblion yn datblygu eu medrau, eu gwybodaeth a'u dealltwriaeth o ganlyniad?</p> <p>Ceir cyfarwyddiadau clir a phenodol gan yr athrawes ble'n berthnasol. Os oes angen canllawiau pellach, mae'r adran yn darparu adnoddau ychwanegol efo canllawiau manylach iddynt e.e. fframiau, cam wrth gam ayyb. Gweler enghreifftiau o rhain o fewn y cynlluniau gwaith. O ganlyniad mae gan y dysgwyr ddealltwriaeth gwell o'r dasg o dan sylw ac mae eu medrau o fewn y pwnc yn cynyddu.</p>
Ansawdd addysu'r 18 agwedd	<p>Ydy'r ddarpariaeth addysgu yn adlewyrchu'r 18 canllaw cytunedig o fewn yr ysgol sef: Asesu, asesu ar gyfer dysgu, sgiliau meddwl, llythrennedd, rhifedd, cwricwlwm digidol, addysgu bechgyn, cwestiynu gwahanol lefelau o ddealltwriaeth, cwestiynu dealltwriaeth ieithyddol, meddwl dwfn, gwahaniaethu, dysgu disgyblion ar frig yr ystod gallu, dysgu disgyblion ar waelod yr ystod gallu, gwneud defnydd effeithiol o gymorthyddion, hyrwyddo hyder disgyblion yn y Gymraeg, dysgu dwyieithog, dysgu disgyblion â gwahanol lefelau o hyfedredd yn y Gymraeg o fewn yr un grŵp, sicrhau cynnydd yn y sgiliau dysgu craidd.</p> <p>Mae'r adran wedi sicrhau bod yr 18 agwedd dysgu wedi cael eu ymgoffori i mewn i'r cynlluniau gwaith ar gyfer pob cyfnod allweddol. Cred yr adran bod y ddarpariaeth ar gyfer yr 18 agwedd yma yn dda iawn o fewn y pwnc a cheir tystiolaeth o hyn o fewn adroddiadau arsylwi gwersi ac adroddiadau monitor llyfrau. Cydnabyddir bod angen datblygu'r elfen o cwricwlwm digidol o fewn y gwersi Addysg Grefyddol ac mae hyn yn rhywbeth mae'r Pennaeth Pwnc wedi gofyn am cael ei hyfforddi ymhellach ynddo e.e. cael mynd ar gwrs efo athro addysg grefyddol sy'n rhagori yn y maes yma.</p>
Rheoli dosbarth ac ymddygiad	<p>Pa mor dda y mae'r athrawon yn rheoli ymddygiad disgyblion. A ydynt yn trin pob disgybl yn gyfartal gan ddangos parch priodol atynt.</p> <p>Mae rheoli dosbarth ac ymddygiad y pennaeth Pwnc yn dda iawn. Mae pob un disgybl yn cael eu trin yn gyfartal a dangosir parch at bob un disgybl.</p>
Cyswllt rhwng ansawdd	<p>A geir perthynas driongllog gadarn rhwng ansawdd addysgu, ansawdd llyfrau a</p>

Barn gryno Cwestiwn 3	
Addysgu a phrofiadau addysgu	
Adran Addysg Grefyddol	
addysgu, ansawdd llyfrau a chyflawniad.	chanlyniadau allanol? Mae'r adran yn credu bod adroddiadau arsylwi gwersi, adroddiadau monitro llyfrau a chanlyniadau rhagorol yr adran yn atgyfnerthu'r ffaith bod yna berthynas gadarn rhwng ansawdd addysgu'r adran, ansawdd llyfrau'r adran a chyflawniad y dysgwyr.
Defnydd o staff cefnogol.	Pa mor llwyddiannus y mae athrawon yn defnyddio staff eraill i gefnogi dysgu'r disgyblion? Mae'r adran yn defnyddio'r cymhorthyddion sydd yn y gwersi yn effeithiol drwy ddefnyddio adnabyddiaeth o'r disgybl penodol a'r berthynas rhwng y disgybl a'r cymhorthydd neu'r dasg penodol o dan sylw.
Amgylchedd dysgu - diwyg ac ethos yr ystafell ddosbarth:	Mae pob dosbarth ag awyrgylch dysgu addas sydd yn hybu dealltwriaeth a diddordeb y disgyblion yn y pwnc. Mae'r adran yn sicrhau bod delwedd yr ystafelloedd yn atyniadol ac yn atgyfnerthu diddordeb a dealltwriaeth y disgyblion yn y pwnc. Mae gan yr adran hefyd arddangosfeydd sydd yn hybu termau pynciol y disgyblion, sgiliau dysgu a meddwl y disgyblion ac arddangosfeydd sydd yn hybu sgiliau darllen y disgyblion I ba raddau y mae dosbarthiadau yn lleoedd ysgogol a difyr lle gall pob grŵp o ddisgyblion, gan gynnwys y rhai mwyaf a lleiaf abl, ddysgu'n gynhyrchiol?
Hyrwyddo cyfle cyfartal	Mae'r adran yn dilyn polisi cyfle cyfartal yr ysgol er mwyn sicrhau tegwch a chyfle cyfartal ar gyfer pob disgybl.
Asesu	
Polisi asesu	A geir polisi asesu adrannol effeithiol a weithredir yn gyson? Mae'r adran yn dilyn polisi asesu'r adran yn ddi ffael.
Disgyblion yn deall y drefn asesu adrannol	Mae'r adran yn sicrhau bod pob disgybl yn cael copi o daflen 'Sut allaf wneud cynnydd mewn Addysg Grefyddol' ar ddechrau ei llyfrau er mwyn sicrhau ei bod yn deall sut mae'r adran yn asesu ei gynnwys. Adran yn gwneud defnydd effeithiol o daflen 'Sut allaf wneud cynnydd..' sef taflen yn dilyn arholiad neu brawf. Mae'r adran yn dilyn polisi marcio'r ysgol o 2* a Dymuniad. Bydd yr adran hefyd yn sicrhau bod y dysgwyr yn ymateb i waith marcio'r adran.
Cywirdeb asesiadau	Pa mor dda mae athrawon yn sicrhau bod eu hasesiadau yn ddilys, yn gywir ac yn ddibynadwy? Mae dadansoddiad canlyniadau CA4 yr adran yn dangos bod asesiadau'r adran yn ddilys. Mae yna ambell enghraifft ble mae dysgwyr wedi methu cyrraedd gradd uwch, ond rhan amlaf mae'r adran wedi nodi'r cynnydd I adlewyrchu bod y targed yma yn un heriol. Rhan amlaf ambell farc allan ohoni mae'r adran wedi bo e.e. Emily Williams 1 marc oddiwrth ei tharged o gradd C yn haf 2017.
Adroddiadau ac asesu cyflawniad	Mae'r adran hefyd yn darparu adroddiadau clir, systematig, a defnyddiol ar gyfer bob disgybl. Mae'r adran yn defnyddio'r adroddiadau hyn er mwyn rhannu ugwybodaeth am gynnydd disgyblion yn y sgiliau pynciol. Mae'r adran yn credu bod yr adroddiadau yn asesu cyflawniad yn effeithiol. A geir trefn effeithiol i gwblhau adroddiadau i asesu cyflawniad?
Adolygu a thracio cynnydd	Mae disgyblion yn adolygu eu dysgu eu hunain yn rheolaidd yn y gwersi, ac yn deall sut i wneud cynnydd yn y pwnc ac yn cymryd rhan effeithiol yn y tasgau lle maent yn gosod eu targedau dysgu eu hunain. Mae aelodau o staff yr adran yn annog disgyblion yn gyson i ystyried adborth ac i weithredu yn llwyddiannus yn dilyn yr adborth hwn. Mae'r adran yn annog disgyblion i ymateb i waith marcio'r athro drwy ofyn cwestiwn neu gofyn iddynt ymhelaethu ymhellach. Mae gan yr adran system dracio ar gyfer blwyddyn 10 ac 11 er mwyn monitro llwyddiant a thangyflawni'r disgyblion yn ystod y flwyddyn, a gweithredu/ ymyrryd yn ôl y gofyn. Mae disgyblion set 1 a 2 a 3 yn gwneud cynnydd da iawn mewn gwersi ac mae disgyblion set 4 a 5 yn gwneud cynnydd da yn gyson.

Barn gryno Cwestiwn 3	
Addysgu a phrofiadau addysgu	
Adran Addysg Grefyddol	
	Mae gan yr adran drefn safonol ac amrywiol i dracio disgyblion yn CA3 a CA4. Mae trefniadau cadarn i osod targedau i ddisgyblion unigol ac ar gyfer tracio cynnydd yn erbyn y targedau hyn yn cael effaith amlwg ar adnabod anghenion ymyrraeth penodol er mwyn sicrhau bod y disgyblion yn cyrraedd y targedau mae'r adran yn osod ar gyfer y disgyblion.
Dadansoddi canlyniadau asesu	Mae'r adran yn dadansoddi canfyddiadau asesu yn rhagorol. Mae'r adran dadansoddiad canlyniadau CA4 o ansawdd uchel ac mae dadansoddi cynnwys asesiadau'r Cwricwlwm Cenedlaethol ac asesiadau arholiadau hefyd yn dda.
Defnydd o asesu i lywio cyfeiriad addysgu:	<p>Mae'r adran yn asesu yn rheolaidd ac yn defnyddio'r asesiadau hyn er mwyn casglu gwybodaeth sydd yn llywio'r cynllunio ar gyfer yr adran yn y dyfodol mewn dull effeithiol iawn.</p> <p>I ba raddau y mae athrawon yn dadansoddi deilliannau eu hasesiadau o ddisgyblion i lywio'r ffordd y maent yn cynllunio gwersi yn y dyfodol a'r camau nesaf o ran dysgu'r disgyblion?</p> <p>Bydd canlyniadau profion termau a phrofion diwedd uned yn rhoi data gwerthfawr i'r Pennaeth Pwnc ynglyn a pha adrannau mae pa ddisgyblion yn wan arnynt. Mae'r pennaeth adran wedyn yn targedu'r dysgwyr yma efo'r adrannau yma ac yn rhoi tasgau/profion ychwanegol ar yr adrannau gwan yma. Cred yr adran bod hyn yn effeithiol oherwydd mae canlyniadau CA4 yr adran yn dda iawn. Byddai'r adran yn dymuno cael cefnogaeth MH I allu targedu hyn yn fwy effeithiol byth e.e. pe byddai'r adran wedi cael MH yn rheolaidd y llynedd mewn gwersi adolygu ar ol ysgol, yna mae'r Pennaeth adran yn sicr y byddai Emily Williams wedi cael C.</p> <p>dy'r drefn olrhain adrannol yn effeithiol?</p> <p>Ydy'r gwaith ymyrraeth adrannol ar sail tracio yn effeithiol?</p>
Y Gofynion Statudol	Mae'r adran wedi ymgorffori'r ddogfen fframwaith sgiliau i mewn i gynlluniau gwaith yr adran ac yn gweithredu hyn o fewn y gwersi ar draws pob ystod gallu.
Asesu ar gyfer dysgu	
Gosod amcanion a chyd destun eang	<p>Mae'r adran yn rhannu amcanion y wers/adran gwaith efo'r disgyblion ar ddechrau pob gwर्स/uned.. Mae adroddiadau arsylwi gwersi a monitro llyfrau yn tystio i hyn. Mae'r adran hefyd yn darparu taflenni Walt ar gyfer pob uned sydd yn rhoi amcanion yr uned i'r disgyblion fel bod ganddynt drosolwg o'r hyn byddem yn ei astudio, ac yn gallu gosod y gwersi unigol mewn cyd-destun ehangach.</p> <p>Mae pob un athro yn yr adran yn cysylltu pob darn o waith efo'r cyd destun eang er mwyn hybu dealltwriaeth y disgyblion o lle mae pob gwर्स yn cysylltu a'r darlun cyflawn i'r uned, fel ei bod yn gallu gwneud cysylltiadau.</p>
Y defnydd o MPLL	Caiff disgyblion gyfleoedd niferus i ddefnyddio, addasu a chreu meini prawf llwyddiant ar gyfer tasgau amrywiol yn rheolaidd fel rhan o ddulliau addysgu anffurfiol a ffurfiol yr adran. Adolygir yn rheolaidd eu datblygiad yn unol â'r meini prawf llwyddiant.
Hunan asesu ac asesu cyfoedion	Caiff disgyblion gyfleoedd i asesu eu cyfoedion mewn tasgau penodol yn rheolaidd (gweler cynlluniau gwaith) ac mae gan yr adran strategaeth i sgilio'r disgyblion er mwyn gwneud hynny'n briodol. Mae'r adran wedi targedu cyfleoedd effeithiol a niferus er mwyn gallu gwneud hyn. Ceir tystiolaeth o hyn o fewn llyfrau'r dysgwyr.
Adborth llafar ac ysgrifenedig	<p>Mae adborth llafar da yn galluogi disgyblion i wybod pa mor dda y maent yn gwneud yn y pwnc a'r hyn y mae angen iddynt ei wneud i wella yn y pwnc. Mae'r adborth yn datblygu gallu'r disgyblion i asesu eu perfformiad eu hunain mewn gwahanol dasgau yn llwyddiannus.</p> <p>Caiff gwaith disgyblion ei farcio'n rheolaidd a manwl a rhoddir sylwadau penodol, cadarnhaol ac o ansawdd uchel i ddisgyblion ar sut i wella eu gwaith ymhellach. Mae</p>

Barn gryno Cwestiwn 3	
Addysgu a phrofiadau addysgu	
Adran Addysg Grefyddol	
	<p>marcio cynhwysfawr yn galluogi disgyblion i wybod pa mor dda y maent yn ei wneud a'r hyn y mae angen iddynt ei wneud i wella. Mae'r marcio hwn yn drwyadl ac yn effeithiol iawn. Mae'r adran wedi creu cardiau marcio sydd yn sicrhau cysondeb rhwng aelodau o staff gwahol yn yr adran ar gyfer nifer helaeth o'r tasgau yn 7 & 8. Mae'r cardiau yn cyd fynd efo'r mpil ar gyfer y tasgau, ac mae lle iddynt gywiro gwallau iaith arnynt hefyd.</p>
Targedau dysgu	<p>I ba raddau mae gan ddisgyblion dargedau dysgu ac i ba raddau mae ganddynt berchnogaeth ar y targedau dysgu hyn a dealltwriaeth lawn ar sut i wella?</p> <p>Ar ddechrau bob blwyddyn mae pob disgybl yn cael gwybod ei darged e.e. interims ar ddechrau bl 10 a gradd diwedd blwyddyn 10 ar ddechrau blwyddyn 11. Rhan amlaf mae'r adran yn rhoi targed o un gradd yn uwch I ddisgyblion yn blwyddyn 11 na'r gradd a gafwyd ar ddiwedd blwyddyn 10. Mae bron bob un yn llwyddo I gyrraedd y targedau heriol yma. Mae'r Pennaeth adaran a'r disgyblion yn ymwybodol o'r targed yma ac mae hyn yn rhywbeth sydd yn cael ei gynllunio tuag ato drwy'r flwyddyn e.e. adborth wrth farcio, pa nodiadau adolygu mae'r dysgwyr yn ei gael, pa gymorth ychwanegol mae pa disgyblion yn ei gael. mor dda y mae staff yr adran yn cymryd sylw o'r targedau ac yn darparu rhaglen waith addas i helpu disgyblion i gyrraedd y targedau?</p>
Tystiolaeth	
<ul style="list-style-type: none"> • Adroddiadau arsylwi a/neu myfyrio arwersi a ddilyswyd yn allanol yn cadarnhau bod canllawiau addysgu cytûn yn cael eu gweithredu'n effeithiol ac yn gyson. • Adroddiadau craffu llyfrau a ddilyswyd yn allanol yn cadarnhau bod safonau addysgu, asesu a marcio yn dda. 	<ul style="list-style-type: none"> • Adroddiadau craffu ar lyfrau yn cadarnhau bod canllawiau addysgu cytunedig yn cael eu gweithredu'n effeithiol ac yn gyson. • Polisi asesu ysgol gyfan. • Polisi asesu adrannol. • Taenlenni olrhain adrannol. • Adborth fforwm disgyblion.
3.2 Ehangder, cydbwysedd a phriodoldeb y cwricwlwm.	
Agwedd	Arfarniad
Model iaith a hyrwyddo addysgu dwyieithog	Mae pob athro yn fodel iaith dda eu hunain o fewn y pwnc. O fewn yr adran mae pawb yn llwyddo i sefydlu perthynas waith arbennig sy'n meithrin dysgu effeithiol iawn. Mae gan yr adran dermau dwy ieithog ar ddechrau unedau o waith.
Ansawdd cynllunio.	Mae'r athrawon pwnc yn cynllunio i safon uchel iawn ac yn drwyadl ar gyfer anghenion y dysgwyr maent yn ei addysgu gan ddefnyddio adnoddau'r adran. Mae ganddynt amcanion pendant ar gyfer y sesiynau a addysgir a chaiff hyn effaith amlwg ar safonau. Caiff unedau gwaith eu haddasu yn rheolaidd yn dilyn adborth adrannol ac yn unol ag anghenion y disgyblion.
Agweddau arloesol i'r cwricwlwm	<p>I ba raddau y mae'r adran yn greadigol a dychmygus wrth fwrw ymlaen â mentrau cwricwlaidd a ystyriwyd yn dda er budd disgyblion?</p> <p>Mae'r adran bob tro yn awyddus i fwrw ymlaen a mentrau cwricwlaidd sydd yn cael eu hystyried yn dda ar gyfer budd y disgyblion. Mae cynlluniau gwaith yr adran wedi nodi'n glir ble mae cyfleoedd i'r dysgwyr fod yn greadigol o fewn y pwnc, ac mae'r adran yn ymdrechu i ychwanegu i'r rhain yn ystod y flwyddyn yn enwedig yr ochr cwricwlwm digidol. Mae pob cynllun gwaith yn nodi'n glir hefyd pa agwedd o gweledigaeth Donaldson mae'r gwaith yn ei gyfeirio ato.</p> <p>Ydy'r cynllunio cwricwlaidd yn rhoi sylw i weithredu gweledigaeth Donaldson.</p>
Gwahaniaethu	Mae rhaglen waith ac adnoddau dysgu'r adran yn addas ar gyfer hybu sgiliau disgyblion is eu gallu. Mae'r defnydd o gymorthyddion yn annog y digyblion i weithio yn hyderus yn y pwnc. Mae'r adran yn darparu fframiau ysgrifennu a sgaffaldau ar gyfer disgyblion is eu gallu e.e. Nodiadau adolygu gwahaniaethol ar gyfer y cwrs TGAU ym flwyddyn 10 & 11 ac hefyd yn CA3. Mae'r adran hefyd wedi gwahaniaethu cyrsiau blwyddyn 7,8 a 9 ymhellach.

	Barn gryno Cwestiwn 3
	Addysgu a phrofiadau addysgu
	Adran Addysg Grefyddol

	<p>Mae'r adran wedi cynllunio cyfleoedd cyffrous i ddisgyblion abl a thalentog ddatblygu eu doniau ymhellach e.e. gwersi adolygu penodol ar gyfer disgyblion abl a thalentog CA4. Mae'r adran hefyd yn darparu nodiadau adolygu gwahaniaethol ar gyfer y disgyblion abl a thalentog. Mae'r adran hefyd yn trefnu nifer o ymweliadau addysgol er mwyn ehangu gorwelion ac ysbrydoli disgyblion. Mae'r adran hefyd wedi datblygu'r arfer o ddefnyddio 'QR codes fel tasgau gwaith cartref neu tasg cyn mentro ar y gwaith cartref er mwyn ymestyn gwybodaeth a dealltwriaeth y dysgwyr abl a thalentog ymhellach.</p> <p>Mae'r adran hefyd yn llwyddiannus o ran darparu gwaith i fodloni anghenion penodol y rhan fwyaf o'r disgyblion, gan gynnwys y rhai ag anghenion addysgol arbennig a'r rhai sy'n fwy abl a thalentog. Mae'r adran wedi gwahaniaethu taflenni gwaith ar gyfer anghenion dysgwyr ady ac abl a thalentog blwyddyn 7, 8 a 9 yr ysgol. Mae rhain yn cynnwys deunyddiau darllen, tasgau efo clipiau qr codes er mwyn hybu dealltwriaeth y dysgwyr, fframiau ysgrifennu gwahaniaethol ar gyfer tasgau penodol e.e. Tasg 'mae'n iawn i ni fwyta cig', 'Mae dal gwerth i'r 10 Gorchymyn yn ein cymdeithas heddiw'.</p>
Effeithlonrwydd ymyrraeth	<p>Mae'r ymyrraeth a geir yn sicrhau bod y dysgwyr yn gwneud cynydd yn y pwnc ac yn llwyddo e.e. yn y cyrsiau TGAU ceir ymyrraeth effeithiol iawn ar gyfer y grwp targed ffiniol gan gymhorthydd efo arbenigedd yn y pwnc er mwyn mynd dros adrannau o'r cwrs sy'n wan ganddynt mewn grwpiau llai neu'n unigol yn ddibynnol ar darganfyddiadau'r monitro'r cynydd a wneir o fewn yr adran. Mae'r adran hefyd yn gwneud defnydd da o adnoddau gwahaniaethol, mplll a fframiau ysgrifennu i sicrhau bod medrau'r holl ddysgwyr yn cael eu datblygu a'u bod yn llwyddo yn y pwnc.</p>
Profiadau cwricwlaidd allgyrsiol (teithiau addysgol).	<p>Gwersi adolygu ar ôl ysgol yn CA4. Darperir ymweliadau addysgol er mwyn ehangu gorwelion a rhoi profiadau uniongyrchol o'r hyn a ddysgir yn y dosbarth er mwyn cyfoethog'r profiadau a'r dysgu e.e. Ymweliad addysgol CA4 i Efrog Newydd a Washington, Krakow yng Ngwlad Pwyl, Eglwysi lleol, Synagog, Gurdwara, Mosg lleol. Yn ogystal mae'r adran yn trefnu ymgyrch dros y Nadolig i gasglu eitemau hylendid a dillad ar gyfer y ffoaduriaid, yn ogystal â threfnu cyfleoedd i'r dysgwyr fynd i gefnogi gwaith didoli rhoddion ar gyfer y ffoaduriaid mewn eglwys lleol.</p>
Dilyniant	<p>Pa mor dda y mae'r cwricwlwm yn adeiladu'n systematig ar wybodaeth, dealltwriaeth a medrau presennol disgyblion wrth iddynt drosglwyddo o CA2 ac wrth iddynt symud trwy'r ysgol?</p> <p>Ni does llawer o Addysg Grefyddol yn digwydd mewn sawl un o'r ysgolion cynradd yn ol yr hyn mae disgyblion bl 6 yn ddweud wrthaf pan meant yn cyrraedd YYM. Mae'r cynlluniau gwaith yr adran wedi cael eu cynllunio'n fwiadol fel eu bod yn adeiladau eu gwybodaeth a dealltwriaeth a sgiliau yn seliedig ar y dysgu blaenorol. Mae hyn yn anghenrheidiol os yw'r dysgwyr am lwyddo yn y pwnc ym mlwyddyn 10. Mae canlyniadau'r adran ym mlwyddyn 10 yn dda iawn felly yn ol marn yr ardran mae hyn yn dechneg mae'r adran yn weithredu yn effeithiol iawn.</p> <p>I ba raddau y ceir tystiolaeth o bartneriaeth strategol effeithiol â'r dalgylich cynradd a sefydliadau addysg bellach. Mae hyn yn rhywbeth sydd angen ei ddatblygu o fewn yr adran.</p>
Tystiolaeth	
<ul style="list-style-type: none"> • Rhaglen allgyrsiol • Polisi cwricwlaidd. • Cynlluniau gwaith. • Cynlluniau gwahaniaethu. • Darpariaeth pontio. • Adroddiadau gwersi. • Adroddiadau craffu llyfrau 	<ul style="list-style-type: none"> • Targedau disgyblion. • Amserlen. • Cyswllt ôl 16. • Cynlluniau ymyrraeth. • Dadansoddiad o gynnydd at dargedau ac effaith ymyrraeth.

Barn gryno Cwestiwn 3	
Addysgu a phrofiadau addysgu	
Adran Addysg Grefyddol	
Agwedd	Arfarniad
Strategaeth y Gymraeg.	<p>Ydy darpariaeth y Gymraeg fel cyfrwng yn dda? Ydy disgyblion yn gwneud cynnydd rhwng y cyfnodau allweddol? Beth ydy ansawdd darpariaeth yr adran ar gyfer datblygu medrau Cymraeg disgyblion mewn gweithgareddau addysgu ffurfiol a sefyllfaoedd anffurfiol? Ydy'r model iaith adrannol yn addas?</p> <p>Mae model iaith yr adran yn addas. Mae gan pob tasg estynedig mply sy'n cynnwys ffocws iaith penodol (gwelercynlluniau gwersi). Mae gan yr adran hefyd enghreifftiau niferus o fframiau ysgrifennu l gefnogi'r dysgwyr wrth gwblhau tasgau ac mae'r rhain wedi cael eu gwahaniaethu ar gyfer gallu a gallu ieithyddol y dysgwyr.</p>
Saesneg fel cyfrwng:	<p>I ba raddau mae trefniadau adrannol yn sicrhau bod disgyblion yn caffael y medrau llythrennedd Saesneg angenrheidiol i gefnogi eu gwaith ar draws y cwricwlwm?</p> <p>Mae cynlluniau gwaith yr adran wedi adnabod tasgau penodol sydd rhaid eu cwblhau drwy gyfrwng y Saesneg. Veir mply penodol ar gyfer pob tasg ac mae iddynt ffocws iaith penodol hefyd. Cyflwynir termau pynciol yn ddwyieithog ar gychwyn pob uned newydd ac yn ychwanegol lle'n briodol hefyd. Rhaid cofio bod nifer o dermau Addysg Grefyddol mewn Punjabi, Hebraeg, neu Arabeg hefyd.</p>
Sgiliau ysgrifennu	<p>Mae'r cynllun gwaith yn cynnwys amrywiaeth o gyfleoedd i hybu sgiliau ysgrifennu'r disgyblion o fewn y pwnc ac mae'r ddarpariaeth i hybu ysgrifennu yn dda iawn. Defnyddir ystod o ddulliau addysgu effeithiol er mwyn hybu sgiliau'r disgyblion e.e. fframiau ysgrifennu i hybu ysgrifennu a sgaffaldau a hyderir y bydd hyn yn arwain at enghreifftiau gwell o ysgrifennu estynedig yn llyfrau'r dysgwyr ar draws yr ystod gallu.</p> <p>Mae'r adran yn defnyddio fframiau ysgrifennu gwahaniaethol ar gyfer tasgau penodol er mwyn ceisio datblygu sgiliau ysgrifennu dysgwyr ady ac hefyd er mwyn herio'r dysgwyr ar frig yr ystod gallu. Mae'r adran hefyd wedi dechrau addasu'r fframiau er mwyn cyd fynd efo sgiliau gwerthuso'r cwrs TGAU Newydd.</p> <p>Mae'r adran yn gwneud defnydd da o lyfr iaith yr ysgol o fewn CA3 yn bennaf a hyderir y bydd hyn yn ei dro yn arwain at wella safonau. Yn ogystal mae'r adran wedi dechrau gwneud defnydd o'r cardiau gwella iaith ar gyfer tasgau penodol yn CA3 a CA4 a hyderir y bydd hyn yn gwella safon ysgrifenedig y dysgwyr.</p> <p>Ceir cyswllt clir rhwng y ddarpariaeth hybu ysgrifennu a'r strategaeth lythrennedd genedlaethol e.e cyfeirir at y fframwaith yn y cynlluniau gwaith ac yn yr mply ar gyfer y tasgau ysgrifenedig penodol. Mae ffocws iaith ar rhan fwyaf o'r mply tasgau ysgrifenedig yr adran drwy CA3.</p>
Sgiliau darllen	<p>Mae'r cynllun gwaith yn cynnwys amryw o gyfleoedd i hybu sgiliau darllen (darllen pâr, sgimio, sganio, craff ddarllen). Hyderir y bydd hyn yn gwella safonau'r dysgwr ac yn magu hyder y disgyblion wrth gwblhau tasgau darllen o fewn y pwnc. Mae'r adran yn defnyddio mply ar gyfer tasgau darllen penodol er mwyn nodi'n glir pa sgil darllen meant yn ei ddatblygu.</p> <p>Ceir cyswllt amlwg rhwng y ddarpariaeth ddarllen yr adran a'r strategaeth lythrennedd genedlaethol.</p>
Sgiliau llafar	<p>Mae'r cynllun gwaith yn cynnwys amryw o gyfleoedd i hybu sgiliau llafar y disgyblion o fewn y pwnc. Mae trefn yr adran i annog y disgyblion i alw i gof gwybodaeth flaenorol mewn adroddiadau gwersi yn tystio i'r ffaith bod gan y dysgwyr sgiliau llafar da iawn yn y pwnc. Ceir amryw o gyfleoedd o fewn y pwnc i fynegi barn am wahanol destunau ac adlewyrchir hyn yn llyfrau'r disgyblion yn safon ei hymatebion i gwestiynau gwerthuso sydd wedi cael ei sylfaenu ar y gwaith llafar. Ceir tystiolaeth o safon gwaith llafar y dysgwyr hefyd yn adroddiadau arsylwi gwersi'r adran. Mae'r disgyblion hefyd yn cael cyfle yn ystod rhai tasgau llafar i arfarnu ei gwaith llafar ar daflen sydd wedi ei selio ar y strategaeth llythrennedd genedlaethol er mwyn gweld yr hyn meant yn wneud yn llwyddiannus a beth ddylent wneud er mwyn gwella. Mae'r adran hefyd wedi datblygu tasg llafar drwy gyfrwng y Saesneg er mwyn hybu</p>

Barn gryno Cwestiwn 3	
Addysgu a phrofiadau addysgu	
Adran Addysg Grefyddol	
	<p>sgiliau llafar Saesneg y dysgwyr hefyd,</p> <p>Ceir cyswllt amlwg rhwng y ddarpariaeth lafar a'r strategaeth lythrennedd genedlaethol.</p>
Sgiliau Llythrennedd	<p>Mae gan yr adran strategaeth adrannol effeithiol sydd wedi ei seilio ar strategaeth lythrennedd yr ysgol sy'n caniatáu i ddisgyblion wneud cynnydd priodol yn eu sgiliau llythrennedd. Caiff hyn ei adlewyrchu yn yr arddangosfeydd yn y dosbarth ac yng ngwaith y disgyblion. Mae cyfle i'r disgyblion wneud gwaith ymchwil ar ffurf gwaith ymchwil ar y wê a darllen deunyddiau penodol. Maent hefyd yn cael cyfle i greu amrywiaeth o dasgau sy'n hybu sgiliau llythrennedd y disgyblion e.e. pamffledi, cwestiynau gwerthuso, cyflwyno gwybodaeth ayyb (Gweler Cynlluniau gwaith adrannol). Mae termau pynciol yn ogystal a fframiau iaith a sgaffaldiau gwahaniaethol yn cael ei defnyddio yn reolaidd er mwyn gwella sgiliau'r dysgwyr. Yn ogystal, mae'r adran wedi gwneud cynnydd yn y ffordd mae'r dysgwyr yn ymateb i waith marcio'r athro. Yn dilyn adroddiad monitro llyfrau, mae'r adran yn parhau i geisio datblygu'r arferiad o gael y dysgwyr i ail gopïo darn o waith gwallus eto yn gywir yn dilyn y gwaith marcio. Mae'r adran hefyd yn dilyn polisi amrcio'r ysgol ac yn sicrhau bod y dysgwyr yn ymateb i waith.</p>
Sgiliau Meddwl	<p>Mae cynlluniau gwaith yr adran yn cynnwys cynllunio pendant a niferus i hyrwyddo sgiliau meddwl ar draws yr ystod gallu. Caiff disgyblion gyfleoedd niferus i ddatblygu sgiliau meddwl. Mae strategaethau yr adran yn cynnwys sgiliau cwestiynau lefel uchel gan yr athro, a thasgau penodol rheolaidd.</p>
Sgiliau gwranddo	<p>I ba raddau mae trefniadau'r adran yn sicrhau bod disgyblion yn caffael y medrau gwranddo angenrheidiol i gefnogi eu gwaith ar draws y cwricwlwm?</p> <p>Ceir amrywiaeth o dasgau ble mae disgwyl i'r dysgwyr ddefnyddio sgiliau</p> <p>I ba raddau mae'r fframwaith llythrennedd (gwranddo) wedi ei gyflwynon effeithiol o fewn yr adran?</p> <p>Mae'r cynlluniau gwaith yn nodi enghreifftiau helaeth ble mae gofyn i'r dysgwyr ddatblygu eu sgiliau gwranddo. Mae'r tasgau wedi cael eu creu gan roi ystyriaeth i fframwaith llythrennedd (gwranddo). Mae hyn yn cael ei nodi ar y cynlluniau gwaith.</p>
Rhifedd	<p>Mae adroddiad arsylwadau gwersi a cynlluniau gwaith y dysgwyr yn awgrymu bod cyfleoedd priodol i ddysgwyr i gymhwyso eu sgiliau rhif yn y pwnc. Mae hyn yn digwydd yn achlysurol mewn rhai tasgau e.e. tasg crefyddau mawr y byd a Cylch creu'r Cristnogion. Mae'r adran wedi datblygu mplll er mwyn cyd fynd efo'r dasg yma hefyd</p> <p>Ceir cyswllt amlwg rhwng y ddarpariaeth rifedd a'r strategaeth rifedd genedlaethol.</p>
Cwricwlwm digidol	<p>Mae cynlluniau gwaith yr adran wedi eu haddasu yn effeithiol er mwyn sicrhau cyfleoedd amrywiol i ddysgwyr gymhwyso eu sgiliau TGCh o fewn y pwnc e.e. creu tasgau ar feddalwedd Microsoft amrywiol. Mae'r adran yn rhan o brosiect ipads fydd yn arwain at ddatblygiadau pellach yn y maes. Llunir meini prawf llwyddiant a chanllawiau sgiliau ar gyfer pob tasg a gyflwynir er mwyn sicrhau dealltwriaeth glir gan y dysgwyr o'r hyn sydd angen ei gyflawni.</p> <p>Yn sgîl gwaith yr adran i sicrhau cywirdeb ieithyddol wrth i ddisgyblion broesu geiriau yn y Gymraeg, mae lefel gwallau a achosir gan autocorrect a.y.y.b. wedi lleihau yn sylweddol. Mae'r adran yn parhau i hyrwyddo'r arfer o newid y ffurfiau iaith ar ddogfen cyn i ddysgwyr ddechrau are u gwaith i osgoi gwallau fel i yn ganol brawddegau Cymraeg.</p>
Tystiolaeth	
<ul style="list-style-type: none"> • Model cwricwlaidd. • Cynllun gwaith pynciol. • Profiadau trawsbynciol. • Llyfrau disgyblion. • Adroddiadau craffu llyfrau. • Adroddiadau arsylwi gwersi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Portffolio pynciol. • Canlyniadau profion darllen, CA3 a TGAU. • Canlyniadau profion rhifedd, CA3 a TGAU. • Strategaeth y Gymraeg. • Canlyniadau CA3 a TGAU.

	Barn gryno Cwestiwn 3 Addysgu a phrofiadau addysgu
	Adran Addysg Grefyddol
Cryfderau	Materion ar gyfer gweithredu pellach
•	•

Crynodeb o faterion i roi sylw iddynt		
Agwedd	Cryfderau	Materion ar gyfer gweithredu pellach
3.1 Ansawdd yr addysgu.	<ul style="list-style-type: none"> • Darpariaeth ar gyfer disgyblion abl a thalentog. • Defnyddio MPLL mynegiant ar mply tasgau i hybu sgiliau ysgrifennu y disgyblion. • Mae gan pob athro yn yr adran wybodaeth bynciol dda a chyfoes sy'n addas ar gyfer y cyrsiau y maent yn ei gyflwyno. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tasgau er mwyn hyrwyddo'r fframwaith digidol • Cynnwys elfennau penodol o'r fframwaith digidol ymhellach o fewn y technegau dysgu ac addysgu.
3.2 Ehangder, cydbwysedd a phriodoldeb y cwricwlwm.	<ul style="list-style-type: none"> • Mae gan athrawon yr adran ddisgwyliadau uchel iawn o'r disgyblion ac maen nhw'n herio'r disgyblion i gyrraedd safon uchel iawn. O ganlyniad mae'r disgyblion yn gwneud cynnydd da iawn. • Mae gan yr adran strategaeth adrannol dda wedi ei seilio ar strategaeth llythrennedd yr ysgol sy'n caniatáu i ddisgyblion wneud cynnydd da yn eu sgiliau llythrennedd. Gellir datblygu hyn ymhellach drwy ddarganfod cyfleoedd pellach i gyfeirio at gywirdeb iaith ac ymdrin â nodweddion iaith yn gyson mewn ffurf ffurfiol ac yn anffurfiol wrth i'r cyfle godi o fewn y gwersi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Angen parhau sicrhau cysondeb yn gwaith marcio aelodau ymylol o'r adran.
3.3 Darpariaeth ar gyfer medrau.	<ul style="list-style-type: none"> • Caiff gwaith disgyblion ei farcio'n rheolaidd a manwl a rhoddir sylwadau penodol, cadarnhaol ac o ansawdd uchel i ddisgyblion ar sut i wella eu gwaith ymhellach. Mae marcio cynhwysfawr yn galluogi disgyblion i wybod pa mor dda y maent yn ei wneud a'r hyn y mae angen iddynt ei wneud i wella. Mae'r marcio hwn yn drwyadl ac yn effeithiol iawn. • Caiff disgyblion gyfleoedd niferus i ddefnyddio, meini prawf llwyddiant ar gyfer tasgau amrywiol yn rheolaidd fel rhan o ddulliau addysgu anffurfiol a ffurfiol yr adran. Adolygu'n rheolaidd eu datblygiad yn unol â'r meini prawf llwyddiant. 	<ul style="list-style-type: none"> • Parhau i tracio cynydd blwyddyn 10 yn unol a chanlyniadau mewn profion termau/diwedd uned.

	Barn gryno Cwestiwn 4
	Gofal, cymorth ac arweiniad
	Adran Addysg Grefyddol

4.1 Orlhain, monitro a darparu cymorth dysgu

Agwedd	Arfarniad
Asesu, olrhain a sicrhau cynnydd disgyblion ADY:	<p>Mae'r cyswllt rhwng y rhaglenni ymyrraeth ysgol gyfan a darpariaeth medrau'r adran bellach wedi datblygu ac yn cael effaith pellach ar safonau disgyblion.</p> <p style="background-color: yellow;">Pa mor dda y mae'r adran yn olrhain cynnydd disgyblion ag anghenion dysgu ychwanegol mewn perthynas â'r targedau yn eu cynlluniau unigol, a'u cynnydd o'u manau cychwyn unigol? Beth yw'r effaith?</p> <p>Pan mae'r adran yn cael gwybod targedau'r dysgwyr mae'r adran yn ymdrechu i atgoffa a chefnogi'r dysgwyr i gwblhau'r targedau yma o fewn y pwnc. Bydd yr adran yn canmol cynnydd y dysgwyr ady ac yn Estyn mwy o gymorth penodol ble mae'r angen. Effaith hyn yw bod y dysgwyr yma yn gwneud cynnydd o fewn y pwnc ac yn llwyddo yn y pwnc.</p>
Cyswllt â rhieni	<p>Mae'r adran yn mynychu pob noson rieni ar gyfer pob blwyddyn a nosweithiau agored yr ysgol. Mae gwaith cartref yn cael ei osod ar 'Show my homework', ac mae gan rieni fynediad i'r safle yma.</p> <p>Mae'r adran hefyd yn gyrru negeseuon testun yn canmol y dysgwyr ar dasgau llwyddiannus a gyflwynwyd. Mae hyn yn ffordd effeithiol o gyd weithio efo rhieni i gefnogi e.e. atgoffa o ddyddiad ffug arholiad neu brawf. Bydd yr adran hefyd yn gyrru gwaith siomedig CA4 adref drwy'r post at sylw rhieni er mwyn derbyn eu cefnogaeth i wella cyrhaeddiad y dysgwyr sydd wedi tangyflawni mewn tasg benodol.</p>
Adroddiadau disgyblion:	<p style="background-color: yellow;">Ydy adroddiadau blynyddol i rieni yn rhoi gwybodaeth briodol i rieni am gynnydd eu plentyn a sut gall eu plentyn wneud rhagor o gynnydd yn y dyfodol?</p> <p>Ydi, mae'r adroddiadau yn son yn benodol am y cynnydd mae'r disgybl yn ei wneud gan nodi enghreifftiau penodol e.e. sgil o werthuso, gwybodaeth a dealltwriaeth, termau ayyb. Mae adroddiadau'r adran hefyd yn nodi targedau ar gyfer gwella yn ogystal â pha gymorth gall y rhieni Estyn er mwyn cynorthwyo'r dysgwyr i wneud cynnydd yn y pwnc.</p>
Tystiolaeth	
<ul style="list-style-type: none"> • Strategaeth ADY. • Adolygiad cynlluniau unigol • Trefn gyswllt rhieni. • Adroddiadau blynyddol 	

4.2 Datblygiad personol (gan gynnwys datblygiad ysbrydol, moesol, cymdeithasol a diwylliannol)

Agwedd	Arfarniad
Cyfrifoldeb am waith.	<p style="background-color: yellow;">Sut mae'r adran yn meithrin ymdeimlad o gyfrifoldeb am waith gan ddisgyblion?</p> <p>Mae'r adran yn sicrhau bod pob darn o waith yn cael ei gwblhau gan bob disgybl. Mae'r adran yn cosbi disgyblion sydd ddim yn copïo fyny neu yn tangyflawni. Bydd yr adran yn gyrru negeseuon testun adra i rieni disgyblion os nad ydynt wedi gwneud tasg neu wedi gwneud yn wael mewn prawf, ond hefyd er mwyn llongyfarch os yw'r disgybl wedi gwneud yn dda mewn darn o waith. Mae'r adran hefyd yn gweithio'n agos efo cymorthyddion sy'n gweithio'n clwb neu'n gweithio'n benodol efo disgyblion yn y clwb.</p>
Paratoi am y cam nesaf.	<p style="background-color: yellow;">Pa mor dda y darperir profiadau sy'n helpu paratoi pobl ifanc ar gyfer cyfleoedd, cyfrifoldebau a phrofiadau bywyd oedolyn?</p> <p>Mae'r adran yn rhoi amryw o gyfleoedd gwerthfawr i'r dysgwyr er mwyn eu paratoi ar gyfer y cam nesaf e.e. gwaith grŵp efo amodau gwahanol, cyflwyniadau llafar, dysgu am gredoau a thraddodiadau pobl eraill bydd ein dysgwyr yn dod are u traws yn ystod eu taith bywyd. Mae'r adran hefyd yn datblygu'r sgil o werthuso sy'n rhoi'r sgil a hyder i'r dysgwyr mynegi barn eu hunain ond hefyd yn dysgu i barchu safbwyntiau</p>

	Barn gwyno Cwestiwn 4 Gofal, cymorth ac arweiniad Adran Addysg Grefyddol
--	---

	gwahanol iddyn nhw eu hunain. Gweler cynlluniau gwaith am fwy o enghreifftiau.
Tystiolaeth	
<ul style="list-style-type: none"> • Rhaglen adrannol • Rhaglen bynciol allgyrsiol. • Gweithdai amser cinio, ôl ysgol a gwyliau. 	

Crynodeb o faterion i roi sylw iddynt		
Agwedd	Cryfderau	Materion ar gyfer gweithredu pellach
4.1 Olrhain, monitro a darparu cymorth dysgu.	Adnabyddiaeth o'r dysgwyr yma	Cael manylion yn rheolaidd gan yr UDRH
4.2 Datblygiad personol (gan gynnwys datblygiad ysbrydol, moesol, cymdeithasol a diwylliannol).	Cryfder amlwg oherwydd natur y pwnc-testunnau a drafodir, trafodaethau, gwerthuso.	Parhau i ddefnyddio enghreifftiau cyfoes.

Dyddiad adolygu: 27.10.17   **Gan:**SR

Barn gryno Cwestiwn 5	
Arweinyddiaeth a rheolaeth	
Adran Addysg Grefyddol	
5.1 Ansawdd ac effeithiolrwydd arweinwyr a rheolwyr	
Agwedd	Arfarniad
Arweinyddiaeth a chyfeiriad strategol	Mae nodau ac amcanion yr adran wedi eu nodi'n glir yn y llawlyfr adran ac mae pob aelod o staff yn ymwybodol o'r prif flaenoriaethau cyfredol. Mae hyn yn ei dro wedi cael effaith gadarn ar godi safonau sydd bellach yn dda iawn. Mae adnabod blaenoriaethau ar gyfer y CDA yn cynnwys holl staff yr adran ac yn gosod cyfeiriad clir ar gyfer datblygu.
Swydd ddisgrifiadau	Mae gan bob aelod o staff yr adran swydd ddisgrifiad cyfredol sydd yn manylu ar yr hyn a ddisgwylir yn enwedig mewn perthynas â chyfraniad unigolion tuag at ddatblygu potensial pob plentyn. Golyga hyn fod pob aelod o'r adran yn ymgymryd â'u rôl mewn modd briodol. Mae ansawdd y swydd ddisgrifiadau yn dda iawn.
Cynlluniau gwaith ar gyfer yr ystod oedran a gallu llawn	Mae'r rhaglenni gwaith wedi cael eu haddasu dros gwyliau'r Haf 2017 ac yn daparu ar gyfer yr ystod oedran, gallu a'r ystod anghenion. Mae popeth wedi cael ei wahaniaethu ar gyfer yr ystod gallu gwahanol hefyd. Eleni dim ond y Penaneth adran sy'n dysgu o fewn yr adran arwahan i RW efo un dosbarth, sy'n treialu dysgu dyniaethau drwy staff adran iaith. Mae'r Penaneth adran wedi rhoi cynlluniau gwaith iddi a mae yna drafodaethau wedi bod ynglyn a'r ffordd ymlaen-ond bydd angen ail edrych ar hyn eto yn dilyn cyfnod treialu er mwyn gweld pa mor llwyddiannus mae hyn wedi bod o ran addysgu'r pwnc Addysg Grefyddol yn effeithiol.
Dogfennaeth arweiniad a gweithdrefnau adrannol	Mae cynlluniau gwaith yr adran a dogfennaeth arweiniad adrannol yn rhoi arweiniad clir i bob aelod o staff o'r adran e.e. cynlluniau gwersi, arweiniad ar llythrennedd, rhifedd, darllen a TGCH. Mae ansawdd llawlyfr adrannol yn dda efo pholisiau manwl a pherthnasol. Ceir polisiau adrannol effeithiol. Addaswyd rhain eleni ac meant yn cael eu gweithredu yn rheolaidd. Mae'r adran yn gweithredu canllawiau ysgol gyfan o fewn yr adran.
Blaenoriaethau cenedlaethol.	Mae'r adran yn ymateb yn briodol i ofynion cenedlaethol megis llythrennedd, rhifedd, sgiliau meddwl a'r rhaglen gwrth dlodi. <ul style="list-style-type: none"> • Llythrennedd: Rhoddwyd arweiniad clir a chadarn i'r adran ar gyfer rhoi ffocws i wella sgiliau ysgrifennu. Mae gwaith dysgwyr yn dangos tystiolaeth o welliant yn ansawdd y gwaith ysgrifenedig estynedig a gynhyrchir o fewn y pwnc gan y dysgwyr. Mae'r adran wedi gweithio yn agos iawn efo'r cydgysylltydd llythrennedd er mwyn adnabod cyfleoedd ychwanegol er mwyn hyrwyddo'r fframwaith llythrennedd cenedlaethol o fewn y cynlluniau gwaith, lle cyfeirir at y fframwaith yn reolaidd ar gyfer pob tasg. Mae'r adran hefyd wedi creu mpll ar gyfer tasgau sydd yn cyfeirio'n benodol at y fframwaith llythrennedd ynddynt. • Rhifedd: Mae'r adran wedi adnabod agweddau o rifedd mae'r adran yn gyfrifol am eu datblygu drwy gyfarfod y cydlynedd Rhifedd ac o ganlyniad wedi adnabod cyfleoedd o fewn y pwnc i ddatblygu sgiliau rhifedd y disgyblion o fewn Addysg grefyddol e.e. Tasg crefyddau mawr y byd a'r cylch creu. Mppl rhifedd ar gyfer y tasg cylch creu. • Sgiliau meddwl: Rhoddwyd arweiniad clir a chadarn i aelodau o'r adran ar gyfer rhoi ffocws i wella sgiliau meddwl y disgyblion ac mae sgiliau disgyblion bellach yn dda iawn yn y maes yma. Gweler tystiolaeth o hyn yn llyfrau'r disgyblion, adroddiadau arsylwi gwersi ac yn cynlluniau gwaith yr adran. <p>Agenda gwrth dlodi: Mae'r adran yn llwyr ymwybodol o'r angen i ddarparu cefnogaeth gadarn ar gyfer disgyblion o gartrefi difreintiedig ac yn cyfrannu'n</p>

Barn gwyno Cwestiwn 5	
Arweinyddiaeth a rheolaeth	
Adran Addysg Grefyddol	
	<p>gadarn o fewn blaenoriaeth amlwg yr ysgol i sicrhau cefnogaeth amlwg. Mae'r adran yn adnabod y disgyblion CADD ac yn ei monitro yn agos er mwyn sicrhau eu bod am gyrraedd eu targedau ac ymyrryd fel bo'r angen e.e. drwy gynnal sesiynau adolygu ychwanegol neu drwy roi cefnogaeth ychwanegol ar ôl ysgol i gynorthwyo'r disgyblion yma efo'i gwaith.</p>
Cyfathrebu a chydweithio. Cyfarfodydd adran a chyswllt â'r UDRH	<p>Ceir strwythur ac agenda clir ar gyfer cyfarfodydd cyfadrannol. Cynhelir cyfarfodydd yn rheolaidd a chaiff pob aelod o'r adran a'r UDRh gopi o gofnodion adrannol yn wythnosol. Aelodau ymylol o'r adran yn mynychu yn ol yr amserlen a geir gan yr Udrh. Cyfarfodydd wythnosol yn cael eu cynnal er mwyn trosglwyddo gwaith, monitro ayyb.</p> <p>Mae cyswllt effeithiol rhwng y Pennaeth Adran a'r cyswllt UDRh sy'n cyfarfod yn rheolaidd er mwyn cydweithio i sicrhau fod yr adran yn gweithredu yn unol â chyfeiriad yr ysgol. Mae'r cydweithio hwn wedi bod o gymorth i'r adran ddatblygu darpariaeth llwyddiannus ar gyfer asesu ar gyfer dysgu. Mae cyswllt yr adran efo'r cyswllt Udrh yn arbennig o dda gan mai'r un person yw pennaeth y gyfadran Dyniaethau. Mae'r drefn yn cynnal lefel uchel o her ac atebolrwydd.</p> <p>Mae gan y Pennaeth adran ddisgwyliadau uchel iawn o ran y staff sydd yn dysgu'r pwnc, disgyblion ac fy hun ac adlewyrchir hyn mewn adroddiadau arsylwadau gwersi ac adroddiadau monitor llyfrau.</p> <p>Mae'r adran wedi bod yn rhannu arfer dda efo'r adran Daearyddiaeth wrth cydweithio ar arsylwi gwersi efo Pennaeth Adran Daearyddiaeth.</p> <p>Ceir cyfarfodydd rheolaidd ble mae llwyddiannau yn cael eu trafod a nodir targedau er mwyn symud ymlaen.</p> <p>Mae cyfarfodydd adrannol yn digwydd yn wythnosol o fewn yr adran ac yn achlysurol yn ffurfiol efo aelodau ffiniol-ond yn anffurfiol yn reolaidd. Darparir cofnodion adrannol sy'n ategu hyn.</p>
Hyrwyddo'r Gymraeg.	<p>Mae'r adran yn dilyn polisi marcio'r ysgol er mwyn gwella sgiliau llythrennedd y dysgwyr e.e. copiau o'r rheolau cywiro iaith yn nhu blaen pob llyfr. Mae gan pob disgybl hefyd, taflen ymateb i waith marcio'r adran yn eu llyfrau ble mae yna ddiwyll iddynt gywiro camsillafiadau ynddo. Mae gan pob tasg estynedig mplyl sydd â ffocws iaith penodol arno sy'n cyd fynd a'r fframwiath llythrennedd. Mae gan yr adran bosteri rheolau iaith i fyny yn yr ystafell er mwyn atgoffa'r dysgwyr o rheolau iaith. Yn ogystal mae'r athro yn ymwybodol o'r angen i fod yn fodel iaith da ar gyfer y dysgwyr. Mae gan yr adran hefyd dermau pynciol yn amlwg ar y wal yn ogystal â thermâu dwyieithog ar ddechrau pob uned o waith.</p>
Cyswllt CLL	<p>Mae'r adran wedi cael aelod o'r corff llywodraethol i fod yn gyswllt eleni, Mrs Eurliw Jones.</p>
Cynnal safonau uchel a chynnal darpariaeth gynladwy	<p>Mae cynnydd disgyblion yn cael ei fonitro'n effeithiol. Mae trefniadau'r adran ar gyfer monitro safonau dysgu ac addysgu wedi arwain at weithredu effeithiol i ymyrryd a chodi safonau ar lefel uchel a dwys. Mae gan yr adran system tracio effeithiol ar gyfer monitor cyrhaeddiad disgyblion CA4.</p> <p>Mae'r adran yn arfarnu cryfderau a gwendidau'r darpariaeth yn rheolaidd e.e. yn dilyn dadansoddi canlyniadau CA4 mae'r adran yn canolwbyntio ar gwella adrannau gwan y papur eleni er mwyn sicrhau gwelliant yn yr adran yma y flwyddyn nesaf.</p> <p>Pa mor dda rydych yn gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynladwy a pha mor dda rydych yn gwneud penderfyniadau ac yn gosod blaenoriaethau ar gyfer gwella sy'n cydbwysu anghenion uniongyrchol, tymor byr ag anghenion tymor hir disgyblion, y gymuned leol a Chymru. A oes hyder yn y dyfodol?</p> <p>Mae'r adran yn myfyrio ar llwyddiannau a gwendidau yn rheolaidd er mwyn gosod blaenoriaethau ar gyfer gwella e.e. ar ol tasgau penodol, dadansoddi canlyniadau arholiad. Drwy wneud hyn mae'n posib i'r adran symud yn ei blaen yn hyderus ac er</p>

	Barn gryno Cwestiwn 5 Arweinyddiaeth a rheolaeth Adran Addysg Grefyddol
	mwyn sicrhau llwyddiant yn y dyfodol.
Tystiolaeth	
<ul style="list-style-type: none"> • Llawlyfr adran • Swydd ddisgrifiad. • Cynlluniau gwaith CA3. • Cynlluniau gwaith CA4. • Llyfrau dysgwyr. 	<ul style="list-style-type: none"> • CDA. • Cofnodion cyswllt adran + UDRH. • Cofnodion cyfarfodydd adran. • Data rhaglenni mamiaith (Adr. Gymraeg yn unig). • Cofnod Rheoli Perfformiad.

5.2 Prosesau hunanarfarnu a chynlluniau gwella	
Agwedd	Arfarniad
Ansawdd dogfen hunanarfarnu:	<p>Mae dogfen hunanarfarnu'r adran o safon dda. Mae pob aelod yn cyfrannu i'r arfarniad ac mae hyn wedi arwain at well perchnogaeth o ymarferiadau arsylwi gwersi a sampl o gwaith dysgwyr. Mae'r ddogfen yn ystyried barn fanwl y dysgwyr am y ddarpariaeth adrannol. Mae'r arfarniadau cryno oll yn cynnwys crynodeb penodol o brif gryfderau ac agweddau sydd angen eu datblygu ac mae hyn o gymorth i adnabod prif flaenoriaethau penodol y CDA.</p>
Trefn arfarnu	<p>Mae arfarniad adrannol yr adran yn safonol iawn. Mae'r adrab yn casglu ac yn dadansoddi tystiolaeth yn uniongyrchol o safonau'r adran ac gwybodaeth am berfformiad y dysgwyr mewn arholiadau ayyb.</p> <p>Mae'r tystiolaeth arfarnu wedi ei ddiwygio i adlewyrchu dull Estyn.</p>
Ansawdd a sail tystiolaeth hunanarfarnu a phrosesau coladu	<p>Mae ansawdd tystiolaeth a ddefnyddir fel sail i'r ddogfen hunanarfarnu yn gyfredol, ac yn fanwl a phenodol.</p> <p>Mae tystiolaeth ar hyn o bryd yn gwneud defnydd da o arsylwadau gwersi gan amrywiaeth o bobl a monitro llyfrau'r disgyblion ac mae hyn yn sail i adnabod agweddau pellach i'w datblygu o fewn yr adran. Gwneir defnydd effeithiol o ddata CA3 a CA4 gan gynnwys: data craidd, data mewnol, data FFT, data WED, data walled garden CBAC a data gwerth ychwanegol er mwyn adnabod cryfderau'r adran ac er mwyn pennu meysydd ar gyfer gwella.</p> <p>Gwneir defnydd effeithiol hefyd o:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dadansoddiad ymddygiad. • Adroddiad ffocws yr UDRH. • Dadansoddiad targedau. <p>Mae'r Pennaeth Adran wedi derbyn hyfforddiant gan yr UDRh ac ymgynghorwyr allanol ar gyfer arsylwi gwersi, ac mae hyn wedi mireinio a miniogi gallu'r pennaeth adran i arfarnu safonau yn y pwnc.</p> <p>Mae strwythurau ar gyfer rhannu arferion da wedi arwain at welliannau amlwg yn ansawdd y dysgu a'r addysgu o fewn y pwnc ac yn benodol felly yng nghyd-destun llythrennedd wedi i'r Pennaeth Adran cael treulio cyfres o gyfarfodydd efo'r cydgysylltydd llythrennedd er mwyn rhannu arfer dda ar sut i ddatblygu hyn ymhellach o fewn yr adran.</p> <p>Mae'r adran yn monitro yn rheolaidd gan gwblhau arsylwadau gwersi a monitro llyfrau yn rheolaidd. Bydd yr adran yn gweithredu ar unrhyw awgrymiadau a gaiff eu gwneud yn dilyn y monitro llyfrau. Bydd y Pennaeth adran yn ail ymweld wedyn er mwyn sicrhau bod pob un yn yr adran wedi ymateb i'r sylwadau hyn a bod hyn yn weledol yn y llyfrau.</p>

Barn gryo Cwestiwn 5	
Arweinyddiaeth a rheolaeth	
Adran Addysg Grefyddol	
	<p>Mae'r adran yn defnyddio llais y dysgwyr fel sail i adnabod adran. Caiff dysgwyr gyfle i fynegi barn;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Am eu dulliau dysgu/addysgu mwyaf effeithiol. • Am eu cryfderau a'r agweddau sydd fwyaf heriol iddynt. • Am y dull o weithredu rhaglenni gwaith. <p>Defnyddir y dulliau hyn i gasglu gwybodaeth sef: trafodaethau; system adborth ar lafar diwedd uned a gweithdrefnau asesu ar gyfer dysgu.</p>
Cynllunio gwelliant	
Proses adnabod blaenoriaethau datblygu	<p>Mae'r adran yn defnyddio dadansoddiad o ddata perfformiad, tueddiadau dros gyfnod o amser, arsylwadau gwersi, arsylwadau llyfrau, gwaith monitro ffocws penodol, a holiaduron dysgwyr ar gyfer adnabod blaenoriaethau datblygu. Rhoddir sylw manwl i ansawdd dysgu ac addysgu ac i safonau cyflawniad disgyblion. Mae'r drefn yn cynnwys pob aelod o staff yr adran. Mae pob aelod o'r adran yn gwybod a deall perfformiad yr adran. Mae'r sail hon o wybodaeth yn dryloyw ac yn dda iawn.</p> <p>Caiff blaenoriaethau ar gyfer gwella eu hadnabod yn effeithiol wrth ddefnyddio'r sylfaen gwybodaeth uchod a bydd pob aelod o staff yr adran yn cyfrannu'n amlwg i adnabod cyfeiriad. Mae'r blaenoriaethau hyn wedi'u seilio ar ganfyddiadau yn yr hunan arfarniad adrannol. Mae'r drefn hon felly yn eglur a chynhwysol ac yn safonol iawn.</p> <p>Mae'r blaenoriaethau yn cynnwys ymglyfarwyddo â gofynion y cwrs TGAU newydd ac addasu cynlluniau gwersi blwyddyn 7 er mwyn cyfuno'r dosbarthiadau efo blwyddyn 8 ym mis Medi, gwahaniaethu'r adnoddau tasgau newydd ar gyfer pob ystod gallu, addasu tasgau gwerthuso CA3 i gyd fynd â dull newydd o werthuso yn y cwrs TGAU newydd</p> <p>Mae'r adran yn adnabod blaenoriaethau datblygu yn seliedig ar flaenoriaethau'r ysgol. Mae'r adran wedyn yn pennu blaenoriaethau adrannol yn ychwanegol i'r rhain.</p>
Ansawdd cynllunio i wella?	<p>Beth ydy ansawdd y CDA? Mae ansawdd y CDA yn fanwl ac yn gyfredol.</p> <p>Mae'r p. adran yn diffinio camau gweithredu perthnasol a mesuradwy ar gyfer gwella gan nodi'n benodol yr hyn a ddisgwilir ac erbyn dyddiadau penodol. Bydd y P. Adran hefyd yn sicrhau bod y cynlluniau yn cynnwys amserlenni penodol a realistig ac yn dyrannu cyfrifoldeb priodol am eu cyflawni i aelodau staff. Mae'r CDA yn cynnwys Targedau, pwyntiau gweithredu, dangosyddion llwyddiant proses, dangosyddion llwyddiant canlyniad, tystiolaeth, cyfrifoldebau gweithredu, dyddiadau cwblhau, adnoddau.</p> <p>Mae'r CDA yn nodi anghenion hyfforddiant er mwyn gallu cyflawni unrhyw cynlluniau i wella agwedd penodol o fewn yr adran hefyd.</p>
Monitro CDA	<p>Mae'r CDA yn fanwl a phenodol ac o ansawdd da iawn ac yn nodi: Arfarniad cychwynnol; targedau penodol; camau gweithredu; dangosyddion llwyddiant; adolygiad cynnydd; cyfnod amser penodol; adnoddau anghenrheidiol; cyfrifoldeb gweithredu.</p> <p>Mae'r prif flaenoriaethau wedi'u seilio ar flaenoriaethau'r ysgol gyfan sydd yn eu tro wedi eu seilio ar flaenoriaethau cenedlaethol. Mae'r cynllun hefyd yn cynnwys blaenoriaethau adrannol. Caiff y CDA ei adolygu yn ystod y flwyddyn er mwyn ystyried negeseuon creiddiol yn dilyn dadansoddiad canlyniadau CA3 a CA4 ac fe nodir hyn yn y CDA. Mae hyn yn arfer dda.</p> <p>Mae'r pennaeth adran yn monitro cynnydd gweithrediad y cynllun datblygu yn drylwyr ac yn sicrhau fod y targedau yn cael eu cyflawni. Caiff y targedau hyn hefyd eu herio a'u monitro yn y cyfarfodydd cyswllt UDRH.</p>
Adnoddau datblygol.	<p>Mae'r CDA yn nodi'n glir yr adnoddau sydd eu hangen ac anghenion datblygu'r staff</p>

Barn gryo Cwestiwn 5	
Arweinyddiaeth a rheolaeth	
Adran Addysg Grefyddol	
	<p>ac amser paratoi. Mae pob datblygiad yn cael ei gostio'n ofalus o ran adnoddau a hyfforddiant staff a nodir hyn yn fanwl yn y CDA. Mae adnabod anghenion hyfforddiant yn ofalus wedi arwain at sicrhau hyfforddiant effeithiol mewn rhai meysydd fel asesu ar gyfer dysgu a llythrennedd, cyrsiau CBAC sydd yn ei dro wedi arwain at wella safonau. Mae hyn yn ei dro yn cael ei adlewyrchu yn llyfrau'r disgyblion yn y monitro llyfrau ac yn yr arsylwadau gwersi a chyrraeddad y dysgwyr.</p>
Ansawdd trefn p adran i fynd i'r afael â materion tanberfformio a gweithredu er mwyn gwella.	<p>Mae arsylwadau gwersi a monitro llythrennedd yn rhoi tystiolaeth gadarn fod ansawdd addysgu llythrennedd, darllen, cwestiynnu, asesu ar gyfer dysgu a sgiliau meddwl yn dda o fewn yr adran. Mae'r niferoedd uchel sydd yn dewis dilyn y cwrs yn CA4 hefyd yn tystio i hyn.</p> <p>Mae'r arfarnu wedi arwain at wella ansawdd darpariaeth llythrennedd a rhifedd o fewn yr adran ac mae'r adran yn hyderus y bydd canlyniadau uwch lefelau CA3 o ganlyniad hefyd yn cynyddu.</p> <p>Cwblheir arfarniad blynyddol o weithredu yn erbyn blaenoriaethau'r Cynllun Datblygu Adrannol.</p> <p>Mae'r adran yn flynyddol yn edrych ar gryfderau a gwendidau o fewn y radaran e.e adrannau gwan mewn papur arholiad ac yna blaenoriaethu gwella canlyniad yr adran penodol yna o fewn y papur ar gyfer y flwyddyn nesaf.</p> <p>Mae'r adran wedi sicrhau bod argymhellion blaenori ESTYN wedi cael eu gweithredu gan fod yr adran wedi gwahaniaethu adnoddau dysgu yn CA3 ac wedi gwella'r modd mae'r adran yn cwestiynnu o fewn y gwersi. Mae tystiolaeth o hyn yn arsylwadau gwersi ac adroddiadau monitro llyfrau'r adran</p> <p>Eleni, mae adran gwanaf blwyddyn 11 yn y papur arholiad wedi cryfhau yn ol dadansoddiad canlyniadau CA4. Mae adroddiadau arsylwadau gwersi'r adran wedi cyfeirio at effeithiolrwydd cwestiynnu a gwahaniaethu o fewn yr adran.</p> <p>I ba raddau mae pennaeth adran yn mynd i'r afael â materion tanberfformio staff yn drylwyr ac yn uniongyrchol, lle bydd angen? Pa mor effeithiol ydych chi yn atal problemau rhag digwydd yn y lle cyntaf a pha mor gyflym rydych yn cychwyn unrhyw gamau unioni?</p> <p>Mae'r Pennaeth adran yn darparu staff o fewn yr adran efo cynlluniau gwaith yr adran, yn ogystal a phob adnodd gwers ar gyfer y gwersi. Os oes yna achosion o tangyflawani, mae'r P. Adran yn darparu'r athrawon yma efo cynlluniau gwersi cam wrth gam fel bod modd sicrhau cysondeb a safonau o fewn yr adran ac er mwyn osgoi materion o tan berfformio. Mae'r P.Adran hefyd yn ymweld a gwersi pan bod yna breeder ac yn monitor llyfrau ar hap.</p>
Cynnydd ers yr arolwg diwethaf.	<p>Mae'r adran wedi ymateb yn llawn i'r argymhellion a nodwyd ar gyfer gwelliant yn adroddiad yr arolwg blaenorol mewn perthynas â rhannu arfer dda mewn sesiynau hyfforddiant staff, ac efo aelodau newydd o staff yn yr adran. Mae'r adran hefyd wedi rhannu arfer dda efo adran Addysg Grefyddol mewn ysgol gyfagos pan newidiwyd i ddilyn yr un cwrs CBAC roeddem eisoes yn ei ddilyn. Yn ogystal mae'r Pennaeth adran wedi llwyddo i rannu arfer dda drwy bod yn fentor ar aelod o staff yn yr ysgol. Mae pob aelod o'r adran ar bwllgor gwella'r ysgol ac felly yn cael rhannu arferion da gydag aelodau eraill o staff yn y sesiynau yma. Mae'r adran wedi ymateb i'r argymhelliad o sicrhau bod y disgyblion yn ymwybodol o'u targedau yn y pwnc drwy roi cyfle i'r disgyblion cael mewnbwn i'r broses o osod targedau. Bydd mentoriaid yn trafod targedau unigol y disgyblion ym mhob pwnc yn ystod y noson tiwtoriaid. Yn ogystal mae targedau pob disgybl ym mhob pwnc wedi cael eu cofnodi yn eu llyfrau cyswllt, lle bydd y mentoriaid yn monitro cynnydd y disgyblion mewn cyfres o gyfweiliadau penodol er mwyn sicrhau bod pob disgybl yn gwneud cynnydd ac yn cyrraedd ei darged. Mae'r adran hefyd wedi cael cyfle i rannu</p>

Barn gryno Cwestiwn 5	
Arweinyddiaeth a rheolaeth	
Adran Addysg Grefyddol	
	arferion dda o ran defnyddio TGCH o fewn y gwersi mewn sesiwn efo aelodau eraill o staff e.e Wordwall.Mae'r adran hefyd wedi gwahaniaethu'r cynlluniau gwaith yn fanwl gan gynnwys adnoddau dysgu gwahaniaethol ar gyfer brig yr ystod gallu a'r dysgwyr ady.
Tystiolaeth	
Dogfen hunanarfarnu Cofnod trefn arfarnu Arsylwadau gwersi. Arsylwadau llyfrau. Holiadur dysgwyr. Adroddiad cyswllt UDRH. CDA	Adroddiadau monitro/adolygu CDA. Adnoddau CDA Cofnod RHP. Dad. data. Adroddiadau safonwyr. Adolygiad ôl arolwg.

5.3 Dysgu proffesiynol	
Agwedd	Arfarniad
Cyfeiriad dysgu proffesiynol. Ansawdd cynllunio dysgu proffesiynol.	Mae'r angen ar gyfer dysgu proffesiynol wedi cael ei selio ar arfarniad yr adran a'r anghenion sy'n codi o hyn yn ogystal a unrhyw anghenion dysgu proffesiynol sy'n codi yn dilyn blaenoriaethau y CDY. Mae hyn yn golygu bod cyfeiriad dysgu proffesiynol yn cael ei gynllunio'n rhagweithiol.
Ethos dysgu proffesiynol.	Mae'r pennaeth adran wedi creu diwylliant ac ethos cadarn i gefnogi dysgu proffesiynol pob un o'r staff o fewn yr adran, gan gynnwys y trefniadau ar gyfer cynorthwyo'r holl staff i ymroi'n weithgar i gynyddu eu gwybodaeth, eu dealltwriaeth a'u medrau proffesiynol os nad ydynt yn arbenigwyr yn y pwnc.
Rheoli perfformiad, myfyrion a chyswllt â blaenoriaethau CDY.	Gweithredir trefniadau Rheoli Perfformiad yn llawn a chaiff pob aelod o staff yr adran fynediad i gyfleoedd priodol ar gyfer hyfforddiant. Mae'r amcanion RP wedi eu seilio ar flaenoriaethau CDA a CDY. Mae blaenoriaethau RP staff yr adran wedi'u seilio'n gadarn ar gyswllt clir rhwng y CDA a gweithdrefnau Rheoli Perfformiad. Mae hyn yn ei dro wedi sicrhau mwy o bwyslais ar weithredu holl ofynion y CDA ac mae wedi arwain at wella ansawdd darpariaeth llythrennedd ac asesu ar gyfer dysgu yr adran. Mae'r P.Adran yn darparu holl adnoddau ar gyfer gwersi'r aelodau eraill gan gynnwys cynlluniau gwersi, taflenni gwaith ayyb fel bod y staff yn gallu gwella eu harfer o fewn yr adran. Mae hyn hefyd yn sicrhau cysondeb rhwng gwersi ayyb.
Ansawdd arweiniad dysgu proffesiynol a gwerthuso.	Beth yw ansawdd dysgu proffesiynol o fewn yr adran? Ydy staff yn cymryd rhan yn effeithiol mewn profiadau dysgu proffesiynol, gwerthuso a rheoli perfformiad?

Barn gryno Cwestiwn 5	
Arweinyddiaeth a rheolaeth	
Adran Addysg Grefyddol	
Rhannu arfer dda fel dull effeithiol i godi safonau (o fewn a thu hwnt yr ysgol)	<p>Mae'r P.Adran yn rhannu adnoddau/cynlluniau gwersi sydd wedi cael eu harsylwi gan aelod o'r Udrh neu JH. Mae hyn yn sicrhau bod yr hyn sydd yn cael ei rannu o ansawdd rhagorol/da.</p> <p>Mae'r pennaeth adran wedi cael cyfle i rannu arfer dda fel dull effeithiol i godi safonau drwy gael gwneud cyflwyniadau ar gyfer aelodau eraill o staff e.e. metawybyddiaeth a wordwall. Mae cyfleoedd hefyd wedi bod er mwyn arsylwi gwersi cydweithwyr er mwyn rhannu arfer dda.</p> <p>Mae'r udrh wedi darparu mpl ar gyfer sicrhau beth sydd yn gwneud gwersi rhagorol ayyb er mwyn sicrhau nad yw staff yn rhannu ansawdd canolog. Wrth ddefnyddio Iris connect mae un aelod o'r udrh hefyd yn gwyllo'r wers ac yn cael mewnbwn er mwyn sicrhau cysondeb o rannu arfer dda.</p> <p>Mae'r gyfadran ddyniaethau yn cydweithio yn agos er mwyn rhannu syniadau da. Mae'r Pennaeth adran yn rhan o grwp Hwb Gwynedd a Mon sydd wedi cydweithio er mwyn creu adnoddau ar gyfer y fanyleb TGAU newydd. SR wedi rhannu adnoddau TGAU efo'r Adran Addysg Grefyddol YDO.</p>
Disgwyliadau cytunedig.	<p>Mae gan staff yr adran berchnogaeth ar y 18 canllaw cytunedig isod ac mae ganddynt y sgiliau i'w cyflwyno'n effeithiol o fewn y gwersi. Ceir tystiolaeth o hyn o fewn adroddiadau arsylwi gwersi ac adroddiadau monitor llyfrau. Asesu, asesu ar gyfer dysgu, sgiliau meddwl, llythrennedd, rhifedd, cwricwlwm digidol, addysgu bechgyn, cwestiynu gwahanol lefelau o ddealltwriaeth, cwestiynu dealltwriaeth ieithyddol, meddwl dwfn, gwahaniaethu, dysgu disgyblion ar frig yr ystod gallu, dysgu disgyblion ar waelod yr ystod gallu, gwneud defnydd effeithiol o gymorthyddion, hyrwyddo hyder disgyblion yn y Gymraeg, dysgu dwyieithog, dysgu disgyblion â gwahanol lefelau o hyfedredd yn y Gymraeg o fewn yr un grŵp, sicrhau cynnydd yn y sgiliau dysgu craidd.</p>
Effaith dysgu proffesiynol.	<p>Mae'r Pennaeth adran yn sicrhau bod y datblygiadau diweddaraf o fewn y pwnc neu o fewn dysgu yn cael eu treiddio mewn i gynlluniau gwaith yr adran e.e manylebau TGAU newydd. Yn ogystal, mae'r pennaeth adran yn ymdrechu i ddefnyddio meddalwedd dysgu diweddaraf fydd yn cyfoethogi'r dysgu yn dilyn hyfforddiant e.e. wordwall, spark video ayyb.</p>
Tystiolaeth	
<p>Arfarniad adrannol. CDA. Rhaglen hyfforddiant. Cofnod rhannu arfer dda a chofnod cydweithio. Holiadur staff.</p>	<p>Trefn rheoli perfformiad. Adroddiadau craffu llyfrau. Adroddiadau arsylwi gwersi. Fforwm disgyblion. Holiadur disgyblion.</p>
5.4 Defnyddio adnoddau	
Agwedd	Arfarniad
Defnydd effeithiol o adnoddau ac amgylchedd dysgu	<p>Mae'r adran yn gwneud defnydd effeithiol iawn o adnoddau'r e.e. arteffactau ayyb. Mae adnoddau dysgu'r adran yn dda ond bydd angen buddsoddi mwy er mwyn cyflwyno'r cwricwlwm digidol yn effeithiol e.e. VR. Mae'r amgylchedd dysgu yn cefnogi'r dysgu gan ei fod yn atgyfnerthu rhai elfennau o'r gwaith/codi diddordeb ayyb.</p>
Dealltwriaeth arweinwyr o gostau adnoddau.	<p>Mae costau cyrsiau TGAU CBAC yn gostus iawn- tua £200. Ond, o ystyried bod y cwrs TGAU newydd yn hollol wahanol i'r hen fanyleb cred yr adran bod y gwariant yma yn hanfodol er mwyn i'r P.Adran ddeall cynnwys y cwrs a thechnegau ateb cwestiynnau o fewn y papur yn enwedig y cwestiynnau gwerthuso 15 marc.</p>
Staffio'r cwricwlwm.	<p>Mae gan y P.Adran Radd 2:1 mewn Addysg Grefyddol a Diwynyddiaeth yn ogystal a chymhwyster TAR uwchradd o Phrifysgol Cymru, Bangor. Mae'r P.Adran yn dysgu'r pwnc ers 2002. Mae gan yr adran eleni lefel briodol o staff er mwyn cyflwyno'r pwnc yn effeithiol-gyda dim on un aelod o staff heb arbennigedd yn ei gyflwyno i blwyddyn 7/8 Mignaint.</p>

Barn gryno Cwestiwn 5	
Arweinyddiaeth a rheolaeth	
Adran Addysg Grefyddol	
	Gwneir defnydd da iawn o gymorthyddion dosbarth i gefnogi'r dysgu ac mae perfformiad dysgwyr ADY yn gadarn ac yn gryf iawn dros y cyfnod treigl. Mae'r adran yn gwneud defnydd effeithiol iawn o gymhorthydd sydd ag arbennigedd pynciol er mwyn cefnogi disgyblion CADD neu sydd wedi cael ei hadnabod fel rhai sydd yn tangyflawnni.
Defnydd o adnoddau i wella lles corfforol a meddyliol disgyblion.	Mae'r adran yn gweithredu yn effeithiol er mwyn cefnogi disgyblion drwy rhoi cyfleoedd amrywiol a healaeth iddynt allu trafod materion cyfoes yn ogystal a mynegi barn am wahanol materion.
Defnydd o adnoddau i gefnogi disgyblion bregus.	Mae'r adran yn gweithredu yn effeithiol i gefnogi disgyblion bregus drwy'r lefel o gefnogaeth mae'n roi iddynt e.e. ystyriaeth wrth osod gwaith cartref, cefnogaeth wrth adolygu, benthg adnoddau ayyb.
Tystiolaeth	
Adnoddau yr adran. Adr cydweithio â phartneriaid. CDA a phroses adolygiad CDA.	Adnoddau staffio yr adran. Adroddiad cynlluniau penodol ac adroddiad arfarnu ar gynlluniau penodol.

Agwedd	Cryfderau	Materion ar gyfer gweithredu pellach
5.1 Ansawdd ac effeithiolrwydd arweinwyr a rheolwyr	<ul style="list-style-type: none"> Mae ansawdd yr arweiniad adrannol yn gadarn. System Monitro'r adran Ymateb yr adran i flaenoriaethau cenedlaethol. 	Hyfforddi'r cymhorthydd yn y datblygiadau sydd yn y cwrs TGAU newydd.
5.2 Prosesau hunanarfarnu a chynlluniau gwella	<ul style="list-style-type: none"> Ansawdd gweithdrefnau adnabod blaenoriaethau a datblygu. Mae dogfen hunanarfarnu'r adran yn safonol. 	<ul style="list-style-type: none"> Datblygu trefn ar gyfer rhoi mwy o gyfleoedd i lais y dysgwr yn ffurfiol e.e. holiadur
5.3 Dysgu proffesiynol	<ul style="list-style-type: none"> Cynllun datblygu adrannol Adnabod blaenoriaethau 	<ul style="list-style-type: none"> Sicrhau bod pob disgybl yn ymwybodol o'i darged personol yn y pwnc a'r hyn sydd yn rhaid iddo wneud i wella.
5.4 Defnyddio adnoddau		

Dyddiad adolygu:

Gan:

Cwestiwn Allweddol 1: Safonau	Tystiolaeth
<p>1.1 Pa mor dda yw safonau a chynnydd yn gyffredinol? (Canlyniadau a thueddiadau perfformiad o'u cymharu â chyfartaledd cenedlaethol, darparwyr tebyg a chyraeddiadau blaenorol)</p>	
<p>GWERTHUSIAD: CA3 (Cyffredinol) Roedd 196 disgybl yng ngharfan Astudiaethau Crefyddol BI9. Mae'r cylch cyrhaeddiad tair blynedd yn un o welliant ym mhob lefel CA3.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cyrhaeddodd y mwyafrif (93.8% oedd yn rhagorol) o ddisgyblion BI9 L5+ mewn Astudiaethau Crefyddol; felly, roedd cyrhaeddiad +2% yn uwch nac yn 2015-16 (91.8%). • Roedd tasgau asesiad athrawon yr adran yn effeithiol; fodd bynnag, methwyd â chyrraedd targed cyflawni'r adrannau yn L5+, sef 95.7%, gan -1.9%. • Cyrhaeddodd nifer (75.3% oedd yn dda iawn) o ddisgyblion BI9 L6+ mewn Astudiaethau Crefyddol; felly, roedd cyrhaeddiad +1.3% yn uwch nac yn 2015-16 (74%). • Roedd tasgau asesiad athrawon yr adran yn effeithiol; felly, rhagorwyd ar nod cyrhaeddiad yr adran o 74.3% yn L6+ gan +1%. • Cyrhaeddodd rhai (18% oedd yn dderbyniol) o ddisgyblion BI9 L7+ mewn Astudiaethau Crefyddol; felly, roedd cyrhaeddiad +4.2% yn uwch nac yn 2015-16 (13.8%). • Roedd tasgau asesiad athrawon yr adran yn effeithiol; felly, rhagorwyd ar nod cyrhaeddiad yr adran o 8% yn L7+ gan +10%. <p>CRYFDERAU CA3</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae gwelliant mewn cyrhaeddiad yn parhau ym mhob lefel CA3 ers 2014. • Mae cyrhaeddiad L5+ 2.8% yn uwch nac yn 2014-2015. • Mae cyrhaeddiad L6+ 20.3% yn uwch nac yn 2014-2015. • Mae cyrhaeddiad L7+ 6% yn uwch nac yn 2014-2015. • Rhagorwyd ar dargedau cyrhaeddiad CA3 yn L6+ ac L7+. • Roedd Asesiadau gan Athrawon yn effeithiol oedd yn galluogi i'r mwyafrif (93.8%) o ddisgyblion wella eu cyrhaeddiad i L5+, nifer (75.3%) i L6+, a rhai (18%) i L7+. • Yn ystod y tair blynedd diwethaf, mae cyrhaeddiad disgyblion BI9 yn L5+, L6+ ac L7+ wedi aros yn gyson yn y 90% uchel, yn yr 80% a'r 20% canolig. <p>BLAENORIAETHAU AR GYFER GWELLA (CA3)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ymgorffori gweithgareddau DIRT a TIM, a chyflwyno strategaethau eraill i sicrhau cyrraedd/rhagori ar holl dargedau CA3 yn 2018. • Ymgorffori'r polisi gosod amcanion newydd, y broses o ddilyn cynnydd a chofnodi ymyraethau yn gyson. <p>GWERTHUSIAD:</p>	

CWRS TGAU CYFAN

Roedd 69 o ddisgyblion yng ngharfan Cwrs Llawn Astudiaethau Crefyddol BI11.

- Cafodd nifer (89.9% oedd yn dda iawn) o ddisgyblion BI11 A*-C mewn Astudiaethau Crefyddol. Felly, roedd cyrhaeddiad 22.1% yn uwch na'r Cyfartaledd Cenedlaethol o 67.8%. Fodd bynnag, methwyd â chyrraedd amcan yr adran, sef 94.2%, o -4.3%.
- Cafodd lleiafrif (29% oedd yn foddhaol) o ddisgyblion BI11 A*-A mewn Astudiaethau Crefyddol. Felly, roedd cyrhaeddiad 4.3% yn uwch na'r Cyfartaledd Cenedlaethol o 24.7%. Fodd bynnag, methwyd â chyrraedd amcan yr adran, sef 31.9%, o 2.9%.
- Ychydig iawn (29% oedd yn foddhaol) o ddisgyblion BI11 gafodd A*-A mewn Astudiaethau Crefyddol. Felly, roedd cyrhaeddiad 0.4% yn uwch na'r Cyfartaledd Cenedlaethol, sef 6.8%.

CRYFDERAU CWRS TGAU CYFAN

- Roedd cyrhaeddiad yn y Cwrs AC Llawn yn uwch na'r Cyfartaledd Cenedlaethol ym mhob un o'r mesurau.
- Cafodd nifer (89.9% oedd yn dda iawn) o ddisgyblion BI11 A*-C mewn Astudiaethau Crefyddol (TL2), oedd yn rhagori ar y Cyfartaledd Cenedlaethol, sef 67.8%.
- Cafodd pob un (100% oedd yn rhagorol) o ddisgyblion BI11 radd TGAU mewn Astudiaethau Crefyddol (TL1), oedd yn rhagori ar y Cyfartaledd Cenedlaethol, sef 98%.
- Cafodd lleiafrif (29% oedd yn foddhaol) o ddisgyblion BI11 A*-A mewn Astudiaethau Crefyddol, oedd yn rhagori ar y Cyfartaledd Cenedlaethol, sef 24.7%.

GWERTHUSIAD:

CWRS BYR TGAU

Roedd 89 o ddisgyblion yng ngharfan Cwrs Byr Astudiaethau Crefyddol BI11.

- Cafodd lleiafrif (31% oedd yn annigonol) o ddisgyblion BI11 A*-C mewn Astudiaethau Crefyddol. Felly, roedd cyrhaeddiad -16.9% yn is na'r Cyfartaledd Cenedlaethol, sef 47.9%, a methwyd â chyflawni nod yr adran, sef 34.8%, o -3.8%.
- Ychydig iawn (4.6% oedd yn anfoddhaol) o ddisgyblion BI11 gafodd A*-A mewn Astudiaethau Crefyddol. Felly, roedd cyrhaeddiad 11% yn is na'r Cyfartaledd Cenedlaethol o 15.6%. Fodd bynnag, rhagorwyd ar nod yr adran o 4.6%.

CRYFDERAU CWRS BYR TGAU

- Rhagorwyd ar nod yr adran ar gyfer A*-A (Cwrs Byr) o 4.6%.

BLAENORIAETHAU AR GYFER GWELLA (CWRS BYR A CHWRS LLAWN TGAU)

- Cynyddu % y disgyblion sy'n cael A* mewn TGAU Astudiaethau Crefyddol (Cwrs Byr) yn unol â'r Cyfartaledd Cenedlaethol.
- Cynyddu % y disgyblion sy'n cael A*-C mewn TGAU Astudiaethau Crefyddol (Cwrs Byr) i gyfateb â Chyfartaledd Cenedlaethol.
- Gwella sgôr gweddilliol yr adrannau - -4.39 yn 2017.
- Ymgorffori gweithgareddau DIRT a TIM ar gyfer pob uned TGAU.
- Dal ati i ddilyn cynnydd, cofnodi ymyraethau a hysbysu rhieni am dangyflawni yn ystod y cwrs.

ALPS

GWERTHUSIAD:**AS (Cyffredinol)**

Roedd naw myfyriwr yng ngharfan BI12.

- Cafodd hanner (55.6% oedd yn foddhaol) disgyblion BI12 A-C mewn Astudiaethau Crefyddol, oedd yn rhagori ar nod yr adran, sef 33%, o +22.6. Fodd bynnag, roedd cyrhaeddiad 7.1% yn is na'r Cyfartaledd Cenedlaethol (Eduqas a Chymwysterau Cymru Newydd) o 62.7%.
- Cafodd y mwyafrif (69.2% oedd yn dda) o ddisgyblion BI12 A-B mewn Astudiaethau Crefyddol. Felly, roedd cyrhaeddiad 28.9% yn uwch na'r Cyfartaledd Cenedlaethol (Eduqas a Chymwysterau Cymru Newydd) o 40.3%.
- Cafodd ychydig (11.1% oedd yn anfoddhaol) o ddisgyblion BI12 A mewn Astudiaethau Crefyddol oedd yn rhagori ar nod yr adran, sef 0%, o +11.1%. Fodd bynnag, roedd cyrhaeddiad 7% yn is na'r Cyfartaledd Cenedlaethol (Eduqas a Chymwysterau Cymru Newydd), sef 18.1%.
- Roedd y gweddill yn +2.78; felly, roedd cyrhaeddiad cystal ag ym mhynciau eraill y carfannau (os nad ychydig yn well).

CRYFDERAU AS

- Cyrhaeddwyd Sgôr Darged ALPS o 6 ym MI12.
- Rhagorwyd ar nod yr adran ar gyfer A-C o 22.6%.
- Rhagorwyd ar nod yr adran ar gyfer A o 11.1%.

BLAENORIAETHAU AR GYFER GWELLA (AS)

- Cynyddu % y disgyblion sy'n cael A mewn AS Astudiaethau Crefyddol i fod yn gyfartal â'r Cyfartaledd Cenedlaethol.
- Cynyddu % y disgyblion sy'n cael A-C mewn AS Astudiaethau Crefyddol i fod yn uwch na'r Cyfartaledd Cenedlaethol.
- Gwneud yn well wrth ddilyn cynnydd, cofnodi ymyraethau a hysbysu rhieni am dangyflawni yn ystod y cwrs.
- Gwella sgôr ALPS.

GWERTHUSIAD:**A2 (Cyffredinol)**

Roedd pum myfyriwr yng ngharfan BI12.

- Cafodd nifer (80% oedd yn dda iawn) o ddisgyblion BI13 A*-C mewn Astudiaethau Crefyddol. Felly, roedd y cyrhaeddiad -1.9% yn is na'r Cyfartaledd Cenedlaethol, sef 81.9%.
- Cafodd tua hanner (47% oedd yn foddhaol) disgyblion BI13 A*-B mewn Astudiaethau Crefyddol. Felly, roedd cyrhaeddiad -6.5% yn is na'r Cyfartaledd Cenedlaethol (Eduqas a Chymwysterau Cymru Newydd), sef 53.5%.
- Ni chafodd unrhyw ddisgybl (0% oedd yn annerbyniol) BI13 A*-A mewn Astudiaethau Crefyddol. Felly, roedd cyrhaeddiad -19.8% yn is na'r Cyfartaledd Cenedlaethol (Eduqas a Chymwysterau Cymru Newydd).
- Cyrhaeddwyd Sgôr Darged ALPS o 4.

CRYFDERAU A2

- Roedd y gweddill yn +12.57; felly, roedd cyrhaeddiad y garfan mewn Astudiaethau Crefyddol bron hanner gradd yn uwch nac yn eu pynciau eraill.

ALPS

Tud. 70

BLAENORIAETHAU AR GYFER GWELLA (A2) <ul style="list-style-type: none"> Cynyddu % y disgyblion sy'n cael A*-A, A*-B, ac A*-C mewn Astudiaethau Crefyddol A2 i fod yn gyfartal â'r Cyfartaledd Cenedlaethol. Gwneud yn well wrth ddilyn cynnydd, cofnodi ymyrraethau a hysbysu rhieni am dangyflawni yn ystod y cwrs. Gwella sgôr ALPS. 			
Rhagorol - Perfformiad ac ymarfer cryf iawn ac estynedig	Da - Nodweddion cryf, er bod agweddau bychain angen eu gwella	Digonol ac angen gwella - Mwy o gryfderau na gwendidau, ond mae angen gwella agweddau pwysig	Anfoddhaol ac angen gwella ar unwaith - Mwy o wendidau pwysig na chryfderau

Tud. 71

1.1.2 Pa mor dda yw safonau grwpiau o ddysgwyr?	
GWERTHUSIAD: <u>Bechgyn vs Merched CA3</u> Roedd 101 o fechgyn a 95 o ferched yng ngharfan Astudiaethau Crefyddol BI9. <ul style="list-style-type: none"> Cafodd y mwyafrif (91.1% oedd yn dda iawn) o fechgyn BI9 L5+ mewn Astudiaethau Crefyddol. Methwyd â chyrraedd nod cyrhaeddiad bechgyn yn L5+ o -1.7%. Cyrhaeddodd bron bob un (96.8% oedd yn rhagorol) o ferched BI9 L5+ mewn Astudiaethau Crefyddol. Methwyd â chyrraedd nod cyrhaeddiad merched yn L5+ o -2.1%. Yn L5+ roedd y bwlch rhwng bechgyn a merched yn 5.7% (merched yn gwneud yn well na bechgyn). Cafodd y mwyafrif (69.3% oedd yn dda iawn) o fechgyn BI9 L6+ mewn Astudiaethau Crefyddol. Methwyd â chyrraedd nod cyrhaeddiad bechgyn yn L6+ o -7.8%. Cafodd nifer (81.7% oedd yn dda iawn) o ferched BI9 L6+ mewn Astudiaethau Crefyddol. 	

- Methwyd â chyrraedd nod cyrhaeddiad merched yn L6+ o -3.9%.
- Yn L6+ roedd y bwlch rhwng bechgyn a merched yn 12.4% (merched yn gwneud yn well na bechgyn).
- Ychydig iawn (5% oedd yn anfoddfaol) o fechgyn BI9 gyrhaeddodd L7+ mewn Astudiaethau Crefyddol.
- Rhagorwyd ar darged cyrhaeddiad y bechgyn yn L7+ o +4%.
- Lleiafrif (32.3% oedd yn ddigonol) o ferched BI9 gyrhaeddodd L7+ mewn Astudiaethau Crefyddol.
- Rhagorwyd ar darged cyrhaeddiad y bechgyn yn L7+ o +16.7%.
- Yn L7+ roedd y bwlch rhwng bechgyn a merched yn 27.3% (merched yn gwneud yn well na bechgyn).

CA3 BLAENORIAETHAU ER GWELLA B v M

- Rhagorodd Bechgyn/Merched ar dargedau cyrhaeddiad yr adran yn L7+.

CA3 BLAENORIAETHAU ER GWELLA B v M

- Lleihau'r gagendor cyrhaeddiad rhwng y bechgyn a'r merched yn L5+ (5.7% ar hyn o bryd).
- Lleihau'r gagendor cyrhaeddiad rhwng y bechgyn a'r merched yn L6+ (12.4% ar hyn o bryd).
- Lleihau'r gagendor cyrhaeddiad rhwng y bechgyn a'r merched yn L7+ (27.3% ar hyn o bryd).
- Ymgorffori gweithgareddau DIRT a TIM a dylunio gweithgareddau a phynciau a wnaiff ennyn diddordeb mwy o'r bechgyn.

TUN GWERTHUSIAD:

TGAU (CWRS CYFAN) Bechgyn v Merched

Roedd 32 o fechgyn a 37 o ferched yng ngharfan Cwrs Llawn Astudiaethau Crefyddol BI11. Mae merched yn gwneud yn well na bechgyn yn A*-A, ac A*-C.

- Cafodd nifer (87.5% oedd yn dda) o fechgyn y cwrs llawn A*-C mewn Astudiaethau Crefyddol.
- Methwyd â chyrraedd nod cyrhaeddiad y bechgyn yn A*-C o -6.3%.
- Cafodd nifer (91.9% oedd yn dda iawn) o ddisgyblion BI11 A*-C mewn Astudiaethau Crefyddol.
- Methwyd â chyrraedd nod cyrhaeddiad y merched yn A*-C o -2.7%.
- Yn A*-C roedd y bwlch rhwng bechgyn a merched yn 4.4% (merched yn gwneud yn well na bechgyn).
- Cafodd rhai (12.5% oedd yn foddhaol) bechgyn y cwrs llawn A*-C mewn Astudiaethau Crefyddol.
- Methwyd â chyrraedd nod cyrhaeddiad y bechgyn yn A*-A o -3.1%.
- Cafodd tua hanner (43.2% oedd yn dda) merched y cwrs llawn A*-A mewn Astudiaethau Crefyddol.
- Methwyd â chyrraedd nod cyrhaeddiad y merched yn A*-A o -2.7%.
- Yn A*-A roedd y bwlch rhwng bechgyn a merched yn y cwrs llawn yn 30.7% (merched yn gwneud yn well na bechgyn).

TGAU (CWRS LLAWN) B v M BLAENORIAETHAU GWELLA

- Bwlch bychan rhwng y bechgyn a'r merched yn A*-C o 4.4%

*Ystadegau Cymru -
Llywodraeth
Cymru Datganiad
Ystadegol Cyntaf
(Awst 2017)*

TGAU (CWRS LLAWN) B v M BLAENORIAETHAU GWELLA

- Lleihau'r gagendor cyrhaeddiad rhwng y bechgyn a'r merched yn A*-C (4.4% ar hyn o bryd).
- Lleihau'r gagendor cyrhaeddiad rhwng y bechgyn a'r merched yn A*-A (30.7% ar hyn o bryd).
- Ymgorffori gweithgareddau DIRT a TIM a dylunio gweithgareddau a phynciau a wnaiff ennyn diddordeb mwy o'r bechgyn.
- Dilyn perfformiad y garfan TGAU bresennol er mwyn sicrhau bod y gagendor rhwng cyrhaeddiad y bechgyn a'r merched yn lleihau.

GWERTHUSIAD:

TGAU (CWRS BYR) Bechgyn vs Merched

Roedd 52 o fechgyn a 37 o ferched yng ngharfan Cwrs Byr Astudiaethau Crefyddol BI11. Mae merched yn gwneud yn well na bechgyn yn A*-A, ac A*-C.

- Cafodd rhai (18% oedd yn anfoddfaol) o fechgyn y cwrs byr A*-C mewn Astudiaethau Crefyddol.
- Methwyd â chyrraedd nod cyrhaeddiad y bechgyn yn A*-C o -3.2%.
- Cafodd rhyw hanner (48.6% oedd yn ddigonol) o ferched y cwrs byr A*-C mewn Astudiaethau Crefyddol.
- Methwyd â chyrraedd nod cyrhaeddiad y merched yn A*-C o -5.5%.
- Yn A*-C roedd y bwll rhwng bechgyn a merched yn y cwrs byr yn 30.6% (merched yn gwneud yn well na bechgyn).
- Ni chafodd unrhyw fachgen (0% oedd yn annerbyniol) A*-A yng nghwrs byr Astudiaethau Crefyddol.
- Fodd bynnag, rhagwelwyd mai 0% oedd nod cyrhaeddiad y bechgyn yn A*-A.
- Ychydig iawn (10.8% oedd yn annerbyniol) o ferched y cwrs byr gafodd A*-A mewn Astudiaethau Crefyddol.
- Rhagorwyd ar nod cyrhaeddiad y merched yn A*-A o +10.8%.
- Yn A*-A roedd y bwll rhwng bechgyn a merched y cwrs byr yn 10.8% (merched yn gwneud yn well na bechgyn).

TGAU (CWRS LLAWN) B v M CRYFDERAU

- Rhagorwyd ar nod cyrhaeddiad y merched yn A*-A o +10.8%.

TGAU (CWRS LLAWN) B v M CRYFDERAU

- Lleihau'r gagendor cyrhaeddiad rhwng y bechgyn a'r merched yn A*-C (30.6% ar hyn o bryd).
- Lleihau'r gagendor cyrhaeddiad rhwng y bechgyn a'r merched yn A*-A (10.8% ar hyn o bryd).
- Ymgorffori gweithgareddau DIRT a TIM a dylunio gweithgareddau a phynciau a wnaiff ennyn diddordeb mwy o'r bechgyn.
- Dilyn perfformiad y garfan TGAU bresennol er mwyn sicrhau bod y gagendor rhwng cyrhaeddiad y bechgyn a'r merched yn lleihau.

GWERTHUSIAD:

AS Bechgyn v Merched

Roedd wyth merch ac un bachgen yng ngharfan BI12.

- Cafodd nifer (87.5% oedd yn dda) o fechgyn A-C mewn Astudiaethau Crefyddol.

Tud: 73

- Rhagorwyd ar nod cyrhaeddiad y bechgyn yn A-C o +100%.
- Cafodd hanner (50% oedd yn foddhaol) y merched A-C mewn Astudiaethau Crefyddol.
- Rhagorwyd ar nod cyrhaeddiad y merched yn A-C o +12.5%.
- Yn A-C roedd y gagendor rhwng bechgyn a merched y cwrs byr yn 50% (merched yn gwneud yn well na bechgyn).
- Ni chafodd unrhyw fachgen (0% oedd yn annerbyniol) A mewn Astudiaethau Crefyddol.
- Cafodd rhai (12.5% oedd yn foddhaol) merched A mewn Astudiaethau Crefyddol.
- Rhagorwyd ar nod cyrhaeddiad y merched yn A o +12.5%.
- Yn A roedd y gagendor rhwng bechgyn a merched yn 12.5% (merched yn gwneud yn well na bechgyn).

AS B v M BLAENORIAETHAU GWELLA

- Rhagorwyd ar nod cyrhaeddiad y bechgyn yn A-C o +100%.
- Gwnaeth y bechgyn yn well na'r merched yn A-C.
- Rhagorwyd ar nod cyrhaeddiad y merched yn A o +12.5%.

AS B v M BLAENORIAETHAU GWELLA

- Lleihau'r gagendor cyrhaeddiad rhwng y bechgyn yn A-C (50% ar hyn o bryd).
  - Lleihau'r gagendor cyrhaeddiad rhwng bechgyn a merched yn A (12.5% ar hyn o bryd).
- Ymgorffori gweithgareddau DIRT a TIM a dylunio gweithgareddau a phynciau a wnaiff ennyn diddordeb mwy o'r bechgyn.
- Dilyn perfformiad y garfan AS/A2 bresennol er mwyn sicrhau bod y gagendor rhwng cyrhaeddiad y bechgyn a'r merched yn lleihau.

WERTHUSIAD:

A2 Bechgyn vs Merched

Roedd dau fachgen a thair o ferched yng ngharfan Astudiaethau Crefyddol BI13.

- Cafodd pob un (100% oedd yn rhagorol) o fechgyn BI13 A*-C mewn Astudiaethau Crefyddol.
- Cyrhaeddwyd nod cyrhaeddiad y bechgyn yn A*-C.
- Cafodd y mwyafrif (66.7% oedd yn dda) o ferched BI13 A*-C mewn Astudiaethau Crefyddol.
- Methwyd â chyrraedd nod cyrhaeddiad y merched yn A*-C o -33.3%.
- Yn A*-C roedd y gagendor rhwng bechgyn a merched yn 33.3% (merched yn gwneud yn well na bechgyn).
- Ni chafodd unrhyw fechgyn na merched (0% oedd yn annerbyniol) A*-A mewn Astudiaethau Crefyddol.

A2 B v M CRYFDERAU

- Cafodd pob bachgen A*-C mewn Astudiaethau Crefyddol; felly, gwnaeth y bechgyn yn well na'r merched o 33.3%.

A2 B v M BLAENORIAETHAU GWELLA

- Cynyddu % y disgyblion sy'n cael A*-A yn A2 mewn Astudiaethau Crefyddol (0% ar hyn o bryd ymysg bechgyn a merched)
- Lleihau'r gagendor cyrhaeddiad rhwng y bechgyn yn A*-C (33.3% ar hyn o bryd gyda'r bechgyn yn gwneud yn well na'r merched).

- Dilyn perfformiad y garfan AS/A2 bresennol er mwyn sicrhau bod y gagendor rhwng cyrhaeddiad y bechgyn a'r merched yn lleihau.

GWERTHUSIAD:

CA3 cPYADd v ddim yn cPYADd

Roedd 21 disgybl oedd yn cPYADd yng ngharfan Astudiaethau Crefyddol BI9.

- Cafodd y mwyafrif (71.4% oedd yn dda) o ddisgyblion cPYADd L5+ mewn Astudiaethau Crefyddol; felly cyrhaeddwyd nod yr adran.
- Yn L5+ roedd gagendor cyrhaeddiad o 25.1% rhwng disgyblion PYADd a disgyblion oedd ddim yn cael PYADd.
- Cyrhaeddodd tua hanner (47.6% oedd yn foddhaol) y disgyblion oedd yn cPYADd L6+ mewn Astudiaethau Crefyddol; felly, rhagorwyd ar nod yr adran o +4.7%.
- Yn L6+ roedd gagendor cyrhaeddiad o 31% rhwng disgyblion oedd yn cPYADd a disgyblion oedd ddim yn cPYADd.
- Cyrhaeddodd nifer (4.8% oedd yn dda) o ddisgyblion oedd yn cPYADd L7+ mewn Astudiaethau Crefyddol; felly, rhagorwyd ar nod yr adran o +4.8%.
- Yn L7+ roedd gagendor cyrhaeddiad o 14.9% rhwng disgyblion oedd yn cPYADd a disgyblion oedd ddim yn cPYADd.
- Mae'r tueddiad i blant sydd ddim yn cael PYADd wneud yn well na phlant cPYADd yn parhau ar bob lefel.

CA3 CRYFDERAU cPYADd

- Cyrhaeddwyd (L5+) neu rhagorwyd (L6+ ac L7+) ar holl dargedau'r adran.
  - Mae'r adran Astudiaethau Crefyddol yn targedu'r disgyblion sy'n cPYADd mewn dosbarthiadau unigol, ac mae athrawon Astudiaethau Crefyddol yn sicrhau darpariaeth sydd wedi'i deilwra.
- Mae dilyn disgyblion Astudiaethau Crefyddol sy'n cPYADd drwy ffolder dilyn adrannol a pholisi'r ysgol wedi sicrhau fod nifer yn cyrraedd a rhai yn rhagori ar ddisgwyliadau.

CA3 BLAENORIAETHAU AR GYFER GWELLA (cPYADd)

- Lleihau'r gagendor cyrhaeddiad rhwng cPAYDd/dim PYADd yn L5+ (21.5% ar hyn o bryd).
- Lleihau'r gagendor cyrhaeddiad rhwng cPYADd/ddim PYADd yn L6+ (31% ar hyn o bryd).
- Lleihau'r gagendor cyrhaeddiad rhwng cPAYDd/dim PYADd yn L7+ (14.9% ar hyn o bryd).
- Ymgorffori gweithgareddau DIRT a TIM a dylunio gweithgareddau newydd i gefnogi disgyblion cPYADd wrth gwrdd â meini prawf llwyddiant, ac ati.
- Ymgorffori'r broses o fonitro a chefnogi (trwy ymyrraethau a gwobrwyon) disgyblion sy'n cPYADd trwy bolisi'r ysgol, ac ati, fesul hanner tymor.

GWERTHUSIAD:

CWRS BYR TGAU cPYADd v ddim yn cPYADd

Roedd 12 o ddisgyblion cPYADd yng ngharfan Cwrs Byr Astudiaethau Crefyddol BI11.

- Cafodd tua hanner (41.7% oedd yn foddhaol) disgyblion cPYADd y Cwrs Byr A*-C mewn Astudiaethau Crefyddol.
- Methwyd â chyrraedd nod cyrhaeddiad cPYADd yn A*-C o -8.3%.
- Yn A*-C roedd gagendor cyrhaeddiad o 12.4% rhwng disgyblion cPYADd a disgyblion oedd ddim yn cPYADd. Golyga hyn fod disgyblion cPYADd yn gwneud yn well na disgyblion oedd ddim yn cael PYADd.
- Ni chafodd unrhyw ddisgybl cPYADd (0% oedd yn annerbyniol) A*-A yng nghwrs byr Astudiaethau Crefyddol. Fodd bynnag, rhagwelwyd hyn yn y targedau.

Tud. 75

- Yn A*-A roedd gagendor cyrhaeddiad o 5.3% rhwng disgyblion cPYADD a disgyblion oedd ddim yn cPYADD. Golyga hyn fod disgyblion oedd ddim yn cael cPYADD yn gwneud yn well na disgyblion PYADD.

CWRS BYR TGAU CRYFDERAU cPYADD

- Gwnaeth disgyblion oedd yn cPYADD yn well na disgyblion sydd ddim yn cael PYADD yn A*-C.

CWRS BYR TGAU BLAENORIAETHAU AR GYFER GWELLA (cPYADD)

- Lleihau'r gagendor sy'n 12.4% rhwng cyrhaeddiad cPYADD a ddim PYADD yn A*-C (o blaid y sawl sydd ddim yn cael PYADD).
- Lleihau'r gwahaniaeth, sef 5.3%, rhwng cyrhaeddiad cPYADD a ddim PYADD yn A*-A.
- Ymgorffori gweithgareddau DIRT a TIM a dylunio gweithgareddau newydd i gefnogi disgyblion cPYADD wrth gwrdd â meini prawf llwyddiant, ac ati.
- Ymgorffori'r broses o fonitro a chefnogi (trwy ymyrraethau a gwobrwyon) disgyblion cPYADD trwy bolisi'r ysgol, ac ati, fesul hanner tymor.
- Defnyddio PiXL i ddarparu gweithgareddau wedi'u teilwra i wella cyrhaeddiad cPYADD yn A*-A.

CWRS LLAWN TGAU cPYADD v ddim cPYADD

Roedd 2 ddisgybl cPYADD yng nharfan Cwrs Llawn Astudiaethau Crefyddol BI11.

- Cafodd pob un (100% oedd yn rhagorol) o ddisgyblion cPYADD y cwrs llawn A*-C mewn Astudiaethau Crefyddol.
- Cyrhaeddwyd nod cyrhaeddiad cPYADD yn A*-C.

Yn A*-C roedd gagendor cyrhaeddiad o 10.4% rhwng disgyblion cPYADD a disgyblion oedd ddim yn cPYADD. Golyga hyn fod disgyblion cPYADD yn gwneud yn well na disgyblion oedd ddim yn cPYADD.

Ni chafodd unrhyw ddisgybl cPYADD (0% oedd yn annerbyniol) A*-A yng nghwrs llawn Astudiaethau Crefyddol. Fodd bynnag, rhagwelwyd hyn yn y targedau.

Yn A*-A roedd gagendor cyrhaeddiad o 29.9% rhwng disgyblion cPYADD a disgyblion oedd ddim yn cPYADD. Golyga hyn fod disgyblion oedd ddim yn cPYADD yn gwneud yn well na disgyblion cPYADD.

CWRS LLAWN TGAU CRYFDERAU PYADD

- Gwnaeth disgyblion cPYADD y cwrs llawn yn well na disgyblion sydd ddim yn cael PYADD yn A*-C.

CWRS LLAWN TGAU BLAENORIAETHAU AR GYFER GWELLA cPYADD (cPYADD)

- Lleihau'r gwahaniaeth, sy'n 10.4%, rhwng cyrhaeddiad cPYADD a ddim PYADD yn A*-C (o blaid y sawl sydd ddim yn cael PYADD).
- Lleihau'r gwahaniaeth, sy'n 29.9%, rhwng cyrhaeddiad cPYADD a ddim PYADD yn A*-A.
- Ymgorffori gweithgareddau DIRT a TIM a dylunio gweithgareddau newydd i gefnogi disgyblion cPYADD wrth gwrdd â meini prawf llwyddiant, ac ati.
- Ymgorffori'r broses o fonitro a chefnogi (trwy ymyrraethau a gwobrwyon) disgyblion sy'n cPYADD trwy bolisi'r ysgol, ac ati, fesul hanner tymor.
- Defnyddio PiXL i ddarparu gweithgareddau wedi'u teilwra i wella cyrhaeddiad cPYADD yn A*-A.

GWERTHUSIAD:

CA3 SIY (SAESNEG FEL IAITH YCHWANEGOL)

Tud. 76

Roedd 21 disgybl SIY yng ngharfan Astudiaethau Crefyddol BI9.

- Cyrhaeddodd y mwyafrif (90.5% oedd yn dda iawn) o ddisgyblion SIY L5+.
- Methwyd â chyrraedd y nod cyrhaeddiad o 100% yn L5+ o -8.5%.
- Cyrhaeddodd nifer (81% oedd yn dda iawn) o ddisgyblion SIY L6+ mewn Astudiaethau Crefyddol, gan ragori ar darged yr adran o +6%
- Cyrhaeddodd lleiafrif (28% oedd yn foddhaol) o ddisgyblion SIY L7+ mewn Astudiaethau Crefyddol, oedd yn rhagori ar darged yr adran o +18.6%.
- Yn L5+ roedd y gagendor cyrhaeddiad rhwng SIY a ddim SIY yn 4.2% (y rhai sydd ddim yn SIY yn gwneud yn well na SIY).
- Yn L6+ roedd y gagendor cyrhaeddiad rhwng SIY a ddim SIY yn 6.3% (SIY yn gwneud yn well na'r rhai sydd ddim yn SIY).
- Yn L7+ roedd y gagendor cyrhaeddiad rhwng SIY a ddim SIY yn 11.5% (SIY yn gwneud yn well na'r rhai sydd ddim yn SIY).

CA3 CRYFDERAU SIY

- Gwnaeth disgyblion SIY yn well na disgyblion sydd ddim yn SIY yn L6+ (gwahaniaeth o 6.3%).
- Gwnaeth disgyblion SIY yn well na disgyblion sydd ddim yn SIY yn L7+ (gwahaniaeth o 11.5%)

CA3 BLAENORIAETHAU AR GYFER GWELLA (SIY)

- Dal ati a chyfnerthu cyrhaeddiad cadarnhaol disgyblion SIY yn L6+ ac L7+.
- Gwella perfformiad disgyblion SIY yn L5+
- Lleihau'r gagendor cyrhaeddiad rhwng disgyblion SIY a'r rhai sydd ddim yn SIY yn L6+ (6.3%) ac L7+ (11.5%).

GWERTHUSIAD:

CWRS BYR TGAU SIY

Roedd 15 disgybl SIY yng ngharfan Cwrs Byr Astudiaethau Crefyddol BI11.

- Cafodd lleiafrif (35.7% oedd yn annigonol) o ddisgyblion SIY A*-C mewn Astudiaethau Crefyddol. Mae hyn yn golygu fod yr adran wedi methu'r nod o 40% o -4.3%.
- Yn A*-C roedd y gagendor cyrhaeddiad rhwng SIY a ddim SIY yn 5.6% (SIY yn gwneud yn well na'r rhai sydd ddim yn SIY).
- Cyrhaeddodd lleiafrif (21.4% oedd yn foddhaol) o ddisgyblion SIY A*-A mewn Astudiaethau Crefyddol. Golyga hyn fod yr adran wedi rhagori ar y nod o +21.4%.
- Yn A*-C roedd y gagendor cyrhaeddiad rhwng SIY a ddim SIY yn 20% (SIY yn gwneud yn well na'r rhai sydd ddim yn SIY).

CWRS BYR TGAU CRYFDERAU SIY

- Gwnaeth disgyblion SIY yn well na disgyblion sydd ddim yn SIY yn A*-C.
- Gwnaeth disgyblion SIY yn well na disgyblion sydd ddim yn SIY yn A*-A.

CWRS BYR TGAU BLAENORIAETHAU AR GYFER GWELLA (SIY)

- Cyfnerthu cyrhaeddiad cadarnhaol disgyblion SIY yn A*-C, ac A*-A.
- Lleihau'r gagendor cyrhaeddiad rhwng disgyblion SIY a disgyblion sydd ddim yn SIY (5.6% yn A*-C, ac 20% yn A*-A, ar hyn o bryd).

CWRS LLAWN TGAU SIY

Roedd 10 disgybl SIY yng nghanaf Cwrs Llawn Astudiaethau Crefyddol BI11.

- Cafodd holl (100%) ddisgyblion SIY A*-C mewn Astudiaethau Crefyddol. Mae hyn yn golygu fod yr adran yn cwrdd â'i holl amcanion.
- Yn A*-C roedd y gagendor cyrhaeddiad rhwng SIY a ddim SIY yn 11.9% (SIY yn gwneud yn well na'r rhai sydd ddim yn SIY).
- Cyrhaeddodd lleiafrif (40% oedd yn foddhaol) o ddisgyblion SIY A*-A mewn Astudiaethau Crefyddol. Golyga hyn fod yr adran wedi methu'i nod o 10%.
- Yn A*-A roedd y gagendor cyrhaeddiad rhwng SIY a ddim SIY yn 12.9% (SIY yn gwneud yn well na'r rhai sydd ddim yn SIY).

CWRS LLAWN TGAU CRYFDERAU SIY

- Gwnaeth disgyblion SIY yn well na disgyblion sydd ddim yn SIY yn A*-C.
- Gwnaeth disgyblion SIY yn well na disgyblion sydd ddim yn SIY yn A*-A.

CWRS LLAWN TGAU BLAENORIAETHAU AR GYFER GWELLA (SIY)

- Cyfnerthu cyrhaeddiad cadarnhaol disgyblion SIY yn A*-C, ac A*-A.
- Lleihau'r gagendor cyrhaeddiad rhwng disgyblion SIY a disgyblion sydd ddim yn SIY (11.9% yn A*-C, a 12.9% yn A*-A, ar hyn o bryd).

GWERTHUSIAD:

CA3 ADY

Roedd 56 disgybl yn holl garfan Astudiaethau Crefyddol CA3.

- Cyrhaeddodd y mwyafrif (87.3% oedd yn dda iawn) o ddisgyblion ADY L5+ mewn Astudiaethau Crefyddol; sy'n golygu bod yr adran wedi rhagori ar ei nod o +1.8%.
- Yn L5+ roedd y gagendor cyrhaeddiad rhwng SIY a ddim SIY yn 9.1% (y rhai sydd ddim yn ADY yn gwneud yn well nac ADY).
- Cyrhaeddodd y mwyafrif (60% oedd yn dda) o ddisgyblion ADY L6+ mewn Astudiaethau Crefyddol; sy'n golygu fod yr adran wedi cyrraedd ei nod.
- Yn L6+ roedd y gagendor cyrhaeddiad rhwng SIY a ddim SIY yn 21.3% (y rhai sydd ddim yn ADY yn gwneud yn well nac ADY).
- Ychydig iawn (7.3% oedd yn ddigon) o ddisgyblion ADY gyrhaeddodd L7+ mewn Astudiaethau Crefyddol; sy'n golygu bod yr adran wedi rhagori ar ei nod o +7.3%.
- Yn L7+ roedd y gagendor cyrhaeddiad rhwng ADY a ddim ADY yn 15% (y rhai sydd ddim yn ADY yn gwneud yn well nac ADY).

CA3 CRYFDERAU ADY

- Cyrhaeddwyd (L6+) neu rhagorwyd (L5+ ac L7+) ar holl dargedau ADY.

CA3 BLAENORIAETHAU AR GYFER GWELLA (ADY)

- Cyfnerthu gwelliant cyrhaeddiad ADY yn L6+ ac L7+.
- Lleihau'r gagendor cyrhaeddiad rhwng yr ADY a ddim ADY yn L5+ (9.1% ar hyn o bryd).
- Lleihau'r gagendor cyrhaeddiad rhwng yr ADY a ddim ADY yn L6+ (21.3% ar hyn o bryd).
- Lleihau'r gagendor cyrhaeddiad rhwng yr ADY a ddim ADY yn L7+ (15% ar hyn o bryd).

GWERTHUSIAD:

100
78

<p>CWRS BYR TGAU ADY Roedd 22 o ddisgyblion yng ngharfan Cwrs Byr Astudiaethau Crefyddol BI11.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cafodd rhai (18.2% oedd yn annigonol) o ddisgyblion ADY A*-C mewn Astudiaethau Crefyddol; felly, methwyd â chyrraedd nod yr adran o -18.2%. • Yn A*-C roedd y gagendor cyrhaeddiad rhwng SIY a ddim SIY yn 17.2% (y rhai sydd ddim yn ADY yn gwneud yn well nac ADY). • Ychydig iawn (4.5% oedd yn annigonol) o ddisgyblion ADY gafodd A*-A mewn Astudiaethau Crefyddol; eto i gyd, rhagorwyd ar nod yr adran o +4.5%. • Yn A*-A roedd y gagendor cyrhaeddiad rhwng SIY a ddim SIY yn isel iawn, 0.1% (y rhai sydd ddim yn ADY yn gwneud yn well nac ADY). <p>CRYFDERAU CWRS BYR TGAU ADY</p> <ul style="list-style-type: none"> • Roedd perfformiad ADY cystal â disgyblion ddim yn ADY yn A*-A. <p>CWRS BYR TGAU BLAENORIAETHAU AR GYFER GWELLA (ADY)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gwella cyrhaeddiad ADY yn A*-C, ac A*-A. • Lleihau'r gagendor cyrhaeddiad rhwng y ADY a rhai sydd heb ADY yn A*-C (17.2% ar hyn o bryd). • Cynyddu nifer y plant ADY sy'n cael A*-C, ac A*-A yn y Cwrs Byr. 			
<p>Rhagorol - Perfformiad ac ymarfer cryf iawn ac estynedig</p>	<p>Da - Nodweddion cryf, er bod agweddau bychain angen eu gwella</p>	<p>Digonol ac angen gwella - Mwy o gryfderau na gwendidau, ond agweddau pwysig angen eu gwella</p>	<p>Anfoddfaol ac angen gwella ar unwaith - Mwy o wendidau pwysig na chryfderau</p>

Tud. 79

<p>1.3 Pa mor dda yw safonau a chynnydd mewn sgiliau? ARWEINWYR ACADEMAIDD YN UNIG</p>	
<p>GWERTHUSIAD: CYFATHREBU (gan gynnwys FfCD - Fframwaith Cymhwysedd Digidol)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae nifer o ddisgyblion yn defnyddio terminoleg grefyddol yn well yn eu gwaith ysgrifenedig; mae hyn yn golygu fod sgiliau cyfleu gwybodaeth a dealltwriaeth hanesyddol mewn Astudiaethau Crefyddol yn dda iawn (tystiolaethir hyn drwy 75.3% yn cyrraedd lefel L6+). 	<p>Gweithgareddau llythrennedd e.e.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Mae nifer o ddisgyblion yn gallu cynhyrchu enghreifftiau da o waith ysgrifenedig estynedig, gyda gramadeg cywir, trywydd meddyliau, atalnodi, a sillafu a'r manylder hanesyddol angenrheidiol i gyfleu ystyr clir (tystiolaethir hyn drwy 75.3% yn cyrraedd L6+, a 18% yn cyrraedd L7+). • Mae lleiafrif y disgyblion gallu is/canolradd yn cael trafferth ysgrifennu'n estynedig, a sicrhau fod eu heglurhad yn ddigon clir (dyna pam fod 24.7% o garfan Blwyddyn 9 wedi methu â chyrraedd L6 neu uwch). • Mae lleiafrif y disgyblion gallu canolradd ac is yn peidio â phrawffdarllen eu gwaith yn iawn er mwyn gwirio a chywiro sillafu ac atalnodi ac er mwyn gwella ystyr (fel y dystiolaethir gwaith monitro llyfrau). • Yn ddiweddar, mae'r adran wedi cyflwyno taflenni Gwaith Cartref Darllen a Deall (arfer da a rannwyd gan yr Adran Hanes) wedi'i deilwra i wahanol flynyddoedd CA3 ac sy'n gysylltiedig ag agweddau penodol y FfLIRh. <p><u>RHIFEDD</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Yn ddiweddar, mae'r adran wedi cyflwyno rhai tasgau rhifedd (arfer da a rannwyd gan yr Adran Hanes) megis creu siartiau cylch i ddangos faint o ddisgyblion Blwyddyn 8 sydd wedi, heb, neu ddim yn gwybod a ydynt wedi cael eu Bedyddio. Datblygir sgiliau o'r fath i helpu trosglwyddo sgiliau o'r fath mewn gwersi/pynciau eraill. <p><u>TGCh (gan gynnwys FfCD - Fframwaith Cymhwysedd Digidol)</u></p> <p>CRYFDERAU:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Roedd nifer (75.3%) o garfan Astudiaethau Crefyddol Blwyddyn 9 yn defnyddio sgiliau cyfathrebu'n dda (L6+); gan, felly, gynyddu cyrhaeddiad o 1.3% ers 2015-16. <p>GAENORIAETHAU AR GYFER GWELLA:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cyflwyno cyfleoedd newydd mewn Astudiaethau Crefyddol i gynnwys adnoddau FfLIRh yn CA3, megis tasgau RUCSAC ac ysgrifennu darbwyllo. • Ymgorffori agweddau llythrennedd i dasgau AA CA3, ac ymgorffori'r broses o gofnodi cyrhaeddiad agweddau llythrennedd gyda chyrhaeddiad mewn tasgau AA i'r SIMS. • Ymgorffori darpariaeth o fwy o dasgau llythrennedd, rhifedd a TGCh (fel y pwysleisiwyd yn arolwg Llais y Disgybl) yn Astudiaethau Crefyddol CA3. • Ymgorffori FfCD. 	<p>Pyramidiau atalnodi, matiau geirfa ac ati</p> <p>Taflenni Darllen a deall</p>		
<p>Rhagorol - Perfformiad ac ymarfer cryf iawn ac estynedig</p>	<p>Da - Nodweddion cryf, er bod agweddau bychain angen eu gwella</p>	<p>Digonol ac angen gwella - Mwy o gryfderau na gwendidau, ond mae angen gwella agweddau pwysig</p>	<p>Anfoddfaol ac angen gwella ar unwaith - Mwy o wendidau pwysig na chryfderau</p>

Cwestiwn Allweddol 2:		Tystiolaeth
Llesiant ac Agweddau tuag at Ddysgu		
2.2 Pa mor dda yw agweddau tuag at ddysgu?		
<p>GWERTHUSIAD:</p> <ul style="list-style-type: none"> Mae strategaethau a ddefnyddiwyd gan athrawon Astudiaethau Crefyddol wedi sicrhau cofnod cyrhaeddiad iach ar gyfer disgyblion CA3 o bob lefel dros y tair blynedd diwethaf. O ganlyniad, ceir agwedd gadarnhaol tuag at ddysgu yn y dosbarthiadau Astudiaethau Crefyddol, gan sicrhau gwelliant o 2.8% (L5+), 20.3% (L6+) a 6% (L7+) yn lefelau cyrhaeddiad ers 2014. O Arsylwi Gwersi ymddengys fod disgyblion wedi cymryd rhan weithredol mewn gwarsi ac wedi datblygu amryw sgiliau, a'u bod yn defnyddio gweithgareddau DIRT i godi lefel cyrhaeddiad. Mae nifer yn cofio'r hyn a ddysgwyd mewn gwarsi blaenorol ac yn rhoi gwybodaeth o'r fath ar waith mewn sefyllfaoedd newydd. O ganlyniad, mae'r mwyafrif y disgyblion yn dangos agwedd gadarnhaol tuag at ddysgu ac maent wedi sicrhau gwelliant mewn data cyrhaeddiad ym mhob lefel CA3 dros y tair blynedd diwethaf (gweler uchod). Gwnaeth disgyblion CA3 gynnydd da yn eu dysgu (fel dengys lefelau TA terfynol a roddwyd i BI9 yn 2016: L5+ 93.8%, L6+ 75.3%, L7+ 18%), gan hefyd ddangos y gallu i gofio'r hyn a ddysgwyd yn flaenorol, cymryd rhan yn dda ar lafar, a dysgu gwybodaeth a sgiliau newydd yn unol â'u gallu; Mae pob disgybl CA yn gallu gweithio'n unigol, mewn parau ac mewn gweithgareddau grŵp sy'n galluogi iddyn nhw gynyddu eu gwybodaeth a'u dealltwriaeth o Astudiaethau Crefyddol - yn sgil hyn, mae disgyblion yn cael profiad o amrywiaeth o weithgareddau dysgu. Trwy arsylwi gwarsi, profwyd bod nifer o ddisgyblion ym mhob CA yn gallu ymateb yn estynedig ar lafar i gyfiawnhau a sbarduno syniadau, a hefyd ddatblygu eu technegau holi; Mae nifer o ddisgyblion ym mhob CA yn gallu datblygu ac egluro syniadau yn eu gwaith ysgrifenedig, ac o ganlyniad i hyn, maent yn gwella eu sgiliau ystyr llythrennedd/ysgrifennu (LNF). Trwy fonitro llyfrau, ceir tystiolaeth o ddisgyblion yn cymryd rhan weithgar mewn hunan asesu ac asesu cyfoedion. Mae'r rhan fwyaf o athrawon yn dilyn y polisi marcio newydd 'yn unol â disgwyliadau' gyda rhai athrawon 'angen gwella rhywfaint'. O ganlyniad i hyn, mae disgyblion yn gwneud cynnydd yn unol â'u gallu. Mae disgyblion yn ymateb i godau gweithredu i wellau eu graddau; ac yn CA3 a CA4, mae disgyblion yn ail-ddrafftio gwaith mewn ymateb i'r codau gweithredu. O ganlyniad i hyn, mae ymateb disgyblion i adborth athrawon wedi gwella. Defnyddir prawffdarllen a meini prawf llwyddiant bychain 'yn unol â disgwyliadau' gan fwyaf y staff, ac mae rhai staff angen gwella ychydig. <p>CRYFDERAU:</p> <ul style="list-style-type: none"> Mae taflenni Meini Prawf Llwyddiant yn rhoi canllaw clir a chyraeddadwy - o ganlyniad, mae cyfle gan y rhan fwyaf o ddisgyblion i wella eu cyrhaeddiad mewn Tasgau Asesu. Yn L5+ mae'r tueddiad tair blynedd mewn Astudiaethau Crefyddol yn gyson (+2.8 ers 2014-15). Yn L6+ mae'r tueddiad tair blynedd mewn Astudiaethau Crefyddol ar i fyny (+20.3% ers 2014-15). 	<p>Data cyrhaeddiad</p> <p>Arsylwi Gwersi</p> <p>Diwedd data CA3</p> <p>Adnoddau</p> <p>Monitro Llyfrau</p>	

Tud. 84

<ul style="list-style-type: none"> • Yn L7+ mae'r tueddiad tair blynedd mewn Astudiaethau Crefyddol ar i fyny (+6 ers 2014-15). • Mae monitro llyfrau'n dangos fod gan nifer o ddisgyblion Astudiaethau Crefyddol ddigon o gyfle i ysgrifennu'n estynedig ac i ddatblygu eu gallu i wneud hynny'n llwyddiannus. • Mae rhai disgyblion yn medru dysgu'n annibynnol yn effeithiol, gan gynyddu'r % sy'n gallu cael mynediad i L6+ ac L7+ yn CA3. • Yn y Cwrs TGAU Byr, mae'r Adran wedi gwella dros dair blynedd gydag A*-C yn cynyddu o 66% yn 2015, 73% yn 2016 a 73.1%. • Yn y Cwrs TGAU Byr, mae'r Adran wedi gwella dros dair blynedd gydag A*-A yn cynyddu o 66% yn 2015, 73% yn 2016 a 73.1%. • Yn y Cwrs TGAU Llawn, mae'r Adran wedi gwella dros dair blynedd gydag A*-C gan gynyddu o 66% yn 2015, 73% yn 2016 a 73.1%. • Yn y Cwrs TGAU Llawn, mae'r Adran wedi gwella dros dair blynedd gydag A*-A gan gynyddu o 66% yn 2015, 73% yn 2016 a 73.1%. <p>BLAENORIAETHAU AR GYFER GWELLA:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ymgorffori a chyfnerthu'r broses o amlygu ymwybyddiaeth disgyblion o'u targedau a'u meini prawf llwyddiant er mwyn helpu cynnydd a chyflawniad pellach. • Cynyddu'r niferoedd sy'n dewis astudio Astudiaethau Crefyddol yn AS/A2. • Cyflwyno mwy o gyfleoedd i Lais y Disgybl. 			
Rhagorol - Perfformiad ac ymarfer cryf iawn ac estynedig	Da - Nodweddion cryf, er bod agweddau bychain angen eu gwella	Digonol ac angen gwella - Mwy o gryfderau na gwendidau, ond mae angen gwella agweddau pwysig	Anfoddhaol ac angen gwella ar unwaith - Mwy o wendidau pwysig na chryfderau

Tud. 8

Cwestiwn Allweddol 3: Profiadau Addysgu a Dysgu	Tystiolaeth
<p>3.1 Pa mor dda yw safon ein haddysgu? ARWEINWYR ACADEMAIDD YN UNIG</p> <p>ADDYSGU:</p> <p>GWERTHUSIAD:</p> <p>Mae dau arbenigwr llawn amser yn gweithio yn yr Adran Astudiaethau Crefyddol, ac un athro sydd ddim yn arbenigwr trwy gydol y Cyfnodau Allweddol amrywiol.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae dau o'r athrawon Astudiaethau Crefyddol yn arbenigwyr, ac mae eu gwybodaeth am y pwnc yn rhagorol. Mae athrawon eraill yn gyfarwydd gyda rhai o'r datblygiadau diweddar ac maent yn cyflwyno'r CC gyda hyder amrywiol - felly, mae arsylwadau dosbarth RhP yn dangos fod ansawdd yr addysgu ac ansawdd y dysgu yn Dda. • Mae gan bob athro Astudiaethau Crefyddol gyfle i adolygu a diweddarau adnoddau a deunyddiau addysgu eraill er mwyn sicrhau cynllunio effeithiol a bod amcanion clir yn cael eu gosod ar gyfer gwersi - felly, mae disgyblion yn gwybod beth yw disgwyliadau'r adran, mae ganddynt fynediad at dasgau cyfoethog sy'n eu hymestyn a'u herio, ac sy'n rhoi meini prawf llwyddiant iddynt berfformio ar (neu uwchben) targedau mewn tasgau penodol. • Mae strwythur yr adran yn rhoi'r cyfleoedd i athrawon Astudiaethau Crefyddol rannu, trafod, a chyfrannu at strategaethau dysgu - felly, mae fforwm rhagweithiol wrthi'n datblygu ar gyfer gwella safonau addysgu a dysgu. • Rhennir enghreifftiau o arfer da yng nghyfarfodydd yr Adran a'r Gyfadran - felly, mae athrawon Astudiaethau Crefyddol yn gallu cymryd syniadau newydd, a defnyddio amrywiaeth o ffyrdd o addysgu er mwyn sicrhau fod targedau cyrhaeddiad yn cael eu cyrraedd. Mae nifer o ddisgyblion wedyn yn gallu cyrraedd/rhagori ar eu potensial. 	<p>Arsylwi Gwersi</p> <p>Taflenni meini prawf llwyddiant ar gyfer tasgau TA</p> <p>Data cyrhaeddiad (Gweler CA1)</p> <p>Arsylwi Gwersi SIMS</p>

<ul style="list-style-type: none"> Mae cynllunio manwl yn creu cyfleoedd i waith pâr a gwaith grŵp, ond hefyd gwaith annibynnol, ac mae'n darparu ar gyfer disgyblion o bob oedran a gallu yn briodol - felly, mae nifer o ddisgyblion yn gallu cyrraedd/rhagori ar eu potensial. Mae pob athro Astudiaethau Crefyddol yn creu amgylchedd diogel a chadarnhaol - felly, mae mwyafrif y disgyblion yn y dosbarthiadau AC yn parchu dysgu. Mae amryw o athrawon Astudiaethau Crefyddol wedi ymwneud â gweithgorau o ysgolion eraill i ddatblygu adnoddau, addysgu a syniadau dysgu, tasgau adolygu - felly, mae cyfleoedd i ddisgyblion ganolbwyntio ar ddatblygu sgiliau, ac mae wedi helpu'r mwyafrif o ddisgyblion gyrraedd eu hamcanion. Mae arsylwi gwersi a mân geisiadau gan athrawon Astudiaethau Crefyddol am gymorth y PA i ymdrin â materion ymddygiad yn dangos y disgwyliadau uchel sydd arnynt - felly, mae cyrhaeddiad ym mhob Cyfnod Allweddol naill ai wedi gwella neu wedi'u hatgyfnerthu. <p>CRYFDERAU:</p> <ul style="list-style-type: none"> Mae gan bob athro Astudiaethau Crefyddol ddisgwyliadau uchel o safon y gwaith ac ymddygiad - felly, mae cyrhaeddiad ym mhob cyfnod allweddol yn iach. Caiff tasgau Asesu Athrawon eu cynllunio'n bwylog ac mae adborth DIRT cychwynol yn rhoi lefel o her i ddisgyblion o bob gallu, gan gynorthwyo nifer o ddisgyblion i gyrraedd neu ragori ar eu targedau. Mae arsylwi gwersi a monitro llyfrau'n dangos fod staff Astudiaethau Crefyddol yn defnyddio amrywiaeth o ddulliau addysgu a dysgu, gan gynnwys TEEP, DIRT, TIM ac ati. 	<p>Gweithgareddau DIRT</p>
<p>BLAENORIAETHAU AR GYFER GWELLA:</p> <ul style="list-style-type: none"> Nid yw pob athro Astudiaethau Crefyddol yn arbenigwr. Cynyddu nifer y gwersi sy'n cael eu harsylwi a rhannu arfer da. Cyflwyno cyfleoedd ar gyfer FfLIRh a FfCD. 	<p>Monitro Llyfrau</p>
<p>GWERTHUSIAD:</p> <ul style="list-style-type: none"> Trwy fonitro llyfrau ceir tystiolaeth o weithgareddau DIRT a TIM, y defnydd o feini prawf llwyddiant ac ati i sicrhau fod disgyblion yn cael y cyfle gorau i gyflawni eu potensial mewn Astudiaethau Crefyddol. Felly, mae data CA3 yn parhau ar duedd o welliant tair blynedd, yn arbennig yn L6+. Mae arsylwi gwersi a monitro llyfrau'n dangos bod llawer o gyfleoedd ar gyfer asesu gan gyfoedion a hunanasesu. Mae gweithgareddau o'r fath yn llawn bwriad, yn arbennig ar gyfer y disgyblion â gallu canolig i uwch. I ddisgyblion â gallu is, mae gweithgareddau DIRT a TIM ychydig yn fwy heriol, ac maent yn tueddu i wneud camgymeriadau sylfaenol wrth adolygu eu gwaith, ac nid ydynt bob amser yn gweld y camgymeriadau y maent hwy neu eu cyfoedion wedi'u gwneud. Anogir athrawon Astudiaethau Crefyddol i ddefnyddio cwestiynu cyfoethog i ymestyn a herio dealltwriaeth ymysg disgyblion, gan, felly, godi cyrhaeddiad yn L6+. <p>CRYFDERAU:</p> <ul style="list-style-type: none"> Yn CA3, defnyddir amrywiaeth o strategaethau (DIRT, TIM ac ati) i godi lefel cyrhaeddiad ym mwyafrif y gwersi Astudiaethau Crefyddol - felly, codwyd lefelau cyrhaeddiad yn CA3 am y drydedd flwyddyn yn olynol: L5+ (99% sef bron bob un), L6+ (86.2% sef nifer) ac L7+ (28.6% oedd yn ychydig). Roedd rhai athrawon Astudiaethau Crefyddol yn defnyddio dilynnydd TA i fonitro cynnydd CA3 (o F17 i F19) er mwyn rhoi arfarniad deallus a chywir o gyrhaeddiad ar ddiwedd CA3 i ddisgyblion a rhieni. Rhoddir meini prawf llwyddiant a thargedau i ddisgyblion cyn pob Asesiad Athro er mwyn galluogi llwyddiant - o ganlyniad, mae cyrhaeddiad ar draws y lefelau CA3 (L5 i L7+) wedi cynyddu +8.6% ar gyfartaledd. 	<p>Arsylwi Gwersi</p>

GORT

BLAENORIAETHAU AR GYFER GWELLA: <ul style="list-style-type: none"> Defnyddio data Walled Garden i helpu targedu meysydd datblygu yn y Cyrsiau TGAU Byr a Llawn. Ymgorffori gweithgareddau DIRT a TIM yn dilyn tasgau allweddol, ac addasu/adolygu codau gweithredu os bydd angen. Cyflwyno mwy o gyfleoedd i ddisgyblion CA5 ddefnyddio gweithgareddau DIRT a TIM. 			
Rhagorol - Perfformiad ac ymarfer cryf iawn ac estynedig	Da - Nodweddion cryf, er bod agweddau bychain angen eu gwella	Digonol ac angen gwella - Mwy o gryfderau na gwendidau, ond mae angen gwella agweddau pwysig	Anfoddhaol ac angen gwella ar unwaith - Mwy o wendidau pwysig na chryfderau

3.3 Pa mor dda ydym am ddarparu ar gyfer sgiliau? ARWEINWYR ACADEMAIDD YN UNIG			
GWERTHUSIAD: <ul style="list-style-type: none"> Datblygir ansawdd gwaith cyfathrebu ysgrifenedig disgyblion trwy amryw o dasgau ysgrifennu estynedig mewn Astudiaethau Crefyddol megis ysgrifennu disgrifiadau empathetig o wyliau a dathliadau crefyddol - felly mae'r mwyafrif o ddisgyblion yn gallu cyrraedd eu targedau a chyflwyno trefn a chyfathrebu da, gan sicrhau bod terminoleg grefyddol allweddol yn cael ei defnyddio; Ymgorfforir tasgau trefnu a chyfathrebu yn asesiadau CA3, cwestiynau allweddol mewn arholiadau TGAU, a chwestiynau traethawd yn CA5. Mae gwerslyfrau'r disgyblion ac adnoddau eraill yn addas ar gyfer galluoedd dysgu'r mwyafrif o ddisgyblion yn y Cyfnodau Allweddol. Trefnir y ddarpariaeth ar gyfer sgiliau yn yr amryw Raglenni Astudio a Chynlluniau Gwaith, ac yn CA4 a CA5 trefnir y ddarpariaeth ar gyfer sgiliau wrth baratoi at yr arholiadau allanol. <p>Tud. 84 Hyrwyddir gweithgareddau DIRT a TIM (yn unol â pholisi'r ysgol) i ddatblygu galluoedd prawf ddarllen, atalnodi, llawysgrifen, ac ysgrifennu (ystyr) y disgyblion. Defnyddir y sgiliau llythrennedd hyn maes o law i gofnodi lefelau cynnydd ac fe'u cofnodir ar SIMS.</p> <p>Mae gweithgareddau llythrennedd yn rhan annatod o addysgu a dysgu mewn Astudiaethau Crefyddol yn CA3, TGAU ac AS/A2.</p>			
CRYFDERAU: <ul style="list-style-type: none"> Gwell cyfleoedd i ddysgwyr CA3 ddatblygu eu sgiliau llythrennedd mewn Astudiaethau Crefyddol, naill ai yn y dosbarth neu fel gwaith cartref. 			
BLAENORIAETHAU AR GYFER GWELLA: <ul style="list-style-type: none"> Sicrhau bod disgyblion â gallu is yn prawfddarllen yn effeithiol yn ystod gweithgareddau DIRT a TIM er mwyn cynyddu cyrhaeddiad yn L6+ ac L7+ a gwella ansawdd ysgrifennu estynedig. Gallai cyflwyno cysyniad Mynd â Gwaith Cartref Adref fod yn un ffordd o ymdrin â phryderon y disgyblion uchod, a sicrhau fod gwaith cartref yn amrywiol a gwreiddiol. 			
Rhagorol - Perfformiad ac ymarfer cryf iawn ac estynedig	Da - Nodweddion cryf, er bod agweddau bychain angen eu gwella	Digonol ac angen gwella - Mwy o gryfderau na gwendidau, ond mae angen gwella agweddau pwysig	Anfoddhaol ac angen gwella ar unwaith - Mwy o wendidau pwysig na chryfderau

Cwestiwn Allweddol 5: Gofal, Cefnogaeth ac Arweiniad	Tystiolaeth
---	--------------------

4.1 Pa mor dda ydym yn dilyn, monitro a darparu ar gyfer disgyblion gydag ADY?

CA3 ADY

Roedd 56 disgybl yn holl garfan Astudiaethau Crefyddol CA3.

- Cyrhaeddodd y mwyafrif (87.3% oedd yn dda iawn) o ddisgyblion ADY L5+ mewn Astudiaethau Crefyddol; sy'n golygu bod yr adran wedi rhagori ar ei nod o +1.8%.
- Yn L5+ roedd y gagendor cyrhaeddiad rhwng SIY a ddim SIY yn 9.1% (y rhai sydd ddim yn ADY yn gwneud yn well nac ADY).
- Cyrhaeddodd y mwyafrif (60% oedd yn dda) o ddisgyblion ADY L6+ mewn Astudiaethau Crefyddol; sy'n golygu fod yr adran wedi cyrraedd ei nod.
- Yn L6+ roedd y gagendor cyrhaeddiad rhwng SIY a ddim SIY yn 21.3% (y rhai sydd ddim yn ADY yn gwneud yn well nac ADY).
- Ychydig iawn (7.3% oedd yn ddigon) o ddisgyblion ADY gyrhaeddodd L7+ mewn Astudiaethau Crefyddol; sy'n golygu bod yr adran wedi rhagori ar ei nod o +7.3%.
- Yn L7+ roedd y gagendor cyrhaeddiad rhwng SIY a ddim SIY yn 15% (y rhai sydd ddim yn ADY yn gwneud yn well nac ADY).

CA3 CRYFDERAU ADY

- Cyrhaeddwyd (L6+) neu rhagorwyd (L5+ ac L7+) ar holl dargedau ADY.

CA3 BLAENORIAETHAU AR GYFER GWELLA (ADY)

- Cyfnerthu gwelliant cyrhaeddiad ADY yn L6+ ac L7+.
- Lleihau'r gagendor cyrhaeddiad rhwng yr ADY a ddim ADY yn L5+ (9.1% ar hyn o bryd).
- Lleihau'r gagendor cyrhaeddiad rhwng yr ADY a ddim ADY yn L6+ (21.3% ar hyn o bryd).
- Lleihau'r gagendor cyrhaeddiad rhwng yr ADY a ddim ADY yn L7+ (15% ar hyn o bryd).

GWERTHUSIAD:

CWRS BYR TGAU ADY

Roedd 22 o ddisgyblion yng nghanfan Cwrs Byr Astudiaethau Crefyddol BI11.

- Cafodd rhai (18.2% oedd yn annigonol) o ddisgyblion ADY A*-C mewn Astudiaethau Crefyddol; felly, methwyd â chyrraedd nod yr adran o -18.2%.
- Yn A*-C roedd y gagendor cyrhaeddiad rhwng SIY a ddim SIY yn 17.2% (y rhai sydd ddim yn ADY yn gwneud yn well nac ADY).
- Ychydig iawn (4.5% oedd yn annigonol) o ddisgyblion ADY gafodd A*-A mewn Astudiaethau Crefyddol; eto i gyd, rhagorwyd ar nod yr adran o +4.5%.
- Yn A*-A roedd y gagendor cyrhaeddiad rhwng SIY a ddim SIY yn isel iawn, 0.1% (y rhai sydd ddim yn ADY yn gwneud yn well nac ADY).

CRYFDERAU CWRS BYR TGAU ADY

- Roedd perfformiad ADY cystal â disgyblion ddim yn ADY yn A*-A.

CWRS BYR TGAU BLAENORIAETHAU AR GYFER GWELLA (ADY)

- Gwella cyrhaeddiad ADY yn A*-C, ac A*-A.
- Lleihau'r gagendor cyrhaeddiad rhwng y ADY a rhai sydd heb ADY yn A*-C (17.2% ar hyn o bryd).
- Cynyddu nifer y plant ADY sy'n cael A*-C, ac A*-A yn y Cwrs Byr.

Rhagorol - Perfformiad ac ymarfer cryf iawn ac estynedig	Da - Nodweddion cryf, er bod agweddau bychain angen eu gwella	Digonol ac angen gwella - Mwy o gryfderau na gwendidau, ond mae angen gwella agweddau pwysig	Anfoddhaol ac angen gwella ar unwaith - Mwy o wendidau pwysig na chryfderau
---	--	---	--

Cwestiwn Allweddol 5: Arweinyddiaeth a Rheolaeth		Tystiolaeth
5.1 Sut i werthuso ansawdd ac effeithiolrwydd ein harweinwyr a'n rheolwyr?		
Tud. 86	<p>GWERTHUSIAD:</p> <ul style="list-style-type: none"> Mae cyfarfodydd Astudiaethau Crefyddol yn canolbwyntio ar faterion sy'n ymwneud â pherfformiad. Caiff CG eu storio'n ganolog a'u hadolygu a'u diweddarau'n gyson. Defnyddir rheoli perfformiad a monitro llyfrau i gefnogi staff, yna rhennir strategaethau effeithiol a adwaenir yn y broses hon gyda'r adran. Rhennir arfer da gan rai athrawon Astudiaethau Crefyddol. Defnyddir hunan werthuso a meysydd gwella i flaenoriaethu codi safonau dysgwyr a hefyd i ystyried blaenoriaethau'r ysgol gyfan. Mae hunan werthuso yn cynnwys gwerthuso a monitro data a safonau a safon yr addysg, gan gynnwys cynnydd a hyfforddant diweddar. Mae'r Pennaeth Adran yn cynhyrchu cofnodion cywir a llawn gwybodaeth o 1256 cyfarfod, gan felly helpu staff i ddeall y datblygiadau, y materion a'r pwyntiau gweithredu diweddaraf. Mae'r Pennaeth Adran yn creu tasgau Asesu Dysgu effeithiol (e.e. Gweithgareddau Cau'r Gagendor ac adnoddau cwestiynau allweddol mewn arholiadau) er mwyn cynorthwyo a hwyluso dadansoddi data Walled Garden yn y cyfnod TGAU. Anogodd hyn staff o adrannau eraill i ddylunio eu helfennau eu hunain sy'n targedu cwestiynau'r arholiad TGAU ac ati. O ganlyniad, mae canlyniadau mwyafrif y Cyfnodau Allweddol wedi gwella yn 2016. Mae'r pennaeth adran yn sicrhau fod targedau, adolygiadau ac arsylwi gwersi sy'n ymwneud â Rheoli Perfformio yn digwydd yn unol â pholisi'r ysgol. <p>CRYFDERAU:</p> <ul style="list-style-type: none"> Mae'r pennaeth adran yn cynhyrchu adroddiadau dadansoddol cywir a defnyddiol i Bennaeth y Gyfadran allu adrodd i'r UDRh ar y data cyrhaeddiad. Mae'r pennaeth adran yn sicrhau fod CG manwl ar gyfer CA3 a TGAU, a bod y rhain yn hygyrch i bawb a chanddynt gyfrifoldeb dros gyflwyno Astudiaethau Crefyddol i ddisgyblion. Y Pennaeth Adran sy'n gyfrifol am greu CG, ond mae cyfleoedd i holl aelodau'r adran gyfrannu e.e. asesu effeithiolrwydd CG CA3, cynhyrchu taflenni gwaith, tasgau FfLIRh a chyflwyniadau PowerPoint. O ganlyniad, mae disgyblion yn cael profi amrywiaeth eang o weithgareddau a thasgau sy'n helpu datblygu eu sgiliau Crefyddol a Llythrennedd amrywiol. Mae'r pennaeth adran yn rhoi asesiadau athrawon hygyrch i athrawon Astudiaethau Crefyddol; mae'r rhain wedi'u dylunio i ddatblygu agweddau penodol yn y Cwricwlwm Cenedlaethol ar gyfer Astudiaethau Crefyddol. Croesewir cyfraniadau a chynigion am addasiadau i adnoddau cyfredol. <p>BLAENORIAETHAU AR GYFER GWELLA:</p> <ul style="list-style-type: none"> Dal ati i gynnal cyfarfodydd rheolaidd rhwng y Pennaeth Adran a Phennaeth y Gyfadran i werthuso arweiniad, dadansoddi cyrhaeddiad, monitro datblygiadau ac adnabod y sawl sy'n tangyflawni ac ati. Diweddarau CG CA3 a datblygu CG newydd ar gyfer y cyrsiau TGAU Byr a Hir. 	

Rhagorol - Perfformiad ac ymarfer cryf iawn ac estynedig	Da - Nodweddion cryf, er bod agweddau bychain angen eu gwella	Digonol ac angen gwella - Mwy o gryfderau na gwendidau, ond mae angen gwella agweddau pwysig	Anfoddhaol ac angen gwella ar unwaith - Mwy o wendidau pwysig na chryfderau
---	--	---	--

5.2 Sut ydym yn gwella ansawdd yr hyn yr ydym yn ei wneud? (y prosesau hunan arfarnu a chynllunio gwelliant)	
<p>HUNAN ARFARNU:</p> <p>GWERTHUSIAD:</p> <ul style="list-style-type: none"> Mae'r Pennaeth Adran Dros Dro/Cydlynedd Data yn hunan arfarnu perfformiad yr Adran Astudiaethau Crefyddol ym mhob Cyfnod Allweddol yn flynyddol, gan ddefnyddio data adrannol, lleol a chenedlaethol i asesu safle'r adrannau o safbwynt cyrhaeddiad - felly, mae blaenoriaethau gwelliant yn cael eu hamlygu i gynorthwyo gyda gwelliant parhaus yr adran. <p>Mae disgyblion CA3 wedi cymryd rhan mewn Hacio'r cwricwlwm Astudiaethau Crefyddol er mwyn asesu'r modd mae disgyblion yn dehongli'r SoW a roddir iddynt - felly, mae disgyblion yn teimlo bod ganddynt lais yn yr hyn fydd yn cael ei ddysgu yn ystod y flwyddyn academiaidd nesaf (ble bo hyn yn ymarferol).</p> <p>CRYFDERAU:</p> <ul style="list-style-type: none"> Mae'r Pennaeth Adran Dros Dro/Cydlynedd Data wedi defnyddio'r hyfforddiant gan Andy Hawkins (GwE) i fireinio'r broses hunan arfarnu - felly, mae hunan arfarnu yn drylwyr a phwrpasol, mae'n ystyried dadansoddiad o ddata adrannol, lleol a chenedlaethol, monitro llyfrau, arsylwi gwersi ac arolygiadau llais y disgybl. Defnyddio eiriolwyr pwnc gyda dosbarthiadau targed CA3 <p>BLAENORIAETHAU AR GYFER GWELLA:</p> <ul style="list-style-type: none"> Dal ati i ddefnyddio data llais y disgybl a chynnwys canfyddiadau hygyrch ac ystyrlon mewn PoS/CG yn y dyfodol. Ymgorffori'r defnydd o eiriolwyr pwnc yn y dosbarth ymhellach yn 2017-18, a'u hannog i chwarae rhan fwy blaenllaw yn y dosbarth. <p>CYNLLUNIO GWELLIANT:</p> <p>GWERTHUSIAD:</p> <ul style="list-style-type: none"> Defnyddir y AHA Astudiaethau Crefyddol blynyddol i amlygu meysydd a phwyntiau gweithredu i dywys y Pennaeth Adran tuag at feysydd gwella penodol. Mae'r adrannau wedyn yn cael mynediad at y rhain er mwyn sicrhau fod yr Adran Astudiaethau Crefyddol yn symud ymlaen mewn modd cydlynol. Rhennir y AHA ac fe'i trafodir yn ystod 1265. 	

<ul style="list-style-type: none"> Mae gan AHA flaenoriaethau penodol a thargedau heriol er gwella, ac mae disgwyl i bob athro Astudiaethau Crefyddol gyfrannu at gyflawni'r blaenoriaethau gwella hynny. <p>CRYFDERAU:</p> <ul style="list-style-type: none"> Defnyddir canfyddiadau AHA i greu, addasu ac adolygu adnoddau, CG, gweithgareddau ac ati, i fynd i'r afael â materion sy'n flaenoriaethau - felly, mae cyrhaeddiad ymhob cyfnod allweddol wedi bod yn dda (ac yn y mwyafrif o achosion mae tueddiad clir o welliant dros dair blynedd), mae'r gagendor cyrhaeddiad rhwng rhai grwpiau o ddysgwyr wedi lleihau. <p>BLAENORIAETHAU AR GYFER GWELLA:</p> <ul style="list-style-type: none"> Dal ati i baratoi ar gyfer y newidiadau a gyflwynwyd yn y cwrs TGAU Astudiaethau Crefyddol ar gyfer mis Medi 2018. 			
Rhagorol - Perfformiad ac ymarfer cryf iawn ac estynedig	Da - Nodweddion cryf, er bod agweddau bychain angen eu gwella	Digonol ac angen gwella - Mwy o gryfderau na gwendidau, ond mae angen gwella agweddau pwysig	Anfoddfaol ac angen gwella ar unwaith - Mwy o wendidau pwysig na chryfderau

Enw'r Ysgol: Baladeulyn

Cyfeiriad: Nantlle, Caernarfon, Gwynedd LL546BT

Addysg Grefyddol

Cwestiwn Allweddol 1: Pa mor dda yw'r deilliannau mewn Addysg Grefyddol?

- Seilir yr hunan arfarniad ar arsylwadau gwersi, arfarniadau o waith disgyblion, asesiadau athrawon a chyfweliadau â disgyblion.
- Dylai ysgolion uwchradd gyfeirio at CA3, CA4 a CA5 (Astudiaethau Crefyddol ac Addysg Grefyddol) a chynnwys arfarniad o asesiadau athrawon ac/neu ganlyniadau arholiad.

Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adran 1 a'r Maes Llafur Cytûn Lleol; Arweiniad Llywodraeth Cymru: Pobl, Cwestiynau a Chredoau (2013), Canllawiau a Phroffiliau Enghreifftiol CA2 a CA3 (2011), 14-19 (2009).

Safonau mewn Addysg Grefyddol – cynnydd mewn dysgu

Dengys wrth graffu ar lyfrau fod mwyafrif o'r disgyblion yn datblygu yn ôl eu cyflawniad yn dda yn y maes. Gwelir fod dilyniant a pharhad rhwng y ddau gyfnod Allweddol yn ogystal ag oddi mewn y 2 ddsbarth sydd yn yr ysgol. Mae'r plant yn gallu trafod eu gwaith yn effeithiol ac mae eu sgiliau llafar darllen ac ysgrifennu yn amlwg yn cael eu cymhwyso'n llwyddiannus ac i safon da o fewn y pwnc.

Safonau medrau llythrennedd, rhifedd, TGCh a meddwl

Gweler uchod

Materion i gael sylw

Angen chwilio am gyfleoedd i gymhwyso tasgau rhifedd o fewn y cynlluniau (data.... diagramau venn ayyb)

Rhagorol

Da

V

Digonol

Anfoddhaol

Cwestiwn Allweddol 2: Pa mor dda yw'r ddarpariaeth mewn Addysg Grefyddol?

- Dylai hunan arfarniad ystyried y dangosyddion canlynol: yr amser a roddir i'r pwnc, gwybodaeth bynciol, arbenigedd a datblygiad proffesiynol yr athrawon, addasrwydd y rhaglen astudio ac amrediad yr adnoddau dysgu a ddefnyddir.
- Mae arfarniad o arsylwadau gwersi a gwaith disgyblion yn caniatáu i benaethiaid a phenaethiaid adran i ddod i farn am ansawdd yr addysgu mewn gwersi Addysg Grefyddol o fewn yr ysgol, a'r graddau y mae disgyblion yn cael eu cymell a'u hannog i gyrraedd safonau uchel.
- Dylai ysgolion cynradd gyfeirio at y ddarpariaeth 'Pobl, Credoau a Chwestiynau' ar gyfer dysgwyr y Cyfnod Sylfaen yn ogystal ag Addysg Grefyddol yn CA2.
- Dylai ysgolion uwchradd gyfeirio at CA3, CA4 a CA5 (Astudiaethau Crefyddol ac Addysg Grefyddol).

Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adrannau 2.1 ac 2.2 a'r Maes Llafur Cytûn Lleol, Arweiniad Llywodraeth Cymru: Pobl, Cwestiynau a Chredoau (2013), Canllawiau a Phroffiliau Enghreifftiol CA2 a CA3 (2011), 14-19 (2009).

Yr addysgu mewn addysg grefyddol: cynllunio ac amrediad o strategaethau

Mae'r cynlluniau gwaith yn dangos fod AG yn cael ei ddysgu'n wythnosol yn y ddau ddsbarth. Yn ddiweddar fe ail gynlluniwyd y pwnc yn nosbarth CA2 a hynny sicrhau cwricwlwm cytbwys a modern sy'n diwallu y gofynion Cenedlaethol Cytunedig. Yn ystod y cylch monitro gwelwyd bellach yn CA2 fod arferion a nodweddion am grefyddau'r byd yn cael eu astudio a'u cymharu gyda'i gilydd.

Mae bron pob un dysgwr yn gallu trafod a mynegi barn am yr hyn a ddysgwyd.

Darpariaeth ar gyfer y medrau: llythrennedd, rhifedd, TGCh a meddwl

Mae eu sgiliau llafar darllen ac ysgrifennu yn amlwg yn cael eu cynllunio a'u cymhwyso'n llwyddiannus i safon da o fewn y pwnc.

Materion i gael sylw

Mae angen cynllunio ymhellach gweithgareddau i gymhwyso TGCH a Rhifedd

Rhagorol		Da	✓	Digonol		Anfoddhaol	
----------	--	----	---	---------	--	------------	--

Addoli ar y Cyd**Cwestiwn Allweddol 2: Pa mor dda yw'r ddarpariaeth ar gyfer addoli ar y cyd?****Ydy'r addoli ar y cyd yn cydymffurfio â'r gofynion statudol?****Ydy****Nac ydy**

Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adran 2.3.1, 'Arweiniad atodol ar arolygu Addoli ar y Cyd mewn ysgolion anenwadol' (ESTYN, Medi 2010), 'Addysg Grefyddol ac Addoli ar y Cyd' (Cylchlythyr y Swyddfa Gymreig 10/94), Canllawiau ynglŷn ag Addoli ar y Cyd (Cymdeithas CYSAGau Cymru, Mehefin 2012).

Nodweddion da mewn perthynas ag ansawdd yr Addoli ar y Cyd

Bydd gwasanaeth ysgol gyfan yn cael ei gynnal 2 waith yr wythnos gyda gwasanaethau dosbarth ar y 3 diwrnod arall. Naws Gristnogol sydd i'r gwasanaethau gyda gwerthoedd gweledigaeth ein ysgol yn cael ei thrafod yn gyson (cyfeillgarwch a charedigrwydd). Bydd y disgyblion hefyd yn cymeryd rhan yn y gwasanaethau hyn ac ar adegau yn arwain y cynllunio. "Nodwedd arbennig o'r ysgol yw'r ethos teuluol sy'n sicrhau bod y disgyblion a'r staff yn gofalu'n naturiol am ei gilydd. O ganlyniad, teimla'r disgyblion yn hapus a diogel yn yr ysgol. Mae'r ysgol yn hyrwyddo datblygiad ysbrydol, moesol, cymdeithasol a diwylliannol yn llwyddiannus iawn. Mae cyfnodau cyd-addoli gwerthfawr yn creu ethos Cristnogol ac yn cynnig cyfleoedd gwerthfawr i ddisgyblion fyfyrion ar werthoedd fel cyfeillgarwch a charedigrwydd. Caiff hyn ei adlewyrchu yn y berthynas waith gadarnhaol rhwng oedolion a disgyblion a rhwng disgyblion â'i gilydd."

(Adroddiad arolygu ESTYN Tachwedd 2017)

Materion i gael sylw mewn perthynas ag ansawdd yr Addoli ar y Cyd

Parhau i adeiladu ar y nodweddion uchod

Rhagorol		Da	✓	Digonol		Anfoddhaol	
----------	--	----	---	---------	--	------------	--

Llofnod: Eleri Ogwen Pollard (Pennaeth)

Dyddiad: 18/1/18

Addysg Grefyddol

Cwestiwn Allweddol 1: Pa mor dda yw'r deilliannau mewn Addysg Grefyddol?

- Seilir yr hunan arfarniad ar arsylwadau gwersi, arfarniadau o waith disgyblion, asesiadau athrawon a chyfweliadau â disgyblion.

Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adran 1 a'r Maes Llafur Cytûn Lleol; Arweiniad Llywodraeth Cymru: Pobl, Cwestiynau a Chredoau (2013), Canllawiau a Phroffiliau Enghreifftiol CA2 a CA3 (2011), 14-19 (2009).

Safonau mewn Addysg Grefyddol – cynnydd mewn dysgu

O ganlyniad i gyfnod o ansefydlogrwydd staffio yng NgA2 yn ystod 2017 (4 athro wedi bod yn y dosbarth) canfwyd fod cynnydd mewn dysgu yn y pwnc wedi amrywio o dymor i dymor yn ystod y flwyddyn.

Serch hynny, mae adroddiad arolygiad Estyn Tachwedd 2017 yn adnabod bod y disgyblion yn 'ymwybodol o anghenion eraill llai ffodus yn leol a thramor....ac yn dysgu'n llwyddiannus..'

Mae asesiadau athrawon yn INCERTS yn dangos bod y disgyblion yn cyrraedd lefelau priodol yn y pwnc.

Safonau medrau llythrennedd, rhifedd, TGCh a meddwl

Ceir tystiolaeth o ddisgyblion yn datblygu sgiliau llythrennedd a TGCh yn y pwnc.

Materion i gael sylw

Mae angen sicrhau bod disgyblion yn cael mwy o gyfleodd i ddatblygu eu medrau ar lefel briodol yn y pwnc.

Athrawon i wneud gwell defnydd o asesiadau INCERTS i gynllunio'r cam nesaf yn y pwnc er mwyn symud y disgyblion ymlaen, yn enwedig ym mlynnyddoedd 5 a 6.

Rhagorol		Da		Digonol	✓	Anfoddhaol	
-----------------	--	-----------	--	----------------	---	-------------------	--

Cwestiwn Allweddol 2: Pa mor dda yw'r ddarpariaeth mewn Addysg Grefyddol?
--

- Dylai hunan arfarniad ystyried y dangosyddion canlynol: yr amser a roddir i'r pwnc, gwybodaeth bynciol, arbenigedd a datblygiad proffesiynol yr athrawon, addasrwydd y rhaglen astudio ac amrediad yr adnoddau dysgu a ddefnyddir.
- Mae arfarniad o arsylwadau gwersi a gwaith disgyblion yn caniatáu i benaethiaid a phenaethiaid adran i ddod i farn am ansawdd yr addysgu mewn gwersi Addysg Grefyddol o fewn yr ysgol, a'r graddau y mae disgyblion yn cael eu cymell a'u hannog i gyrraedd safonau uchel.
- Dylai ysgolion cynradd gyfeirio at y ddarpariaeth 'Pobl, Credoau a Chwestiynau' ar gyfer dysgwyr y Cyfnod Sylfaen yn ogystal ag Addysg Grefyddol yn CA2.

Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adrannau 2.1 ac 2.2 a'r Maes Llafur Cytûn Lleol, Arweiniad Llywodraeth Cymru: Pobl, Cwestiynau a Chredoau (2013), Canllawiau a Phroffiliau Enghreifftiol CA2 a CA3 (2011), 14-19 (2009).

Yr addysgu mewn addysg grefyddol: cynllunio ac amrediad o strategaethau

O ganlyniad i gyfnod o ansefydlogrwydd staffio yng NgA2 yn ystod 2017 (4 athro wedi bod yn y dosbarth) canfwyd fod y ddarpariaeth wedi bod yn anghyson yn y pwnc.

Bellach, ers Tachwedd 2017, mae cyfnod penodol wedi ei amserlenu i roi sylw rheolaidd, wythnosol i'r pwnc ac mae'r ddarpariaeth yn cael ei ail gynllunio i sicrhau sylw i ehanger y Rhaglen Astudio Enghreifftiol yng nghyfnod allweddol 2.

O ganlyniad i weithgareddau craffu ar lyfrau CA2 fe welwyd bod agweddau o'r Rhaglen Astudio Enghreifftiol wedi cael mwy o sylw (Archwilio credodau, dysgeidiaethau ac arfer(ion) crefyddol) nag eraill (Mynegi ymatebion personol).

Mae asesiadau INCERTS yn dangos bod disgyblion y Cyfnod Sylfaen yn gwneud cynnydd da yn eu Datblygiad Personol a Chymdeithasol, Lles ac Amrywiaeth Ddiwylliannol gyda rhan fwyaf o'r disgyblion yn cyrraedd D6.

Darpariaeth ar gyfer y medrau: llythrennedd, rhifedd, TGCh a meddwl

Ceir tystiolaeth o ddisgyblion yn datblygu sgiliau llythrennedd a TGCh yn y pwnc.

Materion i gael sylw

Ail gynllunio'r ddarpariaeth wedi ei hadnabod i gael sylw yng nghynllun ôl arolwg Tachwedd 2017.

Rhagorol		Da		Digonol	✓	Anfodddhaol	
----------	--	----	--	---------	---	-------------	--

Addoli ar y Cyd

Cwestiwn Allweddol 2: Pa mor dda yw'r ddarpariaeth ar gyfer addoli ar y cyd?

Ydy'r addoli ar y cyd yn cydymffurfio â'r gofynion statudol?

Ydy

Nac ydy

✓

Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adran 2.3.1, 'Arweiniad atodol ar arolygu Addoli ar y Cyd mewn ysgolion anenwadol' (ESTYN, Medi 2010), 'Addysg Grefyddol ac Addoli ar y Cyd' (Cylchlythyr y Swyddfa Gymreig 10/94), Canllawiau ynglŷn ag Addoli ar y Cyd (Cymdeithas CYSAGau Cymru, Mehefin 2012).

Nodweddion da mewn perthynas ag ansawdd yr Addoli ar y Cyd

Cyfnodau rheoli ar y cyd dyddiol wedi eu hamserlennu ac yn weithredol.

Gwasanaethau yn cael eu harwain gan y Pennaeth, athrawon, Ffrindiau Agor y Llyfr, aelodau o Gynllun EfE, a disgyblion yn eu tro yn rheolaidd. Mwyafrif o'r disgyblion yn cymryd rhan weithredol yn y gwasanaethau yn rheolaidd. Cyfnodau rheolaidd i rhan fwyaf o'r disgyblion ymdawelu a myfyrio ar yr hyn a gyflwynwyd.

Mae'r disgyblion wedi gwneud defnydd o'r cyfnodau addoli ar y cyd i weithredu ar ran elusennau e.e. Banc Bwyd Caernarfon, Plant Mewn Angen, Water Aid, Ambiwylans Awyr ac i godi arian i rai mewn argyfwng e.e. cymuned leol wedi daeargryn Nepal, a mabwysiadu cŵn tywys.

Materion i gael sylw mewn perthynas ag ansawdd yr Addoli ar y Cyd

Mwy o gyfleoedd i ddisgyblion CA2 arwain gwasanaethau boreuol yr ysgol ar yr hyn sy'n bwysig iddynt hwy.

Rhagorol		Da	✓	Digonol		Anfodddhaol	
----------	--	----	---	---------	--	-------------	--

Llofnod: *Nía C. Óliver*

(Pennaeth)

Dyddiad: 17/1/18

Addysg Grefyddol

Cwestiwn Allweddol 1: Pa mor dda yw'r deilliannau mewn Addysg Grefyddol?

- Seilir yr hunan arfarniad ar arsylwadau gwersi, arfarniadau o waith disgyblion, asesiadau athrawon a chyfweliadau â disgyblion.
- Dylai ysgolion uwchradd gyfeirio at CA3, CA4 a CA5 (Astudiaethau Crefyddol ac Addysg Grefyddol) a chynnwys arfarniad o asesiadau athrawon ac/neu ganlyniadau arholiad.

Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adran 1 a'r Maes Llafur Cytûn Lleol; Arweiniad Llywodraeth Cymru: Pobl, Cwestiynau a Chredoau (2013), Canllawiau a Phroffiliau Enghreifftiol CA2 a CA3 (2011), 14-19 (2009).

Safonau mewn Addysg Grefyddol – cynnydd mewn dysgu

Wrth graffu ar lyfrau disgyblion gwelir fod gan y mwyafrif o ddisgyblion wybodaeth dda am seremonïau crefyddol a gwyliau sy'n bwysig i Gristnogion a Mwslemiaid. Mae dadansoddiad o asesiadau athrawon yn dangos bod yr rhan fwyaf o ddisgyblion yn gwneud y cynnydd disgwylidig. Mae arsylwadau athrawon yn dangos bod llawer o'r disgyblion yn gallu trafod materion crefyddol a moesol yn dda.

Safonau medrau llythrennedd, rhifedd, TGCh a meddwl

Dengys gweithgaredd trawsgwricwlwaidd craffu ar lyfrau fod yr rhan fwyaf o ddisgyblion yn arddangos sgiliau llythrennedd cyson dda drwy eu gwaith Addysg Grefyddol. Mae disgyblion yn defnyddio sgiliau TGCh yn hyderus wrth ymchwilio i faterion crefyddol.

Materion i gael sylw:

Angen edrych ar y ffordd y mae Addysg Grefyddol yn cael ei gynllunio drwy'r ysgol er mwyn sicrhau dilyniant pendant .

Rhagorol

Da

x

Digonol

Anfoddhaol

Cwestiwn Allweddol 2: Pa mor dda yw'r ddarpariaeth mewn Addysg Grefyddol?

- Dylai hunan arfarniad ystyried y dangosyddion canlynol: yr amser a roddir i'r pwnc, gwybodaeth bynciol, arbenigedd a datblygiad proffesiynol yr athrawon, addasrwydd y rhaglen astudio ac amrediad yr adnoddau dysgu a ddefnyddir.
- Mae arfarniad o arsylwadau gwersi a gwaith disgyblion yn caniatáu i benaethiaid a phenaethiaid adran i ddod i farn am ansawdd yr addysgu mewn gwersi Addysg Grefyddol o fewn yr ysgol, a'r graddau y mae disgyblion yn cael eu cymell a'u hannog i gyrraedd safonau uchel.
- Dylai ysgolion cynradd gyfeirio at y ddarpariaeth 'Pobl, Credoau a Chwestiynau' ar gyfer dysgwyr y Cyfnod Sylfaen yn ogystal ag Addysg Grefyddol yn CA2.
- Dylai ysgolion uwchradd gyfeirio at CA3, CA4 a CA5 (Astudiaethau Crefyddol ac Addysg Grefyddol).

Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adrannau 2.1 ac 2.2 a'r Maes Llafur Cytûn Lleol, Arweiniad Llywodraeth Cymru: Pobl, Cwestiynau a Chredoau (2013), Canllawiau a Phroffiliau Enghreifftiol CA2 a CA3 (2011), 14-19 (2009).

Yr addysgu mewn addysg grefyddol: cynllunio ac amrediad o strategaethau

Mae gweithgareddau yn cael eu cynllunio yn fwriadus ac o fewn themau os yn bosibl. Cynllunir gweithgareddau ymarferol ac amrywiol yn ogystal ac ymweliadau. Mae ymwelwyr yn cynnal gwasanaethau rheolaidd yn yr ysgol ac mae'r plant yn ymateb yn dda i'r rhain.

Darpariaeth ar gyfer y medrau: llythrennedd, rhifedd, TGCh a meddwl

Datblygi'r medrau meddwl a TGCh yn gyson ac yn rheolaidd drwy amrywiol weithgareddau Addysg Grefyddol. Mae sgiliau llythrennedd yn datblygu yn dda drwy dasgau ysgrifennu estynedig o fewn Addysg Grefyddol.

Materion i gael sylw

Rhagorol		Da	x	Digonol		Anfoddhaol	
----------	--	----	---	---------	--	------------	--

Addoli ar y Cyd

Cwestiwn Allweddol 2: Pa mor dda yw'r ddarpariaeth ar gyfer addoli ar y cyd?

Ydy'r addoli ar y cyd yn cydymffurfio â'r gofynion statudol?

Ydy

Nac ydy

Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adran 2.3.1, 'Arweiniad atodol ar arolygu Addoli ar y Cyd mewn ysgolion anenwadol' (ESTYN, Medi 2010), 'Addysg Grefyddol ac Addoli ar y Cyd' (Cylchlythyr y Swyddfa Gymreig 10/94), Canllawiau ynglŷn ag Addoli ar y Cyd (Cymdeithas CYSAGau Cymru, Mehefin 2012).

Nodweddion da mewn perthynas ag ansawdd yr Addoli ar y Cyd

Mae disgyblion yn addoli ar y cyd yn ddyddiol. Mae amrywiaeth eang o wasanaethau yn cael eu paratoi sydd yn ymateb i ddigwyddiadau yn y byd. Mae disgyblion yn cael amser i feddwl yn ystod gwsanaethau ac i siarad am unrhyw beth sydd yn gysylltiedig a'r gwasanaeth. Mae'n tynnu gwneud hyn mewn ffordd aeddfed. Dysgi'r amrywiaeth o emynau a chanaeon crefyddol i'r disgyblion ac maent yn canu'r rhain yn ystod gwsanaethau.

Materion i gael sylw mewn perthynas ag ansawdd yr Addoli ar y Cyd

Rydym yn y broses o drefnu amserlen fel ysgol ar gyfer gwsanaethau lle mae'r plant yn arwain neu yn cymeryd rhan. Er fod hyn yn digwydd ar adegau teimlwn ein bod angen cysoni'r arfer yma.

Rhagorol		Da	x	Digonol		Anfoddhaol	
----------	--	----	---	---------	--	------------	--

Llofnod: Nina Williams (Pennaeth)

Dydddiad: 30/01/18

Enw'r Ysgol: **Nebo**Cyfeiriad: **Ffordd Cors y Llyn, Nebo, Caernarfon****Addysg Grefyddol****Cwestiwn Allweddol 1: Pa mor dda yw'r deilliannau mewn Addysg Grefyddol?**

- Seilir yr hunan arfarniad ar arsylwadau gwersi, arfarniadau o waith disgyblion, asesiadau athrawon a chyfweliadau â disgyblion.
- Dylai ysgolion uwchradd gyfeirio at CA3, CA4 a CA5 (Astudiaethau Crefyddol ac Addysg Grefyddol) a chynnwys arfarniad o asesiadau athrawon ac/neu ganlyniadau arholiad.

Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adran 1 a'r Maes Llafur Cytûn Lleol; Arweiniad Llywodraeth Cymru: Pobl, Cwestiynau a Chredoau (2013), Canllawiau a Phroffiliau Enghreifftiol CA2 a CA3 (2011), 14-19 (2009).

Safonau mewn Addysg Grefyddol – cynnydd mewn dysgu

Mewn gwersi addysg grefyddol a gwaith Addysg bersonol a Chymdeithasol, rhoir digon o gyfleoedd i'r disgyblion i ddod yn ymwybodol o wahaniaethau o fewn y gymdeithas. Croesawir llawer iawn o ymwelwyr yn rheolaidd iawn i'r ysgol megis yr heddlu, nyrs, criw dioglelchwch y ffordd a bydd hyn yn datblygu a chryfau eu dealltwriaeth o'r gymdeithas ehangach.

Mae pob plentyn yn teimlo'n ddiogel yn yr ysgol (dadansoddiad holiadur Medi 2017) a'u bod yn gwybod fod rhywun ar gael i wrando ar eu problemau neu ddefnyddio'r bocs gwrandio sydd yn y cyntedd. Cadarnhawyd hyn gan holiaduron rhieni a theimlwn fel ysgol fod ganddom berthynas iach a chryf gyda'r teuluoedd.

Safonau medrau llythrennedd, rhifedd, TGCh a meddwl

Yn ystod gwersi AG gwelir fod cyfleoedd rheolaidd i ddatblygu sgiliau llythrennedd a rhifedd yn drawsgwricwlaidd. Engraffit ddiweddar o hyn oedd defnyddio grid lluos a siap a gofod ar ol ymweld a'r capel lleol. Yn y cyfnod sylfaen mae llawer o ddisgyblion yn defnyddio'u medrau rhifedd yn dda ac mae hyn i'w weld ar draws y cwricwlwm fel mat mathemateg Diwali a'r Bugeiliaid yn gwylio eu praid.

Mae defnydd o dechnoleg gwybodaeth mwyafrif y disgyblion yn dda wrth ymchwilio am wybodaeth yn ystod y gwersi.

Materion i gael sylw

Parhau gyda'r cyfleoedd a'r gofal.

Rhagorol**Da**

x

Digonol**Anfoddhaol****Cwestiwn Allweddol 2: Pa mor dda yw'r ddarpariaeth mewn Addysg Grefyddol?**

- Dylai hunan arfarniad ystyried y dangosyddion canlynol: yr amser a roddir i'r pwnc, gwybodaeth bynciol, arbenigedd a datblygiad proffesiynol yr athrawon, addasrwydd y rhaglen astudio ac amrediad yr adnoddau dysgu a ddefnyddir.
- Mae arfarniad o arsylwadau gwersi a gwaith disgyblion yn caniatáu i benaethiaid a phenaethiaid adran i ddod i farn am ansawdd yr addysgu mewn gwersi Addysg Grefyddol o fewn yr ysgol, a'r graddau y mae disgyblion yn cael eu cymell a'u hannog i gyrraedd safonau uchel.
- Dylai ysgolion cynradd gyfeirio at y ddarpariaeth 'Pobl, Credoau a Chwestiynau' ar gyfer dysgwyr y Cyfnod Sylfaen yn ogystal ag Addysg Grefyddol yn CA2.
- Dylai ysgolion uwchradd gyfeirio at CA3, CA4 a CA5 (Astudiaethau Crefyddol ac Addysg Grefyddol).

Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adrannau 2.1 ac 2.2 a'r Maes Llafur Cytûn Lleol, Arweiniad Llywodraeth Cymru: Pobl, Cwestiynau a Chredoau (2013), Canllawiau a Phroffiliau Enghreifftiol CA2 a CA3 (2011), 14-19 (2009).

Yr addysgu mewn addysg grefyddol: cynllunio ac amrediad o strategaethau

Rhoddir cyfleoedd yn ein cynlluniau addysg grefyddol iddynt edrych a thrafod cwestiynau mawr bywyd, i gymharu a rhyfeddu, i ddeall arferion a phwysicrwydd credodau eraill, i ddeall eu rhan yn y darlun mawr, i ddeall eu rol yn nyfodol ein byd fel dinasyddion y dyfodol.

Yn y Cyfnod Sylfaen mae y rhan fwyaf yn ymgynraedd a deillian⁵ a 6 yn y maes Datblygiad Cymdeithasol, Lles ac Amrywiaeth Ddiwylliannol erbyn diwedd y cyfnod.

Darpariaeth ar gyfer y medrau: llythrennedd, rhifedd, TGCh a meddwl

Mae'r cynlluniau gwaith yn ymgorffori gofynion statudol CC a'r FfLIRh yn briodol. Mae'r ddarpariaeth ar gyfer sicrhau fod y disgyblion yn cael proiadau cyfoethog ym maes Addysg Grefyddol yn rheolaidd er mwyn datlbygu dealltwriaeth yn drylwyr.

Materion i gael sylw

Sicrhau fod adnoddau addas ar gael.

Rhagorol		Da	x	Digonol		Anfoddhaol	
----------	--	----	---	---------	--	------------	--

Addoli ar y Cyd

Cwestiwn Allweddol 2: Pa mor dda yw'r ddarpariaeth ar gyfer addoli ar y cyd?

Ydy'r addoli ar y cyd yn cydymffurfio â'r gofynion statudol?	Ydy	Nac ydy
--	-----	---------

Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adran 2.3.1, 'Arweiniad atodol ar arolygu Addoli ar y Cyd mewn ysgolion anenwadol' (ESTYN, Medi 2010), 'Addysg Grefyddol ac Addoli ar y Cyd' (Cylchlythyr y Swyddfa Gymreig 10/94), Canllawiau ynglŷn ag Addoli ar y Cyd (Cymdeithas CYSAGau Cymru, Mehefin 2012).

Nodweddion da mewn perthynas ag ansawdd yr Addoli ar y Cyd

Mae'r ysgol yn darparu'n fedrus ar gyfer agweddau ysbrydol. Trefnir cyfleoedd cyfoethog iddynt fyfyrion mewn sesiynau cyd addoli sy'n aml yn seiliedig ar staeon o'r Beibl neu themau moesol.

Rhoddir pwysliar ar lais y plentyn yn y sesiynau addoli ar y cyd gan roi cyfle iddynt gymryd rhan yn ymarferol neu leisio barn.

Ychydig iawn o blant sydd wedi bod yn mynychu Ysgol Sul felly mae dathliadau Cristnogol a straeon o'r Beibl yn cael sylw rheoliadd yn yr ysgol.

Mae cynllun Addysg Bersonol ac amser cylch yn rhoddi cyfleoedd rheolaidd i drafod a myfyrion ar agweddau pwysig bywyd pob dydd. Mae hyn yn cryfhau'r ethos ofalgar a gwerthfawrogiad o amrywiaeth yn ein plith.

Materion i gael sylw mewn perthynas ag ansawdd yr Addoli ar y Cyd

Trefnu fod Y Ficar neu Weinidog yn ymweld ar ysgol i roddi gwasanaeth rheoliadd.

Rhagorol		Da	x	Digonol		Anfoddhaol	
----------	--	----	---	---------	--	------------	--

Llofnod: B.Hughes (Pennaeth)

Dydddiad: 17/1/18

Addysg Grefyddol

Cwestiwn Allweddol 1: Pa mor dda yw'r deilliannau mewn Addysg Grefyddol?

- Seilir yr hunan arfarniad ar arsylwadau gwersi, arfarniadau o waith disgyblion, asesiadau athrawon a chyfweliadau â disgyblion.
- Dylai ysgolion uwchradd gyfeirio at CA3, CA4 a CA5 (Astudiaethau Crefyddol ac Addysg Grefyddol) a chynnwys arfarniad o asesiadau athrawon ac/neu ganlyniadau arholiad.

Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adran 1 a'r Maes Llafur Cytûn Lleol; Arweiniad Llywodraeth Cymru: Pobl, Cwestiynau a Chredoau (2013), Canllawiau a Phroffiliau Enghreifftiol CA2 a CA3 (2011), 14-19 (2009).

Safonau mewn Addysg Grefyddol – cynnydd mewn dysgu

- Mae safonau llawer o ddisgyblion ar draws yr ysgol mewn Addysg Grefyddol yn dda .
- Mae arferion craffu ar lyfrau yn dangos bod llawer o ddisgybl yn elwa o ystod eang o brofiadau Addysg Grefyddol a bod y profiadau hyn yn cyfrannu at gyfoethogi a dyfnhau dealltwriaeth y disgyblion hynny yn llwyddiannus.
- Mae adroddiad Estyn 2017 yn nodi bod safonau lles , emosiynol, moesol ac ysbrydol y disgyblion yn dda. Mae enghreifftiau o waith addysg grefyddol yr ysgol yn dangos bod traws doriad effeithiol o weithgareddau llythrennedd trawsgwricwlaidd yn cael eu cyflwyno i'r disgyblion sy'n cydblethu'n effeithiol gyda gofynion Y maes Llafur Cytûn Lleol.
- Mae adroddiad Estyn 2017 yn nodi bod y rhan fwyaf o ddisgyblion yr ysgol yn datblygu'n unigolion moesol a gwybodus.
- Mae gan y rhan fwyaf o ddisgyblion agweddau cadarnhaol a dealltwriaeth gymwys o bwysigrwydd dathlu a pharchu diwylliannau gwahanol ac ymwybyddiaeth gadarn o bwysigrwydd gwrthsefyll hiliaeth.

Safonau medrau llythrennedd, rhifedd, TGCh a meddwl

- Mae safonau y rhan fwyaf o ddisgyblion yn eu medrau yn dda.
- Mae medrau llythrennedd y rhan fwyaf o ddisgyblion ar drws yr ysgol yn datblygu'n dda drwy gyfrwng gweithgareddau Addysg Grefyddol.
- Mae medrau TGCh y rhan fwyaf o ddisgyblion yn datblygu'n dda iawn ar drws yr ysgol. Fodd bynnag , cyfyng ar hyn o bryd yw eu profiadau mewn cyd-destun Addysg Grefyddol.
- Mae medrau meddwl y rhanfwyaf o ddisgyblion yn datblygu'n effeithiol iawn ar draws yr ysgol.

Materion i gael sylw

- Sicrhau bod medrau rhifedd yn cael eu datblygu mewn cyd-destynau amrywiol ar draws yr ysgol gan gynnwys Addysg Grefyddol.
- Parhau i sicrhau bod ffocws ar Addysg Grefyddol ar draws yr ysgol.

Rhagorol

Da

✓

Digonol

Anfodddhaol

Cwestiwn Allweddol 2: Pa mor dda yw'r ddarpariaeth mewn Addysg Grefyddol?

- Dylai hunan arfarniad ystyried y dangosyddion canlynol: yr amser a roddir i'r pwnc, gwybodaeth bynciol, arbenigedd a datblygiad proffesiynol yr athrawon, addasrwydd y rhaglen astudio ac amrediad yr adnoddau dysgu a ddefnyddir.
- Mae arfarniad o arsylwadau gwersi a gwaith disgyblion yn caniatáu i benaethiaid a phenaethiaid adran i ddod i farn am ansawdd yr addysgu mewn gwersi Addysg Grefyddol o fewn yr ysgol, a'r graddau y mae disgyblion yn cael eu cymell a'u hannog i gyrraedd safonau uchel.
- Dylai ysgolion cynradd gyfeirio at y ddarpariaeth 'Pobl, Credoau a Chwestiynau' ar gyfer dysgwyr y Cyfnod Sylfaen yn ogystal ag Addysg Grefyddol yn CA2.
- Dylai ysgolion uwchradd gyfeirio at CA3, CA4 a CA5 (Astudiaethau Crefyddol ac Addysg Grefyddol).

Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adrannau 2.1 ac 2.2 a'r Maes Llafur Cytûn Lleol; Arweiniad Llywodraeth Cymru: Pobl, Cwestiynau a Chredoau (2013), Canllawiau a Phroffiliau Enghreifftiol CA2 a CA3 (2011), 14-19 (2009).

Yr addysgu mewn addysg grefyddol: cynllunio ac amrediad o strategaethau

- Mae darpariaeth yr ysgol ar gyfer cynllunio, hyrwyddo a datblygu dealltwriaeth o agweddau Addysg Grefyddol yn dda. Mae amser yn cael ei neilltuo'n wythnosol o fewn pob dosbarth ar draws yr ysgol i gyflwyno agweddau penodol o Addysg Grefyddol i'r disgyblion sy'n briodol i oedran a gallu.
- Mae cynlluniau tymor canolig manwl wedi eu paratoi ar drws yr ysgol sy'n briodol i oedran a gallu.
- Mae gwersi Addysg Grefyddol wedi eu hamserlennu ar draws yr ystod oeddrannau ac mae gan bron bob un o'r disgyblion ddealltwriaeth cyson dda o Gristnogaeth a chrefyddau eraill.
- Mae gan y rhan fwyaf o'r disgyblion ddealltwriaeth dda o grefyddau eraill ac o ddiwylliannau eraill yn y byd.
- Mae bron pob un o ddisgyblion yr ysgol yn gwerthfawrogi eu rôl a'u cyfrifoldeb fel dinasyddion byd eang ac yn deall pwysigrwydd mentrau a gwaith elusennau megis Ambiwylans Awyr/ Children in Need a'r effaith maent yn gael ar

- fywydau eraill.
- Mae'r Cyngor Ysgol yn cyfrannu at weithgarwch dyddiol yr ysgol ac yn chwarae rhan blaenllaw yn pennu blaenoriaethau y cynlluniau a gogwydd gwaith elusennol yr ysgol e.e. Bocsys Nadoligaidd a Bocsys i Syria.
- Mae Addysg Grefyddol yn greiddiol i gynlluniau'r ysgol ac yn cael ei amserlennu ar draws yr ystod yn wythnosol.

Darpariaeth ar gyfer y medrau: llythrennedd, rhifedd, TGCh a meddwl

- Mae darpariaeth ar gyfer y medrau yn dda yn yr ysgol. Mae cyfleoedd cyson yn cael eu cynllunio i ddatblygu medrau llythrennedd, rhifedd TGCh a meddwl yn disgyblion ar draws yr ysgol.

Materion i gael sylw

- Datblygu ymhellach rôl a llais y disgybl o fewn yr ysgol.
- Datblygu gweithgareddau Y Byd Gwyrdd / Cyngor Ysgol ayyb
- Mapio cyfleoedd yn fwy bwriadus a thrawsgwricwlaidd ar draws yr ysgol.
- Parhau i gynllunio'n fwriadus ar gyfer gwella'r ddarpariaeth yn barhaus er mwyn rhoi sylw dyledus i'r medrau.

Rhagorol		Da		Digonol	✓	Anfoddhaol	
Addoli ar y Cyd							

Cwestiwn Allweddol 2: Pa mor dda yw'r ddarpariaeth ar gyfer addoli ar y cyd?

Ydy'r addoli ar y cyd yn cydymffurfio â'r gofynion statudol?	✓ Ydy	Nac ydy
--	-------	---------

Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adran 2.3.1, 'Arweiniad atodol ar arolygu Addoli ar y Cyd mewn ysgolion anenwadol' (ESTYN, Medi 2010), 'Addysg Grefyddol ac Addoli ar y Cyd' (Cylchlythyr y Swyddfa Gymreig 10/94), Canllawiau ynglŷn ag Addoli ar y Cyd (Cymdeithas CYSAGau Cymru, Mehefin 2012).

Nodweddion da mewn perthynas ag ansawdd yr Addoli ar y Cyd

- Mae trefniadau yr ysgol ar gyfer addoli ar y cyd yn dda ac yn cydymffurfio'n llwyr gyda canllawiau a gofynion statudol.
- Mae ymatebion ac ymddygiad bron pob un o'r disgyblion i'w canmol yn ystod y cyfarfodydd ac mae'n fodd o ddatblygu ymdeimlad o berthyn a chyd-berchnogaeth yn yr ysgol.
- Mae polisi cyd-addoli yr ysgol yn weithredol ac yn wybyddus i holl gymuned yr ysgol.
- Mae nodweddion canolog cyd-addoli yn cael eu cynnwys ymhob addoliad ac wedi cael effaith gadarnhaol ar naws y cyfnodau hyn yn yr ysgol yn y ddau gyfnod allweddol.
- Mae gwasanaethau Agor y Llyfr yn cael eu cynnal yn rheolaidd iawn yn dilyn sefydlu cyswllt efo Cymdeithas Capeli Caernarfon. Mae'r gwasanaethau hyn yn rhoi cyfle gwerthfawr iawn i holl ddisgyblion yr ysgol ddod ynghyd i fod yn rhan o berfformiad o stori Feibliadd gan aelodau o'r gymdeithas. Mae'r gwasanaethau yn datblygu ymdeimlad o barch at eraill yn ogystal a pharch at stori Feibliadd. Mae adwaith y rhan fwyaf o ddisgyblion yn dda iawn yn ystod y cyfnodau hyn gyda llawer yn myndgi mwynhad o'r perfformiadau.
- Mae cyfranogiad y disgyblion yn rhan annatod o gyd-addoliad yr ysgol. Mae llais y plentyn yn cael man blaenllaw yn y cyd-addoli gyda nifer o esiamplau o blant yn mynd ati i gyd-lunio eu gwasanaeth ddisbarth. Mae presenoldeb y rhieni yn y gwasanaethau a cyflwyniadau hyn yn drefn sydd wedi gwreiddio'n arferiad naturiol yn yr ysgol.
- Mae Gwasanaeth Diolchgarwch a Pasg blynyddol yr ysgol sy'n cael ei gynnal yn yr ysgol.
- Mae gwasanaethau dosbarth sy'n rhan greiddiol o wasanaeth gwobrwyo wythnosol yr ysgol wedi sicrhau a meithrin cyswllt agos gyda gymuned y rhieni ac yn fodd o'u gwneud yn ymwybodol o ddoniau a gweithredoedd dyddiol yr ysgol. Mae'r cyswllt yma wedi cyfrannu at ethos gartrefol yr ysgol ble chwaraeir gwerthoedd Cristnogol megis caredigrwydd, maddeuant a goddefgarwch ran blaenllaw. Mae wedi llwyddo i dynnu cymdeithas ehangach yr ysgol i mewn i werthfawrogi llwyddiannau plant gan ychwanegu at greu awyrgylch werthfawrogol o'n gilydd a'r bartneriaeth sy'n bodoli rhwng yr ysgol a'r cartref.
- Strwythur bendant yr amserlen cyd-addoli wedi arwain at ddatblygu yr ymdeimlad bod y gwasanaeth yn gyfnod arbennig o ymdawelu a myfyrio.

Materion i gael sylw mewn perthynas ag ansawdd yr Addoli ar y Cyd

- Parhau i sicrhau bod cyfnodau cyd-addoli pendant yn yr ysgol.
- Sicrhau bod aelodau staff amrywiol yn cymryd cyfrifoldeb dros yr addoliad.
- Cyd-addoli adrannol yn cael ei gyflwyno 2018-19.
- Llais disgyblion yn fwy amlwg o fewn cyd-addoli.

Rhagorol		Da	✓	Digonol		Anfoddhaol	
----------	--	----	---	---------	--	------------	--

Llofnod: *Alison Halliday*

(Pennaeth)

Dyddiad: 11.1.18

Addysg Grefyddol

Maes arolygu 1: Safonau Addysg Grefyddol

Pa mor dda y mae disgyblion yn ymdrin a'r cwestiynau sylfaenol, yn archwilio i gredoau, dysgeidiaethau ac arfer(ion) crefyddol ac yn mynegi ymatebion personol i gredoau, dysgeidiaethau, arferion, a chwestiynau sylfaenol? Beth welwch chi yn eu gwaith sy'n dangos eu cynnydd dros amser?

Mae'r disgyblion yn cael cyfleoedd i ddatblygu eu sgiliau, eu gwybodaeth a'u dealltwriaeth o Cristnogaeth a'r prif grefyddau eraill, a defnyddio'r rhain i ofyn ac ymateb i gwestiynau dynol a chrefyddol sylfaenol. Cant eu cyflwyno drwy'r tri sgil craidd y pwnc.

Ymdrin â'r cwestiynau sylfaenol – cwestiynau dynol a chrefyddol sy'n canolbwyntio ar chwilio am ystyr, arwyddocâd a gwerth mewn bywyd yw cwestiynau sylfaenol. Mae ganddynt ddyfnder a dwyster sy'n sail i unrhyw agwedd ar astudiaeth mewn addysg grefyddol.

Archwilio credoau, dysgeidiaethau ac arfer(ion) crefyddol – mae hyn yn cynnwys archwilio storïau crefyddol, testunau cysegredig, ffordd o fyw, defodau a symbolaeth, sy'n darparu mewnwelediad i'r cwestiynau sylfaenol hyn ac yn codi cwestiynau crefyddol a dynol pellach.

Mynegi ymatebion personol – mae hyn yn cynnwys cysylltu'r materion sy'n codi yn ystod astudiaethau â phrofiadau'r disgyblion eu hunain a chaniatáu datblygu ymatebion personol i gredoau, dysgeidiaethau ac arfer(ion) a chwestiynau sylfaenol, a'u gwerthuso.

Ceir tystiolaeth o fewn llyfrau Thema'r plant a gwaith o fewn y 6 Maes Dysgu.

Wrth arfarnu'r pwnc gwelwyd fod;

Mae'r cyfnodau addoli ar y cyd yn cydymffurfio â'r gofynion statudol. Mae'r addoli ar y cyd yn cynnig cyfleoedd da i ddisgyblion fyfyrion ar elfennau ysbrydol a moesol, gwelwyd yma fod y gwaith sydd yn digwydd gyda'r Gweinidog Carwyn Siddall a Dr Owain o Goleg y Bala yn ennyn chwilfrydedd a trafodaeth iach iawn yn y pwnc. Mae'r ysgol yn ffodus iawn o gyfraniad rheolaidd arweinwyr crefyddol lleol i sesiynau addoli ar y cyd. Gwna'r rhain gyfraniad da i ddatblygiad ysbrydol disgyblion. Ar achlysuron arbennig daw'r Llywodraethwyr i gymryd rhan yn y Gwasanaeth boreol.

Mae defnydd o adnoddau da sydd gan yr ysgol yn gymorth mawr iddynt ddeall credoau eraill megis Hindŵaidd – ceir bwrdd mawr o offer ac arteffactau i'r disgyblion gael gweld a theimlo. Cafwyd arddangosfa yn y dosbarth hynaf ar y crefydd Iddewiaeth hefyd gyda offer priodol i'w rannu a trafod gyda'r disgyblion.

Ceir cyfle i'r disgyblion gyflwyno Gwasanaeth arbennig eu hunain – am bynciau megis bwlio, ffrindiau Ffeind, actio rhan o ddrama, cyflwyno barddoniaeth, darllen darnau i ysbrydoli neu adnodau, cerddi a gwaith y thema.

Mae'r holl ddisgyblion yn parchu naws y sesiynau addoli ar y cyd. Ceir rhaglenni Addysg Personol a Chymdeithasol wedi cynllunio'n ofalus ar draws pob agwedd o waith yr ysgol sydd yn sicrhau fod datblygiad ysbrydol, moesol a chymdeithasol a diwylliannol y disgyblion yn seiliedig ar egwyddorion a gwerthoedd clir

Ceir cyfleoedd helaeth sydd yn hyrwyddo datblygiad cymdeithasol, moesol a diwylliannol y disgyblion, gan greu ynddynt ymdeimlad cryf o gyfrifoldeb at yr ysgol, eu hamgylchfyd a'r gymuned drwy ymweld yn rheolaidd a manau addoli yn y Gymuned megis yr Ysgoldy a'r Hen Gapel.

Bu i'r Disgyblion hynaf greu ffilm yn yr Hen Gapel am hanes a bywyd Michael D Jones a'r bobl aeth i'r Wladfa. Bu athrawes o'r Wladfa yma yn trafod ei hanes gyda'r disgyblion ac yn adrodd hanes Michael D Jones. Roedd hyn yn dod a'r hanes ar stori yn fyw iddynt.

Mae safonau addysg grefyddol ein disgyblion yn: **BARN Rhagorol.**

Maes arolygu 2: Lles ac agweddau at ddysgu am Addysg Grefyddol?

Beth ydych chi'n teimlo y mae disgyblion yn ei ennill o wersi addysg grefyddol?

Mae'r disgyblion yn cael cyfle i werthfawrogi a chyfrannu at eu lles eu hunain a lles eraill. Cant y cyfle i fod yn ymwybodol o'u teimladau a'u safbwyntiau eu hunain a datblygu'r gallu i'w mynegi mewn ffordd gytbwys a phriodol. Mae'n bwysig eu bod yn deall y berthynas rhwng teimladau, credoau a gweithredoedd.

Cant gyfle i ddeall bod gan bobl eraill deimladau a chredoau sy'n effeithio ar y ffordd y maent yn meddwl ac yn ymddwyn. Maent yn dangos gofal, parch a hoffter tuag at blant eraill, oedolion a phethau byw eraill a'u hamgylchedd ac yn datblygu diddordeb cynyddol yn y byd o'u hamgylch a datblygu dealltwriaeth a chyfrifoldeb am bethau byw a'u hamgylchedd. Mae Gwobr Blatinwm y Cyngor Eco, sydd gan yr ysgol, yn dystiolaeth o sut maent yn gwarchod eu Byd, ac yn datblygu'r pwysigrwydd o warchod yr amgylchedd leol.

Mae'r rhan fwyaf o'r disgyblion yn dangos diddordeb naturiol a chwilfrydedd amlwg yn y pwnc.

Maent yn fodlon iawn cymryd rhan mewn gweithgareddau Cymunedol megis Gwasanaeth Diolchgarwch a Gwasanaeth Nadolig o fewn y pentref ac wrth eu bodd yn rhannu eu gwaith gyda'r Gymuned i safon uchel. Yn y Gwasanaethau yma – mae amrywiaeth dda o gysyniadau crefyddol yn cael eu rhannu. Eisoes rydym wedi cynnal Gwasanaethau ar Storiâu'r Iesu megis drwyr thema Dŵr – Iesu ar disgyblion ar y môr, hanes y disgyblion, gwyrthiau'r Iesu, a trafod problemau ar draws y Byd, mewn gwledydd sydd a diffyg dwr glan neu mewn achosion mawr o lifogydd a daeargryn. Os fydd unrhyw ddigwyddiad trychinebus yn digwydd mae'r disgyblion yn barod iawn i rannu a holi ac i wneud gwaith tuag at codi arian at achosion da megis Daeargryn yn Nepal, Tsunami, neu drychineb gyffelyb.

Drwy wasanaethau ac ymchwil am wledydd ar draws y Byd, maent yn datblygu ymdeimlad o helpu eraill, o fydd sydd yn wahanol iawn ac o ddangos empathi tuag at bobl llai ffodus na nhw eu hunain.

Mae' llawer o'r disgyblion yn mynychu Ysgolion Sul yn y Gymuned, a daw y Parch Carwyn Siddall a Dr Owain yma yn dymhorol i drafod testunau crefyddol gyda'r ysgol gyfan.

Mae gan yr ysgol Gyngor Ysgol ac Eco aeddfed iawn sydd yn fodlon trefnu gweithgareddau eu hunain megis at fore coffi McMillan yn flynyddol, ynghyd a helpu drwy elusennau plant, Diwrnod Trwyn Coch, Diwrnod Codi 'Den', NSPCC, *Bocsus Operation Christmas Child*, Water Aid, Ambiwlans Awyr, Plant Mewn Angen, Wythnos Masnach Deg, Pabi Coch, neu unrhyw achos arall.

Cafwyd ymwelwyr yma oedd yn cerdded o Bethlehem i Nasareth yn codi ymwybyddiaeth am y daith, a daeth Llinos Roberts Cymorth Cristnogol, yma i gasglu caridau gan y disgyblion i fynd i aelodau yn San Steffan.

Gweler tystiolaeth ar wefan yr ysgol, cyfrif Twitter neu grŵp Cyfeillion Ysgol O.M.Edwards ar facebook.

Mae agweddau disgyblion tuag at addysg grefyddol yn ein hysgol ni yn: [BARN Rhagorol](#).

Maes arolygu 3: Addysgu ac phrofiadau dysgu mewn Addysg Grefyddol?

Pa mor dda yw'r cynllunio a'r addysgu mewn addysg grefyddol? Rhowch enghreifftiau o brofiadau addysg grefyddol cyfoethog

O fewn y Cyfnod Sylfaen mae'r plant yn chwilfrydig ac yn gofyn cwestiynau am fywyd a'r byd o'u cwmpas. Mae'r plant yn ymddiddori yn eu hunain, eu teuluoedd, pobl eraill a rhyfeddodau'r byd. Mae'r diddordeb a'r brwdfrydedd naturiol hwn yn golygu fod y plant yn cael y sgiliau, gwybodaeth a dealltwriaeth priodol sy'n darparu'r sail hanfodol ar gyfer addysg grefyddol yng Nghyfnod Allweddol 2. Trwy weithgareddau ac ymweliadau ymarferol, gallent ddysgu mwy am eu hunain, pobl eraill a'r byd o'u hamgylch a datblygu dealltwriaeth o'u treftadaeth ddiwylliannol a chrefyddol gyfoethog yng Nghymru. Trwy chwarae bydd plant yn datblygu eu syniadau, barnau a theimladau gyda dychymyg, creadigrwydd a sensitifrwydd a all helpu lliwio eu barn o'r byd, eu gobeithion a'u breuddwydion. Wrth fynegi eu teimladau a'u barnau eu hunain gallent adnabod sut y gall eu gweithrediadau effeithio ar eraill, cydnabod bod safbwyntiau pobl eraill yn wahanol i'w safbwynt nhw a myfyrio ar eu persbectifau eu hunain ar fywyd, a'u haddasu fel y bo'n briodol.

Profiadau'r Cyfnod Sylfaen yn Ysgol, O.M.Edwards

Mae'r ysgol yn chwilio a paratoi teithiau yn aml iawn i ysbrydoli gwaith a phrofiadau'r disgyblion yn y maes yma. Taith i Fyd Mari Jones, Llanycil a chael sgwrs gyda'r Gweinidog yno am hanes Mari Jones.

Ymweld a Ty Mawr Wybrnant – i glywed hanes am fywyd William Morgan

Dathlu Diwali yn yr ysgol drwy ddysgu ac actio stori Rama a Sita a dilyn ein ffrindiau yn Nepal gan ddysgu sut maent yn dathlu a dilyn y crefydd Hindŵ yno. Mae'r disgyblion o CS wedi bod yn creu ac anfon cardiau Diwali i Nepal i Ysgol Jaleshwary. Buom hefyd yn edrych ar demlau a Mandir yn Nepal drwy waith daearyddiaeth i weld ble a sut maent yn addoli yno.

Cynnal priodas fach yn ysgoldy gyda plant y CS i ddysgu am y drefn ar ddefosiwn. Bedyddio un o'r doliau yn yr ysgoldy gyda'r gweinidog yn esbonio beth sy'n digwydd ar symbolaeth o ddŵr o fewn y Gwasanaeth yma.

Disgyblion blwyddyn 1 a 2 wedi bod yn casglu gwahanol Feibla – newydd a hen a cymharu drwy wneud thema ar Lyfrau. Daeth Carwyn Siddall, y Gweinidog a'i hoff lyfr yma sef y Beibl a trafod gyda'r disgyblion amdan y llyfr mwyaf adnabyddus a pwysig yn y Byd.

Disgyblion y CS yn dewis hoff stori o'r Beibl ac yn rhannu gydag eraill. dewis storiâu sydd yn cyd – fynd orau a'r Thema yn ystod y tymor.

Disgyblion yn rhannu a darllen Beibl Bach y Plant yn y dosbarth yn rheolaidd ac yn mwynhau gwrandao a rhannu storiâu.

Yn ystod y Nadolig bu'r disgyblion iau yn canu carolau o amgylch y pentref i'r henoed ac yn mynd i'w cyfarch yng ngwesty'r Eryrod yn ystod eu cinio Nadolig i ganu rhai o'r caneuon.

Profiadau Cyfnod Allweddol 2.

Yng Nghyfnod Allweddol 2, mae addysg grefyddol yn meithrin diddordeb a rhyfeddod dysgwyr o'r byd a'r profiad dynol. Mae hyn yn eu hysgogi i ofyn ac ymchwilio cwestiynau dwfn sy'n ymwneud â'u profiadau personol, crefydd a bywyd yn gyffredinol, gan felly adeiladu ar y sgiliau, yr wybodaeth

a'r ddealltwriaeth a gafwyd yn ystod y Cyfnod Sylfaen. Trwy

weithgareddau ysgogol ymarferol ac archwilio crefydd yn eu cymdogaeth yng Nghymru, ym Mhrydain ac yn y byd ehangach, bydd y dysgwyr yn datblygu sgiliau ac yn casglu gwybodaeth a fydd yn eu cynorthwyo i feddwl yn greadigol am gwestiynau crefyddol a moesol sylfaenol a rhannu syniadau trwy drafod. Bydd gwybodaeth am grefydd(au) a chydabod pwysigrwydd crefydd ym mywydau pobl yn helpu datblygu goddefgarwch a pharch, a dylai helpu meithrin agweddau cyfrifol mewn cymdeithas leol a byd-eang. Trwy gyfranogi'n weithredol bydd y dysgwyr yn archwilio dimensiynau ysbrydol a moesol i'w cynorthwyo wrth iddynt chwilio am ystyr a phwrpas. Bydd y dysgwyr yn mynegi eu teimladau a'u barnau eu hunain, adnabod sut y gall eu gweithrediadau effeithio ar eraill, cydnabod bod safbwyntiau pobl eraill yn wahanol i'w safbwynt nhw a myfyrio ar eu persbectif eu hunain am fywyd a gallu addasu fel bo'r angen.

Profiadau Disgyblion CA2 Ysgol O.M.Edwards

Cynnal a chreu Gwasanaeth Diolchgarwch yn yr Hen Gapel yn flynyddol i'r Gymuned lawn.

Sioe bypedau – cynnal a gwahodd sioe bypedau yma i'r ysgol.

Ymweliadau cyson a manau crefyddol Ysgoldy, Hen Gapel, Eglwys y Bala – Sur yr Urdd, Byd Mari Jones,

Bydd y disgyblion yn ymweld a Choleg y Bala i gael gwersi am y Pasg yn flynyddol.

Ymweliadau a manau arbennig yn yr ardal a thu hwnt.

Dysgu am grefydd a gwlad Nepal yn flynyddol.

Ceir blwch teimladau yn y cyntedd i'r disgyblion rannu pryder neu rannu neges neis am blant sydd yn ffrind da ac i rannu arferion da y disgyblion.

Mae'r disgyblion wedi cyfrannu ar y polisi bwlio sydd yn yr ysgol a rhannu a gweddill y disgyblion mewn gwasanaeth arbennig.

Nodiadau:

Maent hefyd wedi bod yn rhannu a dysgu am grefyddau a chredoau eraill ar draws y Byd megis Diwali ac Moslemiaeth drwy gyfrannu at rannu gwybodaeth am y broses o ddefnyddio Dwr mewn credoau ar draws y Byd. Mae'r disgyblion wedi bod yn actio storiâu Rama a Sita yn y Gymuned wrth sôn sut rydym yn dysgu am y grefydd Hindŵ a Diwali yn enwedig. Mae'r plant wedi bod yn creu a gyrru cardiau Diwali i Nepal. Gyda'r cyswllt agos yma maent wedi cael dillad ac arteffactau o Nepal i'w gwisgo yn yr ysgol.

Drwy gyswllt agos gyda Nepal mae bron pob un disgybl wedi dysgu am wlad sydd yn datblygu, wedi dysgu am rai o draddodiadau'r wlad wedi dysgu am grefydd arall megis Hindŵ, ac wedi datblygu i gael empathi tuag at wlad sydd yn dlotach a llai ffortunos a ni. Maer rhan fwyaf o'r disgyblion yn ymwybodol o dlodi yn y wlad ar amser caled a gafod trigolion y wlad yn dilyn y daeargryn yn 2013.

Bu i'r **Cyngor Ysgol** benderfynu codi arian i helpu'r wlad a drwy wneud gwahanol weithgareddau wedi cael eu nodd i llwyddwyd i gasglu dros £4,000 tuag at helpu yn y wlad. Cafodd y disgyblion weld yn union ble roedd yr arian yma yn mynd – drwy i ni dderbyn lluniau gan Nepal am brynu reis, dillad bagiau ayyb i blant Ysgol Jaeshwary. Mae gan yr ysgol gyswllt agos a cartref plant Sonrisa yn Nepal hefyd a byddwn yn danfon cardiau a llythyrau yn achlysurol.

Mae'r disgyblion wedi cael profiad o;

- Astudio Hindŵ – Diwali a storiâu Rama a Sita
- Astudio defodau addoli drwy ddefnyddio Dŵr ar draws y Byd.
- Y Crefydd Iddewiaeth – gwneud uned o waith ar Jerwsalem a crefydd yr Iddewon
- Crefydd Moslemaidd.

Gweithgareddau a profiadau mewn Addysg Grefyddol, Iechyd a Lles gan y disgyblion a'r staff.

Cwrs Amser cylch a iechyd a lles disgyblion gan Jenny Mosley (Gwanwyn 2018)

Cwrs Arweinyddiaeth Ganol, Llythrennedd corfforol (5 diwrnod i gyd) Eiliw Jones yn mynychu cwrs Arweinyddiaeth ganol.

Holl staff yr ysgol wedi bod ar gwrs HMS yn cyflwyno gwaith Meddylfryd Twf gan Shirley Clark (Medi 2016)

PC John yr ysgol wedi trefnu 2 noson diogelwch y wê ar gyfer rhieni – noson i bawb ddod draw i drafod neu fynegi eu pryderon.

Dosbarthiadau yn cael ymweliadau cyson gan PC John sydd yn cyflwyno gwahanol themâu Iechyd Diogelwch a Lles

Chwaraeon yr Urdd – pob math o gyfleoedd i'r disgyblion gymryd rhan - rygbi, criced, pêl rwyd, pêl droed, athletau, nofio – gwneud yn siŵr fod yr ysgol yn cymryd rhan ym mhob cystadleuaeth chwaraeon; Cystadlaethau Sportshall, Cystadleuaeth chwaraeon Cymru, Cystadlaethau chwaraeon dalgylchol Traws gwlad – Coed y Brenin.

Beicio i'r ysgol a tystysgrif beicio diogel Haf 2017 blwyddyn 6, lefel 1 a 2.

Y Cyfnod Sylfaen yn mynd ar daith gerdded o amgylch y pentref yn gyson – adnabod ble mae'r Hen Gapel, Ysgoldy a pobl sy'n ein helpu.

Ymweliad gan y parafeddyg (disgyblion blwyddyn Derbyn) sut i ofalu am ein hunain.

Yr ysgol yn cymryd rhan mewn nifer o weithgareddau yn flynyddol yn edrych ar Nepal – casglu arian, llythyrau i Ysgol Jaleshwary, dysgu am y wlad, diwylliant a thraddodiadau.

- Ymweliad Anti Emma i ddsbarth Meithrin a Derbyn – babi newydd – sut mae gofalu am faban
- Sach Dyma fi – (Derbyn) cyfle i siarad am eu hunain a dod a gwrthrychau i'r ysgol. Dod i adnabod eu gilydd.
- Dangos a dweud (blwyddyn 1 a 2) cyflwyno un peth o ddiddordeb iddynt o flaen y dosbarth
- Diwrnod Diogelwch y wê
- Cystadleuaeth CogUrdd – disgyblion yn cymryd rhan yn hyn yn flynyddol, gyda 13 yn cystadlu flwyddyn diwethaf.
- Ymweliad Rhian – NSPCC
- Cyngor Eco yn mynychu cynadleddau Eco-Ysgolion yn flynyddol – y disgyblion yn cyflwyno ac yn adrodd yn ôl i weddill yr ysgol mewn gwasanaeth am edrych ar ôl ein moroedd – lleihau plastig.

Paratoi cystadleuaeth drwy'r ysgol addurn Nadolig wedi wneud gyda plastig sy'n cael ei ail gylchu, gwobrau o lyfrau i'r enillwyr. Nadolig 2017.

Maes safonau addysgu addysg grefyddol yn ein hysgol ni yn: [BARN Rhagorol](#)

Maes arolygu 4: Gofal, cymorth ac arweiniad mewn Addysg Grefyddol?

I ba raddau mae gwersi/gweithgareddau addysg grefyddol yn helpu disgyblion i fyfyrio ar ymatebion crefyddol ac anghrefyddol i gwestiynau sylfaenol ac i fyfyrio ar eu credoau neu eu gwerthoedd eu hunain? Sut mae addysg grefyddol yn helpu disgyblion i fod yn ddinasyddion gweithredol? I ba raddau y mae'r ysgol yn darparu cyfleoedd effeithiol i ddisgyblion ddatblygu gwerthoedd sicr a sefydlu eu credoau ysbrydol a moesegol?

- Defnyddiwch: teithiau dysgu, cyfweiliadau gyda disgyblion, rhaglen addoli ar y cyd yr ysgol, cylchlythyr ysgol, cofnodion yr ysgol o unrhyw troseddau casineb/bwlio.
-

Nodiadau:

Ceir cofnodion manwl yn y Bocs Coch yr ysgol o unrhyw achosion o fwlio neu achosion Amddiffyn Plant.

Mae cymorth da iawn i'w gael gan y Sir yn y maes yma. Mae disgyblion blwyddyn 6 wedi creu polisi Gwrth fwlio newydd ar gyfer 2018 ac wedi rhannu hwn gyda'r ysgol gyfan.

Ceir grwpiau 'Ffrindiau Ffeind' o fewn yr ysgol.

Datblygiad ysbrydol

Mae trefniadau'r ysgol yn hyrwyddo datblygiad ysbrydol, moesol, cymdeithasol a diwylliannol yn dda iawn.

Byddwn yn ymestyn gwahoddiad yn aml i'r aelodau o'r gymuned i annerch y plant. Mae naws ysbrydol arbennig i'n gwasanaethau ac mae'r plant yn cyfrannu'n effeithiol trwy drefnu cyfraniadau ymlaen llaw a thrwy rannu teimladau ar y pryd. Daw Dr Owain Hughes, Coleg y Bala, Carwyn Sidall- gweinidog i'n gwasanaethau yn rheolaidd i annerch y plant a cheisir datblygu synnwyr o chwilfrydedd, drwy fyfyrio ar eu bywydau a'u credoau eu hunain.

Daw ymwelwyr o Nepal i drafod y grefydd Hindw gyda'r disgyblion yn flynyddol.

Maent yn cymryd rhan flaenllaw i drefnu Gwasanaeth Diolchgarwch yn yr Hen Gapel yn flynyddol, cynnal bore coffi, codi arian at achosion da – e.e. Nepal, Ambiwlans Awyr Gogledd Cymru, 'Operation Christmas Child'. Cymryd rhan yn y Sioe amaethyddol leol.

(Gweler hefyd y gwaith sydd yn digwydd o fewn yr adrannau uchod.)

Ydy'r ysgol yn bodloni'r gofynion statudol ar gyfer addoli ar y cyd?

Ydy

✓

Nac ydy

Maes cyfraniad addysg grefyddol i ddatblygiad personol disgyblion a chydlynid cymunedol yn: [BARN Da](#).

Maes arolygu 5: Arweinyddiaeth a rheolaeth mewn Addysg Grefyddol?

A oes gan yr arweinydd pwnc addysg grefyddol y medrau a'r ddealltwriaeth angenrheidiol i arwain y pwnc yn effeithiol? Sut ydych yn gwybod?

- Defnyddiwch: cynlluniau gwaith, adroddiadau monitro ac hunan arfarnu, arfarniad o ddata, cyfweiliadau gyda'r cydlynnydd a'r llywodraethwr dynodedig/ymwelydd CYSAG, cofnodion cyfarfodydd staff, cynllun gwella, arfarniad cynnydd, astudiaeth achos yn dilyn cydweithio ysgol-i-ysgol.

Nodiadau:

Ansawdd ac effeithiolrwydd arweinwyr a rheolwyr, gan gynnwys y corff llywodraethol

'Plentyn yn Gyntaf.'

Gweledigaeth yr ysgol - Un cyfle sydd gennym yn yr ysgol i roi'r addysg a'r profiadau gorau posib i bob un disgybl, mewn awyrgylch ddiogel a hapus. Datblygu'r plentyn cyflawn a gwneud gwahaniaeth i'w fywyd o fewn ei gymdeithas a gydol oes.

Difyrru'r amser yw gweithredu heb weledigaeth - ond gyda gweledigaeth a gweithredu fe allwch newid y byd Adolygir gweledigaeth ac amcanion yr ysgol yn rheolaidd er mwyn arwain gwaith yr ysgol yn effeithiol. Ers 2016 a dyfodiad Dyfodol Llwyddiannus a Cwricwlwm i Gymru, mae'r ysgol yn gweithredu o dan y 4 Nod Donaldson; Mae'r Llywodraethwyr ar staff yn rhannu'r un weledigaeth sydd yn rhoi pwyslais ar safonau a chyrhaeddiad uchel.

Rhenni'r blaenoriaethau'r Ysgol gyda'r holl ran ddeiliaid.

Mae ein blaenoriaethau gwelliant yn rhoi ffocws i gyfeiriad strategol yr ysgol gyda golwg ar wella safonau cyrhaeddiad a chyflawniad y disgyblion.

Mae pob aelod o staff yn deall ac yn cyflawni eu rolau mewn perthynas ar nodau yn y CDY ai cyfrifoldebau strategol i weithredu'r Blaenoriaethau ac yn enwedig gwaith Addysg Grefyddol. Ceir adroddiad monitro Addysg Grefyddol o fewn y CDY a'r gwaith sydd yn digwydd. Mae gwaith lechyd a Lles yr ysgol wedi cael Rhagoriaeth o fewn arolwg Estyn yn 2018, yr holl gyfle mae'r disgyblion yn gael i addoli, myfyrio a gwaith Meddylfryd Twf yr ysgol.

Mae'r hunan arfarnu yn digwydd yn rheolaidd gyda'r staff ac amserlen briodol a theg i bawb gymryd eu cyfrifoldeb yn y pwnc o ddifri.

Bydd yr arfarniadau a'r trafodaethau staff yn bwydo CDY. Mae'r staff ar Lywodraethwyr yn cyfrannu at lunio'r CDY.

Mae'r Pennaeth ar staff dysgu yn monitro safonau'r disgyblion yn rheolaidd, a rhoddir adborth yn wythnosol yn y cyfarfodydd staff am ble yr ydym wedi cyrraedd.

Mae'r staff ym ymrwymedig i weithio fel tîm ac yn rhannu arfer dda o fewn yr ysgol a thu allan. Mae hyn yn digwydd gydag ysgolion eraill y Dalgylch. Maent yn derbyn cyfleoedd i ymweld ag ysgolion eraill o fewn y dalgylch a thu allan i Gonsortia eraill.

Mae'r staff yn rhan o'r broses hunan arfarnu yr ysgol ac yn glir ynghylch cyfeiriad strategol yr ysgol.

Mae perthynas weithredol dda gyda'r Ysgol Uwchradd – Ysgol y Berwyn, ysgolion o fewn ein cymuned dysgu proffesiynol a gydag asiantaethau eraill.

Mae'r Ysgol wedi derbyn myfyrwyr o Goleg Prifysgol Bangor yn rheolaidd ac wedi elwa o gael cydweithio gyda staff y Coleg i arfarnu ac asesu darpar athrawon.

Mae'r corff llywodraethol yn cyflawni holl ofynion deddfwriaethol i'r eithaf er lles pob unigolyn o fewn yr Ysgol.

Mae gan y Llywodraethwyr wybodaeth dda iawn am berfformiad yr ysgol a hefyd perfformiad yr ysgol o fewn ei chymuned boed yn wasanaethau neu gyngherddau.

Mae gan y corff llywodraethol eu cyfrifoldebau ac maent yn hollol wybodus beth ydynt, mae un aelod yng ngofal Addysg Grefyddol o fewn y Corff. Byddant yn ymdrin a'u dyletswyddau yn broffesiynol iawn, a cheir trafodaethau wythnosol gyda'r Cadeirydd er mwyn trafod unrhyw faterion o bwys.

Mae aelodau o'r Corff wedi ymweld ar ysgol ar sawl achlysur i wrando ar wasanaeth, diwrnod Gwyl Dewi ac Eisteddfod yr ysgol.

Mae arweinyddiaeth a rheolaeth mewn addysg grefyddol yn: **BARN Da**

Agweddau i gael sylw	Camau gweithredu	Pwy?	Erbyn pryd?
		Nid oes rhaid rhannu'r manylion hyn gyda CYSAG ond mae angen i gofnodion yr ysgol sicrhau bod atebolrwydd	

		yn glir i staff a llywodraethwyr	

Arfarniad crynodol a fydd yn cyfrannu at arfarniad yr ysgol o 'Ddatblygiad Personol (4.2)'

Mae cysylltiadau clos rhwng gweithgareddau'r ysgol a'i chymuned sydd yn hyrwyddo gwaith Addysg Grefyddol yn rhagorol. Ceir cyswllt agos iawn a'r Gweinidog Lleol a Gweinidog Coleg Y Bala.

Bydd yr ysgol yn mynd allan at y gymuned yn gyson drwy weithgareddau fel Gwasanaeth Diolchgarwch yn flynyddol sydd hefyd yn dangos dawn y disgyblion i'r Gymuned. Pob un o'r disgyblion hyn yn cymryd rhan yn rheolaidd mewn clybiau amrywiol sydd yn hybu Iechyd a Lles y disgyblion i gyd. Mae'r Cyngor Ysgol ar Cyngor Eco yn rhoi'r cyfle i'r disgyblion wneud penderfyniadau pwysig a rhoi cyfrifoldeb iddynt ac yn eu gwneud iddynt deimlo ei bod yn cael eu gwerthfawrogi. Drwy weithio yn agos iawn â gwlad Nepal, mae gan y disgyblion agwedd gadarnhaol ac iach iawn tuag at bobl o gefndiroedd, diwylliannau a chredoau gwahanol. Bydd pob gwasanaeth Diolchgarwch yn codi arian at achosion da - Ambiwlans Awyr Cymru, Nyrsys McMillan, Plant Mewn Angen, Haiti, Sefydliad Clefyd y Galon, Y Deillion, Oxfam a Water Aid. Y disgyblion sydd yn cymryd rhan flaenllaw yn y penderfyniad o ble mae'r arian yn mynd a pwy fydd yn derbyn cyfraniad.

Enw'r pennaeth
Llofnod y pennaeth
Dyddiad:

Dilys Ellis Jones
Dilys Ellis Jones
 30.4.18

Addysg Grefyddol

Maes arolygu 1: Safonau Addysg Grefyddol

Pa mor dda y mae disgyblion yn ymdrin â'r cwestiynau sylfaenol, yn archwilio i gredoau, dysgeidiaethau ac arfer(ion) crefyddol ac yn mynegi ymatebion personol i gredoau, dysgeidiaethau, arferion, a chwestiynau sylfaenol? Beth welwch chi yn eu gwaith sy'n dangos eu cynnydd dros amser?

- Mae safonau addysg grefyddol disgyblion Ysgol Abererch yn dda. Mae bron bob un yn cyflawni gwaith sy'n briodol i'w hoed a'u gallu yn y cyfnod sylfaen ac yng nghyfnod allweddol 2 .
- Dengys dadansoddiad o inserts fod y rhan fwyaf o ddisgyblion yn gwneud cynnydd cyson a da mewn addysg grefyddol.
- Mae bron bob un disgybl yn ymdrin â chwestiynau sylfaenol ac yn archwilio i gredoau crefyddol yn llwyddiannus. Wrth graffu ar lyfrau disgyblion gwelir fod gan lawer o'r disgyblion wybodaeth dda am lyfrau a straeon sanctaidd, manau addoli a defodau crefyddol sy'n bwysig mewn dathliadau Cristnogion a Mwslemiaid.
- Dengys craffu ar lyfrau gwaith hefyd fod y disgyblion yn cael cyfleoedd i ddatblygu eu medrau meddwl yn effeithiol. Mae llawer o'r disgyblion yn defnyddio a chymhwyso eu medrau llythrennedd, rhifedd a TgCH yn llwyddiannus mewn addysg grefyddol gyda'r disgyblion mwyaf galluog yn arddangos medrau da iawn. Enghraifft o hyn oedd llunio e-bostio personol i ofyn cwestiynau ynglŷn â'u dathliadau Diwali .

Nodiadau:

Angen mapio cyfleoedd i ddatblygu medrau corfforol

Angen mapio prif grefyddau ar draws CS a CA2

Mae safonau addysg grefyddol ein disgyblion yn dda.

Maes arolygu 2: Lles ac agweddau at ddysgu am Addysg Grefyddol?

Beth ydych chi'n teimlo y mae disgyblion yn ei ennill o wersi addysg grefyddol?

- Mae teithiau dysgu a siarad gyda disgyblion yn cadarnhau fod gan lawer o'r disgyblion ddiddordeb mewn addysg grefyddol a dysgu am grefyddau a chredoau eraill. Nodant er enghraifft fod addysg grefyddol yn eu dysgu sut i fyw bywyd teg a pharchu eraill a'r byd.
- Trwy wersi addysg grefyddol mae'r disgyblion yn cael cyfleoedd i edrych ar gwestiynau mawr bywyd megis 'Byd pwy ydi hyn?' neu 'Ydi pawb yr un peth er bod eu croen yn lliw gwahanol?' ym mlwyddyn 3 a 4.

Nodiadau:

Mae agweddau disgyblion tuag at addysg grefyddol yn ein hysgol ni yn dda.

Maes arolygu 3: Addysgu a phrofiadau dysgu mewn Addysg Grefyddol?

Pa mor dda yw'r cynllunio a'r addysgu mewn addysg grefyddol? Rhowch enghreifftiau o brofiadau addysg grefyddol cyfoethog

- Trwy waith mapio gofalus o fframwaith Cyfnod sylfaen a chwricwlwm cyfnod allweddol 2 a'r Fframwaith Enghreifftiol Cenedlaethol ar gyfer Addysg Grefyddol yng Nghymru mae'r athrawon yn sicrhau fod holl ofynion statudol addysg grefyddol yn cael eu cyflawni.
- Trwy addysgu addysg grefyddol yn thematig sicrheir fod diddordeb gan y disgyblion. Cynigir ystod dda o brofiadau symbylus, ysgogol a heriol ar gyfer diwallu anghenion pob disgyblion gan gynnwys disgyblion ADY a disgyblion MAT. Mae polisi cyfle cyfartal a pholisi cydraddoldeb yn cadarnhau hyn.
- Mae arsylwadau gwersi AG yn cadarnhau fod y disgyblion yn datblygu gwybodaeth a dealltwriaeth o gredoau, dysgeidiaethau ac arferion crefyddol yn llwyddiannus iawn a bod medrau pwnc llawer o'r disgyblion yn gadarn dda.
- Mae ansawdd cynllunio AG yn adeiladu ar wybodaeth a dealltwriaeth a medrau blaenorol yn dda ond mae lle i wella'r gwaith mapio crefyddau eraill. Bydd angen ail-edrych ar y cynllunio i ymateb i argymhellion 'Dyfodol Llwyddiannus'.

- Trwy drefnu ymweliadau i leoliadau crefyddol o leiaf unwaith pob blwyddyn megis i eglwys y pentref a chynnal priodas ffug neu gael cyflwyniad gan y ficer am ei waith yn yr eglwys , mae'r disgyblion yn cael ystod o brofiadau tu allan i'r stafell ddosbarth a datblygir eu diddordeb mewn addysg grefyddol.
- Mae'r addysg grefyddol yn adlewyrchu natur cyd-destun yr ysgol lle mae bron bob un disgybl naill ai yn Gristnogion neu yn ddigrefydd.

Nodiadau:

Maes safonau addysgu addysg grefyddol yn ein hysgol ni yn dda.

Maes arolygu 4: Gofal, cymorth ac arweiniad mewn Addysg Grefyddol?

I ba raddau mae gwersi/gweithgareddau addysg grefyddol yn helpu disgyblion i fyfyrio ar ymatebion crefyddol ac anghrefyddol i gwestiynau sylfaenol ac i fyfyrio ar eu credoau neu eu gwerthoedd eu hunain? Sut mae addysg grefyddol yn helpu disgyblion i fod yn ddinasyddion gweithredol? I ba raddau y mae'r ysgol yn darparu cyfleoedd effeithiol i ddisgyblion ddatblygu gwerthoedd sicr a sefydlu eu credoau ysbrydol a moesegol?

- Mae gwersi addysg grefyddol yn helpu disgyblion yn dda i fod yn ddinasyddion gweithredol. Dengys taflen amser addoli ar y cyd fod y disgyblion yn cael cyflwyniadau a gwasanaethau ar themâu sy'n eu hannog i fod yn ddinasyddion gweithredol a chydwybodol . Manteisir ar gyfleoedd cymunedol i ddatblygu hyn ymhellach megis canu emyn ar cd elusennol a chanu carolau yn Hwyl yr ŵyl Pwllheli adeg y Nadolig.
- Cynhelir gwasanaethau addoli ar y cyd yn rheolaidd gan arweinwyr crefyddol o'r gymdeithas megis y gweinidog a'r Tad Dylan, ficer Eglwys Abererch a thrwy hyn daw'r disgyblion i ddeall eu gwaith yn y gymdeithas.
- Wrth wneud gwaith ar brif ddatblygiadau crefyddol Cristnogol megis Pasg, Sulgwyn a'r Nadolig mae'r disgyblion yn cael cyfleoedd i fyfyrio ar gwestiynau sylfaenol a gwerthoedd eu hunain megis 'Pa mor bwysig ydi'r Pasg i Gristnogion?' neu 'Beth yw arwyddocâd yr anrhegion adeg y Nadolig?'.
- Defnyddir gwasanaethau dosbarth ac ysgol gyfan i drafod materion yn ymwneud a chydaddoldeb ac amrywiaeth megis trafod teulu Rabin o Nepal sydd yn byw bywyd dipyn gwahanol i ni.
- Mae'r disgyblion yn dysgu am grefyddau eraill trwy sefyllfaoedd real er enghraifft pan mae disgyblion blwyddyn 3 a 4 yn ysgrifennu i'w 'pen-pal' mewn ysgol yn Llundain ac yn cael gwybod eu bod yn dilyn crefydd Mwslim neu Islam ac mae hyn yn gwneud iddynt sylweddoli nad ydi pawb yn addoli yn yr un ffordd a Christnogion.
- Mae'r ysgol yn bodloni'r gofynion statudol parthed addoli ar y cyd.
- Cadarnhaodd Arolygwyr Estyn yn yr arolygiad diweddar (Chwefror 2018) fod yr ysgol yn cynnal cyfnodau effeithiol o addoli ar y cyd yn rheolaidd, gan hybu dealltwriaeth disgyblion o gydraddoldeb ac amrywiaeth a meithrin eu medrau ysbrydol a moesol yn llwyddiannus.

Nodiadau:

Ydy'r ysgol yn bodloni'r gofynion statudol ar gyfer addoli ar y cyd?

Ydy

√

Nac ydy

Mae cyfraniad addysg grefyddol i ddatblygiad personol disgyblion a chydlyniad cymunedol yn dda.

Maes arolygu 5: Arweinyddiaeth a rheolaeth mewn Addysg Grefyddol?

A oes gan yr arweinydd pwnc addysg grefyddol y medrau a'r ddealltwriaeth angenrheidiol i arwain y pwnc yn effeithiol? Sut ydych yn gwybod?

- Mae 'r cydlynnydd addysg grefyddol yn arwain y pwnc yn effeithiol trwy fonitro cynlluniau a chynnal teithiau dysgu ac yn adrodd yn ôl yn llwyddiannus i'r pennaeth o'r canfyddiadau.
- Nododd holiadur staff y buasai llawer ohonynt yn manteisio ar ddatblygiad proffesiynol mewn addysg grefyddol petai cyfle yn codi .
- Hysbysir rhieni o'u hawl i dynnu disgyblion allan o wersi addysg grefyddol yn llawlyfr yr ysgol. Nid oes disgybl yn cael ei eithrio ar hyn o bryd.

Nodiadau:

Angen buddsoddi mewn adnoddau i gynorthwyo addysgu addysg grefyddol.

Holi ynglŷn â chysiau hyfforddi AG.

Mae arweinyddiaeth a rheolaeth mewn addysg grefyddol yn dda.

Agweddau i gael sylw	Camau gweithredu	Pwy?	Erbyn pryd?
<p>Angen mapio cyfleoedd i ddatblygu medrau corfforol</p> <p>Angen mapio prif grefyddau ar draws CS a CA2</p>	<p>1. Penderfynu ar fformat cynllunio-mapio tymor hir CA2.</p> <p>2. Cydlynnydd i fonitro cynlluniau-adrodd yn ôl i'r pennaeth.</p>	<p>Nid oes rhaid rhannu'r manylion hyn gyda CYSAG ond mae angen i gofnodion yr ysgol sicrhau bod atebolrwydd yn glir i staff a llywodraethwyr</p>	
<p>Angen buddsoddi mewn adnoddau i gynorthwyo addysgu addysg grefyddol.</p>	<p>1. Cydlynnydd i lunio awdit o'r holl adnoddau.</p> <p>2. Blaenoriaethu pa adnoddau fydd yn diwallu gofynion y cwricwlwm.</p>		
<p>Holi ynglŷn â chyrsgiau hyfforddi AG.</p>	<p>1. Chwilio am gyfleoedd i dderbyn hyfforddiant AG.</p> <p>2. Cyd-weithio gydag ysgolion grŵp ysgol i ysgol- rhannu arferion da.</p>		

Arfarniad crynodedol a fydd yn cyfrannu at arfarniad yr ysgol o 'Ddatblygiad Personol (4.2)'

Mae'r ysgol yn diwallu gofynion addysg grefyddol yn llawn. Cadarnhaodd arolygiad Estyn yn Chwefror 2018 fod yr ysgol yn cynnal cyfnodau effeithiol o addoli ar y cyd yn rheolaidd, gan hybu dealltwriaeth disgyblion o gydraddoldeb ac amrywiaeth a meithrin eu medrau ysbrydol a moesol yn llwyddiannus.

Enw'r pennaeth Annwen Hughes
Llofnod y pennaeth *A Hughes*
Dyddiad: 30/04/18

Gohebiaeth oddi wrth Is – Adran y Cwricwlwm, Asesu ac Addysgeg Llywodraeth Cymru

Annwyl Aelodau o'r Cyngor Ymgynghorol Sefydlog ar Addysg Grefyddol (CYSAG),

Diolch am ystyried y diweddariad diwethaf ynghylch Maes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau o fewn y Cwricwlwm Newydd i Gymru, a anfonwyd atoch chi ym mis Gorffennaf 2017. Rydym yn gwerthfawrogi'r ymatebion yr ydym wedi'u derbyn hyd yn hyn. Rydym yn dal i dderbyn sylwadau, ac rydym wrthi'n coladu'r adborth er mwyn ei ystyried fel rhan o'r gwaith datblygu.

Amserlenni

Ym mis Medi 2017, cyhoeddodd Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg '*Addysg yng Nghymru: Cenhadaeth ein Cenedl*'. Mae'r cynllun gweithredu hwn yn cynnwys amserlenni diwygiedig ar gyfer y cwricwlwm newydd. Wele isod y dyddiadau allweddol perthnasol:

- Ebrill 2019: Cwricwlwm drafft ar gael er mwyn cael adborth arno
- Ionawr 2020: Cwricwlwm terfynol ar gael
- Medi 2022: Pob ysgol a lleoliad a gynhelir i ddefnyddio'r cwricwlwm a'r trefniadau asesu newydd (caiff hyn ei gyflwyno gan ddechrau gydag ysgolion cynradd a blwyddyn 7, ac yna fesul blwyddyn)

Yr Ymagwedd 'Beth sy'n Bwysig'

Wrth ystyried sut i ddatblygu'r cwricwlwm newydd, penderfynodd ymarferwyr yr ysgolion arloesi a oedd yn rhan o'r broses ddylunio mai addysgu 'beth sy'n bwysig' fyddai'r man cychwyn ar gyfer llunio'r cwricwlwm newydd. O ganlyniad, mae grwpiau arloesi – gan gynnwys grŵp y Dyniaethau – wedi dechrau'r broses o ddatblygu cysyniadau allweddol ar gyfer trefnu'u Meysydd Dysgu a Phrofiad, a hynny drwy bennu 'beth sy'n bwysig' yn eu meysydd – hynny yw, beth yw'r elfennau allweddol y dylai pob dysgwr eu dysgu a'u profi yn y meysydd dan sylw yn ystod eu taith drwy'r continwmm addysg.

Bydd pob Maes Dysgu a Phrofiad felly'n seiliedig ar gysyniadau allweddol 'beth sy'n bwysig'. Mae'r cysyniadau hyn yn cael eu datblygu fel nad oes gormod o amrywio o ysgol i ysgol ond, hefyd, i sicrhau rhywfaint o hyblygrwydd yn lleol. Bydd y cysyniadau 'beth sy'n bwysig' ar draws y Meysydd Dysgu a Phrofiad yn cefnogi'r gwaith o ddatblygu Pedwar Diben y cwricwlwm newydd. Byddant hefyd yn adlewyrchu syniadau cyfredol mewn perthynas â gwybodaeth, sgiliau a chymwyseddu disgyblaethol pwysig ar gyfer pob maes.

Y broses ddatblygu

Er mwyn pennu 'beth sy'n bwysig' yn y gwahanol bynciau a disgyblaethau sy'n rhan o Faes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau, comisiynwyd arbenigwyr i lunio cyfres o bapurau i gefnogi gwaith y grŵp arloesi. Ymhlith y rhain mae papurau ar Hanes, Daeryddiaeth, Busnes, Astudiaethau Cymdeithasol ac Addysg Grefyddol. Nod y papurau hyn yw amlinellu'r canlynol ar gyfer pob disgyblaeth:

- y craidd: hynny yw'r wybodaeth / cysyniadau, a'r sgiliau a'r cymwyseddu dysylltiedig, y mae angen i bob disgybl eu dysgu;

- dilyniant ar gyfer yr uchod, a mynegiad o'r hyn y dylai disgyblion ei ddysgu neu gael profiad ohono, a hynny'n gysylltiedig, yn fras, â'r disgwyliadau ar gyfer 5 oed, 8 oed, 11 oed, 14 oed ac 16oed.
- Gan adeiladu ar yr uchod; awgrymu cysyniadau allweddol ar gyfer 'beth sy'n bwysig'.

Comisiynwyd Cymdeithas CYSAGau Cymru i baratoi papur trafod mewn perthynas ag Addysg Grefyddol. Hefyd, aeth cynrychiolwyr i weithdy arloeswyr y Dyniaethau ym mis Tachwedd 2017 i gyflwyno'r papur a gweithio gyda'r grŵp i ddatblygu cynigion ar gyfer y maes dysgu a phrofiad. Mae copi o'r papur hwn yn atodedig.

Gyda chymorth y mewnbwn arbenigol a amlinellir uchod a chan bennu 'beth sy'n bwysig' ar gyfer pob disgyblaeth sy'n rhan o'r Dyniaethau, darparwyd sylfaen gadarn i alluogi'r grŵp arloesi i ddatblygu cysyniadau allweddol 'beth sy'n bwysig' trosfwaol ar gyfer trefnu'r Maes Dysgu a Phrofiad.

Y Cynigion 'Beth sy'n Bwysig'

Atodaf gynigion ar gyfer cysyniadau allweddol 'beth sy'n bwysig' ym Maes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau. Datblygwyd y cynnwys ym mis Rhagfyr 2017 i'w gyflwyno i'r Grŵp Cwricwlwm ac Asesu, ac mae felly'n adlewyrchiad o'r hyn oedd dan ystyriaeth y grŵp arloesi bryd hynny. Mae'r grŵp yn parhau i gwrdd bob tair wythnos ac mae bellach wedi dechrau datblygu fframweithiau dilyniant ar gyfer pob un o'r datganiadau 'beth sy'n bwysig' hyn. Wrth ddatblygu'r fframweithiau hyn a manylion eraill y Maes Dysgu a Phrofiad yn ystod tymor y Gwanwyn, bydd geiriad y cysyniadau allweddol yn y ddogfen atodedig yn siŵr o newid.

Hoffem eich gwahodd, fel CYSAG, i ystyried y cynigion cychwynol hyn ar gyfer 'Beth sy'n Bwysig' a rhoi sylwadau neu awgrymiadau i'w hystyried yn ystod cam nesaf y gwaith datblygu.

Bydd gwybodaeth bellach, ynghyd â'r cynigion ar gyfer y chwe maes dysgu a phrofiad, gan gynnwys y Dyniaethau, ar gael yn fuan ar ein gwefan:

<http://gov.wales/topics/educationandskills/schoolshome/curriculuminwales/curriculum-for-wales-curriculum-for-life/?skip=1&lang=cy>

Gwerthfawrogwn pe baech chi'n anfon eich sylwadau ataf i: manon.jones@gov.wales

Camau Nesaf

Dros y misoedd i ddod, bydd Grŵp Arloesi'r Dyniaethau yn canolbwyntio ar ddatblygu fframweithiau dilyniant ar gyfer y maes dysgu a phrofiad, gyda chymorth prosiect CAMAU (cydweithwyr o Brifysgol y Drindod Dewi Sant a Phrifysgol Glasgow). Yn ystod y cyfnod hwn, caiff cynnwys y Maes Dysgu a Phrofiad ei ddatblygu'n fanylach.

Fe anfonwn ni'r diweddariad nesaf atoch tua diwedd mis Mai, gan ofyn eto am eich barn. Hefyd, fe gysylltw'n â chi yn y man i ddweud wrthy'ch am gyfleoedd i gyfrannu at y gwaith o ddatblygu'r cwricwlwm yn ystod tymor yr haf.

Cofion gorau, Manon Jones,

Is – Adran y Cwricwlwm, Asesu ac Addysgeg, Addysg, Llywodraeth Cymru

Un o gomisiynau Llywodraeth Cymru

**Addysg Grefyddol:
cefnogi camau cynnar y broses o ddatblygu Maes Dysgu a
Phrofiad y Dyniaethau**

Iluniwyd gan weithgor CCYSAGauC a PYCAG

Medi 2017

Dogfen drafod i Grŵp y Dyniaethau

Aelodau'r Gweithgor

Mae'r aelodau canlynol o Gymdeithas CYSAGau Cymru (CCYSAGauC) a'r Panel Ymgynghori Cenedlaethol ar gyfer Addysg Grefyddol (PYCAG) wedi gwneud cyfraniadau:

Dr Tania ap Sion
Prifysgol Warwig

Yr Athro Leslie J Francis
Prifysgol Warwig

Bethan James
GwE

Libby Jones
Canolfan St Giles ar gyfer Addysg Grefyddol a Chyngor Sir Wrecsam

Phil Lord
GwE

Mary Parry
Sir Gaerfyrddin ac ERW

Gill Vaisey
Ymgynghorydd Addysg Grefyddol

Paula Webber
Ymgynghorydd Addysg Grefyddol ac Ysgrifennydd CCYSAGauC

CYNNWYS

- 1 Nodau ac amcanion
- 2 Beth sy'n bwysig ym maes Addysg Grefyddol
- 3 Gwybodaeth, Sgiliau a Chymwyseddau Craidd ym maes Addysg Grefyddol
- 4 Beth sy'n bwysig ym maes Addysg Grefyddol – Datblygiad Ysbrydol
- 5 Addysg Grefyddol a'r Pedwar Diben
- 6 Amlinelliad enghreifftiol o ddilyniant ym maes Addysg Grefyddol
- 7 Syniad o'r hyn y bydd disgyblion yn ei ddysgu/yn cael profiad ohono ym maes Addysg Grefyddol
- 8 Ystyried cyfrifoldebau trawsgwricwlaidd, sgiliau ehangach, y dimensiwn Cymreig a safbwyntiau rhyngwladol ym maes Addysg Grefyddol

Cyfeiriadau

- Atodiad 1 Awgrymiadau ar gyfer profiadau dysgu ym maes Addysg Grefyddol yn 5, 8, 11, 14 ac 16 oed

1 Nodau ac amcanion

Diben nodau ac amcanion y papur hwn, ar gais Llywodraeth Cymru, yw darparu papur cryno ar gyfer Addysg Grefyddol sy'n amlinellu'r canlynol:

- y wybodaeth/cysyniadau a'r sgiliau a'r cymwyseddau cysylltiedig craidd yr ystyrir eu bod yn hanfodol bod pob dysgwr yn eu dysgu yn y ddisgyblaeth;
- dilyniant ar gyfer yr uchod, a syniad o'r hyn y dylai disgyblion ei ddysgu/cael profiad ohono gan gysylltu'n fras â disgwyliadau yn 5, 8, 11, 14 ac 16 oed;
- y prif gysyniadau 'beth sy'n bwysig'/'syniadau mawr' awgrymedig ar gyfer Addysg Grefyddol a gyflwynir ar ffurf cwestiynau (gan adeiladu ar yr uchod);
- sut y gellir ymgorffori'r cyfrifoldebau trawsgwricwlaidd, sgiliau ehangach a'r dimensiwn Cymreig/safbwyntiau rhyngwladol mewn perthynas ag Addysg Grefyddol.

Drwy gydol y papur, ystyriwyd cysylltiadau â'r 'pedwar diben'.

Diben y papur hwn yw ysgogi trafodaeth o fewn grŵp arloesi'r Dyniaethau yn hytrach na chyflwyno cynigion diffiniol i'w hystyried ganddo.

2 Beth sy'n bwysig ym maes Addysg Grefyddol?

Mae'r tri maes a amlinellir isod yn rhoi trosolwg o'r hyn sy'n bwysig ym maes Addysg Grefyddol. Yn naturiol, mae'r tri maes yn gysylltiedig â'i gilydd ac, wrth addysgu a dysgu, bydd hyn yn amlwg ar bob adeg.

Ym maes Addysg Grefyddol, mae'n bwysig sicrhau bod gwirionedd mynegi credoau mewn cymdeithas gyfoes yn cael ei gydnabod, a bydd hyn yn cynnwys effaith gadarnhaol a negyddol crefydd ar y byd heddiw. Mae hefyd yn bwysig bod Addysg Grefyddol yn ystyried ac yn ymchwilio i'r graddau y mae credoau ac arferion crefyddol yn amrywio, fel y dangosir gan unigolion, teuluoedd a chymunedau. Rhaid i newidiadau dros amser i'r ffordd y caiff dysgeidiaethau eu dehongli gael eu hystyried hefyd, yn ogystal â'r dehongliadau a'r dulliau gwahanol sy'n amlwg mewn gwahanol wledydd a diwylliannau.

Ymwybyddiaeth o brofiadau bywyd a'r cwestiynau sy'n codi

Mae'n bwysig bod plant a phobl ifanc yn gwneud synnwyr o'u profiad o'r byd naturiol a chydberthnasau dynol, yn cydnabod bod ochr ysbrydol i fywyd i rai pobl, ac yn sensitif i'r materion a'r cwestiynau sy'n codi o'r profiadau hyn. Yn ystod y broses, dylent ddod yn ymwybodol o'r cwestiynau anodd a sylfaenol (athronyddol a moesegol) sy'n wynebu pob bod dynol, er enghraifft am yr hyn sy'n gywir ac yn anghywir, dioddefaint a marwolaeth ac ystyr a diben bywyd. Dylent ystyried ymatebion crefyddol ac anghrefyddol amrywiol i'r fath cwestiynau a materion.

Credoau, dysgeidiaethau ac arferion

Mae'n bwysig bod plant a phobl ifanc yn datblygu gwybodaeth a dealltwriaeth gadarn o gredoau, dysgeidiaethau ac arferion Cristnogaeth a phrif grefyddau eraill y byd a gynrychiolir yng Nghymru. Dylent ddatblygu fframwaith cysyniadol sy'n eu helpu i ddeall crefydd yn gyffredinol a'r crefyddau penodol y maent yn eu hastudio. Dylent fod yn gyfarwydd â'r canlynol: prif gredoau crefyddau penodol; ffynonellau awdurdod, yn enwedig ysgrifeniadau cysegredig, straeon, ffigurau hanesyddol allweddol ac arweinwyr crefyddol cyfoes; ffyrdd y mae pobl yn addoli, eu defodau a sut maent yn dathlu eu ffydd; ffyrdd o fyw sy'n deillio o gredoau crefyddol a natur y cymunedau crefyddol lleol ac ehangach. Dylent ddod yn fwyfwy ymwybodol o'r defnydd o symbolaeth fel rhan o grefydd a ffyrdd anllythrennol o fynegi ffydd grefyddol. Dylent nodi pethau sy'n debyg ac yn wahanol i grefyddau gwahanol a gwybod llawer am werthoedd a rennir ac amrywiaeth. Dylent wneud a deall cysylltiadau rhwng crefyddau, dysgeidiaethau ac arferion a deall sut mae'r rhain yn effeithio ar fywyd unigolion, y gymuned leol a chymdeithas ehangach.

Ymchwil ac ymatebion personol

Mae'n bwysig bod plant a phobl ifanc yn datblygu'r sgiliau a fydd yn eu galluogi i ymchwilio i grefyddau a phrofiadau dynol ac ymateb i faterion cyfoes sy'n berthnasol i'w bywydau a'r byd heddiw. Dylent ofyn cwestiynau, ymchwilio a gwerthuso ffynonellau crefyddol ac anghrefyddol yn feirniadol, yn ogystal â datblygu ymatebion gwybodus ac ystyriol. Dylent ystyried ac ymchwilio i ochr ysbrydol bywyd a gydnabyddir gan rai pobl. Dylent allu

ystyried eu credoau, eu gwerthoedd a'u gweithredoedd eu hunain yng ngoleuni eu hastudiaethau, yn ogystal â mynegi a chyfiawnhau eu teimladau a'u safbwyntiau eu hunain. Ar ben hynny, dylent allu ymateb yn feirniadol, ond yn empathetig, i gredoau, gwerthoedd a gweithredoedd eraill. Dylent fynegi eu hymatebion mewn sawl ffordd greadigol, gan ddefnyddio amrywiaeth o gyfryngau a gweithredoedd cadarnhaol. Dylai disgyblion ddatblygu agweddau diduedd, empathi a pharch, lle y bo'n briodol, wrth ymwneud â safbwyntiau eraill a'u ffyrdd o fyw.

3 Gwybodaeth, Sgiliau a Chymwyseddau Craidd ym maes Addysg Grefyddol

Mae'r wybodaeth, y sgiliau a'r cymwyseddau ar gyfer Addysg Grefyddol a nodir isod yn adlewyrchu, mewn termau eang, y tri maes sy'n cwmpasu 'Beth sy'n bwysig ym maes Addysg Grefyddol'. Mae'r maes cyntaf a'r ail faes, *Ymwybyddiaeth o brofiadau bywyd a'r cwestiynau sy'n codi a Credoau, dysgeidiaethau ac arferion*, yn cynnwys y wybodaeth graidd a'r cymwyseddau cysylltiedig sydd eu hangen ar blant a phobl ifanc yng Nghymru. Mae'r trydydd maes, *Ymchwil ac ymatebion personol*, yn cynnwys y sgiliau penodol y bydd pob person ifanc yng Nghymru yn eu datblygu tra'n astudio Addysg Grefyddol ac a fydd yn eu helpu i ddatblygu'r wybodaeth graidd a'r cymwyseddau cysylltiedig yr ystyrir eu bod yn hanfodol ym maes Addysg Grefyddol. Gyda'i gilydd, bydd y meysydd hyn yn helpu plant a phobl ifanc yng Nghymru i gyflawni rhai o nodweddion y Pedwar Diben.

Ymwybyddiaeth o brofiadau bywyd a'r cwestiynau sy'n codi

Bydd plant a phobl ifanc yn datblygu gwybodaeth am y canlynol:

- y byd naturiol
- cydberthnasau dynol
- ochr anfaterol/ysbrydol bywyd

a chymhwysedd mewn:

- cyfeirio at eu profiadau eu hunain ac amrywiaeth o ymatebion crefyddol ac anghrefyddol er mwyn gwneud synnwyr o'r byd a chydberthnasau dynol
- gofyn, trafod ac ystyried cwestiynau anodd a sylfaenol
- cydnabod a gwerthfawrogi ochr anfaterol/ysbrydol bywyd

Credoau, dysgeidiaethau ac arferion

Bydd plant a phobl ifanc yn datblygu gwybodaeth am y canlynol:

- credoau allweddol
- ffynonellau awdurdod
- ffyrdd y mae pobl yn byw ac yn addoli
- symbolaeth a ffurfiau anllythrennol o fynegi
- pethau tebyg a gwahanol i grefyddau eraill
- effaith crefydd

a chymhwysedd mewn:

- galw i gof, disgrifio ac egluro credoau, dysgeidiaethau ac arferion crefyddol
- disgrifio ac egluro'r pethau sy'n debyg ac yn wahanol i grefyddau eraill
- dadansoddi a dehongli ystyron gwahanol/symbolaeth
- egluro sut mae crefydd yn effeithio ar fywydau unigolion, cymunedau lleol a chymdeithas ehangach
- gwneud a deall cysylltiadau rhwng credoau, dysgeidiaethau ac arferion

Ymchwil ac ymatebion personol

Bydd plant a phobl ifanc yn datblygu sgiliau:

- ymchwilio
- ystyried tystiolaeth
- gweld perthnasedd a gwerth ffynonellau
- cydnabod, ystyried ac ymchwilio i ochr ysbrydol bywyd
- mynegi a chyfiawnhau eu teimladau a'u safbwyntiau eu hunain
- dangos sut mae'r hyn a ddysgwyd ganddynt wedi effeithio ar eu credoau, eu gwerthoedd a'u gweithredoedd eu hunain
- gwerthfawrogi, gwerthuso ac arfer empathi â safbwyntiau pobl eraill
- mynegi ymatebion mewn sawl ffordd

4 Beth sy'n bwysig ym maes Addysg Grefyddol – Datblygiad Ysbrydol

Mae Addysg Grefyddol yn cynnig cyfleoedd i blant a phobl ifanc ddatblygu'n ysbrydol, sy'n arwain at fwy o hunan-barch, dyheadau ac ymwybyddiaeth feirniadol. Mae'n amhosibl mesur datblygiad ysbrydol yn nhermau dilyniant; fodd bynnag, dylai Addysg Grefyddol dda fod yn llawn cyfleoedd i ddatblygu'n ysbrydol. Mae hyn yn digwydd pan fyddwn yn talu sylw i fanylion y byd o'n cwmpas, gan ddatblygu ymwybyddiaeth ohonom ni ein hunain, pobl eraill, y byd neu'r bydysawd. Gall ysbrydolrwydd ymwneud â chrefydd, ond nid o reidrwydd. Mae'n ymwneud â defnyddio'r galon mewn bywyd bob dydd o fewn y gymuned leol a byd-eang. Mae datblygiad moesol yn cyd-fynd â datblygiad ysbrydol o ganlyniad i fwy o ymwybyddiaeth ohonoch chi eich hun mewn perthynas ag eraill.

Wrth ymwneud â'r tri maes a amlinellir yn 'Beth sy'n bwysig ym maes Addysg Grefyddol', bydd plant a phobl ifanc yn cael y cyfle i ddatblygu'n ysbrydol drwy wneud y canlynol:

- gwneud synnwyr o'u profiad o'r byd naturiol a chydberthnasau dynol;
- cydnabod bod rhai o'r farn bod ochr ysbrydol i fywyd, a bod yn sensitif i'r materion a'r cwestiynau sy'n codi o'r profiadau hyn;
- ystyried a datblygu ymwybyddiaeth o'r cwestiynau anodd a sylfaenol sy'n wynebu pob bod dynol;
- datblygu gwybodaeth a dealltwriaeth o gredoau, dysgeidiaethau ac arferion eraill a dod yn ymwybodol ohonynt eu hunain, eraill a'r byd;
- ymchwilio i'r ffordd y mae crefydd yn effeithio ar fywydau unigolion, y gymuned leol a chymdeithas ehangach;
- ymateb i faterion cyfoes sy'n berthnasol i'w bywydau a'r byd heddiw;
- ystyried eu credoau, eu gwerthoedd a'u gweithredoedd eu hunain, a mynegi a chyfiawnhau eu teimladau a'u safbwyntiau eu hunain;
- ymateb yn feirniadol, ond yn empathetig, i gredoau, gwerthoedd a gweithredoedd pobl eraill;
- datblygu agweddau diduedd, empathi a pharch lle y bo'n briodol wrth ystyried safbwyntiau eraill a'u ffyrdd o fyw.

Mae disgyblion yn datblygu'n ysbrydol pan gânt y cyfle i wneud y canlynol:

- defnyddio eu calonnau a byw yn llawn;
- datblygu creadigrwydd a defnyddio eu dychymyg;
- gofyn, ystyried a thrafod y cwestiynau sylfaenol mawr;
- stopio, meddwl ac ystyried;

- datblygu dyheadau;
- creu ymdeimlad o berthyn i'r gymuned leol a byd-eang ehangach;
- datblygu hunanymwybyddiaeth ac ymwybyddiaeth o anghenion eraill;
- profi trugaredd a helpu eraill e.e. drwy waith elusennol;
- dangos empathi ac ystyriaeth tuag at eraill;
- datblygu llais a gwranddo â pharch ar leisiau eraill;
- siarad amdany'n nhw eu hunain mewn perthynas ag eraill, y byd a/neu Dduw;
- ffurfio cydberthnasau da;
- gofalu am yr amgylchedd a dangos consyrn am y byd o'u cwmpas;
- gwranddo ar straeon o'r gorffennol a'r presennol, gan gynnwys straeon am y rhai o'u cwmpas;
- profi rhyfeddod neu gael eu rhyfeddu gan bethau;
- profi'r byd naturiol;
- creu ystyr a phwrpas;
- profi'r hynny sydd y tu hwnt i'r cyffredin a'r materol ac yn y celfyddydau.

5 Addysg Grefyddol a'r Pedwar Diben

Dysgwyr uchelgeisiol, galluog

Ym maes Addysg Grefyddol, bydd plant a phobl ifanc yn cael y cyfle i ddatblygu gwybodaeth a dealltwriaeth gadarn o Gristnogaeth a phrif grefyddau a chredoau eraill y byd drwy ymholi, archwilio a gwerthuso. Byddant yn cael cyfleoedd sy'n canolbwyntio ar heriau deallusol gwneud ymchwil, gwerthuso tystiolaeth yn feirniadol, meddwl yn feirniadol ac yn sythweledol, cyfiawnhau safbwyntiau a theorïau a datblygu a dehongli esboniadau amgen. Bydd plant a phobl ifanc hefyd yn datblygu eu sgiliau cyfathrebu yn effeithiol wrth fynegi eu safbwyntiau a'u syniadau eu hunain, ochr yn ochr â'r rhai mewn dosbarthau a lleoliadau gwahanol.

Cyfranwyr mentrus, creadigol

Ym maes Addysg Grefyddol, bydd plant a phobl ifanc yn cael eu hannog i feddwl yn greadigol er mwyn ail-lunio a datrys problemau, yn enwedig mewn perthynas â chwestiynau anodd megis *A yw'n bosibl cael heddwch drwy'r byd?*, *A yw byth yn iawn i ladd rhywun?*, ac *A all tlodi fyth gael ei ddileu?* Cânt eu hannog i fynegi eu syniadau a'u hemosiynau mewn sawl ffordd a thrwy ddefnyddio gwahanol dechnolegau, a bydd disgwyl iddynt roi o'u hegri a defnyddio eu sgiliau yn y dosbarth a'r tu allan iddo er mwyn i bobl eraill elwa. Bydd plant a phobl ifanc yn cael eu hysgogi i fanteisio ar gyfleoedd i ddysgu am ddiwylliannau a chrefyddau amrywiol y rhai o'u cwmpas, yn ogystal â phwysigrwydd hyn i ffurfio cydberthnasau cynhyrchiol a pharatoi ar gyfer bywyd y tu allan i'r ysgol a thu hwnt.

Dinasyddion moesegol, gwybodus

Ym maes Addysg Grefyddol, bydd plant a phobl ifanc yn cael y cyfle i ddatblygu'r gallu i weld, i herio rhagfarn ac i ffurfio barn werthfawr yn wyneb gwybodaeth gymhleth ac anghyson. Byddant yn ymdrin ag amrywiaeth eang o faterion cyfoes megis cyfoeth, cydraddoldeb, urddas dynol, heddwch a gwrthdaro. Drwy astudio agweddau crefyddol ac anghrefyddol at y rhain, byddant yn gallu ffurfio eu safbwyntiau eu hunain a deall safbwyntiau eraill. Byddant hefyd, drwy astudio prif grefyddau a byd-olygon y byd, yn dod yn wybodus am eu diwylliant, eu cymuned, eu cymdeithas a'r byd yn awr ac yn y gorffennol. Bydd ymchwilio i werthoedd ac agweddau a rennir yn annog plant a phobl ifanc i barchu anghenion a hawliau eraill, fel aelodau o gymdeithas amrywiol.

Unigolion iach, hyderus

Ym maes Addysg Grefyddol, bydd plant a phobl ifanc yn cael y cyfle i ystyried ochr ysbrydol posibl i fywyd ac ymateb i faterion moesol. Bydd hyn yn eu helpu i ddatblygu gonestrwydd, cydwybod a chyfrifoldeb personol, a chyfrannu atynt, gan sefydlu credoau ysbrydol a moesegol posibl. Drwy astudio credoau, dysgeidiaethau ac arferion crefyddol, byddant yn gallu datblygu gwydnwch ac empathi mewn perthynas â safbwyntiau crefyddol, y gellir eu cymhwyso at gyd-destunau gwahanol. Bydd plant a phobl ifanc yn cael eu herio ym maes Addysg Grefyddol pan gânt eu cyflwyno i gredoau, dysgeidiaethau ac arferion pobl

eraill, ac yn dysgu sut i ddatblygu ymatebion rhesymegol ac ystyriol, sy'n briodol mewn cyd-destunau yn yr ysgol a chyd-destunau cymdeithasol ehangach.

6 Amlinelliaid enghreifftiol o ddilyniant ym maes Addysg Grefyddol

Camau dilyniant	
5 oed	<p><i>Ymwybyddiaeth o brofiadau bywyd a'r cwestiynau sy'n codi</i></p> <p>Mae disgyblion yn siarad am agweddau ar eu bywydau eu hunain a bywydau eraill bob dydd e.e. teulu, cartrefi, rheolau, yr hyn sy'n gywir ac yn anghywir, adegau hapus a thrist, dathliadau, cymunedau a grwpiau y maent yn perthyn iddynt. Mae disgyblion yn archwilio ac yn cael profiad o'r byd naturiol, yn dangos chwilfrydedd ac yn gofalu ac yn pryderu am bethau byw a'r amgylchedd.</p> <p><i>Credoau, dysgeidiaethau ac arferion</i></p> <p>Mae disgyblion yn cael profiad ymarferol o agweddau ar grefydd a chred drwy ymwneud â straeon, arteffactau, pobl a lleoedd. Maent yn mwynhau profiadau newydd, iaith a geirfa. Maent yn cydnabod bod rhai pethau yn arbennig iddyn nhw eu hunain ac eraill, ac y gall y rhain fod yr un peth neu'n wahanol e.e. adegau, pobl, lleoedd.</p> <p><i>Ymchwil ac ymatebion personol</i></p> <p>Mae disgyblion yn cyfleu ac yn siarad am eu meddyliau a'u teimladau ynghylch eu profiadau eu hunain a phrofiadau eraill.</p>
8 oed	<p><i>Ymwybyddiaeth o brofiadau bywyd a'r cwestiynau sy'n codi</i></p> <p>Mae disgyblion yn gofyn cwestiynau ac yn gwrandao ar safbwyntiau eraill er mwyn datblygu eu dealltwriaeth o'u profiadau bywyd eu hunain ac eraill e.e. Pam mae'n rhaid i ni wneud hyn? Sut y dylem drin pobl eraill? Mae disgyblion yn gofyn cwestiynau am y bydysawd a harddwch a chreulondeb natur e.e. Sut a pham y daeth y byd i fodoli? Pam mae pethau drwg yn digwydd? A ddylem ofalu am bethau byw a'r byd naturiol?</p> <p><i>Credoau, dysgeidiaethau ac arferion</i></p> <p>Bydd disgyblion yn ystyried agweddau ar grefydd a chred, yr hyn y maent wedi'i ddysgu a sut y gallai hyn fod yn berthnasol i'w bywydau a'u profiadau eu hunain. Byddant yn deall pwysigrwydd rhai straeon, adegau, pobl a lleoedd o fewn crefyddau gwahanol a sut mae'r rhain yn dylanwadu ar fywydau rhai pobl. Maent yn cydnabod y pethau tebyg a gwahanol rhwng agweddau ar wahanol grefyddau, ac yn ymwybodol hefyd o amrywiaeth o fewn crefyddau. Gallant adnabod rhai symbolau crefyddol a chynnig esboniadau syml o'u hystyr.</p> <p><i>Ymchwil ac ymatebion personol</i></p> <p>Mae disgyblion yn disgrifio eu meddyliau a'u teimladau am eu profiadau eu hunain ac eraill. Maent yn cynnal ymchwiliadau syml ac yn defnyddio tystiolaeth o ffynonellau gwahanol er mwyn ystyried y cwestiynau sy'n codi.</p>
11 oed	<p><i>Ymwybyddiaeth o brofiadau bywyd a'r cwestiynau sy'n codi</i></p> <p>Mae disgyblion yn gofyn ac yn ystyried cwestiynau moesol sy'n ymwneud â chydberthnasau dynol (e.e. sy'n ymwneud â'r hyn sy'n gywir ac yn anghywir, tegwch, maddeuant), ac yn gwybod am godau ymddygiad crefyddol ac anghrefyddol moesol. Mae disgyblion yn gofyn ac yn ystyried cwestiynau anodd lle nad oes atebion y cytunwyd arnynt e.e. cwestiynau ynghylch Duw/y Realiti Eithaf, y bydysawd, y byd naturiol, ystyr a diben bywyd. Mae ganddynt wybodaeth am wahanol ymatebion crefyddol ac anghrefyddol i'r cwestiynau hyn, ac maent yn</p>

	<p>ymwybodol o wahanol ddehongliadau o fewn crefyddau, e.e. mae disgyblion yn gyfarwydd â rhai naratifau crefyddol ac anghrefyddol ynghylch tarddiad y bydysawd ac yn cydnabod bod yma ddehongliadau gwahanol o'r straeon hyn.</p> <p><i>Credoau, dysgeidiaethau ac arferion</i></p> <p>Mae disgyblion yn disgrifio ac yn egluro agweddau ar grefydd a chred. Maent yn gallu creu cysylltiadau rhwng credoau ac arferion ac yn deall effaith crefydd ar fywydau pobl. Gall disgyblion wneud cysylltiadau â'u profiadau bywyd eu hunain a rhai pobl eraill. Maent yn adnabod ac yn disgrifio'r pethau sy'n debyg ac yn wahanol i grefyddau eraill. Maent hefyd yn gwybod, o fewn crefydd, fod llawer o amrywiaeth a all fod yn amlwg drwy wahanol ddehongliadau o ddysgeidiaethau, arferion a lefelau gwahanol o ymrwymiad.</p> <p>Mae disgyblion yn deall ac yn egluro ystyr ac arwyddocâd amrywiaeth o symbolaeth crefyddol e.e. arteffactau, gweithredoedd, straeon ac iaith.</p> <p><i>Ymchwil ac ymatebion personol</i></p> <p>Mae disgyblion yn gwneud gwaith ymchwil â meddwl agored. Maent yn defnyddio tystiolaeth yn feirniadol ac yn gweld perthnasedd ffynonellau crefyddol ac anghrefyddol. Maent yn mynegi ac yn dechrau cyfiawnhau eu teimladau a'u safbwyntiau, ac yn egluro mewn geiriau syml sut maent yn wahanol i rai pobl eraill. Mae disgyblion yn dechrau gwerthfawrogi ac yn arfer empathi â safbwyntiau pobl eraill.</p>
14 oed	<p><i>Ymwybyddiaeth o brofiadau bywyd a'r cwestiynau sy'n codi</i></p> <p>Mae disgyblion yn gofyn ac yn trafod cwestiynau moesol a moesegol sy'n ymwneud â chydberthnasau a phrofiadau dynol e.e. cwestiynau sy'n ymwneud â rhagfarn a gwahaniaethu, cyfiawnder a chydraddoldeb, rhyddid, hawliau a chyfrifoldebau. Maent yn deall sut y gall dehongliadau gwahanol o ddysgeidiaethau/canllawiau crefyddol ac anghrefyddol ddylanwadu ar benderfyniadau pobl ynghylch materion moesegol o fewn cymdeithas gyfoes. Mae disgyblion yn gofyn ac yn trafod y cwestiynau eithaf e.e. cwestiynau ynghylch dioddefaint, bywyd ar ôl marwolaeth, bodolaeth Duw, bodolaeth enaid, yr hyn sy'n ein gwneud yn fodau dynol. Maent yn gwybod ac yn deall ystod o atebion crefyddol ac anghrefyddol gwahanol i'r cwestiynau hyn.</p> <p><i>Credoau, dysgeidiaethau ac arferion</i></p> <p>Mae disgyblion yn disgrifio ac yn egluro eu gwybodaeth am amrywiaeth o grefyddau a chredoau yn fanwl. Maent yn deall effaith crefydd a chred pobl, yn awr ac yn y gorffennol, arnyn nhw eu hunain, ar unigolion eraill ac ar gymdeithas leol a byd-eang. Mae gan ddisgyblion wybodaeth a dealltwriaeth o'r amrywiaeth o fewn crefyddau ac maent yn gwerthfawrogi heriau ymrwymo i ffydd a'i mynegi mewn cymdeithas gyfoes. Mae disgyblion yn dadansoddi ac yn dehongli ystyron gwahanol wrth fynegi crefydd e.e. llenyddiaeth, celf, dawn, defodau.</p> <p><i>Ymchwil ac ymatebion personol</i></p> <p>Mae disgyblion yn ymchwilio i dystiolaeth er mwyn ffurfio eu safbwyntiau rhesymegol eu hunain. Mae disgyblion yn gweld perthnasedd a rhagfarn o fewn ffynonellau crefyddol ac anghrefyddol. Maent yn mynegi ac yn cyfiawnhau eu teimladau a'u safbwyntiau ac yn ystyried sut mae'r hyn a ddysgwyd ganddynt wedi effeithio ar eu credoau, eu gwerthoedd a'u gweithredoedd eu hunain. Mae disgyblion yn gwerthfawrogi, yn gwerthuso ac yn arfer empathi â safbwyntiau</p>

	eraill, ac yn mynegi eu hymatebion ystyriol eu hunain mewn ffyrdd gwahanol.
16 oed	<p><i>Ymwybyddiaeth o brofiadau bywyd a'r cwestiynau sy'n codi</i></p> <p>Mae disgyblion yn ymchwilio i'r cwestiynau athronyddol a moesegol eithaf o sawl safbwynt crefyddol ac anghrefyddol, gan gynnwys rhai carfannau o feddylwyr athronyddol. Maent yn deall bod y fath gwestiynau yn gymhleth ac nad yw'r atebion yn aml yn gyflawn nac yn bendant. Er enghraifft, a yw rheolau moesegol yn ddiamodol am byth, neu a ddylent ddibynnu ar yr amgylchiadau, y cyd-destun a'r datblygiadau mewn cymdeithas dros amser?</p> <p><i>Credoau, dysgeidiaethau ac arferion</i></p> <p>Mae disgyblion yn disgrifio ac yn egluro eu gwybodaeth fanwl a'u dealltwriaeth glir o grefyddau a chredoau. Mae disgyblion yn gwerthuso agweddau penodol ar grefyddau a chredoau yn feirniadol, ac yn ystyried gwahanol ddehongliadau o ddysgeidiaethau crefyddol ac effaith y rhain arnyn nhw eu hunain, ar unigolion eraill ac ar gymdeithas leol a byd-eang. Mae ganddynt wybodaeth a dealltwriaeth glir o'r ffyrdd eang o fynegi safbwyntiau amrywiol o fewn crefyddau. Mae disgyblion yn rhoi enghreifftiau o hyn mewn sawl cyd-destun. Mae disgyblion yn dadansoddi, yn dehongli ac yn gwerthuso ystyron gwahanol wrth fynegi crefydd e.e. llenyddiaeth, celf, defodau, dawns a cherddoriaeth.</p> <p><i>Ymchwil ac ymatebion personol</i></p> <p>Mae disgyblion yn gwneud gwaith ymchwil manwl, yn ystyried amrywiaeth eang o dystiolaeth, a byddant yn gweld rhagfarn yn gywir, gan gynnwys yn y cyfryngau cymdeithasol. Byddant yn dewis tystiolaeth ddibynadwy a gwerthfawr er mwyn ffurfio eu safbwyntiau rhesymegol eu hunain. Maent yn mynegi ac yn cyfiawnhau eu teimladau ag aeddfedrwydd, gan ddangos yn glir sut mae'r hyn a ddysgwyd ganddynt wedi effeithio ar eu credoau, eu gwerthoedd a'u gweithredoedd eu hunain. Mae disgyblion yn gwerthfawrogi, yn gwerthuso ac yn arfer empathi â safbwyntiau eraill er mwyn ffurfio'u casgliadau rhesymegol eu hunain a datblygu agweddau cadarnhaol. Maent yn mynegi'r ymatebion hyn mewn sawl ffordd.</p>

DS. Pryderon

Er bod y papur hwn yn dilyn y fformat a fynnir gan Lywodraeth Cymru, ac felly'n cyfeirio at oedrannau penodol mewn perthynas â dilyniant, barn yr awduron yw y dylai dilyniant fod yn seiliedig ar gamau datblygiadol yn hytrach nag oedran.

7 Syniad o'r hyn y bydd disgyblion yn ei ddysgu/yn cael profiad ohono ym maes Addysg Grefyddol

Beth dylai disgyblion gael profiad ohono yn 5, 8, 11, 14 ac 16 oed?

Cyfoethogi a Phrofiadau – Diffiniad

Dull addysgu a dysgu sy'n ymgysylltu'n weithredol â phlant a phobl ifanc, ac yn eu hannog i feddwl ac ymateb mewn ffordd annibynnol ac unigryw. Adnoddau dysgu hwyliog, perthnasol, sy'n perthyn i'r byd go iawn ac sy'n rhoi llais i'r disgybl sydd wrth wraidd y broses o greu amgylchedd lle daw'r dyhead i ddysgu oddi wrth yr unigolion eu hunain. Yr egwyddor sylfaenol yw bod yr hyn a ddysgir yn cael ei werthfawrogi a'i fwynhau yn fwy pan gaiff y cynnwys a'r prosesau eu dysgu yng nghyd-destun problemau presennol go iawn i'w datrys a chwestiynau i'w hateb. Caiff addysg wedi'i chyfoethogi ei chreu yn sgil unrhyw weithgaredd sy'n golygu bod yr hyn a ddysgir yn fwy ystyrlon, sylweddol, neu wobrwyl ac felly yn gwella profiad addysgol yr unigolyn.

Gweithgor Cyfoethogi a Phrofiadau

Llinyn 1, Adroddiad Interim, Ionawr 2017

Dylai Addysg Grefyddol fod yn brofiad amlsynhwyrol. Dylai plant a phobl ifanc brofi rhyfeddod y byd naturiol. Wrth iddynt ymchwilio i'r ffyrdd y mae pobl yn dewis mynegi eu crefydd a'u cred, byddant yn dod wyneb yn wyneb â golwg, arogl, sain, blas ac ansawdd dulliau o addoli, gwyliau a dathliadau. Gall ymwneud yn ystyrlon â chymunedau crefyddol fod yn rhywbeth pleserus a chofiadwy.

Mae Addysg Grefyddol dda yn defnyddio lleoedd addoli o fewn y gymuned leol a/neu ymhellach fel man dechrau i addysgu cysyniadau megis addoli, ymrwymo, defod newid byd a dathlu. Mae siarad â chynrychiolwyr ffydd, arsylwi gweithredoedd addoli, gwyliau crefyddol a dathliadau, a chymryd rhan mewn gweithgareddau diwylliannol yn helpu pob plentyn a pherson ifanc i ddysgu am effaith crefydd a chred ar unigolion a'r gymdeithas. Gall gweithio mewn partneriaeth â chymunedau ffydd lleol gyfrannu at ddealltwriaeth a chydlyniant cymunedol.

Mae dysgu drwy brofiad yn rhoi cyfle i blant ifanc ymwneud â gweithgareddau chwarae rôl neu gymryd rhan mewn gweithgareddau sy'n ymwneud â dathliadau ac addoli. Mae dysgu yn seiliedig ar efelychu yn rhoi cyfleoedd i blant a phobl ifanc ystyried sut mae crefydd a chred yn dylanwadu ar bobl wrth iddynt ymateb i ddilemâu moesegol, datrys gwir broblemau a phroblemau presennol neu ymgymryd â thasgau ystyrlon. Gall defnyddio ymarferion tawelu a rhoi cyfleoedd i blant o bob oedran gael profiad o dechnegau myfyrio sy'n berthnasol i ddysgu ym maes Addysg Grefyddol gyfrannu at ddatblygu unigolion iach, hyderus a chefnogi llesiant meddyliol ac emosiynol cadarnhaol.

Mae dysgu creadigol yn rhoi cyfle i blant a phobl ifanc ystyried sut mae cerddorion, ysgrifenyddwyr, artistiaid a dawnswyr yn mynegi eu crefydd a'u cred drwy'r celfyddydau. Drwy weithio gydag artistiaid preswyl neu gymryd rhan mewn prosiectau creadigol, byddant yn

dysgu sut i fynegi eu hymatebion personol i grefydd a chred ac ysbrydolrwydd drwy'r celfyddydau.

Mae Addysg Grefyddol dda yn sicrhau bod pob plentyn a pherson ifanc yn teimlo'n rhan o'r broses ddysgu a'u bod yn berchen arni. Drwy ymateb i grefydd yn y newyddion a'r cyfryngau, bydd eu Haddysg Grefyddol yn berthnasol i'w bywydau. Byddant yn dysgu sut i wneud dewisiadau wrth iddynt ddatblygu llinellau ymholi, dewis adnoddau ac ymchwilio i ffyrdd o rannu eu gwybodaeth a'u dealltwriaeth o effaith crefyddau a chredoau ar gynulleidfaoedd eraill. Bydd eu Haddysg Grefyddol yn eu helpu i ymwneud â materion cyfoes a gall/dylai eu hysbrydoli i fod yn ddinasyddion egwyddorol, gwybodus sy'n barod i fod yn ddinasyddion i Gymru a'r byd.

Mae awgrymiadau ar gyfer profiadau dysgu ym maes Addysg Grefyddol yn 5, 8, 11, 14 ac 16 oed i'w gweld yn Atodiad 1.

8 Ystyried cyfrifoldebau trawsgwricwlaidd, sgiliau ehangach, y dimensiwn Cymreig a safbwyntiau rhyngwladol ym maes Addysg Grefyddol

Ym maes Addysg Grefyddol, ceir nifer dda o gyfleoedd i ymgorffori cyfrifoldebau trawsgwricwlaidd, sgiliau ehangach, y dimensiwn Cymreig a safbwyntiau rhyngwladol.

Cyfrifoldebau trawsgwricwlaidd

Llythrennedd

Ym maes Addysg Grefyddol, bydd plant a phobl ifanc yn datblygu eu sgiliau siarad a gwranddo wrth iddynt ymchwilio i'r cwestiynau eithaf, meddwl am faterion moesegol a moesol ac egluro eu syniadau eu hunain. Byddant yn dysgu sut i holi amrywiaeth o gwestiynau wrth iddynt siarad ag aelodau o gymunedau ffydd a gweithio gydag eraill i ddilyn llinellau ymholi. Byddant yn dysgu sut i esbonio eu casgliadau, eu safbwyntiau a'u credoau eu hunain drwy ddilyn cyfeiriad dadl resymegol, cyfeirio at dystiolaeth a chyflwyno rhesymau cadarn. Byddant yn dangos eu bod yn gallu gwranddo ar eraill ac ystyried eu safbwyntiau, eu diwylliant a'u ffydd.

Ym maes Addysg Grefyddol, bydd plant a phobl ifanc yn dysgu sut i ddarllen yn gywir wrth iddynt adalw a dehongli gwybodaeth o amrywiaeth eang o ffynonellau er mwyn dysgu am grefydd ac effaith credoau, dysgeidiaethau ac arferion ar fywydau pobl. Byddant yn datblygu'r gallu i ddatgodi a dehongli iaith symbolaidd a throsiadol testunau crefyddol a chelf weledol. O ganlyniad, byddant yn dysgu sut y caiff iaith ei defnyddio mewn amrywiaeth o gyd-destunau ac at amrywiaeth o ddibenion.

Ym maes Addysg Grefyddol, bydd plant a phobl ifanc yn dysgu sut i ddefnyddio ystod o ffurfiau ysgrifennu ffeithiol at amrywiaeth o ddibenion. Byddant yn dysgu geirfa o dermau crefyddol ac yn cyfleu eu gwybodaeth a'u dealltwriaeth o gredoau crefyddol ac anghrefyddol mewn modd cymwys a mwyfwy cymhleth a chywir. Byddant yn dysgu sut i fynegi eu hymdeimlad ysbrydol a phersonol posibl o ystyr mewn amrywiaeth o ffurfiau ysgrifennu creadigol.

Rhifedd

Ym maes Addysg Grefyddol, bydd plant a phobl ifanc yn datblygu dealltwriaeth o siâp, patrwm, pellter, amser ac arian wrth iddynt ddysgu sut mae credoau, dysgeidiaethau ac arferion yn effeithio ar fywydau pobl. Byddant yn dysgu sut i ddehongli a gwerthuso data mewn testunau, diagramau a graffiau yn feiriadol, ac yn datblygu eu sgiliau trin data eu hunain wrth iddynt ymchwilio i agweddau pobl a'u safbwyntiau am faterion moesegol a moesol.

Cymhwysedd digidol

Ym maes Addysg Grefyddol, bydd plant a phobl ifanc yn dysgu sut i fod yn gyfrifol ac yn ddiogel wrth chwilio am wybodaeth ar-lein ac yn gallu gwerthuso dilysrwydd a dibynadwyedd canfyddiadau'r chwiliad. Byddant yn defnyddio amrywiaeth o ffynonellau ar-

lein ac yn dysgu sut i adnabod iaith y gellir ystyried ei bod yn sarhaus. Byddant yn graff ac yn sensitif wrth ddefnyddio'r e-bost, y cyfryngau cymdeithasol a dolenni fideo yn gydweithredol i ddysgu am gredoau ac arferion crefyddol pobl. Byddant yn dysgu sut i gasglu a dehongli data er mwyn nodi patrymau a thueddiadau sy'n ymwneud ag arferion crefyddol neu safbwyntiau pobl am faterion moesegol a moesol. Byddant yn dangos dealltwriaeth o bwrpas a chynulleidfa wrth iddynt ddefnyddio amrywiaeth o feddalwedd a chyfryngau i gyfleu eu gwybodaeth, eu dealltwriaeth a'u hymatebion personol.

Sgiliau ehangach

Ym maes Addysg Grefyddol, bydd plant a phobl ifanc yn **gweithio gydag eraill** wrth iddynt drefnu ymchwiliadau sy'n gofyn iddynt gasglu a defnyddio amrywiaeth o ffynonellau crefyddol ac anghrefyddol er mwyn archwilio ymatebion gwahanol i'r cwestiynau eithaf ac agweddau ar grefydd a chred. Byddant yn datblygu eu **heffeithiolrwydd personol** eu hunain fel aelodau pwysig o dîm y gellir dibynnu arnynt i gyfrannu drwy drefnu a chynnal ymchwiliadau. Byddant hefyd yn datblygu'r sgil hwn fel dysgwyr unigol y mae gofyn iddynt werthuso, cyfiawnhau a mynegi eu hymatebion ystyriol eu hunain mewn amrywiaeth o ffyrdd, gan ddatblygu agweddau cadarnhaol a defnyddio camau gweithredu cadarnhaol.

Ym maes Addysg Grefyddol, bydd plant a phobl ifanc yn mireinio eu sgiliau **datrys problemau** wrth ymateb i faterion cyfoes. Byddant yn dysgu sut i weld perthnasedd a gwerth ffynonellau wrth ymchwilio i'r materion hyn a'r cwestiynau eithaf. Byddant yn gwerthuso ffynonellau a safbwyntiau eraill yn feirniadol er mwyn ffurfio'u casgliadau rhesymegol eu hunain.

Y dimensiwn Cymreig a safbwyntiau rhyngwladol

Mae Addysg Grefyddol yn bwnc sydd wedi ymgorffori ac ymateb i faterion a safbwyntiau lleol a chenedlaethol bob tro. Mae CYSAGau (Cynghorau Ymgynghorol Sefydlog ar Addysg Grefyddol) ym mhob awdurdod lleol yn benderfynol yn lleol ac yn gallu cefnogi agweddau pwysig ar y dimensiwn Cymreig mewn perthynas ag Addysg Grefyddol.

Mae Addysg Grefyddol yn rhoi'r cyfle i blant a phobl ifanc werthfawrogi siâp ac arwyddocâd etifeddiaeth Cristnogaeth a'r amrywiaeth eang o grefyddau a chredoau sy'n amlwg yng Nghymru, yn y gorffennol a'r presennol, a'r ffordd y mae'r rhain yn effeithio ar fywyd yng Nghymru heddiw. Gall hyn gyfrannu at gydlyniant cymunedol, ymwybyddiaeth ddiwylliannol a chrefyddol, cydweithredu a dealltwriaeth mewn cymunedau cymdeithasol ac unigol.

Mae Addysg Grefyddol yn ymwneud ag ymchwilio i gwestiynau a materion heriol sydd o bwys yn fyd-eang ac sy'n cael eu harchwilio o safbwyntiau crefyddol ac anghrefyddol. Er enghraifft, mae meysydd naturiol sy'n berthnasol i Addysg Grefyddol yn cynnwys: penderfyniadau gwleidyddol, ecsbloetiaeth a chyfiawnder, rhyddid a chyfrifoldeb cymdeithasol, hawliau dynol, moeseg economaidd, a chyfrifoldebau perthynas a dynameg rhwng Cymru a rhannau eraill o'r byd.

Cyfeiriadau

ACCAC (2008) *Fframwaith enghreifftiol cenedlaethol ar gyfer cyflwyno addysg grefyddol i ddysgwyr 3 i 19 oed yng Nghymru* Yr Adran Plant, Addysg, Dysgu Gydol Oes a Sgiliau, Llywodraeth Cynulliad Cymru

Donaldson, Yr Athro G (2015) *Dyfodol Llwyddiannus; Adolygiad Annibynnol o'r Cwricwlwm a'r Trefniadau Asesu yng Nghymru* Llywodraeth Cynulliad Cymru

Gweithgor Cyfoethogi a Phrofiadau (2017) *Llynyn 1, adroddiad interim*

Atodiad 1 Awgrymiadau ar gyfer profiadau dysgu ym maes Addysg Grefyddol yn 5, 8, 11, 14 ac 16 oed

Yn 5 mlwydd oed	Yn 8 mlwydd oed	Yn 11 mlwydd oed	Yn 14 mlwydd oed	Yn 16 mlwydd oed
<ul style="list-style-type: none"> • Chwarae rôl • Doliau persona • Byd naturiol • Storiwr • Ymweld â lleoedd arbennig o fewn yr ysgol neu yn y gymuned leol 	<ul style="list-style-type: none"> • Chwarae rôl • Doliau persona • Byd naturiol • Storiwr • Theatr mewn Addysg, e.e. "Mewn Cymeriad" • Artistiaid Preswyl • Siarad â chynrychiolwyr ffyrdd a gweithio gyda nhw • Ymweld â man addoli • Ail-greu* neu sylwi ar ddathliad neu ŵyl • Arteffactau crefyddol • Amser cylch 	<ul style="list-style-type: none"> • Chwarae rôl • Byd naturiol • Storiwr • Theatr mewn Addysg, e.e. "Mewn Cymeriad" • Artistiaid Preswyl, e.e. Spirited Arts, Into Film • Siarad â chynrychiolwyr ffyrdd a gweithio gyda nhw • Defnyddio llwyfan digidol/rhith-ddysgu, e.e. rhith-daith o gwmpas man addoli • Ymweld â man addoli • Ymweld ag oriel, llyfrgell neu amgueddfa, e.e. celf ac arteffactau crefyddol, llyfrau cysegredig • Ail-greu* neu sylwi ar ddathliad, gŵyl neu bererindod • Arteffactau crefyddol • Datrys dirgelwch • Athroniaeth i Blant 	<ul style="list-style-type: none"> • Byd naturiol • Storiwr • Theatr mewn Addysg • Artistiaid Preswyl, e.e. Spirited Arts, Into Film • Siarad â chynrychiolwyr ffyrdd a gweithio gydag ef/hi • Trafod materion moesegol a moesol â phanel o ymwelwyr • Defnyddio llwyfan digidol/rhith-ddysgu, e.e. Face to Faith, True Tube • Ymweld â man addoli • Ymweld ag oriel, llyfrgell neu amgueddfa, e.e. celf ac arteffactau crefyddol, llyfrau cysegredig, • Sylwi ar addoli, dathliad crefyddol, gŵyl neu bererindod, e.e. Labyrinth Adventure • Arteffactau crefyddol • Datrys dirgelwch • Gweithgareddau neu efelychiadau datrys problemau sy'n seiliedig ar ddilema, e.e. Treialau ffug, cynadleddau, seneddau, comisiynau gwir a chysoni • Athroniaeth i Blant 	<ul style="list-style-type: none"> • Byd naturiol • Storiwr • Theatr mewn Addysg • Artistiaid Preswyl, e.e. Spirited Arts, Into Film • Siarad â chynrychiolwyr ffyrdd a gweithio gyda nhw • Trafod materion moesegol a moesol â phanel o ymwelwyr • Defnyddio llwyfan digidol/rhith-ddysgu, e.e. Face to Faith, True Tube • Ymweld â man addoli • Ymweld ag oriel, llyfrgell neu amgueddfa, e.e. celf ac arteffactau crefyddol, llyfrau cysegredig • Sylwi ar addoli, dathliad crefyddol neu ŵyl • Arteffactau crefyddol • Datrys dirgelwch • Gweithgareddau neu efelychiadau datrys problemau sy'n seiliedig ar ddilema, e.e. Treialau ffug, seneddau, cynadleddau, comisiynau gwir a chysoni • Athroniaeth i Blant

Maes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau:

Cyflwyniad i'r Grŵp Cwricwlwm ac
Aseu: 4 Rhagfyr 2017

*(Diwygiwyd yn dilyn adborth GCA yn ystod gweithdy Maes Dysgu a Phrofiad 11
Rhagfyr 2017)*

Tabl Cynnwys

Cyflwyniad.....	1
1. Ymateb GCA (Rhagfyr 2017)	3
2. Datganiad sy'n diffinio 'beth sy'n bwysig' yng nghyd-destun y Maes Dysgu a Phrofiad.....	4
3. Teitlau cychwynnol ar gyfer meysydd 'beth sy'n bwysig'.....	4
6 Datganiadau.....	6
4. Pa mor briodol yw datganiadau Beth sy'n Bwysig i'w haddysgu ym mhob rhan o'r Continwwm Dysgu	9

Cyflwyniad

Cyflwyniad – Amlinelliad o'r camau a gymerwyd yn ystod tymor yr hydref 2017

Yn ystod tymor yr haf, comisiynodd grŵp Maes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau nifer o bapurau gan arbenigwyr a nodwyd o bob rhan o'r Dyniaethau. Y briff a roddwyd i'r arbenigwyr hyn oedd egluro 'beth sy'n bwysig' o fewn disgyblaethau cyfansoddol y dyniaethau: - Daearyddiaeth, Hanes, Addysg Grefyddol, Astudiaethau Busnes ac Astudiaethau Cymdeithasol.

Darperir rhestr o'r papurau hyn isod: -

- Eleanor Rawling – *Commissioned Work on the Geography Curriculum*
- Y Gymdeithas Ddaearyddol – *Geographical Association and the Big Ideas*
- Dr Barbara Wintersgill (Prifysgol Caerwysg) – *Big Ideas for RE Education*
- Dr Elin Jones – *The Essentials of History*
- Yr Athro Calvin Jones (Ysgol Fusnes Prifysgol Caerdydd) - *Business and the Economy in the Donaldson Curriculum*
- Dr Claire Sinnema (Prifysgol Auckland)
  - i) *Social Studies within the Humanities Area of Learning and Experience*
  - ii) *Designing a National Curriculum with enactment in mind*
- CCYSAGauC (Cymdeithas CYSAGau Cymru) *Religious Education: supporting the early stages of the process of developing the Humanities' AoLE*

Ystyriodd y grŵp hefyd: -

- Dr Joseph Smith:- *What remains of history? Historical epistemology and historical understanding in Scotland's Curriculum for Excellence*
- Cyflwyniad gan yr Athro Mark Priestley a wnaed i Arweinwyr Meysydd Dysgu a Phrofiad – *Developing the Curriculum, Concepts and Practices.*
- Adrannau dethol o: - Wiggins, G a McTighe, J (2005) *Understanding by Design*; Alexandria VA: ASCD(*i roi seiliau damcaniaethol a helpu'r grŵp i ddeall gwreiddiau 'syniadau mawr' yn y cwricwlwm.*)

Yn ystod tymor yr hydref, gwahoddodd grŵp Maes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau lawer o'r cyfranogwyr uchod i roi cyflwyniad i'r grŵp, er mwyn rhoi cyd-destun i'r papurau. Rhoddodd yr unigolion canlynol gyflwyniad i'r grŵp.

- Gill Miller (Y Gymdeithas Ddaearyddol)
- Eleanor Rawling (Ymgynghorydd Annibynnol ar y Cwricwlwm)
- Dr Elin Jones
- Yr Athro Calvin Jones (Prifysgol Caerdydd)
- CCYSAGauC

Cafodd y grŵp hefyd adborth ar dasg 1, datganiad ar y ffordd y mae'r Maes Dysgu a Phrofiad yn cefnogi'r 4 diben gan Dr. Claire Sinnema a drafft cychwynnol cysyniadau 'beth sy'n bwysig' ar gyfer Hanes gan Dr. Joseph Smith.

Yn ystod y sesiynau gweithdy, gweithiodd y grwpiau ar y tasgau canlynol:-

Dyddiadau	Gweithgareddau Allweddol
Medi 27/28	Beth yw ystyr 'Syniadau Mawr' a sut mae hyn yn gysylltiedig â 'Beth sy'n Bwysig' yn y cwricwlwm? Ystyried 'Beth sy'n Bwysig' mewn Hanes a Daearyddiaeth Crynodeb o'r gwaith ymchwil ar ddatblygiad dysgu yn y Dyniaethau o Brosiect Camau
Hydref 17/18	Ystyried 'Beth sy'n Bwysig' mewn Astudiaethau Busnes ac Astudiaethau Cymdeithasol
Tachwedd 13/14	Ystyried 'Beth sy'n Bwysig' mewn Addysg Grefyddol Cydgrynhai dysgu er mwyn datblygu 'Beth sy'n Bwysig' yn y Dyniaethau, ynghyd â datblygu naratif cefnogol.
Rhagfyr 13/14	Ystyried 'Beth sy'n Bwysig' yn dilyn sylwadau'r Grŵp Cwricwlwm ac Asesu (GCA) a rhoi proses CAMAU ar waith.

Fel yr amlinellir yn y tabl uchod, dechreuodd y grŵp drwy ofyn y cwestiwn 'beth sy'n bwysig?' ym mhynciau cyfansoddol y Dyniaethau (fel y'u diffiniwyd yn Dyfodol Llwyddiannus). Ym mhob sesiwn gweithdy 2 ddiwrnod, rhannwyd y diwrnodau er mwyn cyflwyno deunydd newydd i'r grŵp e.e. y papurau a gomisiynwyd a'r cyflwyniad, ond hefyd i roi cyfle iddynt wneud synnwyr ohonynt. Roedd hyn yn hanfodol gan fod angen i'r ymarferwyr ddatblygu dealltwriaeth gyffredin o'r

disgyblaethau cyfansoddol gyda'r bwriad o benderfynu 'beth sy'n bwysig' o safbwynt y Dyniaethau fel endid mwy integredig.

Ymateb GCA (Rhagfyr 2017)

Mae'r grŵp wedi ailedrych ar y datganiadau gwreiddiol yn dilyn sylwadau'r Grŵp Cwricwlwm ac Asesu ym mis Rhagfyr a wnaeth y sylwadau canlynol

- Mae'r naratifau ategol yn amlwg yn adlewyrchu'r pedwar diben
- Mae angen ailedrych ar y datganiadau a'u hadolygu er mwyn sicrhau bod mwy o'r sylwadau/negeseuon naratif yn amlwg (collwyd negeseuon rhwng y ddau)
- Mae'r graddau y mae'r datganiadau Beth sy'n Bwysig yn adlewyrchu penodolrwydd, tra'n parchu ymreolaeth athrawon yn dal i fod yn her.
- Mae angen ystyried y prif egwyddorion gan gynnwys addysgeg a chanllawiau pwnc

O ganlyniad dyma'r datganiadau diwygiedig drafft presennol. Fel y gallwch weld ni lwyddodd y grŵp i gwblhau ei holl waith yn yr amser a roddwyd felly bydd yn dychwelyd at y gwaith hwn ar ddechrau mis Ionawr 18.

1. Datganiad sy'n diffinio 'beth sy'n bwysig' yng nghyd-destun y Maes Dysgu a Phrofiad

Mireiniodd y grŵp dasg 1 o'r adroddiad cychwynnol a ddatblygwyd yn ystod tymor yr Haf, ar sail yr adborth a roddwyd gan Dr Claire Sinnema, Prifysgol Auckland.

Drwy ystyried 'beth sy'n bwysig' am y Dyniaethau, bydd disgyblion yn astudio'r gorffennol a'r presennol, yn dychmygu dyfodol posibl, ac yn dysgu am bobl, lle, amser a chredoau.

Bydd disgyblion yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth gadarn o wahanol amseroedd, lleoedd a chredoau, yn eu cyfleu a'u cymhwyso yn effeithiol, er mwyn dod yn **ddysgwyr uchelgeisiol a galluog**.

Byddant yn datblygu amrywiaeth o sgiliau a rhinweddau, er mwyn dod yn **gyfranwyr mentrus, creadigol**, er mwyn gwella bywydau bob dydd pobl yn eu cymuned leol, yng Nghymru ac yn y byd ehangach.

Drwy ddeall a pharchu gwahanol gredoau a deall sut i arfer eu hawliau a'u cyfrifoldebau democrataidd, bydd disgyblion yn dod yn **ddinasyddion moesegol, hyddysg**.

Drwy arddel barn bersonol am faterion yn ymwneud â ffydd, ysbrydolrwydd, cynaliadwyedd a chynhwysiant cymdeithasol byddant yn dod yn **unigolion iach, hyderus**, sy'n barod i fyw bywydau boddhaus fel aelodau gwerthfawr o gymdeithas.

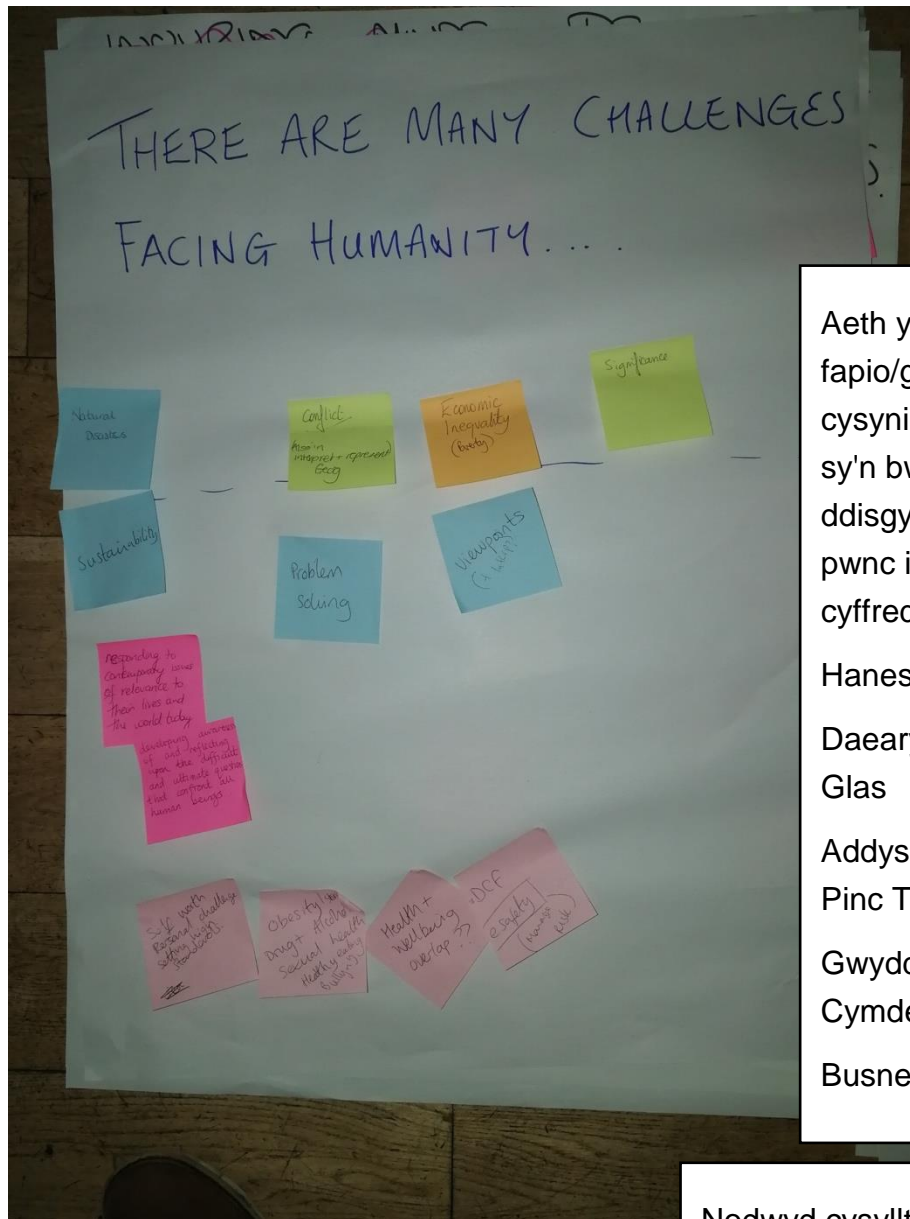
Bydd disgyblion yn:

- deall cysyniadau hanesyddol, daearyddol, gwleidyddol, economaidd, crefyddol a chymdeithasol.
- archwilio eu hamgylchedd er mwyn datblygu eu hymdeimlad o le a lles ymhellach.
- cymryd rhan mewn profiadau dysgu am hawliau, gwerthoedd, moeseg, credoau, crefydd, athroniaeth ac ysbrydolrwydd.
- ystyried, archwilio a gwneud dewisiadau hyddysg ynghylch cynaliadwyedd a'r effaith ar eu gweithredoedd.
- gwneud cyfraniad cadarnhaol at eu cymuned ac ymgysylltu â materion lleol, cenedlaethol a rhyngwladol ar lefel gritigol er mwyn dod yn ddinesydd cyfrifol yng Nghymru a thu hwnt.

2. Teitlau cychwynnol ar gyfer meysydd 'beth sy'n bwysig'

Mae'r grŵp wedi datblygu chwe chysyniad 'beth sy'n bwysig', sy'n ceisio integreiddio'r dyniaethau'n llawn fel endid cydlynol a rhoi ystyr i'r maes. Datblygwyd y rhain drwy broses o haniaethu o'r pwynt cychwynnol 'beth sy'n bwysig' o safbwynt y disgyblaethau cyfansoddol.

Y ffordd orau o egluro'r broses hon yw drwy ystyried y ffotograff anodedig isod:-

Aeth y grwpiau ati i fapio/grwpio cysyniadau 'beth sy'n bwysig' o ddisgyblaethau pwnc i gysyniadau cyffredinol

Hanes – Melyn

Daearyddiaeth – Glas

Addysg Grefyddol – Pinc Tywyll

Gwyddorau Cymdeithasol/ Busnes - Oren

Nodwyd cysylltiadau â Meysydd Dysgu a Phrofiad eraill a chyfleoedd i ddatblygu Cyfrifoldebau Trawsgwricwlaidd (fel amlinelliad – Pinc Golau))

Derbyniwyd y byddai rhai o'r 'cysyniadau' a nodwyd i'w gweld mewn mwy nag un o'r grwpiau o gysyniadau 'Beth sy'n Bwysig' e.e. cynaliadwyedd a gwrthdaro.

6 Datganiad diwygiedig yn dilyn sylwadau GCA

- 1) Effaith parhad, newid ac amrywiaeth ar ein byd
- 2) Mae cymuned, diwylliant a phŵer yn dylanwadu ar gymdeithas
- 3) Mae dynoliaeth yn wynebu llawer o heriau sy'n gofyn am ymatebion gwybodus ac ystyriol
- 4) Mae pobl yn dehongli ac yn cynrychioli'r byd mewn ffyrdd gwahanol
- 5) Drwy ddatblygu meddyliau ymchwilgar, gall pobl wneud synnwyr o'r byd o'u hamgylch ac ymgysylltu ag ef
- 6) Mae dinasyddion cyfrifol yn foesebol wybodus, yn meddwl yn feirniadol ac yn chwarae rhan weithredol mewn cymdeithas

1. Effaith parhad, newid ac amrywiaeth ar ein byd

Rhesymeg:

Mae deall cymhlethdodau a chysylltiadau gorffennol, presennol a dyfodol ein byd yn bwysig i Faes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau. Mae angen ystyried hyn yng nghydestun yr amgylchedd ffisegol a dynol. Mae deall y prosesau sy'n llywio'r dirwedd ffisegol ac ymwybyddiaeth o sut y gall gweithredoedd dynol gael eu dylanwadu gan gredoau, gwerthoedd ac athroniaethau amrywiol yn hanfodol. Drwy ystyried disgyblaethau'r Dyniaethau gellir nodi, deall a dadansoddi achosion, parhad ac effeithiau newid. Bydd arloesedd a datblygiadau technolegol yn parhau i lywio ein byd amrywiol. Mae gwerthfawrogiad o heriau a chyfleoedd y dyfodol ar raddfa leol, genedlaethol a rhyngwladol yn cefnogi dealltwriaeth gadarn ac empathetig o fywydau eraill, nawr ac yn y dyfodol.

2. Mae cymuned, diwylliant a phŵer yn dylanwadu ar gymdeithas

Rhesymeg:

Bydd disgyblion yn dod yn ymwybodol bod y ffordd y mae unigolion, grwpiau, cymunedau, sefydliadau a gwledydd yn rhyngweithio â'i gilydd wedi dylanwadu ar natur y byd rydym yn byw ynddo, ac yn parhau i wneud hynny. Byddant yn deall ac yn gwerthfawrogi natur dulliau o rhyngweithio a'u heffeithiau cadarnhaol a negyddol ar

yr amgylchedd lleol, cenedlaethol a byd-eang. Byddant yn gofyn cwestiynau, yn ymchwilio, yn gwerthuso'n feirniadol, ac yn datblygu safbwyntiau hyddysg ac ystyriol ar achosion, natur ac arwyddocâd y ffordd y mae pobl yn rhyngweithio â'i gilydd ac â'u hamgylchedd, yn unigol, yn lleol, yn genedlaethol ac yn fyd-eang.

Bydd disgyblion yn nodi achosion o rhyngweithio yn y gorffennol, yn eu deall ac yn ymchwilio iddynt er mwyn gwerthfawrogi arwyddocâd unigolion, grwpiau, cymunedau, sefydliadau a gwledydd wrth ffurfio'r byd a'i ddatblygiad. Byddant yn ymchwilio i effaith dulliau o rhyngweithio mewn ffyrdd crefyddol ac ysbrydol ar fywydau unigolion, cymunedau, gwledydd a'r byd. Byddant yn meithrin gwerthfawrogiad empathetig o amrywiaeth yn ein cymunedau a ledled y byd ac o arwyddocâd ysbrydolrwydd.

(Mae'r grŵp am wneud fwy o waith ar y datganiad yma)

3. Mae dynoliaeth yn wynebu llawer o heriau sy'n gofyn am ymatebion gwybodus ac ystyriol

Rhesymeg: -

Mae'n bwysig o fewn Maes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau fod yn ymwybodol o'r cwestiynau anodd a sylfaenol sy'n herio pob bod dynol. Bydd astudio'r Dyniaethau yn golygu y gellir nodi, deall ac ymgysylltu â materion cyfoes perthnasol sy'n effeithio ar fywydau disgyblion, bywydau pobl eraill a'r byd ehangach. Mae'n bwysig gofyn cwestiynau, ymchwilio, gwerthuso'n feirniadol, a datblygu ymatebion hyddysg ac ystyriol i'r heriau sy'n wynebu dynoliaeth. Mae gallu ymateb yn empathetig i gredoau, gweithredoedd a gwerthoedd eraill yn bwysig ym Maes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau er mwyn datrys problemau a gwrthdaro. Bydd myfyrwyr y Dyniaethau yn datblygu gwydnwch ac agweddau diduedd a pharch priodol lle y bo'n briodol wrth feddwl am eu safbwyntiau nhw a ffyrdd o fyw eraill. Bydd disgyblion yn datblygu'r gallu i lunio a chefnogi eu safbwyntiau eu hunain. Mae ymrwymiad i'n cymdeithasau lleol, cenedlaethol a byd-eang ac i gynaliadwyedd y blaned yn rhan hanfodol o addysg y Dyniaethau.

4. Mae pobl yn dehongli ac yn cynrychioli'r byd mewn ffyrdd gwahanol

Rhesymeg: -

Er mwyn bod yn ddinasyddion beirniadol a hyddysg ac er mwyn deall y ffordd mae cymdeithas wedi gweithredu, y ffordd mae'n gweithredu nawr a'r ffordd mae'n

debygol o weithredu yn y dyfodol, mae'n hanfodol bod disgyblion yn deall amrywiaeth o safbwyntiau a sut y caiff y rhain eu siapio gan ddylanwadau gwahanol. Drwy ddeall hyn, mae hefyd yn bwysig bod disgyblion yn datblygu dealltwriaeth o'r amrywiaeth o ffactorau sydd wedi siapio eu hunaniaeth.

Bydd astudio'r Dyniaethau yn golygu y gellir ymchwilio i gymhlethdodau problemau'r byd go iawn a gwerthfawrogi sut y gellir dadansoddi'r materion hyn mewn ffyrdd gwahanol. Gellir meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth o gredoau, dysgeidiaethau ac arferion i'w galluogi i fod yn ymwybodol ohonynt hwy eu hunain a safbwyntiau eraill. Gellir datblygu'r gydnabyddiaeth a'r ddealltwriaeth o'r ffordd y mae hunaniaethau yn cael eu ffurfio a'u datblygu dros amser drwy astudio Maes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau.

Drwy feddwl yn feirniadol ac archwilio gwahanol safbwyntiau a digwyddiadau, bydd Maes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau yn fodd i herio a chefnogi'r safbwyntiau hyn, yn ogystal â meithrin dealltwriaeth feirniadol o'r 'darlun mawr'.

(Dywedodd y grŵp fod angen i'r datganiad a'r rhesymeg gael eu hadolygu ymhellach)

5. Drwy ddatblygu meddyliau ymchwilgar, gall pobl wneud synnwyr o'r byd o'u hamgylch ac ymgysylltu ag ef

Rhesymeg:

Bydd disgyblion yn gofyn cwestiynau sylfaenol a heriol. Byddant yn ymchwilio i faterion mewn modd agored, myfyriol, dadansoddol a chytbwys. Byddant yn casglu tystiolaeth o amrywiaeth o ffynonellau, yn adnabod tueddfryd, yn dehongli haenau o ystyr ac yn syntheseiddio (cysylltu) gwybodaeth. Drwy feddwl yn feirniadol a dadansoddi, bydd disgyblion yn datblygu ymatebion hyddysg, ystyriol a chyfiawn ac yn gallu cyfleu eu hymatebion mewn amrywiaeth o ffyrdd. Byddant yn datblygu ymwybyddiaeth ohonynt hwy eu hunain, o bobl eraill, o'r byd a'r Bydysawd.

(Fe newidiodd y grŵp y datganiad ond maent heb drafod y rhesymeg)

6. Mae dinasyddion cyfrifol yn foesegol wybodus, yn meddwl yn feirniadol ac yn chwarae rhan weithredol mewn cymdeithas

Rhesymeg: -

Mae'n bwysig bod astudio'r Dyniaethau yn datblygu dinasyddion gweithredol a chyfrifol sy'n gallu uniaethu â'u cymuned a'r byd ehangach a chyfrannu atynt, nawr ac yn eu bywydau yn y dyfodol. Er mwyn ymgysylltu'n llawn â'u dysgu, dylai disgyblion nodi ffyrdd y gallant fynd i'r afael â 'beth sy'n bwysig' iddyn nhw (ac i gymdeithas) yn y byd lle maent yn byw. Gall dinasyddion moesegol wybodus feddwl yn feirniadol, ymateb i faterion y maent wedi ymchwilio iddynt ym mhob rhan o'r dyniaethau ac mae angen iddynt chwarae rhan weithredol mewn cymunedau. Mae'r dyniaethau yn fodd i feithrin dealltwriaeth o'u hawliau a pharchu hawliau eraill. Mae deall eu cyfrifoldebau cyfreithiol a moesol nhw ac eraill a chanlyniadau methu â gweithredu mewn ffordd gyfrifol yn rhan o astudio'r Dyniaethau.

Mae'r Dyniaethau yn hyrwyddo ymgysylltu heddychlun ac effeithiol â chymdeithas ac o fewn cymdeithas.

Caiff gwersi eu dysgu o'r gorffennol a'r presennol; gan fyfyrion feirniadol ar eu credoau, gwerthoedd a gweithredoedd eu hunain ac eraill, er mwyn gwneud dewisiadau moesegol a hyddysg. Bydd hyn yn galluogi ymateb drwy fynegi eu teimladau a'u safbwyntiau eu hunain am y gwersi a ddysgwyd a'u cyfiawnhau. Drwy astudio Maes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau, bydd cyfleoedd yn codi i nodi problemau, creu a datblygu atebion posibl, a chymryd camau priodol mewn perthynas â materion yn eu cymuned leol a thu hwnt.

Cysylltiadau â Meysydd Dysgu a Phrofiad eraill

Ceir cysylltiadau clir â Gwyddoniaeth a Thechnoleg, mewn perthynas â'r ffyrdd y mae amgylcheddau ffisegol yn cael eu ffurfio a'u newid e.e. Daeareg a Gwyddorau Daear;

Ceir cysylltiadau clir ag Iechyd a Llesiant.

21 Rhagfyr 2017

**Cyngor Ymgynghorol Sefydlog
ar Addysg Grefyddol**

**ADRODDIAD BLYNYDDOL
Gwynedd
Medi 2016 – Awst 2017**

Pennaeth Adran Addysg Gwynedd
Arwyn Thomas

CYNNWYS

ADRAN 1: CRYNODEB GWEITHREDOL

1.1 Rhagair gan Gadeirydd CYSAG: Cynghorydd Selwyn Griffiths

ADRAN 2: CYNGOR I AWDURDOD ADDYSG GWYNEDD

2.1 Swyddogaeth CYSAG Mewn Perthynas ag Addysg Grefyddol

2.2 Y Maes Llafur Cytûn

2.3 Pa mor dda yw safonau?

2.4 Ymateb yr Awdurdod Lleol

2.5 Addysg Grefyddol a Llywodraeth Cymru

2.6 Addysg Grefyddol ac ESTYN

2.7 Swyddogaeth CYSAG mewn perthynas ag Addoli ar y Cyd

ADRAN 3: ATODIADAU

3.1 Gwybodaeth gyffredinol am gyfansoddiad CYSAG

3.2 Aelodaeth CYSAG Gwynedd 2016-17

3.3 Cyfarfodydd CYSAG a gynhaliwyd yn ystod y cyfnod adrodd

3.4 Rhestr o'r sefydliadau a dderbyniodd gopi o adroddiad

3.5 Templed CYSAG Gwynedd ar gyfer hunan arfarniad ysgolion o safonau addysg grefyddol

3.6 Canllawiau ar gyfer dadansoddi tablau data arholiadau allanol

3.7 Cynllun Gweithredu CYSAG Gwynedd 2016-18

**ADRAN 1:
CRYNODEB GWEITHREDOL**

Swyddogaeth CYSAG mewn perthynas ag Addysg Grefyddol

Ceir amlinelliad clir o swyddogaeth CYSAG yng Nghylchlythyr 10/94 y Swyddfa Gymreig.

Mae CYSAG yn cynghori'r Awdurdod Lleol ar faterion yn ymwneud â darparu Addysg Grefyddol ac Addoli ar y Cyd, ac y mae'n gyfrifol am sefydlu cynulliad achlysurol, Cynhadledd Maes Llafur Cytûn, i gynhyrchu neu ystyried diwygio Maes Llafur Cytûn ar gyfer Addysg Grefyddol.

1.1 Rhagarweiniad gan y Cadeirydd

Mae'n bleser gennyf gyflwyno Adroddiad Blynyddol CYSAG Gwynedd ar gyfer y flwyddyn academaidd 2016-17. Mae'r adroddiad yn dangos yn glir y materion amrywiol y bu yr aelodau yn eu trafod yn ystod y flwyddyn e.e *caffu ar adroddiadau hunan arfarnu ysgolion, gwranddo ar brofiadau athrawon, trafod goblygiadau manylebau newydd Astudiaethau Crefyddol TGAU a Safon Uwch.*

Mae CYSAG Gwynedd hefyd wedi elwa o'r bartneriaeth gyda Phanel Ymgynghorol Cenedlaethol ar gyfer Addysg Grefyddol (PYCAG) a Chymdeithas CYSAGau Cymru. Mae cydweithio ar raddfa genedlaethol wedi cyfoethogi ein trafodaethau wrth i ni drafod goblygiadau 'Dyfodol Llwyddiannus' a diwygiadau arfaethedig Cwricwlwm Cenedlaethol Cymru.

Hoffwn dalu teyrnged i holl aelodau CYSAG Gwynedd, a nifer o swyddogion am eu hymroddiad a'u cymorth yn ystod y flwyddyn. Hoffwn hefyd ddiolch i gynrychiolwyr yr holl enwadau, undebau a'r grwpiau gwleidyddol wrth iddynt gyflawni eu cyfrifoldebau, a hyderaf y bydd y gwaith trylwyr a'r ymrwymiad yn parhau yn ystod y flwyddyn sydd i ddod.

**Cynghorydd E. Selwyn Griffiths
Cadeirydd CYSAG Gwynedd, 2016/2017**

2.1 Swyddogaeth CYSAG mewn perthynas ag Addysg Grefyddol

Ceir amlinelliad clir o swyddogaeth CYSAG yng Nghylchlythyr 10/94 y Swyddfa Gymreig.

Mae CYSAG yn cynghori'r Awdurdod Lleol ar faterion yn ymwneud â darparu Addysg Grefyddol ac Addoli ar y Cyd, ac y mae'n gyfrifol am sefydlu cynulliad achlysurol, Cynhadledd Maes Llafur Cytûn, i gynhyrchu neu ystyried diwygio Maes Llafur Cytûn ar gyfer Addysg Grefyddol.

2.2 Y Maes Llafur Cytûn

Mae CYSAGau Gwynedd a Môn wedi mabwysiadu'r 'Fframwaith Enghreifftiol Cenedlaethol ar gyfer Addysg Grefyddol i ddysgwyr 3 i 19 oed' fel Maes Llafur Cytûn Gwynedd a Môn (2008).

Prif swyddogaeth CYSAG yw, *'cynghori'r awdurdod ar y cyfryw faterion sy'n gysylltiedig ag addoli crefyddol mewn ysgolion sirol ac â'r addysg grefyddol sydd i'w rhoi yn unol â maes llafur cytûn ag y bydd yr awdurdod yn eu cyfeirio at y cyngor neu ag y gwêl y cyngor yn dda'*. (Deddf Diwygio Addysg 1988 a.11(1) (a).

2.3 Pa mor dda yw safonau?

Mae CYSAG Gwynedd yn monitro safonau addysg grefyddol ac addoli ar y cyd trwy:

- dderbyn crynodeb o hunan arfarniadau ysgolion mewn ymateb i gwestiynau allweddol Fframwaith Arolygu ESTYN;
- ddadansoddi asesiadau athrawon a chanlyniadau arholiadau allanol ysgolion uwchradd yr Awdurdod Lleol;
- wirio adroddiadau arolygiadau ESTYN rhag ofn bod cyfeiriad at 'addysg grefyddol' neu 'addoli ar y cyd';
- wahodd athrawon a phenaethiaid i rannu eu harferion da gyda'r aelodau yn y cyfarfodydd tymhorol.

2.3.1 Adroddiadau hunan arfarnu ysgolion

Ers cyfarfod CYSAG Gwynedd ar 9 Chwefror 2011, penderfynwyd parhau â'r drefn a sefydlwyd eisoes, ac i ofyn i benaethiaid lenwi'r daflen hunan arfarnu ddiwygiedig i fonitro safonau. Mae CYSAG Gwynedd, penaethiaid ysgolion Gwynedd ac aelodau'r Panel Ymgynghorol Cenedlaethol ar gyfer Addysg Grefyddol (PYCAG) wedi cymeradwyo'r templed a luniwyd mewn ymateb i'r Fframwaith Arolygu Newydd (gweler Atodiad 3.5). Mae clerc CYSAG Gwynedd, sy'n swyddog gwella ansawdd addysg cynorthwyol gyda Chyngor Gwynedd, yn gyfrifol am ddsbarthu a chasglu'r hunan arfarniadau. Gofynnir i ysgolion cynradd ac uwchradd gyflwyno crynodeb o hunan arfarniad yr ysgol i sylw clerc CYSAG Gwynedd yn ystod y flwyddyn pan fydd ESTYN yn arolygu'r ysgol. Derbyniwyd 14 adroddiad yn ystod 2016-17, sef 14.4% o ysgolion Gwynedd.

	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
Nifer o adroddiadau	9 cynradd 0 uwchradd	16 cynradd 1 uwchradd	9 cynradd 3 uwchradd	14 cynradd 0 uwchradd	11 cynradd 2 uwchradd	13 cynradd 1 uwchradd
% o ysgolion Gwynedd				14.1%	13.4%	14.4%

Cyn 2013, roedd Cwmni CYNNAL wedi llunio canllawiau a phatrymlun ar gyfer ysgolion cynradd ac uwchradd er mwyn cynnig arweiniad i benaethiaid ac athrawon ar sut i fynd ati i gynnal ymarferiad hunan arfarnu a'r math o feini prawf dylent fod yn mesur eu hunain yn eu herbyn. Cyflwynwyd canllawiau ar gyfer arsylwi gwersi, arfarnu samplau o waith dysgwyr, dadansoddi data, dod i farn ar safonau sgiliau trawsgwricwlaidd, ac ar drafod â disgyblion.

Cyflwynwyd 14 adroddiad hunan arfarnu i sylw CYSAG Gwynedd yn ystod y flwyddyn. Derbyniwyd adroddiadau gan ysgolion cynradd Bodfeurig, Borth y Gest, Bro Cynfal, Bro Hedd Wyn, Bro Tegid, Cae Top, Llanbedr, Llanllyfni, Maenofferen, Penybryn (Tywyn), Rhiwlas, Talysarn, Waunfawr yn ystod y flwyddyn ac un adroddiad uwchradd gan Ysgol Glan y Môr, Pwllheli.

Mae'r adroddiadau hunan arfarnu yn gofyn i ysgolion i ymateb i gwestiwn allweddol 1 a 2 o Fframwaith Arolygu Cyffredin ESTYN. Mae'r ysgolion yn cyflwyno barn gryno am brif gryfderau cyflawniad y dysgwyr ac yn nodi'r agweddau a fydd yn cael sylw dros y ddwy flynedd nesaf. Maent hefyd yn cyflwyno barn gryno am ansawdd y ddarpariaeth mewn addysg grefyddol ac addoli ar y cyd. Yn sgil y broses o hunan arfarnu safonau, dyfarnodd yr ysgolion y graddau isod:

	Pa mor dda yw'r deilliannau mewn Addysg Grefyddol?				Pa mor dda yw'r ddarpariaeth mewn Addysg Grefyddol				Pa mor dda yw'r ddarpariaeth mewn addoli ar y cyd?			
	Rhagorol	Da	Digonol	Anfoddhaol	Rhagorol	Da	Digonol	Anfoddhaol	Rhagorol	Da	Digonol	Anfoddhaol
Cynradd		10*	2		1	10	2			13		
Uwchradd		1				1				1		
Cyfanswm		11	2		1	11	2			14		

- Ni chyflwynwyd arfarniad o safonau addysg grefyddol gan Ysgol Cae Top.

Roedd llawer o'r adroddiadau hunan arfarnu yn ymateb i ofynion CYSAGau Gwynedd a Môn trwy gyflwyno sylwadau arfarnol oedd yn seiliedig ar dystiolaeth bendant. Nododd pob pennaeth bod yr ysgol yn bodloni'r gofynion statudol parthed addoli ar y cyd. Yn yr enghreifftiau gorau roedd y sylwadau yn feintiol ac yn fesuradwy ac yn cyfeirio at ofynion y Maes Llafur Cytûn.

Pa mor dda yw'r deilliannau mewn addysg grefyddol?

Roedd yr ysgolion yn ymfalchïo mewn rhai agweddau megis bod:

- gan bron bob un o'r disgyblion ddealltwriaeth cyson dda o Gristnogaeth a chrefyddau eraill (Bodfeurig, Rhiwlas);
- gan y rhan fwyaf o ddisgyblion wybodaeth dda am lyfrau sanctaidd, manau addoli, seremonïau a gwyliau crefyddol sy'n bwysig i Gristnogion, Iddewon a Mwslimiaid, (Penybryn, Talysarn)

- gan y rhan fwyaf o'r disgyblion wybodaeth dda am ddatliadau tymhorol gwahanol grefyddau a'r gwyliau sy'n bwysig i Gristnogion, Hindŵiaid ac Iddewon, (Waunfawr).
- bod asesiadau athrawon yn dangos fod bron pob un disgybl yn gwneud cynnydd da o fewn addysg grefyddol, (Rhiwlas);
- y disgyblion yn 'gwybod llawer o straeon crefyddol ar y cof', (Borth y Gest).
- llawer o ddisgyblion CA2 yn llwyddo i drafod cwestiynau mawr yn ddeallus ac aeddfed (Bodfeurig)
- bron pob un disgybl yn y Cyfnod Sylfaen (CS) yn gallu siarad am eu teimladau, eu gweithrediadau a'u barnau erbyn diwedd y Cyfnod Sylfaen ac y mae tua hanner yn disgrifio a chynnig sylwadau syml ar safbwyntiau pobl eraill (Bro Cynfal).
- Gan lawer o ddisgyblion CS yn deall pam mae'r Beibl yn bwysig i gredinwyr a phwysigrwydd dathliadau Divali i Hindŵiaid, (Llanbedr);
- Disgyblion haen uwch CA2 yn gallu ysgrifennu'n estynedig wrth baratoi disgrifiad cynhwysfawr o ddigwyddiadau wythnos y Pasg ac yn gallu cymharu'r rhain yn effeithiol gyda'r digwyddiadau sy'n cael eu cynnal yn yr eglwys er mwyn cofio stori'r Croeshoeliad, (Llanbedr)
- llawer o ddisgyblion Cyfnod Allweddol 2 (CA2) yn gallu disgrifio rhai credoau, dysgeidiaethau ac arferion crefyddol a sut y mae rhai o'r agweddau hyn ar grefydd yn effeithio ar fywydau credinwyr. Gallu tua hanner o'r disgyblion wneud cysylltiadau rhwng credoau, dysgeidiaethau ac arferion crefyddol gan ddisgrifio'r effaith ar fywydau credinwyr ac yn nodi'r hyn sy'n debyg ac yn wahanol o fewn ac ar draws y crefyddau, (Bro Cynfal).
- bod ychydig o ddisgyblion B6 wedi llwyddo i gymharu arferion y gwahanol gredoau, gan greu cysylltiadau rhyngddynt a mynegi barn yn eu gwaith ar 'Heddwch', gwaith sy'n nodweddiadol o Lefel 5 addysg grefyddol, (Maenofferen);
- rhan fwyaf o ddisgyblion B1/2 yn gallu gwylio rhaglen neu wrando ar siaradwr gwadd Cymorth Cristnogol er mwyn archwilio a mynegi barn ar sut mae pobl eraill yn ein helpu a sut mae gwerthodd crefyddol yn dysgu pobl sut i ofalu am eraill a'r byd, (Penybryn);
- bod tua hanner disgyblion B5/6 wedi gwneud cynnydd da iawn yn eu dulliau o fynegi a rhesymu esboniadau crefyddol, (Penybryn);
- y mwyafrif o ddisgyblion yn gallu darllen amrediad o ffynonellau crefyddol yn dda, *e.e. gwaith William Booth a Chymdeithas y Cymod*, a ffynonellau anghrefyddol, *megis hanes Rosa Parks*, (Penybryn, Rhiwlas);
- bod medrau TGCh y disgyblion yn dda wrth iddynt greu cyflwyniadau Puppet Pals ar y Pasg (CS) a defnyddio lluniau fideo o gyflwyniad a gafwyd yng Nghapel y Ffynnon i greu cyflwyniad ar y Pasg (CA2), (Rhiwlas), neu wrth ddefnyddio i-movie a'r sgrin werdd wrth gyflwyno gwybodaeth am yr Eglwys neu wyliau Iddewig, (Bro Hedd Wyn);
- perfformiad eithriad o dda disgyblion CA4 ers 3 mlynedd a'r ganran gyson uchel sy'n cyflawni rhagoriaeth, (Ysgol Glan y Môr)

Ymhlith yr agweddau a fydd yn cael sylw yn ystod y ddwy flwyddyn nesaf, roedd ysgolion yn nodi'r angen i:

- barhau i ddatblygu gwybodaeth am grefyddau gwahanol gan ganolbwyntio am ddysgu am negeseuon crefyddau ar sut i fyw yn dda, (Borth y Gest).
- Sicrhau bod disgyblion yn deall effaith crefydd ar fywydau credinwyr erbyn diwedd y CS, (Bro Cynfal).

- Sicrhau bod disgyblion y CS yn gallu ymchwilio i grefyddau eraill ar wahân i Gristnogaeth, (Bro Hedd Wyn);
- datblygu ysgrifennu plant CA2 ymhellach trwy ddefnyddio ystod o ddehongliadau i ysgrifennu esboniad cynhwysfawr o effaith crefydd ar gymunedau lleol, (Penybryn)
- datblygu'r defnydd o rifedd mewn addysg grefyddol, (Rhiwlas)
- godi safonau carfan benodol o fechgyn B8 er mwyn cyflawni nodweddion L6+, (Ysgol Glan y Môr)

Pa mor dda yw'r ddarpariaeth mewn addysg grefyddol?

Roedd yr ysgolion yn ymfalchïo mewn rhai agweddau megis bod:

- y gwersi yn cael eu cynllunio'n ofalus i ennyn diddordeb a chynnig ystod o brofiadau a gweithgareddau gwerthfawr a diddorol, (Borth y Gest).
- portffolio o waith addysg grefyddol yr ysgol yn dangos bod trawstoriad effeithiol o weithgareddau llythrennedd trawsgwricwlaidd yn cael eu cyflwyno i'r disgyblion sy'n cydblethu'n effeithiol gyda gofynion y Maes Llafur Cytûn Lleol, (Bodfeurig)
- y cynlluniau yn fanwl ac yn sicrhau dilyniant a datblygiad, mae rhoddi sylw i gwestiynau mawr wedi bod yn gyfrwng i sicrhau dyfnder a datblygu sgiliau ymholi disgyblion, (Bro Cynfal).
- Ymweliadau 'Agor y Llyfr' yn cyfrannu'n dda at ddatblygu gwybodaeth y disgyblion o straeon o'r Beibl, (Bro Cynfal, Cae Top, Llanbedr, Penybryn).
- Bod yr ysgolion yn cyfoethogi profiadau'r disgyblion trwy drefnu ymweliadau a sgysiau gan ymwelwyr, Cyfeiriodd yr ysgolion at ymweliadau i addoldai lleol, Byd Mari Jones, ac i Goleg y Bala er mwyn dysgu am y Pasg. Mae arweinwyr crefyddol lleol yn ymweld â'r ysgolion yn ogystal â chynrychiolwyr elusennau crefyddol megis Cymorth Cristnogol a'r cwmni drama 'Mewn Cymeriad'. Mae'r plant yn cael cyfleoedd da i ddysgu am seremonïau crefyddol wrth arsylwi bedydd ffug a phriodas ffug. (Llanbedr, Maenofferen, Cae Top, Borth y Gest, Rhiwlas, Waunfawr).
- Disgyblion B6 yn mwynhau'r gwersi addysg grefyddol, (Maenofferen);
- Yr ysgol yn gweithredu'n effeithiol ac yn drefnus er mwyn cynllunio'r gwersi wythnosol a thymhorol sydd yn cynnig profiadau byw ac yn sicrhau rhediad a chysondeb o un flwyddyn i'r llall, (Penybryn);
- Cynllunio da ar gyfer disgyblion CA2, lle mae'r athrawon wedi plethu themâu i gylch dwy flynedd a gwneir hynny drwy gael thema drom ei naws o ran addysg grefyddol mewn un tymor ac yn themâu ysgafnach i ddilyn. Mae hyn yn arwain at roi sylw da i faes addysg grefyddol am gyfnod helaeth o un tymor gan arwain at ddealltwriaeth ddofn gan y disgyblion. (Bro Hedd Wyn)
- Mae gan yr ysgol ystod dda o lyfrau, ac arteffactau er mwyn cefnogi addysg grefyddol, (Rhiwlas).
- bod y cwestiwn mawr a gafodd y disgyblion ar ddechrau'r tymor wedi ysgogi llawer o frwdfrydedd ymysg y disgyblion a bod y rhan fwyaf ohonynt wedi gwneud cynnydd da yn ystod y tymor, (Bro Tegid);
- Mae amcanion a nodau dysgu clir a chyraeddadwy yn y cynlluniau gwaith, a chyfeirir at y sgiliau hanfodol yn ogystal â sgiliau addysg grefyddol, Mae'r tasgau yn ddisgybl-ganolog sydd yn sicrhau eu bod yn gallu perchnogi eu dysgu ac ymfalchïo yn hynny, (Ysgol Glan y Môr)

Ymhlith yr agweddau fydd yn cael sylw yn ystod y ddwy flwyddyn nesaf mae'r ysgolion yn nodi'r angen i:

- sicrhau digon o adnoddau ac arteffactau i addysgu'r plant am greddoau ac arferion eraill (Borth y Gest).
- Parhau i chwilio am gyfleoedd i addysgu Addysg Grefyddol yn drawsgwricwlaidd, (Borth y Gest).
- Sicrhau bod y cynlluniau tymor byr yn galluogi'r disgyblion i ymdrin â'r cwestiynau sylfaenol ac esbonio effaith crefydd ar gredinwyr, (Llanbedr);
- Sicrhau bod y tasgau a ddarperir ar gyfer y grŵp gallu haen uwch yn heriol wrth weithio drwy'r cwestiynau sylfaenol, (Bro Cynfal).
- Parhau i baratoi gwersi a gweithgareddau sydd yn caniatáu disgyblion i greu gwaith sydyn nodweddiadol o Lefel 5 addysg grefyddol (Maenofferen)
- Cynllunio themâu bwriadus gyda phwyslais ar grefyddau ar draws y byd ar gyfer disgyblion y CS, (Bro Hedd Wyn);
- Buddsoddi mewn Beiblau amrywiol ar gyfer y CS a CA2. (Maenofferen);
- sicrhau mwy o gyfleoedd i ddefnyddio medrau TGCh mewn addysg grefyddol, *e.e. holiaduron am farnau'r plant a'u teuluoedd am faterion sydd yn ymwneud a chrefydd*, (Penybryn);
- angen i bob athro CA2 i baratoi un gweithgaredd AG cyfoethog pob hanner tymor, *e.e. tasg ysgrifennu estynedig*, (Waunfawr);
- sicrhau mwy o amser i'r plant drafod a mynegi barn er mwyn cryfhau eu dealltwriaeth a datblygu hyder wrth ymdrin â chwestiynau crefyddol yn y CS a Ca2, (Bro Tegid);
- sicrhau bod darnau ysgrifennu estynedig yn cael eu cyflwyno yn y gwersi addysg grefyddol, (Llanllyfni);
- sicrhau bod addysg grefyddol yn cael ei drafod yn rheolaidd yn y panel cwricwlaidd, (Talysarn)
- sicrhau cyfleoedd i'r athrawon sy'n addysgu addysg grefyddol fel ail bwnc gael cyfle i gyfarfod yn rheolaidd yn yr ysgol, (Ysgol Glan y Môr);

Pa mor dda yw'r ddarpariaeth ar gyfer addoli ar y cyd?

Roedd pob ysgol yn cydymffurfio â'r gofynion statudol.

Roedd yr ysgolion yn ymfalchïo mewn rhai agweddau megis:

- bod strwythur pendant yr amserlen addoli ar y cyd wedi arwain at ddatblygu'r ymdeimlad bod y cyfnod yn gyfnod arbennig o ymdawelu a myfyrio, (Bodfeurig).
- cyfraniad aelodau o'r gymuned i'r sesiynau addoli ar y cyd, (Borth y Gest, Rhiwlas)
- bod yr addoli ar y cyd yn gwneud cyfraniad arwyddocaol i ddatblygiad ysbrydol, moesol, cymdeithasol a diwylliannol y plant, (Bro Cynfal).
- dealltwriaeth dda'r disgyblion o natur addoli, y ffydd, y traddodiadau ar arferion Cristnogol, (Cae Top).
- y cyfleoedd cyfoethog a roddir i'r disgyblion i gymryd rhan yn yr addoli ar y cyd ac i fyfrio yn unigol ac yn dorfol, (Llanbedr).
- naws Gristnogol a moesol ac ethos myfyrgar buddiol y sesiynau addoli ar y cyd, (Waunfawr);
- Bod adrodd hanes arweinwyr crefyddol, deall moeswersi wrth eu trafod yn rheolaidd yn ogystal â gweddïau y mae'r plant wedi eu hysgrifennu eu hunain, yn cael effaith gadarnhaol iawn ar ddealltwriaeth y plant o bwysigrwydd crefydd yn eu bywydau, (Penybryn)

- Ansawdd cyfraniadau'r disgyblion i'r gwasanaethau addoli ar y cyd yn dda iawn. Ceir darlleniadau perthnasol a da, (Ysgol Glan y Môr)

Ymhlith y materion a fydd yn cael sylw yn ystod y ddwy flynedd nesaf mae'r angen i:

- Gynllunio bod dosbarthiadau yn cymryd y gwasanaeth torfol yn rheolaidd, (Borth y Gest, Rhiwlas)
- Sicrhau bod ethos yr addoliad ar y cyd yn adlewyrchu rhywbeth sydd ar wahân i weithgareddau arferol yr ysgol ar bob achlysur, (Bro Cynfal, Bro Tegid)
- Sicrhau mwy o gyfleoedd i ddysgwyr ifanc yr ysgol i fynychu sesiynau addoli ar y cyd fel adran CS, (Maenofferen)
- Darparu mwy o gyfleoedd i ddisgyblion i gyfrannu'n greadigol yn y sesiynau addoli ar y cyd, (Waunfawr)
- Sicrhau trawstoriad o siaradwyr o'r gymuned i gymryd rhan yn yr addoli ar y cyd, (Talysarn);
- Sicrhau gwell cysondeb o ran disgwyliadau yn y sesiynau addoli ar y cyd a ddarperir yn y dosbarthiadau cofrestru, (Ysgol Glan y Môr)

Argymhellion CYSAG i Awdurdod Addysg Gwynedd

- Datblygu gwybodaeth, dealltwriaeth a sgiliau rheolaethol cydynwyr ac arweinyddion pwnc fel eu bod yn gallu arwain gwelliannau yn eu hysgolion;
- Sicrhau bod ysgolion yn cael mynediad at ganllawiau ac arferion da a fyddai'n gwella deilliannau addysg grefyddol eu disgyblion ac ansawdd yr addysg grefyddol ac yn adlewyrchu egwyddorion ac argymhellion 'Dyfodol Llwyddiannus'.

2.3.2 Aseidiadau athrawon a chanlyniadau arholiadau allanol yn y sector uwchradd

Canlyniadau TGAU: Astudiaethau Crefyddol (cwrs llawn)

Mae'r data yn cynrychioli disgyblion oedd yn 15 oed neu'n hŷn yn Ionawr 2016.

	Nifer o ysgolion Gwynedd	Nifer o ymgeiswyr			% Rhagoriaeth			% L2			% L1			Sgôr cyfartalog y pwnc		
		B	G	Σ	B	G	Σ	B	G	Σ	B	G	Σ	B	G	Σ
2016	13	83	214	297	24.1	37.4	33.7	69.9	83.2	89.2	100	100	100			
2015	12	117	262	379	20.5	39.7	33.8	65.0	83.6	77.8	99.1	100.0	99.7	40	46	44
2014	12	111	220	331	27.9	40.0	36.0	71.2	80.9	77.6	100.0	100.0	100.0	42	46	45
2013	12	126	262	388	38.9	46.6	44.1	79.4	84.7	83.0	100.0	100.0	100.0	45	47	46
2012	10	113	190	303	37.2	44.7	41.9	76.1	83.2	80.5	100.0	100.0	100.0	44	46	45
2011	12	128	266	394	24.2	41.7	36.0	62.5	75.9	71.6	99.2	96.2	97.2	40	43	42
2010		42	97	139	14.3	36.1	29.5	61.9	90.7	82.0	92.9	99.0	97.1	36	42	40

Nid yw sgôr cyfartalog y disgyblion yn eu pynciau eraill ar gael i CYSAG Gwynedd. O ganlyniad mae'n amhriodol i gymharu perfformiadau ysgolion. Fodd bynnag, mae adrannau Addysg Grefyddol yn gallu cael mynediad at ddata sy'n dangos sut mae'r ymgeiswyr wedi perfformio mewn cwestiynau unigol ac mewn pynciau eraill. Fe'u cynghorir i ddefnyddio'r wybodaeth hyn yn eu hunan arfarniad.

Canlyniadau da iawn

- 297 ymgeisydd o 13 ysgol yng Ngwynedd, 82 ymgeisydd llai nag yn 2015.
- Mae'r nifer o ddisgyblion mewn dosbarthiadau yn amrywio o 2 ddisgybl mewn un ysgol i 109 mewn ysgol arall.
- 33.7% o'r ymgeiswyr yn derbyn graddau A*/A (rhagoriaeth), sy'n gyson a chanlyniadau 2015. (-0.1).
- 83.2% o ymgeiswyr yn ennill cymhwyster level 2 (A*- C) sy'n gynydd (+5.4%) ers 2015. Dyma'r perfformiad gorau dros dreigl 6 mlynedd.
- Mae pob ymgeisydd wedi derbyn cymhwyster Lefel 1 (100%)
- Mae mwy o ferched na bechgyn yn dewis Astudiaethau Crefyddol fel opsiwn TGAU (B 83 : G 214).
- Er bod perfformiad y bechgyn wedi gwella ar bob dangosydd, mae'r bwllch rhwng perfformiad y bechgyn a merched yn parhau, ar y lefelau uwch, A*/A (13.3%) a L2 (18.4%).
- Mae perfformiad ysgolion Gwynedd yn cymharu'n ffafriol mewn cymhariaeth gydag ysgolion y 6 awdurdod yng Ngogledd Cymru.

	A*/A	A*-C	A*-G
Gwynedd	33.7%	83.2%	100%
GwE (6 awdurdod)	27.6%	75.1%	99.6%

Canlyniadau TGAU: Astudiaethau Crefyddol (cwrs byr)

Mae'r data yn cynrychioli disgyblion oedd yn 15 oed neu'n hŷn yn Ionawr 2016. Mae'r disgyblion hyn wedi penderfynu hawlio eu pwyntiau am y cwrs byr TGAU yn hytrach na pharhau gyda'u hastudiaethau am ail flwyddyn. Mae ychydig iawn o ysgolion yn cynnig cwrs byr Astudiaethau Crefyddol TGAU fel cymhwyster ar gyfer y cwrs statudol Addysg Grefyddol CA4.

	Nifer o ysgolion	Nifer o ymgeiswyr			% Rhagoriaeth			% L2			% L1			Sgôr cyfartalog y pwnc		
		B	G	Σ	B	G	Σ	B	G	Σ	B	G	Σ	B	G	Σ
2016	7	103	69	172			5.8			40.7			97.1			
2015	4	56	51	107	3.6	13.7	8.4							15	17	16
2014	7	122	168	288	25.4	40.4	34.0							23	26	25
2013	9	145	253	398	0.0	0.0	0.0	71.0	79.1	76.1	97.2	97.6	97.5	21	23	22
2012	3	17	38	55	0.0	0.0	0.0	58.8	84.2	76.4	100.0	100.0	100.0	18	22	20
2011	6	121	134	255	0.0	0.0	0.0	46.3	67.2	57.3	100.0	100.0	100.0	18	21	19
2010		223	323	546	0.9	3.7	2.6	62.8	82.4	74.4	100.0	100.0	100.0	22	25	23

Canlyniadau Safon Uwch: Astudiaethau Crefyddol

Ysgolion Uwchradd Gwynedd	Nifer o ysgolion	Nifer yn sefyll			% A*/A			% A-C			% A-E		
		B	G	Σ	B	G	Σ	B	G	Σ	B	G	Σ
2016				48			18.8			75.0			100
GwE				288			15.3			72.9			99.7

Canlyniadau Uwch Gyfrannol: Astudiaethau Crefyddol

Ysgolion Uwchradd Gwynedd	Nifer o ysgolion	Nifer yn sefyll			% A*/A			% A-C			% A-E		
		B	G	Σ	B	G	Σ	B	G	Σ	B	G	Σ
2016				22			13.6			36.4			81.
GwE				95			8.4			38.9			78.9

Argymhellion CYSAG i Gyngor Gwynedd

- Annog adrannau uwchradd i ymateb i unrhyw negeseuon a amlygir yn sgil dadansoddi data perfformiad mewnol ac allanol ysgolion;
- Sicrhau bod athrawon addysg grefyddol yn cael mynediad i arweiniad pynciol bwrdd arholi CBAC a hwyluso cyfleoedd iddynt gydweithio gydag ymarferwyr arweiniol GwE (Mefys Jones ac Angharad Derham) wrth ymateb i fanylebau yr arholiadau TGAU a Safon Uwch newydd.

2.3.3 Adroddiadau arolygu ESTYN

Cyflwynwyd gwybodaeth am arolygiadau 14 ysgol gynradd ac 1 ysgol uwchradd yn ystod 2016-17.

Prin yw'r cyfeiriadau at addysg grefyddol yn adroddiadau ESTYN, ond mae'r adroddiadau yn nodi:

- bod pob un o'r ysgolion a arolygwyd yn ystod y flwyddyn yn darparu ystod o brofiadau dysgu priodol sy'n hyrwyddo datblygiad cymdeithasol, moesol, ysbrydol a diwylliannol y disgyblion yn *"effeithiol"* neu'n *"llwyddiannus"*;
- bod ESTYN wedi nodi bod yr ysgolion yn bodloni'r gofynion statudol parthed y Maes Llafur Cytûn lleol ar gyfer addysg grefyddol mewn 12 adroddiad;
- er bod Ysgol Bro Cynfal, *"wedi cynllunio'n briodol ar gyfer cyflwyno'r maes llafur cytûn ar gyfer addysg grefyddol...nid yw'n cael ei gynnwys yn ddigon rheolaidd yng ngwaith y dosbarthiadau"*.
- bod adroddiad arolygiad Ysgol Llanllyfni yn nodi bod y *"cynlluniau'n cynnwys gweithgareddau priodol i ddisgyblion y Cyfnod Sylfaen astudio'r maes llafur cytûn ar gyfer addysg grefyddol. Fodd bynnag, nid yw'r ddarpariaeth yng nghyfnod allweddol 2 yn bodloni'r gofynion yn llawn yn y maes hwn"*. O ganlyniad mae argymhellion adroddiad arolygu'r Ysgol yn nodi'r angen i *"sicrhau bod yr ysgol yn bodloni gofynion y maes llafur cytûn ar gyfer addysg grefyddol yn llawn"*. Nid oedd arfarniad ESTYN o safonau addysg grefyddol Ysgol Llanllyfni yn cyd-fynd gydag arfarniad yr ysgol felly bydd CYSAG Gwynedd yn monitro cynnydd yr ysgol wrth fynd i'r afael a'r argymhelliad yn ysgol 2017-18.
- bod ESTYN wedi cyfeirio at addoli ar y cyd mewn 11 o'r adroddiadau arolygu;
- bod ESTYN wedi cyfeirio at y bartneriaeth rhwng ysgolion a chymunedau crefyddol lleol mewn 5 adroddiad.

2.4 Ymateb yr Awdurdod Lleol

Mae Mrs Mai Bere, swyddog gwella ansawdd addysg cynorthwyol Gwynedd yn sicrhau bod arweiniad ac argymhellion CYSAG Gwynedd yn cael eu trosglwyddo i benaethiaid yr ysgolion cynradd ac uwchradd. Mae Cyngor Gwynedd yn comisiynu'r GwE (Gwasanaeth Effeithiolrwydd a Gwella Ysgolion) i gefnogi cyfarfodydd CYSAGau Gwynedd ac i gynrychioli CYSAG Gwynedd mewn cyfarfodydd rhanbarthol a chenedlaethol.

Rhannwyd arferion da yn ystod y flwyddyn trwy estyn gwahoddiad i gynrychiolwyr ysgol i amlinellu'r profiadau addysg grefyddol ac addoli ar y cyd a ddarperir i'w disgyblion:

- athrawes CS a chydlynnydd AG Ysgol Talysarn
- pennaeth adran addysg grefyddol Ysgol Eifionydd

Mae cynllun gweithredu CYSAG Gwynedd yn amlinellu pedair blaenoriaeth ar gyfer 2015-17 (gweler atodiad 3.7). Mae'r blaenoriaethau yn codi o drafodaethau'r flwyddyn ac adroddiad blynyddol 2015-1. Fodd bynnag, mewn cyfnod o doriadau cyllidol, nid oes bellach gwasanaeth ymgynghorol lleol sy'n gallu cynnig cefnogaeth neu hyfforddiant i athrawon sy'n addysgu addysg grefyddol ac mae'n her gynyddol i CYSAGau i allu cynghori a chefnogi ysgolion.

Blaenoriaeth 1: Datblygu arweinyddiaeth dda ym maes addysg grefyddol ac addoli ar y cyd

Blaenoriaeth 2: Dyfodol Llwyddiannus (Argymhellion Donaldson ac Addysg Grefyddol)

Blaenoriaeth 3: Cefnogi athrawon uwchradd wrth gyflwyno manyleb TGAU newydd

Blaenoriaeth 4: Hyrwyddo Addoli ar y Cyd o ansawdd

Argymhellion CYSAG i Awdurdod Addysg Gwynedd

- Sicrhau bod yr ymgynghorydd her yn cynnig gweithdai tymhorol er mwyn cynnig arweiniad i gydlynwyr pwnc wrth iddynt hunan arfarnu addysg grefyddol ac addoli ar y cyd yn eu hysgolion.
- Ymateb i flaenoriaethau cynllun gweithredu 2015-17.

2.5 Addysg Grefyddol a Llywodraeth Cymru

Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi a dosbarthu canllawiau i gefnogi athrawon addysg grefyddol:

- <http://cymru.gov.uk> > chwiliwch am Addysg Grefyddol
- Y Maes Llafur Cytûn (neu'r Fframwaith Enghreifftiol Cenedlaethol ar gyfer Addysg Grefyddol yng Nghymru)
- Addysg Grefyddol: Canllawiau ar gyfer Cyfnodau Allweddol 2 a 3 (2011)
- Proffiliau Enghreifftiol Dysgwyr yng NghA 2 a 3 mewn Addysg Grefyddol: Canllawiau Ychwanegol (2011)
- Addysg Grefyddol: Canllawiau i ddysgwyr 14-19 oed(2009)
- Pobl, Cwestiynau a Chredoau: Addysg Grefyddol yn y Cyfnod Sylfaen (2013)
- Addysg Grefyddol: Adroddiad y Prif Safonwr 2012 (<http://cbac.co.uk>)

Yn ystod 2014-15, comisiynwyd yr Athro Graham Donaldson i gynnal adolygiad annibynnol o'r cwricwlwm a'r trefniadau asesu yng Nghymru. Mae CYSAG Gwynedd wedi cyfrannu at y broses ymgynghorol, y 'Sgwrs Fawr' ac wedi trafod argymhellion y ddogfen 'Dyfodol Llwyddiannus' a gyhoeddwyd yn Chwefror 2015. Mae Cymdeithas CYSAGau Cymru yn cael ei chynrychioli ar y Grŵp Rhanddeiliaid Strategol Llywodraeth

Cymru ac mae Panel Ymgynghorol Cenedlaethol Addysg Grefyddol (PYCAG) wedi mynychu cyfarfodydd yn ystod y flwyddyn gyda chynrychiolwyr o Adran Cwricwlwm Llywodraeth Cymru wrth iddynt gefnogi'r ysgolion arloesol a datblygu Cwricwlwm i Gymru. Mae Miss Bethan James, yr Ymgynghorydd Her (GwE) sy'n cefnogi CYSAGau Gwynedd a Môn yn cydweithio gydag aelodau PYCAG er mwyn cynorthwyo athrawon i baratoi at y cwricwlwm newydd.

Argymhellion CYSAG i Awdurdod Addysg Gwynedd

- Sicrhau bod athrawon addysg grefyddol yn ymwybodol o'r canllawiau sydd ar gael ac yn gweithredu ar yr arweiniad;
- Annog athrawon addysg grefyddol Gwynedd ac aelodau CYSAG Gwynedd i gyfrannu'n llawn at unrhyw adolygiad o'r cwricwlwm a'r trefniadau asesu;

2.6 Addysg Grefyddol ac ESTYN

Mae CYSAG Gwynedd yn argymhell yr adnoddau canlynol i athrawon addysg grefyddol a phenaethiaid ysgolion yr ardal:

- www.estyn.org.uk
- Addysg Grefyddol mewn Ysgolion Uwchradd (ESTYN, Mehefin 2013)
- Arweiniad atodol : addoli ar y cyd mewn ysgolion anenwadol (2011)

Argymhellion CYSAG i Awdurdod Addysg Gwynedd

- Sicrhau bod athrawon addysg grefyddol uwchradd yn ymwybodol o gasgliadau'r arolygiadau ac yn gweithredu ar argymhellion adroddiad ESTYN.

2.7 Swyddogaeth CYSAG mewn perthynas ag Addoli ar y Cyd

Nodir yng Nghylchlythyr 10/94 y Swyddfa Gymreig y dylai'r Awdurdod Addysg weithio gyda'i ChYSAG i gadw llygad ar ddarparu addoli ar y cyd dyddiol ac ystyried gydag ef unrhyw gamau y gellid eu cymryd i wella darpariaeth o'r fath.

Rhaid i'r addoliad fod "yn gyffredinol Gristnogol ei gymeriad". Mae'r weithdrefn "penderfynu" yn caniatáu atal y gofynion hyn mewn perthynas â rhai neu'r cyfan o'r disgyblion mewn ysgol lle nad ydynt yn briodol.

- Mae aelodau CYSAG ac ysgolion Môn wedi derbyn canllawiau addoli ar y cyd:
  - 'Arweiniad atodol ar arolygu addoli ar y cyd mewn ysgolion anenwadol' (ESTYN, Mehefin 2008);
  - Canllawiau ynglŷn ag Addoli ar y Cyd (Cymdeithas CYSAGau Cymru, Mehefin 2013).
- Mae CYSAG Gwynedd yn monitro safonau addoli ar y cyd trwy dderbyn a thrafod hunan arfarniad ysgolion yn ystod y cyfarfodydd.
- Mae CYSAG Gwynedd yn argymhell bod ysgolion yn defnyddio amrediad o adnoddau er mwyn darparu sesiynau addoli ar y cyd ystyrlon i'w disgyblion:
  - Safle Moodle CYNNAL: canllawiau, amserlen enghreifftiol, rhestr o lyfrau a gwefannau defnyddiol, deunyddiau enghreifftiol gan ysgolion cynradd yr ardal.

Gan fod y gefnogaeth ymgynghorol i addysg grefyddol wedi gorffen ym mis Mawrth 2013 mae aelodau CYSAGau Gwynedd a Môn wedi ystyried dulliau amgen o gyflawni eu dyletswyddau i fonitro safonau a chynghori'r awdurdod addysg. Dosbarthwyd holiadur i aelodau CYSAG Gwynedd (13.06.13) ac ymatebodd deg aelod. Mae'r dadansoddiad (23.10.13) yn dangos bod:

- Llawer o aelodau CYSAG Gwynedd yn teimlo'n hyderus yn eu dealltwriaeth o ofynion statudol addoli ar y cyd mewn ysgolion;
- Tua hanner o'r aelodau yn barod i ymweld â sesiwn/sesiynau addoli ar y cyd mewn sampl o ysgolion pob tymor.

Mewn ymateb i argymhellion CYSAG Gwynedd, mae'r Awdurdod Addysg wedi llythyr'u'r ysgolion yn rheolaidd yn gofyn iddynt estyn gwahoddiad i aelodau CYSAG i fynychu sesiwn addoli ar y cyd. Lluniodd ymgynghorydd her GwE pro-fforma ar gyfer cofnodi eu harsylwadau (Atodiad 3.6). Hyd yma nid oes ysgol yng Ngwynedd wedi estyn gwahoddiad i aelodau o GYSAG Gwynedd i fynychu sesiwn addoli ar y cyd.

Penderfyniadau

Ni chafwyd cais gan unrhyw ysgol am benderfyniad mewn perthynas ag addoli ar y cyd.

Argymhellion CYSAG i Awdurdod Addysg Gwynedd

- Sicrhau bod ysgolion yn cydymffurfio â'r gofynion statudol mewn perthynas ag addoli ar y cyd a darparu sesiynau addoli ar y cyd o ansawdd;
- Annog ysgolion i wahodd aelodau o CYSAG Gwynedd i fynychu sesiynau addoli ar y cyd yn ysgolion y sir.
- Sicrhau bod ysgolion ac aelodau CYSAG yn derbyn copïau o 'Arweiniad atodol: addoli ar y cyd mewn ysgolion anenwadol' (ESTYN), a 'Canllawiau ynglyn ag addoli ar y cyd' (Cymdeithas CYSAGau Cymru);

ADRAN 3: ATODIADAU

3.1 Gwybodaeth gyffredinol am gyfansoddiad CYSAG

Sefydlwyd CYSAG gan Bwyllgor Addysg Gwynedd yn 1996 i gynnwys:

Cristnogion a Chrefyddau Eraill, sef

- Yr Eglwys Fethodistaidd
- Undeb Bedyddwyr Cymru
- Eglwys Bresbyteraidd Cymru
- Yr Eglwys yng Nghymru
- Undeb yr Annibynwyr
- Yr Eglwys Gatholig

Athrawon, sef,

- Cymdeithas y Prifathrawon (SHA)
- Undeb Cenedlaethol Athrawon Cymru (UCAC)
- Cymdeithas yr Ysgolfeistri ac Undeb yr Athrawon (NASUWT)
- Undeb Cenedlaethol yr Athrawon (NUT)
- Cymdeithas yr Athrawon a'r Darlithwyr (ATL)
- Cymdeithas Genedlaethol y Prifathrawon (NAHT)

Aelodau etholedig

3.2 Aelodaeth CYSAG Gwynedd 2016-7

Cynrychiolwyr yr Enwadau Crefyddol

Yr Eglwys Fethodistaidd
Undeb Bedyddwyr Cymru
Eglwys Bresbyteraidd Cymru
Yr Eglwys yng Nghymru
Undeb yr Annibynwyr
Yr Eglwys Babyddol

Disgwyl enwebiad
Mrs Elizabeth Roberts
Dr. W Gwyn Lewis
Canon Parchedig Robert Townsend
Mr Cynrig Hughes
Mrs Eirian Bradley Roberts

Cynrychiolwyr Athrawon

Cymdeithas Arweinwyr Ysgolion a Cholegau (ASCL)
Undeb Cenedlaethol Athrawon Cymru (UCAC)
Cymdeithas yr Ysgolfestri ac Undeb yr Athrawesau
(NASUWT)
Undeb Cenedlaethol yr Athrawon (NUT)
Cymdeithas Genedlaethol y Prifathrawon (NAHT)
Cymdeithas Athrawon a Darlithwyr (ATL)

Mrs Alwen Watkin (Ysgol Eifionydd)
Mrs Catherine Davey (Ysgol Llanystumdwy)
Mrs Miriam Amlyn (Ysgol Eifionydd)
Mrs Heledd Owen (Ysgol Friars)
Disgwyl enwebiad
Disgwyl enwebiad

Cynrychiolwyr yr Awdurdod Lleol

Cynghorydd Annwen Daniels
Cynghorydd Gwenno Glyn
Cynghorydd E Selwyn Griffiths
Sedd Wag
Cynghorydd Thomas G Ellis
Cynghorydd Jean Forsyth
Sedd Wag

Plaid Cymru
Plaid Cymru
Plaid Cymru
Plaid Cymru
Annibynnol
Annibynnol
Llais Gwynedd

Aelodau Cyfetholedig (heb bleidlais)

Gwyn Rhydderch
Parchedig Aled Davies

Swyddogion

Arwyn Thomas
Mai Bere

Bethan James

Glynda O'Brien

Pennaeth Adran Addysg Gwynedd
Swyddog Gwella Ansawdd Addysg
Cynorthwyol
Ymgynghorydd Her GwE

Swyddog Cefnogi Aelodau

3.3 Cyfarfodydd CYSAG 2016-17

Mae dyddiadau'r cyfarfodydd ar gael ymlaen llaw trwy gysylltu â Chlerc CYSAG. Yn ystod 2016 – 2017, cyfarfu CYSAG Gwynedd ar dri achlysur:

- 2 Tachwedd 2016
- 15 Chwefror 2017
- 14 Mehefin 2017

Trafodwyd y materion canlynol ac ymhelaethir ar rai ohonynt yng nghorff yr adroddiad hwn:

a) Cyfarfod 2 Tachwedd 2016

- Adroddiad blynyddol (drafft) CYSAG Gwynedd 2015/2016
- Addoli ar y cyd
- Diweddariad gan ymgynghorydd her GwE:
  - Cefnogaeth i'r TGAU newydd
  - Cwricwlwm i Gymru
- Cymdeithas CYSAGau Cymru - cyflwyno adroddiad llafar o'r cyfarfod a gynhaliwyd yn Rhyl, Sir Ddinbych ar 23 Mehefin 2016

b) Cyfarfod 15 Chwefror 2017

- Hunan arfarniadau ysgolion: Bodfeurig, Borthygest, Bro Cynfal, Cae Top, Llanbedr, Maenofferen, Penybryn (Tywyn), Rhiwlas, Waunfawr
- Diweddariad gan ymgynghorydd her GwE:
  - Safonau addysg grefyddol
  - Adnoddau Addysg Grefyddol
  - Addysg Grefyddol a'r Cwricwlwm am Oes
  - Astudiaethau Crefyddol TGAU/Safon Uwch
- Cynllun gweithredu CYSAG Gwynedd
- Cymdeithas CYSAGau Cymru - cyflwyno papurau o'r cyfarfod a gynhaliwyd yng Nghaerfyrddin ar 18 Tachwedd, 2016 ac i ystyried enwebiadau ar gyfer Pwyllgor Gwaith Cymdeithas CYSAGau Cymru.

c) Cyfarfod 14 Mehefin 2017

- Adroddiadau hunan arfarnu ysgolion: Ysgol Glan y Môr (Pwllheli), Talysarn, Bro Hedd Wyn, Llanllyfni, Bro Tegid.
- Cyflwyniadau gan gynrychiolwyr ysgol: Ysgol Talysarn, Ysgol Eifionydd
- Diweddariad gan yr Ymgynghorydd Her
- Cymdeithas CYSAGau Cymru - cyflwyno papurau ar gyfer y cyfarfod a gynhaliwyd ym Mrynbuga, Sir Fynwy ar 3 Mawrth 2017 ac i ystyried enwebiadau ar gyfer Pwyllgor Gwaith Cymdeithas CYSAGau Cymru

3.3.1 Mae CYSAG Gwynedd wedi ymaelodi â Chymdeithas CYSAGau Cymru ac y mae ei haelodau yn mynychu cyfarfodydd Cymdeithas CYSAGau Cymru yn rheolaidd.

Mynychwyd cyfarfodydd Cymdeithas CYSAGau Cymru yn ystod y flwyddyn gan y sylwebyddion canlynol:

- Miss Bethan James – ymgynghorydd her GwE

3.3.2 Darperir cynhaliadaeth broffesiynol i GYSAG fel a ganlyn:

Alwyn Thomas, Pennaeth Adran Addysg Gwynedd

Mai Bere, Swyddog Gwella Ansawdd Addysg Cynorthwyol sy'n gweithredu fel clercc CYSAG

Bethan James, ymgynghorydd her GwE

Glynda O'Brien, swyddog cefnogi aelodau sy'n gweinyddu CYSAG ar ran Cyngor Gwynedd.

Dylid cyfeirio ymholiadau at Glerc CYSAG, Adran Addysg, Cyngor Gwynedd, Caernarfon, Gwynedd.
LL55 1SH

3.3.3 Rhestr o'r sefydliadau a dderbyniodd gopi o adroddiad CYSAG

Dosberthir copi electronaidd o'r adroddiad blynyddol i'r canlynol:

- Adran Addysg a Sgiliau Llywodraeth Cymru
- Pennaeth Adran Addysg Gwynedd
- Arweinydd y Cyngor
- Cymdeithas CYSAGau Cymru
- Ysgolion Gwynedd

Darperir copi hefyd i:

- Aelodau CYSAG Gwynedd

3.4 Templed CYSAG Gwynedd ar gyfer hunan arfarniad ysgolion o safonau addysg grefyddol

Rhesymeg

Rheolir Addysg Grefyddol yn lleol gan Gyngor Ymgynghorol Sefydlog ar gyfer Addysg Grefyddol (CYSAG). Mae'n cynnwys tri phwyllgor: cynrychiolwyr prif draddodiadau crefyddol yr ardal, cynrychiolwyr athrawon a chynrychiolwyr yr awdurdod lleol. Prif swyddogaeth CYSAG yw, 'cynghori'r awdurdod ar y cyfryw faterion sy'n gysylltiedig ag addoli crefyddol mewn ysgolion sirol ac â'r addysg grefyddol sydd i'w rhoi yn unol â maes llafur cytûn ag y bydd yr awdurdod yn eu cyfeirio at y cyngor neu ag y gwêl y cyngor yn dda'. (Deddf Diwygio Addysg 1988 a.11(1)(a))

Cred **CYSAG Gwynedd** y dylai'r cyngor hwn fod yn seiliedig ar wybodaeth gyfredol gan obeithio y bydd y canllawiau sy'n dilyn yn galluogi penaethiaid i gefnogi CYSAG yn ei dyletswyddau.

Yn y gorffennol, mae **CYSAG Gwynedd** wedi monitro addysg grefyddol ac addoli ar y cyd trwy:

- adolygu adroddiadau arolygu ESTYN;
- dadansoddi asesiadau athrawon a chanlyniadau arholiadau ysgolion uwchradd yr Awdurdod Lleol;
- cael adroddiadau rheolaidd gan gynrychiolwyr y gwasanaeth ysgolion/ymgynghorol lleol;
- gwahodd athrawon a phenaethiaid i rannu enghreifftiau o arferion da gydag aelodau CYSAG.

Ni fydd Fframwaith Arolygu newydd ESTYN bellach yn cyfeirio'n benodol at Addysg Grefyddol ac addoli ar y cyd. Mae **CYSAG Gwynedd** felly yn awyddus i fanteisio ar y cyfundrefnau a'r arferion a ddefnyddir ar hyn o bryd gan benaethiaid ac athrawon wrth iddynt baratoi at y Fframwaith Arolygu newydd. Yng nghyfarfod **CYSAG Gwynedd** ar 14 Chwefror 2011 penderfynwyd y byddai CYSAG yn cyflawni ei chyfrifoldebau statudol trwy wahodd ysgolion i rannu eu hunan arfarniad o Addysg Grefyddol, addoli ar y cyd a datblygiad ysbrydol a moesol disgyblion gyda'r aelodau.

Gofynnir yn garedig i holl ysgolion cynradd ac uwchradd y sir i gyflwyno crynodeb o hunan arfarniad yr ysgol i sylw clerics CYSAG Gwynedd:

Manylion cyswllt:

Enw (Clerc CYSAG): Mai Bere (Swyddog Gwella Ansawdd Addysg Cynorthwyol)

Cyfeiriad: Adran Addysg, Cyngor Gwynedd, Caernarfon, Gwynedd. LL55 1SH

Ers 2008, mae CYSAGau ar draws Cymru wedi mabwysiadu neu addasu'r Fframwaith Enghreifftiol Cenedlaethol ar gyfer Addysg Grefyddol (APADGOS, 2008) fel eu maes llafur cytûn lleol. Mae aelodau'r Panel Ymgynghorol Cenedlaethol Addysg Grefyddol wedi croesawu'r cysondeb hwn ar draws Cymru gan eu bod wedi gallu cydweithio i baratoi canllawiau cyffredin i ysgolion a ChYSAGau. Mae amryw o GYSAGau yng Nghymru wedi mabwysiadu cyfundrefn neu broses debyg i'r un a amlinellir yn y ddogfen hon.

Enw'r Ysgol:

Cyfeiriad:

Addysg Grefyddol

Cwestiwn Allweddol 1: Pa mor dda yw'r deilliannau mewn Addysg Grefyddol?

- Seilir yr hunan arfarniad ar arsylwadau gwersi, arfarniadau o waith disgyblion, asesiadau athrawon a chyfweliadau â disgyblion.
- Dylai ysgolion uwchradd gyfeirio at CA3, CA4 a CA5 (Astudiaethau Crefyddol ac Addysg Grefyddol) a chynnwys arfarniad o asesiadau athrawon ac/neu ganlyniadau arholiad.

Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adran 1, Maes Llafur Cytûn Lleol, Addysg Grefyddol, Addysg Grefyddol: Canllawiau ar gyfer Cyfnodau Allweddol 2 a 3 (2011), Proffiliau Enghreifftiol Dysgwyr yng NghA 2 a 3 mewn Addysg Grefyddol: Canllawiau Ychwanegol (2011), Addysg Grefyddol: Canllawiau i ddygwyr 14-19 oed(2009), Pobl, Cwestiynau a Chredoau: Addysg Grefyddol yn y Cyfnod Sylfaen (2013), Addysg Grefyddol: Adroddiad y Prif Safonwr CBAC.

Safonau mewn Addysg Grefyddol – cynnydd mewn dysgu

Safonau medrau llythrennedd, rhifedd, TGCh a meddwl

Materion i gael sylw

Rhagorol

Da

Digonol

Anfoddhaol

Cwestiwn Allweddol 2: Pa mor dda yw'r ddarpariaeth mewn Addysg Grefyddol?

- Dylai hunan arfarniad ystyried y dangosyddion canlynol: yr amser a roddir i'r pwnc, gwybodaeth bynciol, arbenigedd a datblygiad proffesiynol yr athrawon, addasrwydd y rhaglen astudio ac amrediad yr adnoddau dysgu a ddefnyddir.
- Mae arfarniad o arsylwadau gwersi a gwaith disgyblion yn caniatáu i benaethiaid a phenaethiaid adran i ddod i farn am ansawdd yr addysgu mewn gwersi Addysg Grefyddol o fewn yr ysgol, a'r graddau y mae disgyblion yn cael eu cymell a'u hannog i gyrraedd safonau uchel.
- Dylai ysgolion cynradd gyfeirio at y ddarpariaeth 'Pobl, Credoau a Chwestiynau' ar gyfer dysgwyr y Cyfnod Sylfaen yn ogystal ag Addysg Grefyddol yn CA2.
- Dylai ysgolion uwchradd gyfeirio at CA3, CA4 a CA5 (Astudiaethau Crefyddol ac Addysg Grefyddol).

Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adran 2.1 a 2.2, Maes Llafur Cytûn Lleol, Addysg Grefyddol, Addysg Grefyddol: Canllawiau ar gyfer Cyfnodau Allweddol 2 a 3 (2011), Proffiliau Enghreifftiol Dysgwyr yng NghA 2 a 3 mewn Addysg Grefyddol: Canllawiau Ychwanegol (2011), Addysg Grefyddol: Canllawiau i ddygwyr 14-19 oed(2009), Pobl, Cwestiynau a Chredoau: Addysg Grefyddol yn y Cyfnod Sylfaen (2013), Addysg Grefyddol: Adroddiad y Prif Safonwr CBAC.

Yr addysgu mewn addysg grefyddol: cynllunio ac amrediad o strategaethau

Darpariaeth ar gyfer y medrau: llythrennedd, rhifedd, TGCh a meddwl

Materion i gael sylw

Rhagorol

Da

Digonol

Anfoddhaol

Addoli ar y Cyd

Cwestiwn Allweddol 2: Pa mor dda yw'r ddarpariaeth ar gyfer addoli ar y cyd?

Ydy'r addoli ar y cyd yn cydymffurfio â'r gofynion statudol?

Ydy

Nac ydy

Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adran 2.3.1, 'Arweiniad atodol ar arolygu Addoli ar y Cyd mewn ysgolion anenwadol' (ESTYN, Medi 2011), 'Addysg Grefyddol ac Addoli ar y Cyd' (Cylchlythyr y Swyddfa Gymreig 10/94), Canllawiau ynglŷn ag Addoli ar y Cyd (Cymdeithas

Nodweddion da mewn perthynas ag ansawdd yr Addoli ar y Cyd

Materion i gael sylw mewn perthynas ag ansawdd yr Addoli ar y Cyd

Rhagorol

Da

Digonol

Anfoddhaol

Llofnod:

(Pennaeth)

Dyddiad:

3.5 Canllawiau ar gyfer dadansoddi tablau data arholiadau allanol

Beth mae'r tabl TGAU (cwrs llawn) yn dangos?

<p>Nifer yn sefyll</p> <p>B G Σ</p>	Dyma'r nifer o fechgyn (B) a genethod (G) sydd wedi dewis dilyn cwrs TGAU llawn mewn Astudiaethau Crefyddol ac wedi sefyll yr arholiad eleni. Mae'r symbol Σ yn dangos cyfanswm o'r ymgeiswyr.
<p>% Rhagoriaeth</p> <p>B G Σ</p>	Dyma'r ganran (%) o fechgyn (B) a genethod (G) sydd wedi ennill A* neu A mewn Astudiaethau Crefyddol eleni. Mae'r symbol Σ yn dangos cyfanswm o'r ymgeiswyr.
<p>% L2</p> <p>B G Σ</p>	Mae'r amrediad o achrediadau sydd ar gael i ddisgyblion yn golygu bod angen ffordd o gymharu safonau'r cymhwyster. Mae cymhwyster Lefel 2 yn cyfateb i raddau A* i C mewn cyrsiau TGAU. Mae'r data yma felly yn dangos y ganran (%) o fechgyn (B) a genethod (G) sydd wedi ennill gradd A* i C mewn Astudiaethau Crefyddol eleni. Mae'r symbol Σ yn dangos cyfanswm o'r ymgeiswyr
<p>% L1</p> <p>B G Σ</p>	Mae'r amrediad o achrediadau sydd ar gael i ddisgyblion yn golygu bod angen ffordd o gymharu safonau'r cymhwyster. Mae cymhwyster Lefel 1 yn cyfateb i raddau A* i G mewn cyrsiau TGAU. Mae'r data yma felly yn dangos y ganran (%) o fechgyn (B) a genethod (G) sydd wedi ennill gradd A* i G mewn Astudiaethau Crefyddol eleni. Mae'r symbol Σ yn dangos cyfanswm o'r ymgeiswyr
<p>Sgôr cyfartalog y pwnc</p> <p>B G Σ</p>	Mae pob gradd yn gyfwerth â 6 phwynt. Mae gradd A* felly yn gyfwerth a 58 pwynt a gradd C yn gyfwerth â 40 phwynt. Mae cyfanswm pwyntiau'r disgyblion yn cael ei rannu ($\div$) gan y nifer o ddisgyblion sydd wedi sefyll y pwnc yn yr ysgol. Mae'r data yma felly yn dangos sgôr cyfartalog y bechgyn a'r genethod mewn Astudiaethau Crefyddol yn yr ysgol ac yn y sir. Mae'r symbol Σ yn cynrychioli'r cyfanswm o'r ymgeiswyr

Beth mae'r tabl TGAU (cwrs byr) yn dangos?

<p>Nifer yn sefyll</p> <p>B G Σ</p>	Dyma'r nifer o fechgyn (B) a genethod (G) sydd wedi dewis dilyn cwrs TGAU byr mewn Astudiaethau Crefyddol ac wedi sefyll yr arholiad eleni. Mae'r symbol Σ yn dangos cyfanswm o'r ymgeiswyr.
<p>% Rhagoriaeth</p> <p>B G Σ</p>	Mae'r amrediad o achrediadau sydd ar gael i ddisgyblion yn golygu bod angen ffordd o gymharu safonau'r cymhwyster. Mae cyrsiau byr yn cyfrannu 10% o bwyntiau i'r trothwy Lefel 1 a Lefel 2. 29 pwynt yw gwerth A* mewn cwrs byr.
<p>% L2</p> <p>B G Σ</p>	
<p>% L1</p> <p>B G Σ</p>	
<p>Sgôr cyfartalog y pwnc</p> <p>B G Σ</p>	Mae pob gradd yn gyfwerth â 6 phwynt. Mae gradd A* (cwrs byr) felly yn gyfwerth a 29 pwynt a gradd C yn gyfwerth â 11 pwynt. Mae cyfanswm pwyntiau'r disgyblion yn cael ei rannu ($\div$) gan y nifer o ddisgyblion sydd wedi sefyll y pwnc yn yr ysgol. Mae'r data yma felly yn dangos sgôr cyfartalog y bechgyn, genethod a chyfanswm y grŵp dysgu mewn Astudiaethau Crefyddol yn yr ysgol ac yn y sir.

3.6: Taflen gofnodi ar gyfer aelodau CYSAG Gwynedd wrth iddynt fynychu sesiwn addoli ar y cyd

Cyngor Sefydlog ar Addysg Grefyddol

Mynychais sesiwn addoli ar y cyd mewn:	ysgol arbennig ysgol gynradd ysgol uwchradd	☐ ☐ ☐
Mynychais sesiwn addoli ar y cyd:	torfol/ysgol gyfan dosbarth cyfnod allweddol	☐ ☐ ☐
Yn cyfrannu i'r sesiwn addoli ar y cyd oedd:	y pennaeth disgyblion athro/athrawon arweinydd crefyddol lleol rhiant/rhieni llywodraethwr	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Thema'r sesiwn addoli ar y cyd oedd: _____

Clywais:

Stori Feiblaidd		Cyflwyniad gan oedolyn	
Stori o draddodiad crefyddol arall		Cyflwyniad gan y disgyblion	
Stori foesol/cyfoes/hanesyddol addas		Disgyblion yn myfyrio'n dawel mewn ymateb i ysgogiad	
Disgyblion yn gweddïo (yn unigol neu ar y cyd)			
Emyn /carol Cristnogol			
Cân addas			

Tanlinellwch y tri datganiad gorau sy'n disgrifio'r sesiwn addoli ar y cyd.

Heddiw, roedd y sesiwn addoli ar y cyd yn:

- datblygu gallu dysgwyr i fyfyrion ar eu teimladau, eu gwerthoedd a'u hagweddau eu hunain;
- datblygu ymwybyddiaeth dysgwyr o fywyd mewnol a dimensiwn ysbrydol pob unigolyn;
- trafod a hybu ymatebion i gwestiynau sylfaenol ynglŷn ag ystyr bywyd, newid a marwolaeth;
- datblygu credoau a gwerthoedd, yn bersonol ac yn gymunedol fel ei gilydd;
- hybu dealltwriaeth o gredoau a gwerthoedd pobl eraill naill ai yn lleol neu yn fyd-eang;
- cynyddu hunan-barch ac ymdeimlad o bwrpas mewn bywyd;
- meithrin y gallu dynol i wneud dewisiadau moesol er da neu er drwg;
- hybu gwerthoedd, ystyr a phwrpas a rennir;
- darparu cyfleoedd i fyfyrion ar y digwyddiadau a'r profiadau 'hapus' a 'thrist' sy'n effeithio ar gymuned yr ysgol a'r gymuned leol, ac i'w rhannu;
- ategu dealltwriaeth ar y cyd o sut y gall dysgwyr unigol ac ysgol gyfrannu'n gadarnhaol at y gymuned ehangach
- datblygu dealltwriaeth o amrywiaeth ac anghydraddoldeb byd-eang.

Unrhyw sylw arall:

3.7 : Cynllun Gweithredu CYSAG Gwynedd 2016-17

Adroddiad Blynyddol CYSAG Gwynedd 2014-15/2015-16	Camau Gweithredu 2016-17 ALI (Awdurdod Lleol) YH (Ymgynghorydd Her) AC (Aelodau CYSAG)	Tystiolaeth	Deilliannau	
Datblygu arweinyddiaeth dda ym maes addysg grefyddol ac addoli ar y cyd Tudalen 8	<ul style="list-style-type: none"> Cynnal gweithdy tymhorol i gydlynwyr AG (YH) Cyflwyno amserlen a threfn hunan arfarnu (ALI) Craffu ar adroddiadau hunan arfarnu ysgolion a rhannu'r prif negeseuon yn yr adroddiad blynyddol. 	<ul style="list-style-type: none"> Canllawiau hunan arfarnu Amserlen a threfn hunan arfarnu. Adroddiadau Hunan arfarnu'r ysgolion Cofnodion CYSAG Gwynedd 	<ul style="list-style-type: none"> Bron bob un ysgol wedi cyflwyno hunan arfarniad o safonau addysg grefyddol ac addoli ar y cyd erbyn Haf 2017. CYSAG wedi paratoi adroddiad crynodol tymhorol a blynyddol o safonau addysg grefyddol ac addoli ar y cyd. 	
Dyfodol Llwyddiannus (Argymhellion Donaldson) ac Addysg Grefyddol Tudalen 12	<ul style="list-style-type: none"> Cynrychioli Gwynedd mewn unrhyw drafodaethau cenedlaethol parthed datblygu'r cwricwlwm a'r trefniadau asesu (ALI+ YH + AC) Cyfrannu at drafodaethau lleol er mwyn cynllunio profiadau dysgu yn ymateb i'r Maes Llafur Cytûn ag egwyddorion 'Dyfodol Llwyddiannus' (YH+ALI+AC) 	<ul style="list-style-type: none"> Cofnodion CYSAG Gwynedd Gohebiaeth a chanllawiau CYSAG Gwynedd i ysgolion. Enghreifftiau o arferion da 	<ul style="list-style-type: none"> Addysg Grefyddol yn cael ystyriaeth lawn wrth i ysgolion adolygu'r cwricwlwm a'r trefniadau asesu. Y ddarpariaeth ar gyfer addysg grefyddol yn dda neu'n well ym mhob ysgol. Safonau addysg grefyddol yn dda neu'n well ym mhob ysgol. 	
Cefnogi athrawon uwchradd wrth gyflwyno manyleb TGAU newydd. Tudalen 10	<ul style="list-style-type: none"> Cefnogi athrawon uwchradd mewn unrhyw drafodaethau gyda CBAC neu Gymwysterau Cymru. Cefnogi gwaith Arweinydd Rhanbarthol AG TGAU (Mefys Jones) Annog pob adran TGAU AG i fanteisio ar y cyfleoedd i gyfrannu at y cydweithio lleol (Gwynedd a Môn) a rhanbarthol. 	<ul style="list-style-type: none"> Cofnodion CYSAG Gwynedd Gohebiaeth a chanllawiau CYSAG Gwynedd i ysgolion. Enghreifftiau o arferion da 	<ul style="list-style-type: none"> Athrawon AG ac ymgeiswyr AG TGAU yn teimlo'n hyderus wrth wynebu'r fanyleb newydd. Adroddiadau hunan arfarnu ysgolion uwchradd yn nodi bod safonau a'r ddarpariaeth ar gyfer CA4 yn dda neu'n well; Canlyniadau TGAU Astudiaethau Crefyddol yn gyson dda neu'n well. 	
Hwyluso Addoli ar y Cyd o ansawdd Tudalen 13	<ul style="list-style-type: none"> Sicrhau bod ysgolion yn cydymffurfio a'r gofynion statudol mewn perthynas ag addoli ar y cyd a darparu sesiynau addolir ar y cyd o ansawdd. Annog ysgolion i wahodd aelodau o GYSAG Gwynedd i fynychu sesiynau addoli ar y cyd 	<ul style="list-style-type: none"> Gohebiaeth i ysgolion Adroddiadau llafar aelodau CYSAG Cyfeiriadau tuag at addoli ar y cyd yn adroddiadau ESTYN 	<ul style="list-style-type: none"> Adroddiadau ESTYN yn nodi bod addoli ar y cyd yn dda. Pob ysgol yn cydymffurfio â'r gofynion statudol. Gwell dealltwriaeth ymhlith aelodau CYSAG o natur addoli ar y cyd mewn ysgolion. 	

Eitem 15

Cyfarfod Cymdeithas CYSAG au Cymru, yn
Siambr y Cyngor, Canolfan Ddinesig Cyngor
Abertawe SA1 3SN
Dydd Gwener, 9 Mawrth 2018 (10.30am –
3pm)

*Wales Association of SACREs meeting, at the
Council Chamber, Swansea Council Civic
Centre SA1 3SN. Friday, 9 March 2018
(10.30am – 3pm)*

Presenoldeb/Attendance

Ynys Môn / Anglesey	Sir y Fflint / Flintshire Phil Lord (PL)	Abertawe / Swansea Alison Lewis (AL) Vicky Thomas (VT) Rachel Bendall (RB) John Meredith (JT) Norma Glass (NG) Claire Foley (CF) Brian Cainen (BC)
Blaenau Gwent Paula Webber (PW) Kathy Riddick (KR)	Gwynedd	Torfaen Paula Webber (PW)
Pen-y-bont ar Ogwr / Bridgend Edward J. Evans (EE) Vicky Thomas (VT) Alice Parry (AP)	Merthyr Tudful / Merthyr Tydfil Paula Webber (PW)	Bro Morgannwg / Vale of Glamorgan Paula Webber (PW) Dafydd Trehearn (DT)
Caerffili/ Caerphilly Vicky Thomas (VT) Rev. Emyr Williams	Sir Fynwy / Monmouthshire Sir Gill Vaisey (GV) Cllr Dr. Louise Brown (LB)	Wrecsam / Wrexham Tania ap Siôn (TaS) Libby Jones (LJ)
Caerdydd / Cardiff Gill Vaisey (GV)	Castell-nedd Port Talbot /Neath and Port Talbot Rachel Samuel (RS)	Sylwedyddion / Observers Manon Jones (MJ), Llywodraeth Cymru Rachel Bendall (RB) Drindod Dewi Sant
Sir Gaerfyrddin / Carmarthenshire Helen Gibbon (HG) Christine J. Rees	Casnewydd / Newport Vicky Thomas (VT) Huw Stephens (HS) Sally Northcott (SN)	Cyflwynwyr/Presenters Rachel Bendall (RB) Drindod Dewi Sant Manon Jones (MJ), Llywodraeth Cymru
Ceredigion Lyndon Lloyd MBE (LL)	Sir Benfro / Pembrokeshire	
Conwy Phil Lord (PL)	Powys John Mitson (JM)	
Sir Ddinbych / Denbighshire Phil Lord (PL)	Rhondda Cynon Taf Paula Webber (PW) Mathew Maidment (MM)	

Cofnodion

1. Cyflwyniad a chroeso

Cyn y cyfarfod bu'r aelodau'n mwynhau perfformiad corawl gan ddisgyblion o Ysgol Gatholig Esgob Vaughan. Diolchodd EE i'r côr gan gydnabod y gwaith caled oedd wedi cael ei wneud i greu perfformiad o safon uchel gan y disgyblion a'r hyfforddwr a oedd wedi'u hysbrydoli.

Croesawyd yr aelodau i siambr y cyngor gan y Maer, y Cynghorydd Phil Downing. Dywedodd fod Abertawe yn ddinas o groeso a noddfa lle mae ffoaduriaid yn cael cynnig cartref. Mae'n dathlu amrywiaeth. Yn y flwyddyn ddiwethaf roedd ef fel Maer wedi mynychu amryw o ddigwyddiadau yn cynnwys dathlu'r Flwyddyn Newydd Tsieineaidd ac agor mosg newydd yn Abertawe. Adroddodd y Cyng. Downing fod y mosg yn agored i bawb a bod y diwrnod agored wedi cael presenoldeb da. Mae Abertawe yn ddinas lle mae pawb yn teimlo'n ddiogel ac yn cael croeso, waeth beth fo'u crefydd, tarddiad ethnig neu ddiwylliant. Siaradodd y Maer yn gadarnhaol am rôl CCYSAGauC mewn cefnogi athrawon. Dywedodd fod AG yn galluogi dysgu agored, gwrthrychol ac ymchwiliol sy'n helpu dealltwriaeth mewn byd sy'n newid yn gyflym iawn. Roedd y Maer yn ymwybodol o'r newidiadau mawr mewn AG yn cynnwys y meysydd llafur newydd i'r arholiadau a'r cwricwlwm newydd a dywedodd fod gan CCYSAGauC swyddogaeth bwysig yn gwneud synnwyr o'r newidiadau hyn.

Diolchodd EE i'r Cyng. Downing ac agorodd y cyfarfod.

2. Adfyfrio tawel

Darllenodd EE gerdd gan Pastor Niermoller, a ddiodeffodd mewn gwersyll crynhoi, ac yna myfyriodd ar ba mor bwysig y mae pob unigolyn a sut mae gan bob unigolyn ran i'w chwarae yn y gymuned.

3. Ymddiheuriadau

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan Chris Abbas, Tudor Thomas, Susan Cave, Rheinallt Thomas, Mary Parry, Marilyn Frazer, Alwen Roberts, Bethan James, Nicholas Richter, Sharon Perry-Phillips, Neeta Baicher a Meinir Wyn Loader.

4. Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ym Mhen-y-bont ar Ogwr, Dydd Gwener, 10 Tachwedd, 2017

Gofynnodd yr aelodau i newidiadau gael eu gwneud ar dudalen 8 o gofnodion drafft y cyfarfod blaenorol. Wedi cywiro hyn ac ambell i wall teipio derbyniwyd fod y cofnodion yn gofnod cywir o'r cyfarfod.

Gweithredu: PW i gysylltu â VT i newid cofnodion Tymor yr Hydref

5. Materion yn codi

i. Rheoli'r Hawl i Dynnu Disgyblion yn Ôl o AG

Dywedodd EE wrth yr aelodau fod y ddogfen wedi cael ei chyhoeddi a'i bod ar gael i'w phrynu. Cadarnhaodd y byddai'r ddogfen hon yn cael ei gwerthfawrogi'n fawr gan y rheiny sy'n gwneud penderfyniadau mewn ysgolion. Hysbysodd GV yr aelodau fod un copi ar gael i bob ysgol yng Nghymru. Dosbarthwyd copïau caled oedd dros ben i aelodau CYSAG. Mae PDF ar gael i aelodau CYSAG a chopi caled i Gyfarwyddwyr Addysg Esgobaethol. Atgoffodd GV aelodau CCYSAGauC fod hawlfraint ar y ddogfen a'i bod ar werth drwy Amazon neu Books@Press. Dywedodd Gill wrth yr aelodau ei bod wedi cael llawer o adborth cadarnhaol am y ddogfen. Diolchodd LJ eto i Gill Vaisey am ei gwaith ar y ddogfen a dywedodd ei bod hi wedi'i defnyddio'n barod i gefnogi ysgol yn Wrecsam. Cafwyd trafodaeth am dynnu'n ôl o AG. Codwyd pryder gan LJ fod cais wedi dod i dynnu disgybl yn ôl yn rhannol o AG ac yn

benodol o astudio Islam yn unig. Roedd LJ a'r ysgol dan sylw yn poeni y gallai hyn gael ei gyfrif fel achos seiliedig ar hunaniaeth a cheisiwyd cyngor pellach gan Gydlynnydd Cydlyniant Cymunedol yr ALL au cyswllt atal yn yr heddlu lleol. Penderfynwyd nad oedd hwn yn achos seiliedig ar hunaniaeth gan nad oedd wedi'i gyfeirio yn erbyn unigolyn. Fodd bynnag, penderfynwyd ei fod yn dal i achosi pryder ac y dylai'r ysgol gadw llygad ar y sefyllfa. Dywedodd GV fod y ddogfen tynnu'n ôl yn argymhell y dylai'r awdurdod lleol gael polisi a gweithdrefn i ddelio â'r math hwn o achos.

Awgrymodd LB y dylai fod ymgynghori ar y ddogfen. Cadarnhaodd GV ei bod wedi cael ymgynghoriad eang. Cadarnhaodd GV hefyd fod copïau o'r ddogfen wedi cael eu hanfon at bawb a oedd wedi cyfrannu ati.

ii. *Dyneiddwyr ar GYSAGau a llythyr i Lywodraeth Cymru ar Gylchlythyr 10/94*

Adroddodd EE ei fod ef, fel Cadeirydd CCYSAGauC, wedi anfon llythyr i Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg, Kirsty Williams, yn gofyn i Lywodraeth Cymru ddatrys amryfusedd Cylchlythyr 10/94. Darllenodd ateb a dderbyniodd gan Ysgrifennydd y Cabinet, Kirsty Williams, yn cydnabod 'bu sylw cynyddol ar ofynion a llywodraethiant Addoli ar y Cyd, ar rôl ac aelodaeth CYSAGau, ac a yw'r arferion a'r trefniadau presennol yn cydymffurfio â'r Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol a Deddf Cydraddoldeb 2010'. Tynnodd Kirsty Williams sylw at y ffaith fod Cylchlythyr 10/94 yn 'ddogfen anstatudol a fwriadwyd i roi canllawiau ar addysgu addysg grefyddol ac addoli ar y cyd mewn ysgolion a gynhelir ac ysgolion arbennig'. Fodd bynnag, mae hi wedi cyfarwyddo'i swyddogion i adolygu'r maes hwn 'yn cynnwys sylw i'r materion penodol ynghlwm â'r ddeddfwriaeth a pha mor gydnaws y mae'r gofynion presennol â'r ddeddf hawliau dynol'.

Cadarnhawyd yn y cyfarfod y bydd Peter Kennedy yn arwain ar yr adolygiad hwn a bod cyngor cyfreithiol yn cael ei geisio. Bydd Llywodraeth Cymru'n edrych ar hyn yng ngoleuni'r Cwricwlwm Newydd a bydd yn ymgynghori â rhanddeiliaid.

Gofynnodd VT i gopi o'r llythyr gael ei anfon at bob Clerc CYSAG. Awgrymodd hefyd fod angen cael terfyn amser i'r adolygiad. Adroddodd fod cydweithwyr PYCAG wedi trafod hyn ac wedi gofyn i CCYSAGauC ysgrifennu at Lywodraeth Cymru i ofyn am i'r cais penodol am gynrychiolaeth o'r Dyneiddwyr ar y Pwyllgor cael ymdriniaeth ar wahân yn hytrach na chael ei glymu i mewn yn yr adolygiad cwricwlwm.

Gweithredu: EE – i ymateb i'r llythyr gan Kirsty Williams yn codi'r mater for angen i'r pwnc penodol o ran cynrychiolaeth Dyneiddwyr ar GYSAGau gael ymdriniaeth ar wahân i'r adolygid cwricwlwm a bod angen gosod terfyn amser cynharach.

iii. *Clerc Cofnodion*

Cadarnhaodd EE fod hysbyseb wedi'i anfon i GYSAGau am swydd Clerc Cofnodion. Roedd gohebiaeth arall yn rhoi dyddiad cau o 31 Mawrth wedi'i hanfon hefyd.

Cafwyd trafodaeth am y broses ymgeisio a gwnaed yr awgrym fod y clerch yn cael ei benodi am gyfnod prawf. Dywedodd JM nad swydd yw hon ac na fyddai cytundeb. Cadarnhaodd y byddai'r trefniant yn cael ei wneud yn dra thebyg i'r trefniant cyfieithu. Byddai cydnabyddiaeth yn cael ei thalu. Trafodwyd hefyd a ddylai Clerc y Cofnodion fod yn ddwyieithog. Dywedodd PW, hyd yn oed os yw'r clerch newydd yn ddwyieithog, mae cyfieithu yn waith ar wahân gan y byddai'n cymryd mwy o amser. Tynnwyd sylw at y ffaith y gallai Comisiynydd y Gymraeg ysgrifennu i wrthwynebu gan y dylai unrhyw sefydliad yng

Nghymru fod yn darparu gwasanaeth dwyieithog. Cadarnhaodd LJ fod dwyieithrwydd yn bwysig a'n bod yn cyfathrebu yn y ddwy iaith.

6. Cyflwyniad PYCAG: Rachel Bendall – Adroddiad Furlong: Beth mae hyn yn golygu i Addysg Gychwynnol Athrawon (AGA) ac AG?

Adroddodd RB ar y cwrs AGA ym Mhrifysgol y Drindod Dewi Sant ac effaith y newidiadau ar y cwricwlwm newydd. Adroddodd fod Adroddiad Furlong yn ymwneud â hyfforddi athrawon yfory. Mae'r meini prawf achredu yn datgan yn glir fod yn rhaid i ddarpariaeth AGA yng Nghymru yn y dyfodol fynnu:

- mwy o rôl i ysgolion (cyfrifoldeb ac atebolrwydd ar ysgolion i chwarae rôl fwy pwysig mewn hyfforddiant)
- rôl fwy eglur i brifysgolion
- cydberchnogaeth o'r rhaglen AGA rhwng ysgolion a phrifysgolion (bydd ysgolion yn asesu myfyrwyr)
- cyfleoedd strwythuredig i gysylltu dysgu yn yr ysgol ac yn y brifysgol (bydd tiwtoriaid yn gweithio mewn ysgolion ac ysgolion yn mynd i mewn i brifysgolion)
- canoli ymchwil.

<http://learning.gov.wales/docs/learningwales/publications/170310-accreditation-criteria-for-initial-teacher-education-en-v4.pdf>

Adroddodd RB fod angen i sefydliadau gyflwyno ceisiadau am achrediad erbyn 1 Rhagfyr 2017. Roedd pum sefydliad wedi gwneud cais i gyflwyno'r cyrsiau. Gwnaed ymweliadau safle i asesu'r adnoddau. Adroddodd RB y bydd y Drindod Dewi Sant yn gwybod y canlyniad erbyn diwedd Mehefin. Os yw'n llwyddiannus, bydd ganddo fyfyrwr, os na, bydd yn symud i ganolfan arall. Dywedodd RB fod gan y Drindod Dewi Sant 21 o lefydd i fyfyrwyr AG a bod Bangor yn hyfforddi wyth, sy'n gwneud uchafswm o 29 bob blwyddyn. Holodd RB a fydd y nifer hwn yn newid wrth i'r cwricwlwm newydd ddod i mewn.

Cafwyd trafodaeth am y trafferthion i recriwtio. Holwyd a fydd yr hyfforddiant yn newid yng ngoleuni'r Cwricwlwm Newydd ac a fydd Dyniaethau'n cael ei ddysgu neu a fydd AG yn dal i fod yn bwnc ar ei ben ei hun.

Dywedodd RB mai'r ddarpariaeth bresennol i AG yw pedair awr y flwyddyn yn unig. Mae hyn yn codi cwestiwn am ddatblygiad proffesiynol i'r sector cynradd ac yn tynnu sylw at y ddarpariaeth sydd ei hangen ar gyfer hyfforddiant ychwanegol i AG yn y sector cynradd. Adroddodd RB fod myfyrwyr wedi bod ar ymweliadau lleoliad â'r Ganolfan Fwdhaidd yn Abertawe. Edrychodd aelodau CCYSAGauC ar glipiau fideo o Kirsty Williams yn siarad â myfyrwyr am y Cwricwlwm Newydd. Clywyd y Gweinidog yn dweud y byddai'r newid i'r Cwricwlwm Newydd yn fwy o her i'r sector uwchradd ac mai dyna pam bydd y rhaglen yn cael ei chyflwyno'n raddol dros nifer o flynyddoedd. Holodd myfyrwr sut byddai'r TGAU yn edrych a dywedodd Ysgrifennydd y Cabinet fod Cymwysterau Cymru o amgylch y bwrdd ar bob cam o'r ffordd wrth i'r Cwricwlwm Newydd gael ei ddatblygu gan y byddai'n rhaid i'r arholiadau gyd-fynd ag ef.

Soniodd RB am pam mae'r myfyrwyr presennol eisiau bod yn athrawon AG. Roedd y rhesymau'n cynnwys dylanwadu ar fywydau plant; cofio cael eu dysgu gan athrawon a'u hysbrydolodd; mae AG bob amser yn agored a pherthnasol; mae'r pwnc yn ffurfio hunaniaeth; mae'n annog pobl i archwilio'u credoau; mae'n datblygu dinasyddion da, moesol, gyda meddwl agored ac mae'n dysgu goddefgarwch a pharch at eich gilydd.

Cadarnhaodd RB fod cydweithio wedi bod yn digwydd rhwng ysgolion a sefydliadau Addysg Uwch. Ceir cydweithio ar brosiectau peilot, rhwydweithiau a gweithgorau. Dywedodd hefyd fod disgwyl i'r myfyrwyr ddysgu pynciau eraill megis Bagloriaeth Cymru.

Mynegodd VT bryder am nifer yr oriau o hyfforddiant mewn addysg gynradd. Dywedodd fod gan AG le unigryw ar y cwricwlwm ac, felly mae pedair awr o hyfforddiant yn annigonol. Dywedodd y gall camgymeriadau gael eu gwneud wrth ddelio â phynciau sensitif mewn AG. Dywedodd RB fod y pedair awr yn cael eu treulio'n mynd â myfyrwyr drwy'r gofynion cyfreithiol a'r Fframwaith Enghreifftiol Cenedlaethol ac nad oes amser i waith cyfoethogi.

Dywedodd VT fod DPP yn broblem enfawr ac mae hi wedi gofyn i hyn gael ei gynnwys yn agenda'r Cyfarfod Cynllunio Dyniaethau nesaf gyda Llywodraeth Cymru. Dywedodd y byddai hyn yn hanfodol i lwyddiant y Cwricwlwm Newydd y mae gan AG le unigryw ynddo.

Dywedodd RB fod ochr bedagogiaid AG yn cael ei dysgu yn y brifysgol, ond y dylai'r arbenigedd ddod oddi wrth yr ysgolion.

Yn ôl LJ, mae'r Comisiwn ar Addysg Grefyddol yn Lloegr yn adrodd mai 3 awr o hyfforddiant a roddir yn Lloegr. Fodd bynnag, un o argymhellion y Comisiwn yw bod isafswm o 12 awr yn cael ei neilltuo i AG.

Holodd HS a oedd mewnbyn y darlithydd yn lleihau. Esboniodd RB fod y symudiad sydd wedi digwydd wedi codi pont rhwng yr hyn sy'n digwydd yn yr ysgol, a'r brifysgol. Dywedodd fod myfyrwyr yn gweld tiwtoriaid yn llai aml a bod mwy o bwysau ar athrawon mewn ysgolion, sydd eisoes yn brysur iawn. Dywedodd HS ei fod ef wedi hyfforddi am 3 blynedd ac roedd yn pryderu fod disgwyl i hyn ddigwydd mewn blwyddyn. Cadarnhaodd RB fod BEd yn dal i fodoli.

Cododd un aelod y pryder mai ychydig iawn o athrawon sydd â chefnidir ffydd ac y gallai hyn arwain at gysniad dryslyd o beth yw Cristnogaeth. Gofynnodd a ddylai fod mwy o gyfle i gael arweinwyr ffydd i gymryd rhan yn yr hyfforddiant. Cadarnhaodd RB fod y Drindod Dewi Sant yn croesawu partneriaethau gyda chymunedau ffydd. Mae'r mewnbyn gan bobl sy'n siarad â myfyrwyr yn dda.

Holodd aelod a ellid gwneud pethau'n fwy unffurf o ran cyflwyno Addysg Grefyddol. Cadarnhaodd LJ fod gennym y Fframwaith Enghreifftiol Cenedlaethol yn barod, ond nad yw hwn yn seiliedig ar gynnwys a'i fod yn cael ei bennu'n lleol. Ailadroddodd y ffaith fod dull Donaldson yn golygu gwneud partneriaethau a bod mwy o bwyslais ar greddau craidd Cristnogaeth mewn TGAU. Dywedodd MM yr hoffai ef, fel athro, weld y cymunedau ffydd yn cyfrannu'n fwy. Cadarnhaodd RB fod gan fwyafrif y myfyrwyr ôl-radd radd Astudiaethau Crefyddol neu eu bod wedi gwneud modiwlau ar ryw adeg yn eu gradd. Mae gan rai radd mewn pwnc perthnasol arall. Felly, byddai ganddyn nhw gefndir perthnasol. Atgoffodd PW yr aelodau fod adroddiad interim CoRE yn datgan y dylai CYSAGau gael rôl gynyddol ac awgrymodd y gallai hon gynnwys partneriaeth gryfach rhwng ysgolion a'r cynrychiolwyr ffydd sy'n eistedd ar GYSAGau. Cafwyd y cwestiwn a ddylai AG aros fel pwnc ar wahân oherwydd pe na byddai, roedd yn pryderu y byddai athrawon yn colli eu harbenigedd. Mynegodd un aelod bryder am y plant sy'n cael eu heffeithio gan yr 'arbrwf addysgol' hwn, gan ddweud ei bod yn bosibl nad oedd ganddynt gefndir yn y pwnc neu'n teimlo'n ddigon hyderus i gymryd pynciau arbenigol yn y TGAU. Mynegwyd pryder fod perygl o golli hanfod y pwnc. Dywedodd aelod arall fod disgwyl i athrawon erbyn hyn ddysgu unrhyw bynciau eraill ac y gallai hyn effeithio ar y system addysg drwyddi draw.

Awgrymodd un aelod fod y syniad o gydberchnogaeth yn ardderchog gan yr hoffai'r ysgolion gael cyfrannu at yr hyn sy'n digwydd mewn ymarfer. Dywedodd un aelod fod angen dyddiau hyfforddi

mentoriaid ar y cwrs AGA. Cadarnhaodd RB fod dau yn cael eu cynnal bob blwyddyn a'u bod yn rhedeg rhaglen hyfforddi mentoriaid ym Mhen-y-bont ar Ogwr.

7. Cyflwyniad CCYSAGau Cymru: Dyniaethau yn y Cwricwlwm Newydd i Gymru - Manon Jones

Dyweddodd MJ wrth CCYSAGauC fod ei swyddogaeth yn Llywodraeth Cymru wedi newid a'i bod hi bellach yn gyfrifol am gysondeb dros y chwe Maes Dysgu a Phrofiad.

Cadarnhaodd MJ fod Newyddlen Llywodraeth Cymru wedi cael ei hanfon i bob CYSAG a bod yr adborth wedi bod yn ddefnyddiol iawn ac mai da fyddai derbyn mwy o sylwadau.

Rhoddodd MJ ddiweddariad ar y cynnydd a wnaed ym Maes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau yn y Cwricwlwm Newydd. Cadarnhaodd y dylai AG fod yn rhan o MDaPh y Dyniaethau ac y bydd yn aros yn ofyniad statudol ar y cwricwlwm o'r dosbarth derbyn. Cadarnhaodd MJ fod Dyniaethau wedi dilyn dull 'Beth sy'n Bwysig' ac mae pwrpas y datganiadau oedd darparu'r cysyniadau allweddol i'w harchwilio yn ystod addysg y dysgwr. Rhannodd enghraifft o un o'r datganiadau a'r rhesymeg y tu ôl iddo.

Cadarnhaodd MJ fod Llywodraeth Cymru wedi comisiynu gwaith yn y pynciau cysylltiedig a bod CCYSAGauC wedi cyflwyno papur trafod fel rhan o'r broses hon. Roedd cynrychiolwyr CCYSAGauC wedi mynychu gweithdy MDaPh yn Abertawe i gyflwyno'r papur i'r athrawon. Dywedodd MJ y byddai'r Pedwar Diben Craidd wrth wraidd y Cwricwlwm Newydd ac y byddai MDaPh Dyniaethau yn cyfrannu at y rhain. Rhannodd MJ y strwythur a fyddai'n ffurfio MDaPh y Dyniaethau. Bydd hyn yn cynnwys datganiad yn manylu ar sut y mae'r Maes yn cefnogi'r Pedwar Diben; datganiadau 'Beth sy'n Bwysig' a'r rhesymeg y tu ôl iddynt; cyfeiriad at y prif Wybodaeth, Sgiliau a Phrofiadau pwnc a fyddai'n ategu datblygu cwricwlwm ar lefel ysgol; Pynciau, Meysydd a Threfniadau penodol; Cyfrifoldebau Trawsgwricwlaidd a Sgiliau Ehangach. Mae'r strwythur yn manylu ar y Fframwaith Cynnydd; Deilliannau Cyflawniad; Elfennau Trawsgwricwlaidd ac Egwyddorion Arweiniol i helpu i roi Beth sy'n Bwysig ar waith.

Cadarnhaodd MJ nad yw'r Cwricwlwm Newydd yn colli golwg ar y pynciau ond yn ceisio cael agwedd fwy holistig.

Dyweddodd MJ y gall fod angen canllawiau pellach ar AG gan ei fod yn ofyniad statudol yn CA4 ac oherwydd lefel leol y pwnc. Felly gallai hyn olygu ystyried darparu Fframwaith Enghreifftiol Cenedlaethol.

Holodd VT a yw'r datganiadau 'Beth sy'n Bwysig' wedi newid o'r rheiny sy'n destun ymgynghoriad ar hyn o bryd. Dywedodd MJ ei bod yn dal i weithio arnynt a'u bod wedi cael eu diweddarau. Dywedodd y byddant yn cael eu diffinio ymhellach yn y dyfodol oherwydd ei bod yn bwysig dod yn ôl atynt i wneud yn siŵr nad oes dim byd ar goll. Dywedodd LJ fod ymatebion yn dal i gael eu hysgrifennu a gofynnodd a yw gweithgor y dyniaethau'n ystyried yr adborth. Cadarnhaodd MJ fod sylwadau'n bwydo i mewn i'r ffordd y mae'r gweithdai'n cael eu trefnu a bod adborth yn werthfawr gan ei fod yn ffordd o wirio'r hyn sy'n cael ei ddatblygu.

Mynegodd un aelod bryder fod y datganiadau'n glastwreiddio crefydd ac ysbrydolrwydd. Gofynnodd pa ymgynghoriad a fu gyda'r cymunedau ffydd. Pwysleisiodd MJ eto nad yw Llywodraeth Cymru'n dymuno colli dim o ran y pwnc a'r arbenigedd. Hysbysodd Manon Jones CCYSAGauC fod cyfarfod cynllunio i'w gynnal o fewn pythefnos ac y byddai adborth gan GYSAG ar yr agenda. Yn ystod y cyfarfod cynllunio y gobaith oedd y byddent mewn sefyllfa i rannu'r datblygiadau hyd yma. Mae Llywodraeth Cymru yn ystyried ffyrdd o ymgysylltu â ChYSAGau a byddant yn gofyn am farn cynrychiolwyr CCYSAGauC/PYCAG

yn y cyfarfod cynllunio. Gofynnodd MJ beth oedd y ffordd orau i Lywodraeth Cymru ymgysylltu â ChYSAGau gyda'r datblygiadau ar y cwricwlwm yn symud mor gyflym.

Roedd GV yn pryderu fod MDaPh Dyniaethau wedi symud ymlaen mor gyflym a bod CYSAGau'n cael cais i ymgynghori ar rywbeth sydd wedi newid yn barod. Adroddodd fod hon yn dasg fawr i GYSAGau; maent yn treulio llawer o amser arni ddim ond i weld fod datblygiadau wedi newid. Dywedodd ei fod yn destun pryder gweld newid mawr yn y cwricwlwm yng Nghymru yn cael ei drefnu fel hyn.

Gofynnodd aelod a fyddai adnoddau ar gyfer y cwricwlwm ar gael cyn i'r cwrs newydd ddechrau. Cafwyd trafodaeth wedyn am sut y byddai'r cwricwlwm newydd yn cael ei ariannu gan fod problemau gydag ariannu'r fanyleb TGAU newydd ar hyn o bryd, yn enwedig adnoddau Cymraeg. Cadarnhaodd MJ y byddai tîm penodol yn edrych ar sut bydd adnoddau'n cael eu darparu i'r cwricwlwm newydd.

Gofynnodd VT a fyddai Llywodraeth Cymru yn cylchredeg y papurau diwygiedig newydd. Dywedodd MJ y byddai hyn yn digwydd. Awgrymodd VT y byddai'n ddefnyddiol cynnwys aelod o CCYSAGauC yng nghyfarfodydd MDaPh y Dyniaethau. Roedd MJ yn meddwl fod hwn yn syniad gwerth chweil.

Barn MM oedd bod hyder, arbenigedd a brwdfrydedd yn arwain at addysgu da a'i bryder ef oedd nad yw dysgu y tu allan i'ch arbenigedd yn ysgogi hynny. Ategodd y farn ei bod yn bwysig peidio â cholli'r pynciau unigol. Dywedodd MJ y byddai hi'n ystyried y pwynt hwn, ond ailadroddodd mai'r ysgol fyddai'n penderfynu sut i gyflwyno'r cwricwlwm.

Awgrymodd PJ mai un ffordd y gallai Llywodraeth Cymru ymgynghori â ChYSAGau fyddai drwy gael cyfarfod arbennig ychwanegol o CCYSAGauC. Cadarnhaodd EE y byddai hawl i wneud hyn pe bai angen.

Atgoffwyd MJ gan GV fod arbenigedd proffesiynol ar gael os nad oedd digon o bobl ag arbenigedd mewn AG ar weithgor y Dyniaethau ac y gallai CCYSAGauC helpu.

Gweithredu: MJ to i anfon y fersiwn ddiweddaraf o ddatganiadau Maes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau i PW i'w dosbarthu.

Ar ôl cinio adroddodd LJ ar ohebiaeth a dderbyniwyd ganddi

Soniodd LJ am ohebiaeth a gafodd gan y Rhwydwaith Rhyng-ffydd yn hysbysu CCYSAGauC am gyfarfod ar 28 Mawrth a'r cyfarfod i bobl ifanc oedd ar fin digwydd. Mae dogfen canllaw cynhadledd Amrywiaeth Crefydd a Chred y Rhwydwaith i ysgolion yn cael ei ymgynghori arni ac mae'r Rhwydwaith yn gofyn am gyngor ac adborth erbyn 13 Ebrill. Bydd pecyn adnoddau yn mynd allan am ddim i ysgolion.

Gweithredoedd:

- i. Y rheiny sydd â diddordeb mewn mynd i gyfarfodydd y Rhwydwaith Rhyng-ffydd i gysylltu â LJ i gael gwybodaeth.***
- ii. LJ i gysylltu â PW ynglŷn â dosbarthu gwybodaeth gan y Rhwydwaith.***

8. Cyfansoddiad Cymdeithas CYSAGau Cymru

Mae cyfansoddiad CCYSAGauC wedi cael ei ddiwygio. Mae'r Pwyllgor Gwaith yn ymgynghori ar hwn ar hyn o bryd. Bydd addasiadau i'r cyfansoddiad yn mynd allan i'r CYSAGau wedyn a bydd pleidlais ar fabwysiadu'r cyfansoddiad yn y cyfarfod blynyddol ar Ynys Môn yn Nhymor yr Haf.

Gweithredu: rhoi pleidlais ar fabwysiadu'r cyfansoddiad diwygiedig yn y Cyfarfod Blynyddol ar yr agenda

9. Diweddariadau:

- i. Diweddariad y Cyngor Addysg Grefyddol: Y Comisiwn Addysg Grefyddol yn Lloegr (CoRE)
Cyflwynwyd papur gan LJ a PW: *CoRE a'i berthnasedd i Gymru: Papur trafod.*

Roedd y Comisiwn wedi gwneud argymhellion cychwynol ar

1. Hawl cenedlaethol i AG
2. Galw ysgolion i gyfrif am y ddarpariaeth ac ansawdd AG
3. Cynllun cenedlaethol i wella addysgu a dysgu mewn AG
4. Rôl newydd ac estynedig i'r CYSAGau

Awgrymodd LJ a PW y dylai Cymru ystyried y cwestiynau canlynol

1. A yw deilliannau'r adroddiad interim yn berthnasol i Gymru?
2. A yw'r aelodau'n cytuno â'r argymhellion yn yr adroddiad?
3. Beth mae'r aelodau eisiau i Lywodraeth Cymru ei wneud?
4. Pa gamau, os o gwbl, ddylai CCYSAGauC eu cymryd nawr?
5. A ddylai Cymru ddechrau ei chomisiwn ei hun ar AG?

Gofynnodd MJ am gopi digidol o'r papur.

Gweithredu: PW i anfon copi digidol o'r papur i Manon Jones

- ii. *Estyn – Michelle Gosney*

Cyflwynodd Michelle Gosney ei hun i'r aelodau. Ym mis Ionawr daeth yn brif swyddog Estyn i ysgolion ffydd. Bydd MG yn mynychu CCYSAGauC a Chyfarfodydd Cynllunio Dyniaethau ar ran Estyn. Adroddodd MG fod y cylch gwaith oedd yn edrych ar Hanes a Daeryddiaeth wedi argymhell fod angen gwella DPP. Nid oedd MG yn rhan o dîm Estyn sy'n gweithio ar Adolygiad Thematig AG. Dywedodd y byddai Mark Campion yn mynychu cyfarfod haf CCYSAGauC i adrodd yn ôl ar adolygiad thematig AG. Dywedodd un o'r aelodau nad yw'r consortia'n darparu hyfforddiant DPP yn dilyn yr adroddiad ar y Dyniaethau ac awgrymodd nad yw'r argymelliadau gan Estyn yn cael eu cefnogi gan weithredu pellach. Adroddodd MG nad oes system ar hyn o bryd ar gyfer dilyn argymhellion. Holwyd lle dylai'r swyddogaeth honno fod. Cadarnhawyd mai cyfrifoldeb yr awdurdod lleol ydyw ond gofynnwyd o ble byddai'r arian yn dod.

Adroddodd MG fod Fframwaith newydd Estyn yn edrych ar baratoi, cynllunio a gweithredu Addoli ar y Cyd. Os nad oes sylw mewn adroddiad, yna nid oes pryderon a byddai hynny'n golygu ei fod yn ganolig o ran ansawdd. Gofynnwyd i Estyn ddefnyddio enghreifftiau mewn adroddiadau, felly os yw AG yn cael ei gweld fel cryfder mewn ysgol, bydd enghreifftiau o hynny i'w gweld. O ran Ysbrydol, Moesol, Cymdeithasol a Diwylliannol bydd Estyn yn sôn am gryfderau ac agweddau o bryder a byddant yn edrych ar ddatblygiad ysbrydol ysgolion. Adroddodd GV y bu trafodaeth yn PYCAG nad yw rhai adroddiadau o dan y fframwaith newydd yn dweud unrhyw beth am Ysbrydol, Moesol, Cymdeithasol a Diwylliannol. Bydd MG yn adrodd hyn yn ôl i Estyn.

Holodd KR pa ddiffiniad o ysbrydolrwydd fyddai Estyn yn ei ddefnyddio. Cadarnhaodd MG y byddai Estyn yn edrych ar y cyd-destun ehangach, e.e. gallwch gael profiad ysbrydol mewn gwers gelf. Bydd Estyn yn dangos lle mae cyfleoedd am ddatblygiad ysbrydol yn dda a lle mae yna bryderon.

iii. *EfTRE – Phil Lord*

Adroddodd PL wrth CCYSAGauC fod EfTRE yn paratoi at gynhadledd yn Nulyn yn 2019. Y thema fydd *Reconciling Realities in Religious Education*. Yn ôl PL, mae gwledydd eraill yn ymgodymu â phethau y bu'n cwricwlwm ni'n ymgodymu â nhw nifer o flynyddoedd yn ôl ac mae Cymru ar y blaen o ran Addysg Grefyddol. Dywedodd wrth CCYSAGauC fod gan 47 o wledydd Ewropeaidd hael i fod yn aelodau o EfTRE ac mai 25 o wledydd sy'n cael eu cynrychioli ar y Bwrdd ar hyn o bryd. Mae EfTRE wrthi'n chwilio am gynrychiolwyr o Ddwyrain Ewrop. Dywedodd PL ei bod yn ddiddorol gweld yr amrywiaeth ar draws Ewrop. Mae'r adroddiadau o'r 25 gwlad ar gael ar wefan EfTRE <http://www.eftre.net/> Bu PL ei hun yn gyfrifol am y wefan.

Hysbysodd PL CCYSAGauC y byddai'n ymddiswyddo o'i rôl fel cynrychiolydd EfTRE. Cafwyd trafodaeth ynghylch pwy fyddai'n ei olynu fel cynrychiolydd. Pleidleisiwyd dros GV a hi fydd cynrychiolydd EfTRE.

iv. *AREIAC – Gill Vaisey*

Adroddodd GV y bydd cynhadledd AREIAC yn cael ei chynnal ym Mryste ar 2 a 3 Gorffennaf. Mae croeso i bawb sydd â diddordeb mewn hyrwyddo rhagoriaeth mewn AG i'w mynychu. Mae ffurflenni archebu ar gael gan Gill Vaisey neu gellir eu cael ar wefan AREIAC. Gall unrhyw un sydd â chyfrifoldeb dros gefnogi athrawon ddod yn aelod o AREIAC. Mae gostyngiad o £30 o bris y gynhadledd i aelodau AREIAC. Thema'r gynhadledd eleni yw Adlewyrchu Lluosogrwydd mewn AG a bydd yn para dau ddiwrnod. Bydd yno gydbwysedd rhwng gweithdai a phrif siaradwyr. Mae GV yn mynychu AREIAC fel cynrychiolydd Cymru ac mae PW hefyd newydd ddod yn aelod o AREIAC.

Yng nghyfarfod PYCAG bu'r aelodau'n trafod yr angen am gefnogaeth i athrawon a'r cyfleoedd a allai fod ar gael drwy *Learn Teach Lead RE*. Mae yna bosibilrwydd fod cyfle i gael cyllid sydd ar gael i sefydlu rhwydweithiau AG. Bydd GV a PYCAG yn ymchwilio i hyn ymhellach.

Gweithredu: PW i ddosbarthu gohebiaeth am gynhadledd AERIAC i Glercod CYSAG i'w anfon ymlaen i ysgolion.

v. *MAGC - Dafydd Trehearne*

Ar ran MAGC, adroddodd DT fod pot bach o arian ar gael ac nad oes mwy o arian yn dod i mewn oherwydd toriadau'r llywodraeth. Mae MAGC wedi rhoi cymorth ariannol i gyfieithu dogfennau i'r Gymraeg. Fodd bynnag, byddai MAGC yn hoffi cynnig cymorth ehangach na hynny. Cadarnhaodd DT fod y llyfr *Encouraging Religion* wedi cael ei gyhoeddi bellach. Dywedodd nad oedd MAGC am roi'r gorau iddi eto ond bod eu rôl wedi lleihau oherwydd diffyg cyllid.

10. Adroddiad ar gyfarfod y Pwyllgor Gwaith a gynhaliwyd ar 13 Medi 2017

Dosbarthwyd adroddiad o gyfarfod y Pwyllgor Gwaith. Dywedodd EE wrth CCYSAGauC na fyddai cofnodion y cyfarfod yn cael eu hanfon nes iddynt gael eu cadarnhau gan y Pwyllgor Gwaith. Gwnaed y penderfyniad hwn oherwydd y bu anghywirdeb yng nghynnwys y cyfarfod a oedd angen ei gywiro cyn i'r cofnodion gael eu gwneud yn gyhoeddus. Gwnaed newidiadau i nodiadau'r Pwyllgor Gwaith a hysbysodd EE CCYSAGauC fod aelodau etholedig yn gallu mynychu CCYSAGauC mewn gwirionedd.

11. Dangos a dweud

Adroddodd Phil Lord wrth CCYSAGauC fod MAGC wedi rhoi cyllid i gyfieithu adnoddau y mae ef wedi'u datblygu, sef Cynllun Gwaith pedair blynedd ar gyfer Addoli ar y Cyd. Mae un o'r blynyddoedd ar gael yn Gymraeg erbyn hyn. Bydd y lleill yn cael eu cyfieithu wrth i'r cyllid gael ei sicrhau. Enwau'r adnoddau yw *Simply Collective Worship*. Mae'r Cynllun Gwaith yn cynnwys cwestiynau a syniadau i fyfyrion arnynt, themâu byrrach a Munud i Feddwl. Mae adnodd 6 wythnos am ddim ar gael ar y wefan <https://simplycollectiveworship.co.uk/>

12. Gohebiaeth

- i. Adroddodd GV ar ohebiaeth a dderbyniwyd gan ohebydd o BBC ar-lein. Roedd y gohebydd wedi darllen, ym mhapurau CYSAG Casnewydd a phapurau CCYSAGauC, am gynrychiolaeth Dyneiddwyr ar GYSAGau. Gofynnodd am ymateb gan CCYSAGauC a rhoddodd GV ymateb iddi. Dilynwyd hyn gan erthygl ar BBC ar-lein. Cadarnhaodd EE ei fod wedi darllen yr erthygl a'i fod yn ei hystyried yn un deg a chytbwys. Roedd GV yn cytuno â hyn ynghyd â KR a gafodd ei holi hefyd.
- ii. Derbyniwyd gohebiaeth gan Christine Abbas o Bahá'í Cymru gyda dymuniadau gorau i'r aelodau ar achlysur y Flwyddyn Newydd Bahá'í. Adroddodd PW ei bod wedi mynychu dathliad Deucanmlwyddiant y Bahá'í yn y Senedd ar ran CCYSAGauC. Roedd Rheinallt Thomas a Kathy Riddick yn bresennol yno hefyd. Roedd y digwyddiad wedi'i gynllunio'n dda ac yn cynnig gwybodaeth ac roedd hefyd yn ddathliad ardderchog.

13. U.F.A.

- i. Ar ran PYCAG, dywedodd GV fod swyddogaethau'r gweithwyr a'r swyddogion yn newid a bod PYCAG wedi trafod y mater hwn ac yn poeni fod gwahaniaeth mawr yn yr amser a neilltuir i swyddogion proffesiynol i GYSAGau. Gofynnodd PYCAG i CCYSAGauC a fyddent yn ystyried ysgrifennu at Awdurdodau Lleol i godi'r mater hwn. Mynegwyd hefyd yr angen i GYSAGau gael cefnogaeth gyson gan swyddog ALL penodol a Chlerc CYSAG. Ateggodd HS ei bod yn bwysig sicrhau arfer da a dywedodd fod CCYSAGauC yn ddiolchgar i'r awdurdodau hynny sydd eisoes yn dilyn arfer da. Cadarnhaodd aelod o CCYSAGauC ei bod yn bwysig bod athrawon yn mynychu cyfarfodydd CYSAG a CCYSAGauC. Cytunwyd i ysgrifennu llythyr at bob Cyfarwyddwr ALL / Addysg.
- ii. Holodd LB a oedd dogfen CCYASGauC 'Beth sy'n Bwysig mewn AG' a gomisiynwyd gan Lywodraeth Cymru yn mynd i gael ei hymgyngori arni. Cadarnhaodd PW mai dogfen drafod oedd hon a fwriadwyd yn unig ar gyfer athrawon sy'n gweithio ar Faes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau, ac nid dogfen ganllaw. Felly, ni fyddai ymgynghoriad ac mae'n dal i fod yn bapur trafod. Cadarnhaodd MJ y byddai ymgynghori'n digwydd ar ddogfen MdaPh y Dyniaethau a fyddai'n cael ei hysgrifennu o ganlyniad i'r broses.

14. Dyddiad y cyfarfodydd nesaf:

- i. Haf 2018 – Ynys Môn 06/07/2018
- ii. Hydref 2019 – Bro Morgannwg (l'w gadarnhau)

Gofynnodd VT a fyddai modd cynnal y cyfarfod ar ryw ddiwrnod heblaw dydd Gwener. Cadarnhawyd y bydd CCYSAGau yn amrywio'r dyddiau er mwyn annog gwell cynrychiolaeth gan athrawon.

Diolchodd EE i bawb am ddod i'r cyfarfod. Diolchwyd hefyd i'r Cyng. Phil Downing, James Craven – Clerc CYSAG Abertawe, Kate Phillips, cynrychiolydd yr ALL ar CYSAG, Vicky Thomas, ymgynghorydd AG i GYSAG Abertawe, aelodau CYSAG o Abertawe a ddaeth i gefnogi, côr Ysgol Gatholig yr Esgob Vaughan a'u hathrawon ynghyd â Gwasanaeth Cerdd Abertawe, a Sarah Gray, a fu'n cyfieithu yn y cyfarfod.

CONSTITUTION	Y CYFANSODDIAD
CODE OF PRACTICE	COD YMARFER
<p><i>1. The name of the Association</i></p>	<p><i>1. Enw'r Gymdeithas</i></p>
<p>The name of the Association shall be the Wales Association of SACREs (hereinafter called 'the Association')</p>	<p>Cymdeithas CYSAGau Cymru fydd enw'r Gymdeithas - (yma, "y Gymdeithas" fydd hi'n cael ei galw o hyn ymlaen)</p>
<p><i>2. The Aims of the Association</i></p>	<p><i>2. Amcanion y Gymdeithas</i></p>
<p>(i) to provide a forum in Wales for SACREs to discuss concerns and as necessary make representations to other bodies;</p>	<p>(i) ymorol bod fforwm yng Nghymru ar gyfer y CYSAGau, i drafod materion o bwys iddynt, ac i ddwyn achosion i sylw cyrff eraill pan fo gofyn;</p>
<p>(ii) to enable co-operation between LEA's and their SACREs and Agreed Syllabus Conferences in pursuing common interests in the development of the religious education curriculum and collective worship;</p>	<p>(ii) hwyluso cydweithredu rhwng Awdurdodau Addysg Lleol, eu CYSAGau a Chynadleddau Maes Llafur Cytunedig, o ran mynd ar drywydd diddordebau cyffredin ynglyn a datblygu cwricwlwm addysg grefyddol ac addoli ar y cyd;</p>
<p>(iii) to assist SACREs in fulfilling their responsibilities by the sharing of experience and expertise;</p>	<p>(iii) helpu'r CYSAGau i gyflawni eu gorchwylion trwy rannu profiad ac arbenigedd;</p>
<p>(iv) to undertake any other activities which may benefit religious education and collective worship in Wales.</p>	<p>(iv) ymroi i unrhyw weithgareddau eraill a ddichon fod o fudd i addysg grefyddol ac addoli ar y cyd yng Nghymru.</p>
<p><i>3. Membership and duties</i></p>	<p><i>3. Aelodaeth a dyletswyddau</i></p>
<p>(i) Each SACRE in Wales is eligible to be a member of the Association.</p>	<p>(i) Mae pob un o GYSAGau Cymru'n gymwys i fod yn aelod o'r Gymdeithas.</p>
<p>(ii) Each SACRE shall be invited to pass a resolution recommending its LEA to support membership of the Wales Association of SACREs.</p>	<p>(ii) Bydd pob un o'r CYSAGau'n cael ei wahodd i basio penderfyniad yn argymhell bod ei A A Ll yn cymeradwyo ymaelodi a Chymdeithas CYSAGau Cymru</p>

<p>(iii) The Association shall meet three times annually.</p> <p>(iv) Extraordinary meetings of the Association may be called by the Chairperson or at the request of a member SACRE. The Chairperson, in consultation with the officers, may alter arrangements for meetings of the Association in an emergency.</p> <p>(v) Each member SACRE shall be entitled to send up to four representatives, which may include professional representation, to meetings. Each SACRE will be entitled to one vote.</p> <p>(vi) A meeting of the Association shall be deemed to be quorate when not fewer than one third of member SACREs are represented.</p> <p>(vii) Any proposal to amend the Constitution shall be communicated to SACREs at least four months prior to the AGM at which any such amendment will be considered. The AGM shall be held as part of the Association's summer meeting.</p> <p>(viii) The Association can if it so wishes invite bodies to have observer status in the Association. Such observers can only speak with the permission of the Chairperson.</p> <p>(ix) At a meeting of the association, any members of the SACRE, whose LEA or Council is hosting the meeting, shall be entitled to</p>	<p>(iii) Bydd y Gymdeithas yn cyfarfod deirgwaith y flwyddyn.</p> <p>(iv) Gall cyfarfodydd arbennig o'r Gymdeithas cael eu cynnal ar alwad y Cadeirydd neu ar alwad CYSAG sy'n aelod o'r Gymdeithas. Bydd modd i'r Cadeirydd, wedi ymgynghori a'r swyddogion eraill, newid y trefniadau ar gyfer cyfarfodydd y Gymdeithas os digwydd achos brys.</p> <p>(v) Bydd gan bob CYSAG sy'n aelod hawl i anfon hyd at bedwar cynrychiolydd, a ddichon gynnwys cynrychiolaeth broffesiynol yn eu mysg. Bydd gan bob un o'r CYSAGau hawl i un bleidlais.</p> <p>(vi) Bydd cyfarfod o'r Gymdeithas yn cael ei gyfrif yn un a chworwm iddo pan na fo dim llai na thraean o'r CYSAGau sy'n aelodau yn cael eu cynrychioli.</p> <p>(vii) Os bydd bwriad o gwbl i newid y cyfansoddiad bydd raid rhoi gwybod i'r CYSAGau o leiaf bedwar mis cyn y CCB a fydd yn rhoi ystyriaeth i unrhyw newid felly. Bydd y CCB yn cael ei gynnal yn rhan o gyfarfod haf y Gymdeithas.</p> <p>(viii) Os bydd yn dymuno, bydd modd i'r Gymdeithas wahodd cyrff i feddu swyddogaeth sylwedydd y tu mewn i'r Gymdeithas. Dim ond os bydd y Cadeirydd yn caniatáu y caiff sylwedyddion o'r fath ddweud gair.</p> <p>(ix) Bydd hawl gan unrhyw aelodau o'r CYSAG sydd a'u AALI neu Gyngor yr un sy'n croesawu'r cyfarfod hwnnw i fod yno fel sylwedyddion.</p>
--	---

<p>attend the meeting as observers.</p> <p>4. <i>Officers of the Association</i></p> <p>(i) These shall be elected and / or re-elected at the AGM and shall comprise: (a) the Chairperson (b) the Secretary (d) the Assistant Secretary (e) the Treasurer). The member SACRE to which the Secretary belongs shall normally be responsible for providing secretarial support during the Secretary's term of office. No one SACRE may provide more than one officer in any one year. No one Chairperson may hold office for more than two consecutive years. When a Chairperson ceases to hold that office the Vice Chairperson shall succeed to it, subject to the requirement in para. (4ii).</p> <p>(ii) If an officer is no longer a member of or associated with a SACRE. He or she shall cease to hold that office immediately. A replacement will be appointed at the next meeting and will serve until the AGM. If there is urgent need for a replacement the Executive Committee is empowered to make an appointment which will be effective until the next meeting of the Association.</p> <p>(iii) There shall be an Executive Committee, which shall consist of the following:</p> <p>a) the Officers, who shall be</p> <p>i) a Chairperson</p> <p>ii) a Vice-chairperson</p> <p>iii) a Secretary</p> <p>iv) an Assistant Secretary, and</p> <p>v) a Treasurer</p>	<p>4. <i>Swyddogion y Gymdeithas</i></p> <p>(i) Bydd y rhain yn cael eu hethol a/neu eu hail-ethol yn y CCB, sef</p> <p>(a) y Cadeirydd (b) yr Is-Gadeirydd</p> <p>(c) yr Ysgrifennydd</p> <p>(ch) yr Ysgrifennydd Cynorthwyol</p> <p>(d) y Trysorydd. Bydd y CYSAG y mae'r Ysgrifennydd yn perthyn iddo yn gyfrifol fel arfer am roi cymorth ysgrifenyddol yn ystod tymor yr Ysgrifennydd yn y swydd. Ni chaiff yr un CYSAG gyflenwi rhagor nag un swyddog yn ystod yr un flwyddyn. Ni chaiff dim un Cadeirydd gadw'r swydd am ragor na dwy flynedd yn olynol. Pan ddaw dymor y Cadeirydd yn y Gadair i ben bydd yr Is-Gadeirydd yn dod yn Gadeirydd, cyhyd ag y ganiateir hyn gan baragraff 4(ii).</p> <p>(ii) Os nad yw swyddog bellach yn aelod mewn CYSAG nac yn dal dim cysylltiad chwaith bydd yn gorfod rhoi'r gorau i'w swydd ar unwaith. Bydd rhywun yn cael ei benodi yn ei le yn ystod y cyfarfod dilynol, a bydd yn gwasanaethu tan y CCB. Os oes angen llenwi'r swydd ar unwaith byd hawl gan y Pwyllgor Gwaith i wneud penodiad dros dro - tan cyfarfod nesaf y Gymdeithas.</p> <p>(iii) Fe fydd Pwyllgor Gwaith, a fydd yn cynnwys y canlynol:</p> <p>a) y Swyddogion, sef</p> <p>i) Cadeirydd</p> <p>ii) Is-gadeirydd</p> <p>iii) Ysgrifennydd</p> <p>iv) Ysgrifennydd Cynorthwyol, a</p> <p>v) Trysorydd</p>
--	--

<p>b) six members elected from representatives of member SACREs other than those from which the Chairperson and Vice-chairperson have been nominated</p> <p>c) the immediate past Chairperson</p> <p>d) the immediate past Secretary</p> <p>e) a representative of NAPfRE</p> <p>f) WASACRE's representative to the RE Council of England and Wales</p> <p>With the exception of the Secretary, Assistant Secretary and Treasurer no one SACRE may provide more than one member of the executive in any one year. Elected Members of the Executive, subject to the requirements of para 4(ii) and 4(v) shall serve for a period of three years, according to a rota whereby two of their number shall complete their period of office each year.</p> <p>The Chairperson shall have the right to invite to a meeting of the Executive Committee such a person or persons who in his/her opinion has a contribution to make towards the Agenda of that meeting. Such an invitee shall have the right to speak and be heard, but shall not have the right to vote on any matter on which a vote is called for.</p> <p>(iv) The Executive Committee will only have executive powers which have been delegated to them at a meeting of the Association. The quorum shall be five and the majority vote will count.</p> <p>(v) If a member of the Executive is no longer a member of or associated with a SACRE, he or she will cease to be a member of the Executive. The SACRE which he or she represented will be entitled to</p>	<p>b) chwech o aelodau wedi eu hethol o blith cynrychiolwyr aelod-GYSAG'au ar wahân i'r rhai yr enwebwyd y Cadeirydd a'r Is-gadeirydd ganddynt</p> <p>c) y cyn-Gadeirydd diweddaraf</p> <p>d) y cyn-Ysgrifennydd diweddaraf</p> <p>e) cynrychiolydd o NAPfRE</p> <p>f) cynrychiolydd CCYSAGC ar Gyngor AG Cymru a Lloegr</p> <p>Ac eithrio'r Ysgrifennydd, yr Ysgrifennydd Cynorthwyol a'r Trysorydd, ni chaiff unrhyw un CYSAG ddarparu mwy nag un aelod o'r Pwyllgor Gwaith mewn unrhyw un flwyddyn. Bydd Aelodau Etholedig o'r Pwyllgor Gwaith, yn amodol ar ofynion paragraffau 4(ii) a 4(v), yn gwasanaethu am gyfnod o dair blynedd, yn ôl trefn drwy'r hon y bydd dau ohonynt yn cwblhau eu cyfnod yn y swydd bob blwyddyn.</p> <p>Bydd gan y Cadeirydd yr hawl i wahodd i gyfarfod o'r Pwyllgor Gwaith unrhyw berson neu bersonau sydd, yn ei farn ef/hi, â chyfraniad i'w wneud at Agenda'r cyfarfod hwnnw. Bydd gan berson gwahoddedig o'r fath yr hawl i siarad a chael gwrandawriad, ond ni chaiff yr hawl i bleidleisio ar unrhyw fater y gelwir am bleidlais arno.</p> <p>iv) Dim ond pwerau gweithredol sydd wedi eu dirprwyo iddo mewn cyfarfod o'r Gymdeithas fydd gan y Pwyllgor Gwaith. Pump fydd yn gwneud cworwm a bydd pleidlais fwyafrif yn sefyll.</p> <p>(v) Os nad yw aelod o'r Pwyllgor Gwaith bellach yn aelod o GYSAG nac yn dal dim cysylltiad chwaith bydd yn peidio a bod yn aelod o'r Pwyllgor Gwaith. Bydd hawl gan y CYSAG y bu'n ei gynrychioli i enwebu aelod yn ei lle/le ar gyfer y Pwyllgor</p>
--	---

<p>nominate a replacement member of the Executive, who will serve until the AGM.</p> <p>(vi) In the absence of the Chairperson, the Vice Chairperson, if present, shall take the Chair. Otherwise the first business of the meeting shall be to elect a member to Chair for that meeting. However, if the Chairperson or Vice Chairperson arrives during the meeting, the Vice Chairperson, or the member in the Chair shall relinquish it once the item of business in hand has been completed.</p> <p><i>5. Subscription and Finance</i></p> <p>(i) The Association’s financial year shall be the financial year, i.e. it shall run from April 1st in any year until March 31st the following year.</p> <p>(ii) There shall be an annual subscription to be determined at the AGM.</p> <p><i>6. Procedures</i></p> <p>(i) (a) The Chairperson will move “that the minutes of the last meeting be signed as an accurate record”.</p> <p>(b) The only part of the minutes which can be discussed is their accuracy. Any question about their accuracy must be raised by motion and as soon as it has been dealt with the Chairperson is authorized to sign the minutes.</p> <p>(ii) Any member SACRE may include an item on the Agenda</p>	<p>Gwaith a fydd yn gwasanaethu tan y CCB.</p> <p>(vi) Os na fydd y Cadeirydd yn bresennol, bydd yr Is-Gadeirydd yn eistedd yn y gadair. Os na fydd yr Is-Gadeirydd yno gorchwyl gyntaf y cyfarfod fydd ethol aelod i’r Gadair ar gyfer y cyfarfod hwnnw. Sut bynnag, os bydd y Cadeirydd neu’r Is-Gadeirydd yn cyrraedd yn ystod y cyfarfod, bydd yr aelod sydd yn y Gadair yn symud gyda byth ag y bydd yr eitem o dan sylw wedi dod i ben.</p> <p><i>5. Tanysgrifiad a Chyllid</i></p> <p>(i) Y flwyddyn ariannol fydd blwyddyn ariannol y Gymdeithas, h y, o Ebrill 1 y flwyddyn honno hyd at Fawrth 31 y flwyddyn wedyn.</p> <p>(ii) Bydd tanysgrifiad blynyddol a fydd yn cael ei bennu yn y Cyfarfod Blynyddol.</p> <p><i>6. Y Trefniadau</i></p> <p>(i) (a) Bydd y Cadeirydd yn dwyn cynnig gerbron “bod cofnodion y cyfarfod diwethaf yn cael eu llofnodi fel cofnod cywir”.</p> <p>(b) Yr unig agwedd ar y cofnodion y bydd modd ei thrafod fydd eu cywirdeb. Bydd raid i unrhyw gwestiwn ynglyn a’u cywirdeb gael ei godi trwy ddwyn cynigiad gerbron, a chyn gynted ag y bydd y mater wedi ei setlo bydd gan y Cadeirydd hawl i lofnodi’r cofnodion.</p> <p>(ii) Bydd modd i unrhyw GYSAG sy’n aelod gynnwys eitem ar agenda</p>
--	--

<p>for meetings of the association without the requirement for it to be seconded. Any motion moved at the meeting must be seconded.</p> <p>(iii) In the event of a vote being required on any proposal each member SACRE shall have one vote and a decision reached by a simple majority. The Chairperson will have a casting vote.</p> <p>(iv) Meetings and correspondence shall be conducted bilingually.</p> <p>(v) Any other matters, of which notice has been given, may be added by the Chairperson.</p>	<p>cyfarfodydd y Gymdeithas heb fod gofyn cael eilydd. Bydd raid sicrhau eilydd ar gyfer unrhyw gynigiad sy'n cael ei ddwyn gerbron y cyfarfod.</p> <p>(iii) Os digwydd bod raid cael pleidleisio yn achos unrhyw gynigiad bydd gan bob un CYSAG sy'n aelod un bleidlais a phenderfyniad yn cael ei wneud trwy fwyafrif syml. Bydd gan y Cadeirydd bleidlais fwrw.</p> <p>(iv) Bydd y cyfarfodydd a'r gohebu'n cael eu cynnal yn ddwyieithog.</p> <p>(v) Bydd modd i'r Cadeirydd ychwanegu unrhyw faterion eraill ar yr amod bod rhybudd wedi cael ei roi ynglyn a hwy.</p>
--	---

CODE OF PRACTICE FOR THE CONDUCT OF ELECTIONS

The following Code of Practice is proposed for the conduct of elections-:

- (a) Nominations for election shall be made in writing and shall reach the Secretary before March 1st.
- (b) The person(s) making a nomination must ensure that the person nominated is willing to serve.
- (c) The Secretary shall invite all persons nominated to supply a paragraph (some 100 words) about themselves – to reach the Secretary within fourteen days.
- (d) The Secretary shall send a list of those nominated, together with the paragraphs provided, to reach each SACRE before April 1st. This should allow opportunity for each SACRE to consider at its summer meeting how to cast its vote.

COD YMARFER AR GYFER CYNNAL ETHOLIADAU

Cynigir y Cod Ymarfer canlynol ar gyfer cynnal etholiadau:-

- (a) Rhaid i enwebiadau ar gyfer etholiad gael eu gwneud ar bapur, a rhaid iddynt gyrraedd yr Ysgrifennydd cyn Mawrth 1^{af}.
- (b) Rhaid i'r sawl sy'n gwneud enwebiad sicrhau bod y sawl sy'n cael ei h/enwebu'n fodlon gwasanaethu.
- (c) Bydd yr Ysgrifennydd yn gwahodd pob unigolyn a enwebwyd i ddarparu paragraff (rhyw 100 o eiriau) amdano/amdani ei hun — i gyrraedd yr Ysgrifennydd o fewn pedwar diwrnod ar ddeg.
- (d) Rhaid i'r Ysgrifennydd anfon rhestr o'r rhai a enwebwyd, ynghyd â'r paragraffau y maent wedi eu darparu, i gyrraedd pob CYSAG cyn Ebrill 1^{af}. Dylai hyn roi cyfle i bob CYSAG ystyried, yn ystod ei chyfarfod haf, sut y mae am fwrw ei phleidlais.

CYFANSODDIAD

1. Enw'r Gymdeithas

Enw'r Gymdeithas fydd Cymdeithas CYSGau Cymru (yma, 'y Gymdeithas' fydd hi'n cael ei galw o hyn ymlaen)

2. Amcanion y Gymdeithas

- (i) darparu fforwm yng Nghymru ar gyfer y CYSGau i drafod materion o bwys iddynt, ac i ddwyn achosion i sylw cyrff eraill pan fo gofyn;
- (ii) hwyluso cydweithredu rhwng Awdurdodau Lleol, eu CYSGau a Chynadleddau Maes Llafur cytûn, i fynd ar drywydd diddordebau cyffredin ynglŷn â datblygu cwricwlwm addysg grefyddol ac addoli ar y cyd;
- (iii) helpu'r CYSGau i gyflawni eu gorchwylion trwy rannu profiad ac arbenigedd;
- (iv) ymgymryd ag unrhyw weithgareddau eraill a allai fod o fudd i addysg grefyddol ac addoli ar y cyd yng Nghymru.

3. Aelodaeth a dyletswyddau

- (i) Mae pob un o GYSAGau Cymru yn gymwys i fod yn aelod o'r Gymdeithas.
- (ii) Bydd pob CYSG yn cael ei wahodd i basio penderfyniad yn argymhell bod ei ALL yn cymeradwyo ymaelodi â Chymdeithas CYSGau Cymru.
- (iii) Bydd y Gymdeithas yn cyfarfod deirgwaith y flwyddyn.
- (iv) Gall cyfarfodydd arbennig o'r Gymdeithas gael eu cynnal ar alwad y Cadeirydd neu ar alwad aelod-GYSAG. Bydd modd i'r Cadeirydd, wedi ymgynghori â'r swyddogion eraill, newid y trefniadau ar gyfer cyfarfodydd y Gymdeithas mewn achos brys.
- (v) Bydd hawl gan bob aelod-GYSAG i anfon pedwar cynrychiolydd a all gynnwys cynrychiolaeth broffesiynol, i gyfarfodydd. Pan mae CYSG yn cynnig Swyddog neu Aelod i Bwyllgor Gwaith CCYSAGauC, mae'n rhaid i'r sawl a gynigir fod yn un o'r pedwar cynrychiolydd y mae'r CYSG yn eu penodi i'w gynrychioli mewn cyfarfod o'r Gymdeithas. Mewn unrhyw gyfarfod lle gelwir am bleidlais, bydd gan bob CYSG hawl i un bleidlais.
- (vi) Bydd cyfarfod o'r Gymdeithas yn cael ei ystyried yn un â chworwm iddo pan na fo dim llai na thraean o'r aelod-GYSAGau yn cael eu cynrychioli.

- (vii) Os bydd bwriad o gwbl i newid y cyfansoddiad bydd raid rhoi gwybod i'r CYSAGau o leiaf bedwar mis cyn y Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol (CCB) a fydd yn rhoi ystyriaeth i unrhyw newid felly. Cynhelir y CCB fel rhan o gyfarfod haf y Gymdeithas.
- (viii) Os bydd yn dymuno, gall y Gymdeithas wahodd cyrff i gael swyddogaeth sylwedydd yn y Gymdeithas. Dim ond os bydd y Cadeirydd yn caniatáu y caiff sylwedyddion o'r fath ddweud gair.
- (ix) Bydd hawl gan unrhyw aelodau o'r CYSAG sydd â'u ALL neu Gyngor yr un sy'n croesawu'r cyfarfod hwnnw i fod yno fel sylwedyddion.

4. *Swyddogion y Gymdeithas*

- (i) Bydd y rhain yn cael eu hethol a/neu eu hail-ethol yn y CCB fel a ganlyn:
  - i) y Cadeirydd
  - ii) yr Is Gadeirydd
  - iii) yr Ysgrifennydd
  - iv) yr Ysgrifennydd Cynorthwyol
  - v) y Trysorydd.

Ni chaiff yr un CYSAG gyflenwi mwy nag un swyddog yn ystod y flwyddyn. Ni chaiff dim un Cadeirydd gadw'r swydd am ragor na dwy flynedd yn olynol. Pan ddaw tymor y Cadeirydd yn y Gadair i ben bydd yr Is Gadeirydd yn dod yn Gadeirydd, yn amodol ar y gofyniad ym mharagraff (4ii). Gall y Cadeirydd ymddiswyddo ar unrhyw adeg yn ystod eu tymor a bydd yr Is Gadeirydd yn dod yn eu lle, fel byddai'n digwydd pan mae tymor y Cadeirydd yn dod i ben. Pan mae'r Is Gadeirydd yn cymryd swydd y Cadeirydd mewn amgylchiadau o'r fath, ni fydd Blwyddyn 1 tymor y Cadeirydd yn y swydd yn dechrau hyd nes y Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol nesaf.

- (ii) Os nad yw swyddog bellach yn aelod mewn CYSAG nac yn dal dim cysylltiad chwaith, bydd yn gorfod rhoi'r gorau i'w swydd ar unwaith. Bydd rhywun yn cael ei benodi yn ei le yn ystod y cyfarfod dilynol, a bydd yn gwasanaethu tan y CCB nesaf. Os oes angen llenwi'r swydd ar unwaith bydd hawl gan y Pwyllgor Gwaith i wneud penodiad dros dro a fydd mewn grym tan gyfarfod nesaf y Gymdeithas.
- (iii) Fe fydd Pwyllgor Gwaith, a fydd yn cynnwys y canlynol:
  - a) y Swyddogion, sef
    - i) Cadeirydd
    - ii) Is Gadeirydd
    - iii) Ysgrifennydd
    - iv) Ysgrifennydd Cynorthwyol
    - v) Trysorydd
  - b) chwe aelod o aelod-GYSAGau ar wahân i'r rheiny y darparwyd y Cadeirydd a'r Is Gadeirydd ohonynt.
  - c) Y cyn-Gadeirydd diweddaraf
  - d) y cyn-Ysgrifennydd diweddaraf
  - e) cynrychiolydd o PYCAG
  - f) cynrychiolydd CCYSAGauC ar Gyngor AG Cymru a Lloegr
  - g) cynrychiolydd CCYSAGauC ar EFTRE
  - h) cynrychiolydd CCYSAGauC ar Rwydwaith Rhyng-Ffydd y DU

Ac eithrio'r Ysgrifennydd, yr Ysgrifennydd Cynorthwyol a'r Trysorydd, ni chaiff unrhyw un CYSAG ddarparu mwy nag un aelod o'r Pwyllgor Gwaith. Bydd Aelodau Etholedig o'r Pwyllgor Gwaith, yn amodol ar ofynion paragraffau 4(ii) a 4(v), yn gwasanaethu am gyfnod o dair blynedd, yn ôl trefn drwy'r hon y bydd dau ohonynt yn cwblhau eu cyfnod yn y swydd bob blwyddyn.

Bydd gan y Cadeirydd yr hawl i wahodd i gyfarfod o'r Pwyllgor Gwaith unrhyw berson neu bersonau sydd, yn ei farn ef/hi, â chyfraniad i'w wneud at Agenda'r cyfarfod hwnnw. Bydd gan berson gwahoddedig o'r fath yr hawl i siarad a chael gwrandawriad, ond ni chaiff yr hawl i bleidleisio ar unrhyw fater y gelwir am bleidlais arno.

- (iv) Bydd penodiadau fel Cynrychiolwyr CCYSAGauC ar a) Cyngor AG Cymru a Lloegr; b) EFTRE; a c) Cyngor Rhyng-Ffydd y DU yn cael eu gwneud gan y Pwyllgor Gwaith ar ôl gofyn am fynegiannau o ddiddordeb gan aelodau CYSAGau mewn cysylltiad â CCYSAGauC.
- (v) Dim ond pwerau gweithredol sydd wedi eu dirprwyo iddo mewn cyfarfod o'r Gymdeithas fydd gan y Pwyllgor Gwaith. Pump fydd yn gwneud cworwm a bydd pleidlais fwyafrif yn sefyll.
- (vi) Os nad yw aelod o'r Pwyllgor Gwaith bellach yn aelod o GYSAG nac yn dal dim cysylltiad chwaith bydd yn peidio â bod yn aelod o'r Pwyllgor Gwaith. Bydd hawl gan y CYSAG a ddarparodd y person hwn, i enwebu aelod arall i'r Pwyllgor Gwaith, a fydd yn gwasanaethu tan ddiwedd y tymor yr etholwyd yr aelod gwreiddiol ar ei gyfer.
- (vii) Os na fydd y Cadeirydd yn bresennol, bydd yr Is Gadeirydd yn eistedd yn y gadair. Os na fydd yr Is Gadeirydd yno gorchwyl gyntaf y cyfarfod fydd ethol aelod i'r Gadair ar gyfer y cyfarfod hwnnw. Sut bynnag, os bydd y Cadeirydd neu'r Is-Gadeirydd yn cyrraedd yn ystod y cyfarfod, bydd yr aelod sydd yn y Gadair yn symud ar ôl i'r eitem o dan sylw ddod i ben.

5. Tanysgrifiad a Chyllid

- (i) Y flwyddyn ariannol fydd blwyddyn ariannol y Gymdeithas, h.y. o 1 Ebrill y Flwyddyn honno hyd at 31 Mawrth y flwyddyn wedyn.
- (ii) Bydd tanysgrifiad blynyddol a fydd yn cael ei bennu yn y Cyfarfod Blynyddol.

(i) Y Trefniadau

- (i) (a) Bydd y Cadeirydd yn dwyn cynnig gerbron "bod cofnodion y cyfarfod diwethaf yn cael eu llofnodi fel rhai cywir".
- (b) Yr unig agwedd ar y cofnodion y bydd modd ei thrafod fydd eu cywirdeb. Bydd rhaid i unrhyw gwestiwn ynglŷn â'u cywirdeb gael ei godi trwy ddwyn cynigiad gerbron, a chyn gynted ag y bydd y mater wedi ei setlo bydd gan y Cadeirydd hawl i lofnodi'r cofnodion, fel rhai cywir.
- (ii) Bydd modd i unrhyw aelod-GYSAG ofyn i'r Cadeirydd gynnwys eitem ar Agenda cyfarfodydd y Gymdeithas heb fod gofyn cael eilydd. Mae'n rhaid i geisiadau i

gynnwys eitemau ar yr Agenda gael eu gwneud o leiaf bedair wythnos cyn unrhyw gyfarfod. Bydd rhaid sicrhau eilydd ar gyfer unrhyw gynigiad sy'n cael ei ddwyn gerbron y cyfarfod.

- (iii) Os digwydd bod rhaid cael pleidleisio yn achos unrhyw gynigiad bydd gan bob un CYSAG sy'n aelod un bleidlais a gwneir penderfyniad trwy fwyafrif syml. Bydd gan y Cadeirydd bleidlais fwrw heblaw yn achos ethol Is Gadeirydd neu aelod o'r Pwyllgor Gwaith.
- (iv) Bydd y cyfarfodydd a'r gohebu'n cael eu cynnal yn ddwyieithog.
- (v) Bydd modd i'r Cadeirydd ychwanegu unrhyw faterion eraill ar yr amod bod rhybudd wedi cael ei roi ynglŷn â nhw.

COD YMARFER AR GYFER CYNNAL ETHOLIADAU

Cynigir y Cod Ymarfer canlynol ar gyfer cynnal etholiadau:-

- (a) Gwahoddir enwebiadau ar gyfer Pwyllgor Gwaith CCYSAGauC yn ystod tymor y gwanwyn bob blwyddyn. Bydd dyddiad cau derbyn yr enwebiadau gan GYSAGau yn cael ei gyhoeddi gan y Gymdeithas ar ddechrau tymor y gwanwyn. Dylai pawb sy'n cael eu henwebu ysgrifennu paragraff (tua 100 gair) amdanynt eu hunain.
- (b) Mae'n rhaid i'r CYSAG sy'n gwneud yr enwebiad sicrhau fod y sawl a enwebwyd yn barod i wasanaethu.
- (c) Bydd yr Ysgrifennydd yn anfon rhestr o'r rhai a enwebwyd, ynghyd â'r paragraffau, i gyrraedd pob CYSAG yn gynnar yn nhymor yr haf fel bod pob CYSAG yn cael cyfle i ystyried yn ei gyfarfod haf sut i fwrw ei bleidlais.
- (d) Pe digwydd bod dau neu fwy o Unigolion yn derbyn nifer cyfartal o bleidleisiau mewn etholiad ar gyfer Is Gadeirydd neu'r Pwyllgor Gwaith, bydd y Cadeirydd yn penderfynu'r mater drwy dynnu "enw allan o het". Cyhoeddir mai'r unigolyn y tynnwyd ei enw fydd yr ymgeisydd llwyddiannus.
- (e) Os nad oes digon o bobl wedi cael eu henwebu gan GYSAGau cyn y Cyfarfod Blynyddol i lenwi seddi gwag ar y Pwyllgor Gwaith neu fel Is Gadeirydd, gwneir cais am enwebiadau o'r llawr. Dylai enwebiadau o'r fath gael eu cynnig a'u heilio yn ôl yr arfer. Os derbynnir mwy na'r nifer angenrheidiol o enwebiadau o'r llawr, cynhelir pleidlais ar yr enwebiadau hynny. Ni fydd y bleidlais hon yn cynnwys unrhyw un a enwebwyd cyn y Cyfarfod Blynyddol, bydd yr unigolyn/unigolion hynny yn cael eu penodi i'r Pwyllgor Gwaith cyn y gwahoddir enwebiadau am unrhyw le gwag.

Diwygiwyd Cyfarfod Blynyddol Cyffredinol 2018

Yr uchod yw'r Cyfansoddiad presennol gyda newidiadau. Ceir fersiwn amgen o Adran 4, 5, 6 yn atodiad 1. Fodd bynnag, dim ond newid yn nhrefn y paragraffau a newidiwyd sydd yma, i'w gwneud yn fwy darllenadwy ac eglur. Bydd angen gwneud penderfyniad ynghylch p'un ai i fabwysiadu Adran 4 uchod a newidiwyd yn ei chyfanrwydd neu fabwysiadu'r adran 4/5/5 amgen yn ei chyfanrwydd.

ATODIAD1

Adran 4, 5, 6 amgen fel awgrymiad i gael mwy o eglurder a'i gwneud yn fwy darllenadwy. Darllenwch y ddogfen atodol i gael nodiadau esboniadol.

4. Pwyllgor Gwaith

i) Fe fydd Pwyllgor Gwaith, a fydd yn cynnwys y canlynol:

- a) y Swyddogion, sef
  - i) Cadeirydd
  - ii) Is Gadeirydd
  - iii) Ysgrifennydd
  - iv) Ysgrifennydd Cynorthwyol
  - v) Trysorydd
- b) chwe aelod o aelod-GYSAGau ar wahân i'r rheiny y darparwyd y Cadeirydd a'r Is Gadeirydd ohonynt.
- c) Y cyn-Gadeirydd diweddaraf
- d) y cyn-Ysgrifennydd diweddaraf
- e) cynrychiolydd o PYCAG
- f) cynrychiolydd CCYSAGauC ar Gyngor AG Cymru a Lloegr
- g) cynrychiolydd CCYSAGauC ar EFTRE
- h) cynrychiolydd CCYSAGauC ar Rwydwaith Rhyng Ffydd y DU

(ii) Bydd Swyddogion y Gymdeithas (Cadeirydd, Is Gadeirydd, Ysgrifennydd, Ysgrifennydd Cynorthwyol, a Thrysorydd) yn cael eu hethol a /neu eu hailethol yn y Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol. Ni chaiff yr un CYSAG gyflenwi mwy nag un swyddog yn ystod y flwyddyn. Ni chaiff dim un Cadeirydd gadw'r swydd am ragor na dwy flynedd yn olynol. Pan ddaw tymor y Cadeirydd yn y Gadair i ben bydd yr Is-Gadeirydd yn dod yn Gadeirydd, yn amodol ar y gofyniad ym mharagraff (4ii). Gall y Cadeirydd ymddiswyddo ar unrhyw adeg yn ystod eu tymor a bydd yr Is Gadeirydd yn dod yn eu lle, fel byddai'n digwydd pan mae tymor y Cadeirydd yn dod i ben. Pan mae'r Is Gadeirydd yn cymryd swydd y Cadeirydd mewn amgylchiadau o'r fath, ni fydd Blwyddyn 1 tymor y Cadeirydd yn y swydd yn dechrau hyd nes y Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol nesaf.

(iii) Os nad yw swyddog bellach yn aelod mewn CYSAG nac yn dal dim cysylltiad chwaith, bydd yn gorfod rhoi'r gorau i'w swydd ar unwaith. Bydd rhywun yn cael ei benodi yn ei le yn ystod y cyfarfod dilynol, a bydd yn gwasanaethu tan y CCB nesaf. Os oes angen llenwi'r swydd ar unwaith bydd hawl gan y Pwyllgor Gwaith i wneud penodiad dros dro a fydd mewn grym tan gyfarfod nesaf y Gymdeithas

(iv) Ac eithrio'r Ysgrifennydd, yr Ysgrifennydd Cynorthwyol a'r Trysorydd, ni chaiff unrhyw un CYSAG ddarparu mwy nag un aelod o'r Pwyllgor Gwaith. Bydd Aelodau Etholedig o'r Pwyllgor Gwaith, yn amodol ar ofynion paragraffau 4(ii) a 4(v), yn gwasanaethu am gyfnod o dair blynedd, yn ôl trefn drwy'r hon y bydd dau ohonynt yn cwblhau eu cyfnod yn y swydd bob blwyddyn.

(v) Os nad yw aelod o'r Pwyllgor Gwaith bellach yn aelod o GYSAG nac yn dal dim cysylltiad chwaith bydd yn peidio a bod yn aelod o'r Pwyllgor Gwaith. Bydd hawl gan y CYSAG a ddarparodd y person hwn, i enwebu aelod arall i'r Pwyllgor Gwaith, a fydd yn gwasanaethu tan ddiwedd y tymor yr etholwyd yr aelod gwreiddiol ar ei gyfer.

(vi). Bydd penodiadau fel Cynrychiolwyr CCYSAGauC ar a) Cyngor AG Cymru a Lloegr; b) EFTRE; a c) Cyngor Rhyng-Ffydd y DU yn cael eu gwneud gan y Pwyllgor Gwaith ar ôl gofyn am fynegiannau o ddiddordeb gan aelodau CYSAGau mewn cysylltiad â CCYSAGauC.

(vii) Dim ond pwerau gweithredol sydd wedi eu dirprwyo iddo mewn cyfarfod o'r Gymdeithas fydd gan y Pwyllgor Gwaith. Pump fydd yn gwneud cworwm a bydd pleidlais fwyafrif yn sefyll

5. Y Trefniadau

1. (i) Os na fydd y Cadeirydd yn bresennol, bydd yr Is-Gadeirydd yn eistedd yn y gadair. Os na fydd yr Is-Gadeirydd yno gorchwyl gyntaf y cyfarfod fydd ethol aelod i'r Gadair ar gyfer y cyfarfod hwnnw. Sut bynnag, os bydd y Cadeirydd neu'r Is-Gadeirydd yn cyrraedd yn ystod y cyfarfod, bydd yr aelod sydd yn y Gadair yn symud ar ôl i'r eitem o dan sylw ddod i ben.

(ii) (a) i) (a) Bydd y Cadeirydd yn dwyn cynnig gerbron "bod cofnodion y cyfarfod diwethaf yn cael eu llofnodi fel rhai cywir".

(b) Yr unig agwedd ar y cofnodion y bydd modd ei thrafod fydd eu cywirdeb. Bydd raid i unrhyw gwestiwn ynglŷn â'u cywirdeb gael ei godi trwy ddwyn cynigiad gerbron, a chyn gynted ag y bydd y mater wedi ei setlo bydd gan y Cadeirydd hawl i lofnodi'r cofnodion, fel rhai cywir.

(iii) Bydd modd i unrhyw aelod-GYSAG ofyn i'r Cadeirydd gynnwys eitem ar Agenda cyfarfodydd y Gymdeithas heb fod gofyn cael eilydd. Mae'n rhaid i geisiadau i gynnwys eitemau ar yr Agenda gael eu gwneud o leiaf bedair wythnos cyn unrhyw gyfarfod. Bydd raid sicrhau eilydd ar gyfer unrhyw gynigiad sy'n cael ei ddwyn gerbron y cyfarfod.

(iv) Os digwydd bod rhaid cael pleidleisio yn achos unrhyw gynigiad bydd gan bob un CYSAG sy'n aelod un bleidlais a gwneir penderfyniad trwy fwyafrif syml. Bydd gan y Cadeirydd bleidlais fwrw heblaw yn achos ethol Is Gadeirydd neu aelod o'r Pwyllgor Gwaith.

(iv) Bydd y cyfarfodydd a'r gohebu'n cael eu cynnal yn ddwyieithog.

(v) Bydd modd i'r Cadeirydd ychwanegu unrhyw faterion eraill ar yr amod bod rhybudd wedi cael ei roi ynglŷn â nhw.

2. Bydd gan y Cadeirydd yr hawl i wahodd i gyfarfod o'r Pwyllgor Gwaith unrhyw berson neu bersonau sydd, yn ei farn ef/hi, â chyfraniad i'w wneud at Agenda'r cyfarfod hwnnw. Bydd gan berson gwahoddedig o'r fath yr hawl i siarad a chael gwrandawriad, ond ni chaiff yr hawl i bleidleisio ar unrhyw fater y gelwir am bleidlais arno.

6. 6. Tanysgrifiad a Chyllid

(iii) Y flwyddyn ariannol fydd blwyddyn ariannol y Gymdeithas, h.y. o 1 Ebrill y

Flwyddyn honno hyd at 31 Mawrth y flwyddyn wedyn.

(ii) Bydd tanystrifiad blynyddol a fydd yn cael ei bennu yn y Cyfarfod Blynyddol.

WASACRE CONSTITUTION

EXPLANATORY NOTE OF PROPOSED AMENDMENTS TO THE CONSTITUTION FOR SUBMISSION TO THE AGM 2018

Page	Para	Explanation
1		Remove "Code of Practice" – it is not required at this point
1	1	Insert inverted comma after the word Association
	2(ii)	Delete E in phrase LEA to accord with current practice, also delete apostrophe between LA and s
1	3(ii)	Delete E in phrase LEA to accord with current practice
1	3(v)	To indicate that it is only when a vote is called for that this paragraph is operable
2	4(i)	Renumber list of officers to align with numbering in para 4(iii)
2	4(i)	Delete closing bracket after word Treasurer – not required
2	4(i)	Delete sentence "The member SACRE.....of office". In practice this currently does not happen, and with financial constraints of LA budgets it may be impossible to implement this requirement in the future. It sentence therefore is meaningless in the current climate.
2	4(ii)	Delete full stop after SACRE and replace upper case H with lower case h
2	4(ii)	To clarify the term of office of the Vice Chairperson when assuming the office of Chairperson after the Chairperson has resigned mid term
2	4(ii)	To clarify the time scale with regard to the AGM at which a replacement Executive Member must be appointed as a substantive member
2	4(iii)(b)	To clarify that those elected to the Executive Committee are not representatives of the nominating SACRE. If "representatives" was retained this would mean that a SACRE could only nominate from its own membership. In practise this does not happen and a SACRE may well nominate a person from another SACRE.
2	4(iii) (g) and (h)	To allow WASACRE's representative to these bodies to have a voice on the executive committee as WASACRE's representative to the RE Council of England and Wales has always had
3	4 (iii)	Delete " on any one year" and replace with "at any one time" to give clarity to when a SACRE may provide and Executive Member
3	4(v)	Insert new paragraph and renumber the succeeding paragraphs accordingly. The purpose of the new paragraph is to provide a proper appointment system for representatives to external bodies
3	4 (vi)	To clarify who is entitled to nominate a replacement member of the Executive Committee in the case of resignation by an Executive Committee member
3	4(vi)	In the same paragraph, in the last sentence, delete "until the AGM" and substitute "until the end of the term for which the replaced member was originally elected". <i>This change will avoid the situation in future years in which WASACRE currently finds itself. At this year's (2018) AGM we will be electing only ONE person to the Exec, but at the 2019 AGM we will be electing three persons. This anomaly has arisen because a few years ago an elected member resigned from the Exec, but was not replaced at the subsequent AGM creating a vacancy which was filled at the next AGM.</i>

3	6 (i)(b)	For clarity
3	6(ii)	To provide a means of member SACREs getting items on to the agenda of termly meetings
4	6(iii)	To clarify when the Chairperson may not use a casting vote
5		Code of Practice – delete the whole of the current code and substitute the new Code provided at page 6.
6	Code a	The current Code provides specific dates by which nominations have to be received. With the moving date of Easter and the variations in the dates on which SACREs meet in the Spring Term it is felt that this provision is more practical.
6	Code c	By providing a “pen portrait” with the nomination time is saved in the Secretary not having to write to nominees asking for such information once nominations have been received by the secretary.
6	Code d	As required by the “Representation of the Peoples Act” which requires that the Returning Officer for the constituency is obliged to decide between the tied candidates by lot. What this means is that any random method can be used to decide between them at the Returning Officer’s discretion. It can be the toss of a coin, the drawing of straws, the cut of a pack of cards, name from a hat – anything as long as it is random. It must be a “fair and transparent random method”.
6	Code e	To provide for a situation in which there are insufficient nominations, for whatever reason,(as has happened on occasions in previous years) to fill all the vacancies on the Executive Committee at the time of the AGM
6		<i>The document should be dated. This means that anyone making reference to the Constitution can be certain that they are consulting the current edition. Difficulties have arisen in the past, indeed even in the preparing of these amendments, because the constitution document has never carried a date and therefore it is unclear whether reference is being made to the current or previous editions.</i>
7		Appendix 1 An alternative for paragraphs 4, 5 and 6 of the exiting constitution has been provided. It has been thought that the current constitution lacks clarity between paragraphs on officers and their appointments and procedures at elections and meetings. What follows at Apx 1 is a rearrangement of the existing paragraphs (including proposed amendments as show in the original document, ie pp 1-4) to give some order in the arrangement of a) the Executive Committee, b) Procedures and c) Finance. Every existing sub paragraphs of paragraph 4, 5, and 6 are included in the revised order. There are no changes (other than the proposed amendments already indicated) to the wording of the paragraphs, they are simply laid out in a re-ordered way. The proposal is to replace the existing para 4, 5, 6 with those set out in Apx 1 to give greater clarity.

Enwebiadau ar gyfer Pwyllgor Gwaith y CCYSAGauC (Gorffennaf 6, 2018)

Nominations for the Executive Committee (6 July, 2018)

Mae UN enwebiad ar gyfer UN swydd ar y Pwyllgor Gwaith.

There is ONE nomination for ONE position on the Executive Committee.

Kathy Riddick

Rwyf yn rhiant i ddau blentyn ysgol gynradd ac rwyf yn llywodraethwr yn eu hysgol. Ar hyn o bryd rwy'n gweithio tuag ar radd Meistr mewn Athroniaeth. Rwyf yn aelod o grŵp Rhanddeiliaid Strategol Llywodraeth Cymru ar gyfer diwygio'r cwricwlwm.

Cefais fy mhenodi ym mis Mawrth 2016 yn swyddog datblygu Cymru i Ddyneiddwyr y DU. Yn y gwaith hwn rwy'n gyfrifol am gydlynu gwirfoddolwyr yng Nghymru, siaradwyr i ysgolion, gofalwyr bugeiliol, grwpiau lleol a hefyd ein rhwydwaith gweinyddion. Rwyf hefyd yn gweithio gyda Llywodraeth Cymru i hyrwyddo rhyddid cred a gwell addysg ar grefydd a chred.

I am a parent, of two primary school children and I am a governor of the school they attend. I am currently working towards a masters in Philosophy. I am a member of Welsh Governments Strategic Stakeholder group for curriculum reform.

I was appointed in March 2016 as the Wales development officer for Humanists UK. In this role I am responsible for coordinating volunteers in Wales, school speakers, pastoral carers, local groups and also our celebrant network. I also work with Welsh Government to further freedom of belief and improved education on religion and belief.

Addysg grefyddol yng nghyfnod allweddol 2 a chyfnod allweddol 3

Mehefin 2018

Diben Estyn yw arolygu ansawdd a safonau mewn addysg a hyfforddiant yng Nghymru. Mae Estyn yn gyfrifol am arolygu:

- ▲ ysgolion a lleoliadau meithrin a gynhelir gan, neu sy'n cael arian gan awdurdodau lleol
- ▲ ysgolion cynradd
- ▲ ysgolion uwchradd
- ▲ ysgolion arbennig
- ▲ unedau cyfeirio disgyblion
- ▲ ysgolion pob oed
- ▲ ysgolion annibynnol
- ▲ addysg bellach
- ▲ colegau arbenigol annibynnol
- ▲ dysgu oedolion yn y gymuned
- ▲ gwasanaethau addysg awdurdodau lleol ar gyfer plant a phobl ifanc
- ▲ addysg a hyfforddiant athrawon
- ▲ Cymraeg i oedolion
- ▲ dysgu yn y gwaith
- ▲ dysgu yn y sector cyfiawnder

Mae Estyn hefyd:

- ▲ yn rhoi cyngor ar ansawdd a safonau mewn addysg a hyfforddiant yng Nghymru i Gynulliad Cenedlaethol Cymru ac eraill; ac
- ▲ yn cyhoeddi achosion o arfer dda yn seiliedig ar dystiolaeth arolygu

Cymerwyd pob rhagofal posibl i sicrhau bod y wybodaeth yn y ddogfen hon yn gywir adeg ei chyhoeddi. Dylid cyfeirio unrhyw ymholiadau neu sylwadau ynglŷn â'r ddogfen hon/cyhoeddiad hwn at:

Yr Adran Gyhoeddiadau

Estyn

Llys Angor

Heol Keen

Caerdydd

CF24 5JW neu drwy anfon e-bost at cyhoeddiadau@estyn.llyw.cymru

Mae'r cyhoeddiad hwn a chyhoeddiadau eraill gan Estyn ar gael ar ein gwefan:

www.estyn.llyw.cymru

Cyfieithwyd y ddogfen hon gan Trosol (Saesneg i Gymraeg).

© Hawlfraint y Goron 2018: Gellir aildefnyddio'r adroddiad hwn yn ddi-dâl mewn unrhyw fformat neu gyfrwng ar yr amod y caiff ei aildefnyddio'n gywir ac na chaiff ei ddefnyddio mewn cyd-destun camarweiniol. Rhaid cydnabod y deunydd fel hawlfraint y Goron a rhaid nodi teitl yr adroddiad penodol.

Cyflwyniad	1
Cefndir	1
Prif ganfyddiadau	5
Argymhellion	8
Safonau	9
Medrau, gwybodaeth a dealltwriaeth	9
Agweddau at ddysgu	12
Darpariaeth	13
Cynllunio'r cwricwlwm	13
Cyfoethogi a phrofiadau	15
Addysgu	16
Asesu ac adborth	18
Arweinyddiaeth	20
Arweinyddiaeth pwnc	20
Tynnu allan o wersi	21
Gwella ansawdd	21
Pontio	23
Atal	24
Her a chymorth allanol	25
Atodiad 1: Cwestiynau i ysgolion eu hystyried fel rhan o'u hunanarfarniad	26
Atodiad 2: Sail y dystiolaeth	28
Atodiad 3: Astudiaethau achos	30
Astudiaeth Achos 1: Ysgol Gyfun Dŵr-y-Felin	30
Astudiaeth Achos 2: Ysgol Gynradd Plasmarl	32
Geirfa	34
Cyfeiriadau	36

Cyflwyniad

Ysgrifennir yr adroddiad hwn i ymateb i gais am gyngor gan Lywodraeth Cymru yn llythyr cylch gwaith blynyddol y Gweinidog i Estyn ar gyfer 2017-2018. Mae'r adroddiad yn arfarnu safonau, darpariaeth ac arweinyddiaeth mewn addysg grefyddol yng nghyfnod allweddol 2 a chyfnod allweddol 3. Nid yw'n cwmpasu addysg grefyddol mewn ysgolion enwadol, annibynnol nac arbennig.

Mae'r adroddiad hwn yn cwmpasu safonau mewn addysg grefyddol yng nghyfnod allweddol 2 a chyfnod allweddol 3, a chyfranogiad mewn dysgu ac ymgysylltiad ag ef. Mae hefyd yn ystyried y ffactorau sy'n effeithio ar safonau, gan gynnwys cynllunio'r cwricwlwm, addysgu, asesu, arweinyddiaeth a gwella ansawdd.

Mae'r adroddiad wedi'i fwriadu ar gyfer Llywodraeth Cymru, penaethiaid a staff mewn ysgolion, awdurdodau lleol a chonsortia rhanbarthol, ac aelodau o'r Cynghorau Ymgynghorol Sefydlog Addysg Grefyddol (CYSAGau)¹. Bydd canfyddiadau'r adroddiad yn helpu llywio datblygu a gweithredu'r Cwricwlwm newydd i Gymru hefyd.

Cefndir

Mae addysg grefyddol yn rhan orfodol o'r cwricwlwm o'r cyfnod sylfaen i gyfnod allweddol 4. Rhaid i ysgolion ddarparu addysg grefyddol yn y sector ôl-16 hefyd. (Prydain Fawr, 1998). Rhaid i addysg grefyddol ddilyn y maes llafur perthnasol a gytunwyd yn lleol ar gyfer addysg grefyddol². Mae gan rieni'r hawl gyfreithiol i dynnu eu plentyn o addysg grefyddol, er bod bron pob disgybl yn cymryd rhan yn llawn mewn addysg grefyddol yn ymarferol.

Mae'r Ddeddf Diwygio Addysg (Prydain Fawr 1988) a Chylchlythyr y Swyddfa Gymreig (Adran Addysg y Swyddfa Gymreig, 1994) yn amlinellu'r gofynion cyfreithiol ar gyfer addoli ar y cyd mewn ysgolion yng Nghymru. Rhaid i bob ysgol ddarparu gweithred ddyddiol o addoli ar y cyd ar gyfer pob disgybl. Nod addoli ar y cyd yw datblygu disgyblion yn gymdeithasol, yn foesol, yn ysbrydol ac yn ddiwylliannol. Ni ddylai ysgolion ddefnyddio addoli ar y cyd i addysgu addysg grefyddol. Mae addysg grefyddol ac addoli ar y cyd yn weithgareddau ar wahân er y gallent atgyfnerthu ei gilydd.

Datblygwyd y 'Fframwaith enghreifftiol cenedlaethol ar gyfer cyflwyno addysg grefyddol i ddysgwyr 3 i 19 oed yng Nghymru' gan Lywodraeth Cynulliad Cymru yn 2008 ochr yn ochr â'i hadolygiad o'r Cwricwlwm Cenedlaethol (Llywodraeth Cynulliad

---

¹ Mae CYSAGau yn gyfrifol yn gyfreithiol am gynghori awdurdodau lleol ar addysg grefyddol ac addoli ar y cyd. Rhaid i bob awdurdod lleol gael CYSAG.

² Mae'r maes llafur a gytunwyd yn lleol ar gyfer pob awdurdod lleol ar gael gan y Gymdeithas Cynghorau Ymgynghorol Sefydlog ar Addysg Grefyddol: <http://www.wasacre.org.uk/publications/syllabi.html>

Cymru, 2008). Nod y fframwaith oedd gwella safonau addysg grefyddol yn genedlaethol trwy ddarparu cwricwlwm a fframwaith asesu cydlynus ar gyfer Cymru. Mae'n cynnwys rhaglenni astudio enghreifftiol ar gyfer pob cyfnod allweddol, ynghyd â disgrifiadau lefel ar gyfer perfformiad disgyblion. Diwygiodd pob awdurdod lleol a CYSAG eu meysydd llafur a gytunwyd yn lleol i ystyried y fframwaith.

Mae'r fframwaith yn datgan y dylai addysg grefyddol annog disgyblion i archwilio ystod o gwestiynau mewn ffordd fyfyrion, ddadansoddol a chytbwys. Mae'n canolbwyntio hefyd ar ddeall chwilfrydedd dynoliaeth am ystyr, yr agweddau cadarnhaol ar ddealltwriaeth aml-ffydd/amlddiwylliannol, a dealltwriaeth ac ymatebion y disgyblion eu hunain i fywyd a chrefydd. Yng nghyfnod allweddol 2, dylai addysg grefyddol feithrin diddordeb a rhyfeddod dysgwyr yn y byd a'r profiad dynol i'w hysgogi i godi cwestiynau ac ymchwilio iddynt. Dylai disgyblion ddatblygu medrau a chasglu gwybodaeth a fydd yn eu helpu i feddwl yn greadigol a rhannu syniadau trwy drafod. Dylent ddatblygu gwybodaeth am wahanol grefyddau a chydabod pwysigrwydd crefydd ym mywydau pobl. Dylai hyn eu helpu i ddatblygu goddefgarwch a pharch at bobl eraill. Dylai disgyblion archwilio dimensiynau ysbrydol a moesol er mwyn llywio eu chwiliad eu hunain am ystyr a diben. Dylent gael cyfleoedd i fynegi eu teimladau a'u barn eu hunain, nodi'r modd y gallai eu gweithredoedd effeithio ar bobl eraill, cydnabod bod safbwyntiau pobl eraill yn wahanol i'w safbwyntiau eu hunain, a myfyrio ar eu safbwyntiau eu hunain ar fywyd, a'u diwygio. Yng nghyfnod allweddol 3, dylai addysg grefyddol ysgogi disgyblion i feddwl drostynt eu hunain. Dylent gael cyfleoedd i gymhwyso ac arfarnu eu mewnwelediad o ran cwestiynau crefyddol a moesol sylfaenol a meddwl yn greadigol. Dylai eu gwybodaeth am grefyddau feithrin dealltwriaeth well o arwyddocâd crefydd a'i phwysigrwydd o ran hyrwyddo cydlynad cymdeithasol, sefydlogrwydd, dinasyddiaeth fyd-eang a chynaliadwyedd. Dylai disgyblion fyfyrion ar ddimensiynau ysbrydol a moesol bywyd a dylid rhoi cyfleoedd iddynt fynegi a chyfiawnhau eu teimladau a'u barn eu hunain am eu chwiliad am ystyr.

Mae cymeriad crefyddol i ryw 15% o ysgolion a gynhelir yng Nghymru, ac maent yn addysgu 'addysg enwadol' fel ffurf benodol ar addysg grefyddol (Llywodraeth Cymru, 2018). Nid yw addysg enwadol yn dilyn y maes llafur a gytunwyd yn lleol, ond yn hytrach yn dilyn maes llafur a bennwyd gan yr ysgol unigol neu grŵp o ysgolion sydd â chymeriad crefyddol penodol. Nid yw Estyn yn arolygu addysg enwadol fel rhan o'i arolygiadau arferol o ysgolion sydd â chymeriad crefyddol gan fod yr agwedd hon yn cael ei harolygu o dan ddeddfwriaeth ar wahân gan arolygwyr a benodwyd gan gorff llywodraethol yr ysgol. Mae ysgolion ag iddynt gymeriad crefyddol yn darparu addysg grefyddol enwadol yn hytrach nag addysg grefyddol yn unol â'r maes llafur a gytunwyd yn lleol. Yn yr ysgolion hyn, nid yw Estyn yn arolygu addysg grefyddol. Yn hytrach, yn yr ysgolion hyn, cynhelir arolygiad 'Adran 50' ar wahân gan unigolyn a ddewiswyd gan y llywodraethwyr sy'n ystyried eu haddysg grefyddol. Mae 'Adran 50' yn cyfeirio at yr adran o Ddeddf Addysg 2005 sy'n amlinellu'r gofynion arolygu ychwanegol ar gyfer yr ysgolion hyn (Prydain Fawr, 2005). Felly, ni chafodd ysgolion sy'n darparu addysg enwadol eu cynnwys yn y sampl o ysgolion yr ymwelwyd â nhw ar gyfer yr arolwg hwn.

Nid oes gofyniad i ysgolion lunio barnau ar berfformiad disgyblion ar ddiwedd cyfnod allweddol 2 na 3 mewn addysg grefyddol. Fodd bynnag, mae'r ddogfen 'Fframwaith enghreifftiol cenedlaethol ar gyfer cyflwyno addysg grefyddol i ddysgwyr 3 i 19 oed

yng Nghymru' (Llywodraeth Cynulliad Cymru, 2008) yn cydnabod y bydd gwybodaeth am nodweddion y disgrifiadau lefel yn helpu athrawon i adnabod cryfderau dysgwyr, yn ogystal â meysydd i'w gwella, a chynllunio ar gyfer dilyniant.

Yn 2013, cyhoeddodd Estyn adroddiad ar addysg grefyddol yng nghyfnod allweddol 3 a chyfnod allweddol 4. Arweiniodd y negeseuon allweddol yn yr arolwg hwn at yr argymhellion canlynol:

Dylai ysgolion:

- A1 Ddatblygu strategaethau i wella cyrhaeddiad bechgyn yng nghyfnod allweddol 4
- A2 Gwella safonau yng nghyfnod allweddol 4 ar gyfer disgyblion nad ydynt yn cael eu cofrestru ar gyfer cymhwyster ac ystyried rhoi cyfle i bob disgybl ennill cymhwyster priodol
- A3 Gwella cywirdeb asesiadau athrawon o lefelau disgyblion yng nghyfnod allweddol 3
- A4 Sicrhau bod tasgau'n ddigon heriol i alluogi disgyblion mwy abl i gyrraedd lefelau uwch yng nghyfnod allweddol 3
- A5 Sicrhau bod y trefniadau ar gyfer y cwricwlwm, staffio ac amserlennu yn galluogi pob disgybl i wneud cynnydd da trwy gyfnodau allweddol 3 a 4
- A6 Cryfhau hunanarfarnu a defnyddio data mewn adrannau addysg grefyddol i nodi ble a beth i'w wella.

Dylai Llywodraeth Cymru:

- A7 Gasglu, dadansoddi a chyhoeddi data cyrhaeddiad ar gyfer addysg grefyddol ac astudiaethau crefyddol yn yr un ffordd ag ar gyfer pynciau di-graidd
- A8 Gweithio gydag awdurdodau lleol a CYSAGau i wella'r cyfleoedd ar gyfer datblygiad proffesiynol a chefnogi rhwydweithiau dysgu ar gyfer athrawon addysg grefyddol.' (Estyn, 2013, tud. 5)

Ym mis Chwefror 2015, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ganfyddiadau'r Athro Donaldson yn y ddogfen 'Dyfodol Llwyddiannus: Adolygiad Annibynnol o'r Cwricwlwm a'r Trefniadau Asesu yng Nghymru' (Donaldson, 2015). Mae Dyfodol Llwyddiannus yn cynnig y dylai'r cwricwlwm yng Nghymru sicrhau bod plant a phobl ifanc yn datblygu:

- 'yn ddysgwyr uchelgeisiol, galluog, sy'n barod i ddysgu drwy gydol eu hoes
- yn gyfranwyr mentrus, creadigol sy'n barod i chwarae eu rhan yn llawn yn eu bywyd a'u gwaith
- yn ddinasyddion egwyddorol, gwybodus yng Nghymru a'r byd
- yn unigolion iach, hyderus sy'n barod i fyw bywyd boddhaus gan wireddu eu dyheadau fel aelodau gwerthfawr o gymdeithas' (Donaldson, 2015, tud. 29)

I hwyluso hyn, mae'r adolygiad yn argymhell y dylai un strwythur trefnu ar gyfer y cwricwlwm fod yn berthnasol ar gyfer yr ystod oedran gyfan, o 3 i 16 oed. Mae'n cynnig y dylai'r strwythur hwn gynnwys chwe 'Maes Dysgu a Phrofiad' (MDPh) ac y dylai pob un o'r Meysydd Dysgu a Phrofiad hyn wneud cyfraniadau arbennig a chryf at ddatblygu pedwar diben y cwricwlwm.

Mae addysg grefyddol yn dod o fewn Maes Dysgu a Phrofiad 'y Dyniaethau'. Mae'r Athro Donaldson (2015) yn ysgrifennu y dylai addysg grefyddol ddarparu profiadau gwerthfawr i ddisgyblion sy'n cyfrannu at bob un o bedwar diben y cwricwlwm. Mae'n cydnabod y gall rôl addysg grefyddol gael ei chamddeall fel rôl sy'n ymwneud â hyrwyddo ffydd neu gred benodol yn hytrach na datblygu parch a dealltwriaeth disgyblion o wahanol fathau o grefydd. Mae'n cynnig y dylai'r disgwyliadau cenedlaethol ar gyfer addysg grefyddol barhau i fod yn ofyniad cwricwlwm statudol o dan y cwricwlwm newydd.

Prif ganfyddiadau

Safonau

- 1 Mewn llawer o ysgolion y gwnaed arolwg ohonynt, mae safonau addysg grefyddol yn dda. Yng nghyfnod allweddol 2, mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn gwneud cynnydd da yn datblygu eu medrau addysg grefyddol a'u gwybodaeth, er nad yw lleiafrif o ddisgyblion mwy abl yn gwneud cynnydd priodol yn unol â'u gallu. Yng nghyfnod allweddol 3, mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn gwneud cynnydd da ac yn cyflawni safonau yn unol â'u hoedran a'u gallu. Fodd bynnag, mae lleiafrif o ysgolion yn aml yn ailadrodd gwaith a gwmpaswyd yng nghyfnod allweddol 2, ac o ganlyniad, nid yw disgyblion bob amser yn gwneud cynnydd digonol yn gwella eu medrau a'u gwybodaeth.
- 2 Mewn gwersi addysg grefyddol, mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn ymgysylltu'n dda ag ystod eang o gwestiynau dynol a chrefyddol sylfaenol sy'n canolbwyntio ar chwilio am ystyr, arwyddocâd a gwerth mewn bywyd. Maent yn trafod cwestiynau pwysig gyda diddordeb a brwdfrydedd. Mae llawer o ddisgyblion yn cynnig rhesymau ystyriol am eu barn ac yn gwrando ar safbwyntiau disgyblion a phobl eraill yn barchus. Yn y mwyafrif o ysgolion, mae disgyblion yn mynegi eu hymatebion personol yn hyderus. Defnyddiant wybodaeth am wahanol grefyddau i wneud cymariaethau priodol rhwng eu bywydau eu hunain a bywydau pobl eraill. Mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn ymateb yn gadarnhaol i'r cyfleoedd a gânt i gymryd rhan mewn ystod eang o ddadleuon diddorol.
- 3 Mae gan lawer o ddisgyblion ddealltwriaeth gadarn o gredoau ac arferion gwahanol grefyddau. Mae ganddynt wybodaeth gadarn am Gristnogaeth ac Islam yn arbennig, ynghyd â gwybodaeth sylfaenol am o leiaf ddau o grefyddau eraill.
- 4 Mae llawer o ddisgyblion yn atgyfnerthu ac ymestyn eu medrau llythrennedd, meddwl a rhesymu'n dda mewn gwersi addysg grefyddol. Nid oes digon o ddisgyblion, yn enwedig yng nghyfnod allweddol 3, yn cymhwyso eu medrau technoleg gwybodaeth a chyfathrebu (TGCh) yn effeithiol mewn gwersi addysg grefyddol.
- 5 Mae gan lawer o ddisgyblion agwedd gadarnhaol tuag at wersi addysg grefyddol ac maent yn cyfrannu â diddordeb at drafodaethau grŵp a dosbarth. Mae mwyafrif disgyblion cyfnod allweddol 3 yn deall sut mae addysg grefyddol yn eu cynorthwyo i fod yn ddinasyddion byd-eang gwybodus ac yn teimlo bod hyn yn eu helpu i gyfrannu'n dda yn eu cymuned leol. Maent hefyd yn ymwybodol o'r materion sy'n wynebu llawer o rannau o'r byd heddiw ac yn teimlo bod eu haddysg grefyddol yn helpu iddynt ddeall a pharchu'r nodweddion tebyg a'r gwahaniaethau rhwng pobl. Wrth iddynt aeddfedu, mae mwyafrif y disgyblion yn cydnabod sut bydd y wybodaeth hon o fudd iddynt yn eu bywyd fel oedolyn ac y bydd yn eu helpu yn eu gyrfaoedd yn y dyfodol. Mewn llawer o ysgolion, mae gwersi addysg grefyddol yn helpu disgyblion i fod yn ddinasyddion moesegol, gwybodus yng Nghymru a'r byd.

Darpariaeth

- 6 Mae llawer o ysgolion yn cynllunio'n dda ar gyfer addysg grefyddol yng nghyfnod allweddol 2. Mewn ysgolion lle mae cynllunio'r cwricwlwm yn wannach, nid yw cynlluniau gwaith yn cynorthwyo staff i addysgu medrau a gwybodaeth yn raddol a sicrhau eu bod yn cwmpasu gofynion llawn y maes llafur a gytunwyd yn lleol. Yn y mwyafrif o ysgolion uwchradd, mae cynllunio'r cwricwlwm yng nghyfnod allweddol 3 yn dda. Yn yr ysgolion hyn, mae'r cwricwlwm yn darparu ystod eang o brofiadau dysgu diddorol ac ysgogol ar gyfer disgyblion sy'n adeiladu'n llwyddiannus ar eu medrau a'u gwybodaeth wrth iddynt symud trwy'r ysgol. Mae diffyg gwaith pontio yn golygu bod testunau a medrau sy'n cael eu haddysgu yng nghyfnod allweddol 2 yn cael eu hailadrodd yng nghyfnod allweddol 3 mewn lleiafrif o ysgolion.
- 7 Mae'r rhan fwyaf o athrawon yn cynllunio gwersi sy'n ysgogol ac yn ennyn diddordeb disgyblion yn eu dysgu yn llwyddiannus. Fodd bynnag, yng nghyfnod allweddol 2, nid yw'r rhan fwyaf o athrawon yn cynllunio gweithgareddau i herio disgyblion mwy abl i ymestyn eu medrau ymhellach, neu ystyried syniadau crefyddol mwy cymhleth. Yng nghyfnod allweddol 3, mewn rhai ysgolion, nid yw'r addysgu yn ennyn diddordeb disgyblion yn ddigon da gan nad yw athrawon yn defnyddio ystod ddigon eang o weithgareddau a strategaethau ysgogol. Yn ychwanegol, pan fydd yr addysgu'n wannach, mae tasgau'n rhy anodd i ddisgyblion llai abl ac nid ydynt yn ymestyn disgyblion mwy abl yn ddigon da.
- 8 Mae'r rhan fwyaf o athrawon cyfnod allweddol 2 yn meddu ar wybodaeth bwnc briodol am addysg grefyddol. Mae lleiafrif o athrawon yn ofni y gallent 'ddweud y peth anghywir' wrth addysgu crefyddau heblaw Cristnogaeth, yn enwedig pan fydd eu gwybodaeth yn llai cadarn. Yn aml, mae cyfuniad o athrawon arbenigol ac athrawon cymwys nad ydynt yn rhai arbenigol yn addysgu gwersi addysg grefyddol yng nghyfnod allweddol 3. Mewn rhai achosion, mae defnyddio athrawon nad ydynt yn rhai arbenigol yn cyfyngu ar gynnydd disgyblion.
- 9 Mae gan bron bob ysgol gynradd gysylltiadau cryf â sefydliadau Cristnogol sy'n cyfoethogi profiadau dysgu disgyblion. Fodd bynnag, ychydig o ysgolion yn unig sydd wedi datblygu cysylltiadau defnyddiol â sefydliadau sy'n ymwneud â mathau eraill o ffydd. Er enghraifft, lleiafrif o ddisgyblion yn unig yng nghyfnod allweddol 2 sy'n ymweld â man addoli nad yw'n un Cristnogol. Er bod gan y rhan fwyaf o ysgolion uwchradd rai cysylltiadau â sefydliadau Cristnogol lleol, mae'r rhain yn tueddu i ganolbwyntio ar roi cyfleoedd i ddisgyblion berfformio cyngherddau mewn mannau addoli lleol. Lleiafrif ohonynt yn unig sydd wedi datblygu perthnasoedd cryf a phwrpasol sy'n gwella dysgu trwy ymweliadau neu ymwelwyr yn cyfrannu at wersi.
- 10 Mae ansawdd adborth athrawon i ddisgyblion yng nghyfnod allweddol 2 a chyfnod allweddol 3 yn amrywio. Mewn gwersi yn y ddau gyfnod allweddol, mae'r rhan fwyaf o athrawon yn rhoi adborth addas ar lafar i ddisgyblion ar eu gwaith. Yng nghyfnod allweddol 3, mae adborth ysgrifenedig llawer o athrawon yn helpu cynnydd disgyblion. Mae adborth ysgrifenedig ar gyfer disgyblion yng nghyfnod allweddol 2 yn fuddiol mewn rhai ysgolion.
- 11 Yng nghyfnod allweddol 2, ychydig iawn o athrawon yn unig sy'n defnyddio unrhyw ddeunydd safonedig i'w cynorthwyo i lunio barnau ar gyflawniad disgyblion mewn

addysg grefyddol. Mae staff mewn ychydig iawn o ysgolion cynradd yn unig yn cysylltu ag ysgolion eraill i gymedroli eu barnau neu'n defnyddio deunydd enghreifftiol Llywodraeth Cymru i'w cynorthwyo.

Arweinyddiaeth

- 12 Mae arweinyddiaeth mewn addysg grefyddol gan benaethiaid ac arweinwyr pwnc yn dda ar y cyfan yn y mwyafrif o ysgolion. Mewn llawer o ysgolion cynradd a bron pob ysgol uwchradd, mae arweinwyr pwnc yn monitro'n rheolaidd fod athrawon yn cwmpasu'r maes llafur cytûn. Fodd bynnag, yng nghyfnod allweddol 2, anaml y maent yn arfarnu ansawdd dysgu disgyblion mewn addysg grefyddol, ac o ganlyniad, nid oes gan arweinwyr ymwybyddiaeth gadarn o safonau disgyblion. Mae bron pob ysgol uwchradd yn cynnal hunanarfarniad blynyddol ar gyfer addysg grefyddol. Mewn lleiafrif o'r ysgolion hyn, mae arweinwyr yn canolbwyntio ar ystod gyfyng o dystiolaeth ac nid ydynt yn ystyried safonau addysgu a dysgu'n ddigon da.
- 13 Yn y rhan fwyaf o ysgolion, cyfle cyfyngedig iawn a gaiff athrawon i elwa ar ddysgu proffesiynol ar gyfer addysg grefyddol. Mae awdurdodau lleol a chonsortia rhanbarthol yn cynnig ychydig iawn o ddysgu proffesiynol arbenigol mewn addysg grefyddol ar gyfer athrawon neu arweinwyr pwnc. Ychydig o ysgolion cynradd yn unig a lleiafrif o ysgolion uwchradd sy'n derbyn cymorth a her yn benodol ar gyfer addysg grefyddol gan awdurdodau lleol neu gonsortia rhanbarthol. Pan gynhelir cyfarfodydd rheolaidd i arweinwyr pwnc uwchradd rannu adnoddau a datblygu cynlluniau gwaith, mae athrawon yn gweld bod y rhain yn eu helpu i wella arfer yn eu hysgol. Mae'r rhan fwyaf o benaethiaid yn ymwybodol o'r CYSAG lleol ond maent yn ansicr o'i rôl a'i ddiben. Mae rhai CYSAGau yn rhoi rhestr o fannau addoli cymeradwy i ymweld â nhw i ysgolion. Mewn lleiafrif o ysgolion uwchradd yn unig y mae athrawon addysg grefyddol yn cymryd rhan mewn unrhyw weithio diweddar neu ystyrion rhwng ysgolion sy'n cefnogi gwelliannau mewn addysgu a dysgu yn y pwnc.
- 14 Ychydig iawn o waith pontio a wneir rhwng ysgolion uwchradd a'u hysgolion cynradd partner o ran addysg grefyddol. O ganlyniad, mae disgyblion yn aml yn ailadrodd testunau a medrau addysg grefyddol mewn ysgolion uwchradd.
- 15 Yn y rhan fwyaf o ysgolion, mae gan arweinwyr ddealltwriaeth gadarn o'u rôl a'u cyfrifoldebau o dan y ddyletswydd Atal (Llywodraeth EM, 2015) o ran Deddf Gwrthderfysgaeth a Diogelwch 2015 (Prydain Fawr, 2015). Mae llawer o arweinwyr yn cydnabod pa mor bwysig yw addysg grefyddol o ran cyfrannu at yr agenda hon. Mewn rhai ysgolion, nid yw arweinwyr yn deall y cyfrifoldebau hyn yn llawn. Mae angen cyngor ar lawer o ysgolion ar sut i fynd i'r afael â materion sensitif gyda disgyblion a sut i ddelio â phryderon rhieni ar ymweld â manau addoli.
- 16 Yn y rhan fwyaf o ysgolion, mae arweinwyr wedi ystyried newidiadau i addysgu addysg grefyddol yng ngoleuni Dyfodol Llwyddiannus (Donaldson, 2015), er mai lleiafrif ohonynt yn unig sydd wedi gwneud newidiadau i'w cwricwlwm hyd yma.

Argymhellion

Dylai ysgolion:

- A1 Sicrhau bod disgyblion mwy abl yn cyflawni yn unol â'u gallu mewn addysg grefyddol
- A2 Cryfhau trefniadau monitro a hunanarfarnu yng nghyfnod allweddol 2 i ganolbwyntio ar wella safonau a medrau disgyblion mewn addysg grefyddol
- A3 Cryfhau trefniadau pontio fel bod profiadau dysgu yng nghyfnod allweddol 3 yn adeiladu ar y rheiny yng nghyfnod allweddol 2 ac yn osgoi ailadrodd gwaith
- A4 Arfarnu eu cwricwlwm ar gyfer addysg grefyddol i baratoi ar gyfer datblygu a gweithredu Maes Dysgu a Phrofiad newydd y Dyniaethau

Dylai awdurdodau lleol a chonsortia rhanbarthol:

- A5 Weithio gyda CYSAGau i ddarparu:
  - a. cyfleoedd dysgu proffesiynol addas ar gyfer athrawon addysg grefyddol
  - b. cymorth i ysgolion arfarnu eu cwricwlwm a chynllunio ar gyfer addysg grefyddol fel rhan annatod o ddatblygu maes dysgu a phrofiad y dyniaethau
  - c. cyngor i ysgolion ar sut i fynd i'r afael â materion sensitif gyda disgyblion a sut i ddelio â phryderon rhieni ar ymweld â manau addoli
- A6 Sicrhau bod pob arweinydd yn cyflawni ei gyfrifoldebau o dan Ddeddf Gwrthderfysgaeth a Diogelwch 2015
- A7 Rhoi arweiniad i ysgolion ar leoedd addoli cymeradwy i ymweld â nhw

Dylai Llywodraeth Cymru:

- A8 Weithio gydag awdurdodau lleol, consortia rhanbarthol a CYSAGau i sicrhau bod eglurder ynglŷn â lle addysg grefyddol o fewn Maes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau

Safonau

Medrau, gwybodaeth a dealltwriaeth

Cyfnod allweddol 2

- 17 Mewn llawer o ysgolion cynradd, mae safonau addysg grefyddol yng nghyfnod allweddol 2 yn dda. Yn yr ysgolion hyn, mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn gwneud cynnydd da ac yn cyflawni safonau mewn addysg grefyddol yn unol â'u gallu a'r rheiny y maent yn eu cyflawni mewn pynciau eraill. Fodd bynnag, nid yw mwyafrif y disgyblion mwy abl yn gwneud cynnydd yn unol â'u gallu, gan nad yw athrawon yn cynllunio digon o weithgareddau sy'n eu galluogi i weithio ar lefel uwch.
- 18 Mewn llawer o ysgolion, mae disgyblion yn datblygu eu medrau meddwl yn dda trwy ymdrin ag ystod eang o gwestiynau dynol a chrefyddol sylfaenol sy'n canolbwyntio ar y chwiliad am ystyr, arwyddocâd a gwerth mewn bywyd. Maent yn trafod cwestiynau pwysig gyda diddordeb a brwdfrydedd. Mae llawer o ddisgyblion yn ymestyn eu hatebion i gwestiynau'n dda, er enghraifft trwy roi rhesymau am eu hatebion a safbwyntiau crefyddol eraill ar adegau.

Mewn un ysgol gynradd, ym mhob dosbarth yng nghyfnod allweddol 2, mae disgyblion yn trafod ac yn cyfrannu at gwestiynau athronyddol trwy astudio 'cwestiynau mawr'. Mae'r cwestiynau hyn yn cynnwys 'A yw dwyn bob amser yn anghywir?', 'A yw pawb yn gallu bod yn arwr?' ac 'A yw hi'n iawn i bobl fod yn fwy cyfoethog na phobl eraill?', er enghraifft. Trwy'r gwaith hwn, mae disgyblion o bob oedran yn datblygu dealltwriaeth gadarn o sut i ymateb i'r cwestiynau sylfaenol hyn a godwyd yn sgil eu profiadau eu hunain, y byd o'u cwmpas a chredoau crefyddol.

- 19 Mae llawer o ddisgyblion yn meddu ar ddealltwriaeth gadarn o wahanol grefyddau, eu credoau a'u harferion. Mae ganddynt wybodaeth gadarn am ystod o grefyddau'r byd, fel Cristnogaeth, Iddewiaeth, Islam a Hindwâeth yn arbennig. Er enghraifft, maent yn deall pwysigrwydd atgyfodiad Crist i Gristnogion a'r modd y mae'r Qur'an yn dylanwadu ar fywydau Mwslimiaid. Yn y rhan fwyaf o ysgolion, mae disgyblion yn dechrau cymharu gwahanol ffydd gan ddefnyddio eu gwybodaeth am eu harferion a'u credoau. Mewn rhai ysgolion, nid oes gan ddisgyblion wybodaeth gadarn am wahanol ffydd y tu hwnt i symbolaeth grefyddol. Yn ychwanegol, mewn rhai ysgolion gwledig, nid oes gan ddisgyblion ddealltwriaeth gref fod Cymru yn wlad amlddiwylliannol, aml-ffydd ac maent yn credu bod pobl â gwahanol grefyddau yn byw mewn gwledydd eraill yn unig.
- 20 Yn y mwyafrif o ysgolion, mae disgyblion yn mynegi eu hymatebion personol yn hyderus i gwestiynau crefyddol neu athronyddol. Gwnânt gymariaethau priodol rhwng eu bywydau eu hunain a bywydau pobl eraill gan ddefnyddio eu gwybodaeth am wahanol grefyddau. Mae llawer o ddisgyblion yn ystyried, yn gwerthfawrogi ac yn dangos empathi â, ac yn parchu, safbwyntiau pobl eraill. Mae llawer o ddisgyblion hŷn yn arbennig yn defnyddio iaith grefyddol yn briodol wrth rannu eu safbwyntiau. Mewn llawer o ysgolion, mae gwersi addysg grefyddol yn helpu disgyblion i fod yn ddinasyddion moesegol a gwybodus yng Nghymru a'r byd.

Mewn dwy ysgol gynradd yng Nghaerdydd, caiff disgyblion gyfleoedd rheolaidd i rannu eu ffydd â disgyblion eraill. Er enghraifft, mae llawer o ddisgyblion Mwslimaidd yn rhannu eu credoau a'u harferion crefyddol gyda disgyblion eraill yn hyderus. Mae disgyblion hŷn, yn arbennig, yn siarad am eu ffydd gyda dealltwriaeth glir o'r modd y mae hyn yn effeithio ar eu bywyd bob dydd. Maent yn gwerthfawrogi siarad am sut a pham maent yn gweddïo, ac yn falch i esbonio pam mae llyfrau crefyddol mor bwysig iddyn nhw. Mae'r trefniadau hyn yn galluogi disgyblion i gael cipolwg go iawn ac ystyrlon ar gredoau pobl eraill.

- 21 Mae llawer o ddisgyblion yn atgyfnerthu eu medrau llythrennedd mewn gwersi addysg grefyddol. Mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn gwrando'n dda ar eu hathrawon ac ar ei gilydd. Maent yn siarad yn huawdl gan ddefnyddio terminoleg grefyddol yn briodol. Maent yn trafod eu gwaith a'u safbwyntiau'n hyderus mewn grwpiau bach ac mewn sefyllfaoedd dosbarth cyfan. Maent yn ysgrifennu darnau byr o waith at ystod o wahanol ddibenion. Fodd bynnag, mewn llawer o ysgolion, nid yw disgyblion yn ysgrifennu'n greadigol nac yn estynedig yn ddigon aml mewn gwersi addysg grefyddol. Mewn rhai ysgolion, mae cynllunio athrawon yn rhwystro gallu disgyblion i ysgrifennu'n annibynnol ac yn estynedig gan eu bod yn rhoi strwythur diangen iddynt ar gyfer eu hatebion. Mae llawer o ddisgyblion hŷn yn darllen ar goedd o wahanol destunau crefyddol gyda hyder a dealltwriaeth.
- 22 Yn y mwyafrif o ysgolion, mae disgyblion yn defnyddio eu medrau TGCh yn dda i gefnogi eu dysgu mewn addysg grefyddol. Er enghraifft, mewn un ysgol, mae disgyblion yn defnyddio meddalwedd efelychu i greu animeiddiadau syml i ddangos eu dealltwriaeth o stori Gristnogol Moses ac, mewn ysgol arall, defnyddiant y rhynggrwyd a rhaglenni prosesu geiriau i wneud gwaith ymchwil a llunio taflenni gwybodaeth defnyddiol i ddatblygu a dangos eu gwybodaeth am y Sikh, Guru Nanak.
- 23 Yn y rhan fwyaf o ysgolion, mae disgyblion yn defnyddio eu medrau rhifedd mewn gwersi addysg grefyddol pan fo'n briodol gwneud hynny.
- 24 Yn y rhan fwyaf o ysgolion cyfrwng Saesneg, nid yw disgyblion yn defnyddio eu medrau Cymraeg yn ddigon da mewn gwersi addysg grefyddol gan nad ydynt yn cael eu hannog i wneud hynny gan eu hathro.

Cyfnod allweddol 3

- 25 Mewn llawer o'r ysgolion uwchradd yr ymwelwyd â nhw, mae safonau addysg grefyddol yng nghyfnod allweddol 3 yn dda ar y cyfan. Mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn gwneud cynnydd da trwy gydol y cyfnod allweddol ac maent yn cyflawni safonau yn unol â'u hoedran a'u gallu.
- 26 Yn y rhan fwyaf o ysgolion, mae disgyblion yn ymdrin yn dda â chwestiynau sylfaenol. Er enghraifft, maent yn trafod cwestiynau mawr fel 'Creu neu esblygu?' a 'Beth yw diben bywyd?', gan ddefnyddio eu gwybodaeth am wahanol ffydd a'u safbwyntiau personol yn aeddfed. Mae llawer o ddisgyblion yn cynnig rhesymau ystyriol am eu barn ac yn gwrando ar safbwyntiau pobl eraill yn barchus. Mewn llawer o ysgolion, mae gwersi addysg grefyddol yn helpu disgyblion i fod yn ddinasyddion moesegol a gwybodus yng Nghymru a'r byd.

- 27 Mewn llawer o ysgolion, mae disgyblion yn archwilio ystod addas o wahanol gredoau, dysgeidiaethau ac arferion crefyddol ar lefel briodol. Mewn lleiafrif o ysgolion, mae'r testunau a gwmpesir yn aml yn ailadrodd y rheiny a astudiwyd mewn ysgolion cynradd. O ganlyniad, nid yw disgyblion yn yr ysgolion hyn yn adeiladu'n ddigon da ar eu medrau neu'u gwybodaeth a'u dealltwriaeth o wahanol grefyddau.

Mewn un ysgol uwchradd, mae disgyblion ym Mlwyddyn 7 yn defnyddio 'Llwybr Cynnydd' yr adran yn dda fel sylfaen eu gwersi addysg grefyddol. Mae hyn wedi'i rannu'n dri medr addysg grefyddol, sef 'ymdrin â chwestiynau sylfaenol', 'archwilio credoau, dysgeidiaethau ac arferion', a 'mynegi ymatebion personol'. Mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn ysgrifennu disgrifiadau cywir o brif nodweddion Islam trwy astudio bywyd chwaraewyr pêl-droed Mwslimaidd yr Uwch Gynghrair. Mae llawer o ddisgyblion yn trafod yn hyderus p'un a yw 'sawm' (ymprydio yn ystod Ramadan) yn bwysig ai peidio, a ph'un a ddylai pobl yng Nghymru gyfrannu rhan o'u cyflog at 'zakah' (rhoi rhodd elusennol i'r tlawd a'r anghenus). Mae eu gwaith yn dangos dealltwriaeth dda o bum piler Islam a sut maent yn ymwneud â bywyd bob dydd. Maent yn ysgrifennu bwydlenni priodol ar gyfer gwledd Fwslimaidd yn seiliedig ar eu gwybodaeth am y Qur'an, yn ogystal â llythyrau perswadiol at reolwr pêl-droed yn nodi'r hyn y gallai'r clwb ei ddysgu o fywyd chwaraewr Mwslimaidd.

- 28 Yn y rhan fwyaf o ysgolion, mae disgyblion yn mynegi ymatebion personol yn dda. Mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn ymateb yn gadarnhaol i'r cyfleoedd a gânt i gymryd rhan mewn ystod eang o drafodaethau llafar. Mae'r rhain yn cynnwys ystod eang o drafodaethau cyfoes, fel 'A oedd trychineb Aberfan yn un foesol neu naturiol?' Mae llawer o ddisgyblion yn mynegi eu safbwyntiau yn aeddfed, gan roi rhesymau ystyriol am eu hatebion. Mae disgyblion mwy abl yn gwneud cysylltiadau cryf ag ystod o ddysgeidiaethau crefyddol, pan fo'n briodol, i gefnogi eu barn.
- 29 Mewn llawer o ysgolion, mae disgyblion yn datblygu eu medrau llythrennedd yn dda mewn gwersi addysg grefyddol. Mae llawer o ddisgyblion yn gwrando'n astud ar ei gilydd ac yn mynegi eu barn gan ddefnyddio ystod addas o eirfa sy'n benodol i bwnc. Mae disgyblion mwy abl yn arbennig yn defnyddio atebion meddylgar ac estynedig gan ddefnyddio gwybodaeth o destunau crefyddol yn aml i'w cefnogi. Mewn lleiafrif o ysgolion cyfrwng Cymraeg, mae disgyblion yn dibynnu'n ormodol ar ddefnyddio terminoleg Saesneg yn eu hatebion. Yn y rhan fwyaf o ysgolion, mae disgyblion yn ysgrifennu at amrywiaeth o ddibenion, i'r un safon ag yn eu gwersi Cymraeg a Saesneg, ar y cyfan. Mewn lleiafrif o ysgolion, nid yw disgyblion yn ysgrifennu'n estynedig yn ddigon aml mewn gwersi addysg grefyddol. Mae llawer o ddisgyblion yn darllen a dehongli testunau'n gywir ac mae disgyblion mwy abl yn arbennig yn defnyddio medrau fel rhesymu a dod i gasgliad i ddangos dealltwriaeth gadarn o ystyr ystod o wahanol ffynonellau tystiolaeth ysgrifenedig.
- 30 Yn y rhan fwyaf o ysgolion, mae disgyblion yn defnyddio eu medrau rhifedd mewn gwersi addysg grefyddol pan fo'n briodol gwneud hynny. Mewn rhai ysgolion, mae disgyblion yn defnyddio eu medrau rhifedd i gefnogi eu dysgu'n dda. Er enghraifft, maent yn llunio graffiau cywir i gyflwyno gwybodaeth am grefyddau a phoblogaethau, yn canfod cost taith i Mecca ac yn creu siartiau cylch i ddangos safbwyntiau disgyblion ar gydraddoldeb.

- 31 Yn y rhan fwyaf o ysgolion, nid yw disgyblion yn defnyddio eu medrau TGCh yn rheolaidd mewn gwersi addysg grefyddol. Mewn ysgolion lle mae disgyblion yn defnyddio eu TGCh yn dda i gefnogi eu dysgu, maent yn datblygu eu medrau prosesu geiriau i lunio taflenni gwybodaeth am wahanol grefyddau ac yn defnyddio cyfrifiaduron llechen i ymchwilio i arteffactau crefyddol.
- 32 Mewn llawer o ysgolion cyfrwng Saesneg, nid yw disgyblion yn defnyddio eu medrau Cymraeg yn ddigon da mewn gwersi addysg grefyddol.

Agweddau at ddysgu

Cyfnod allweddol 2

- 33 Mae gan bron bob un o'r disgyblion agweddau cadarnhaol tuag at addysg grefyddol ac maent yn mwynhau'r pwnc. Maent yn ymddwyn yn dda mewn gwersi ac yn cydweithio â'i gilydd mewn gweithgareddau grŵp. Mae gan lawer o ddisgyblion ddealltwriaeth glir o'r modd y mae gwersi addysg grefyddol yn bwysig i'w helpu i ddeall credoau gwahanol bobl. Maent yn mwynhau dysgu am wyliau crefyddol, a sut a pham mae pobl yn gweddïo. Maent yn cydnabod ei bod yn bwysig bod yn barchus a goddefgar at gredoau pobl eraill. Mae mwyafrif y bobl hŷn y deall y modd y mae addysg grefyddol yn eu cynorthwyo i fod yn ddinesydd byd-eang gwybodus.

Cyfnod allweddol 3

- 34 Yn y rhan fwyaf o ysgolion, mae gan ddisgyblion agweddau cadarnhaol tuag at wersi addysg grefyddol. Yn yr ysgolion hyn, mae disgyblion yn cyfranogi'n dda mewn gwersi, ac yn cyfrannu â diddordeb at drafodaethau dosbarth a grŵp. Mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn gweithio'r un mor galed mewn gwersi addysg grefyddol ag y maent mewn pynciau eraill. Maent yn mwynhau cael cyfleoedd i drafod materion go iawn sy'n berthnasol i'w bywydau a'r byd heddiw. Mewn ychydig iawn o ysgolion, nid yw disgyblion yn cymryd digon o ofal â'u hysgrifennu mewn gwersi addysg grefyddol ac maent yn cynhyrchu gwaith sy'n anniben a heb fod o safon ddigon uchel.
- 35 Mae gan lawer o ddisgyblion ddealltwriaeth gadarn o bwysigrwydd dysgu am wahanol grefyddau ac maent yn disgrifio'n fanwl fanteision astudio'r pwnc. Trwy astudio gwahanol grefyddau, mae disgyblion yn gwerthfawrogi'r modd y mae hyn yn eu helpu i ddeall materion cydraddoldeb ac osgoi stereoteipio grwpiau ac unigolion. Mae llawer o ddisgyblion yn teimlo y bydd hyn yn eu helpu i fod yn ddinasyddion gwell yn eu cymuned leol a'r byd.
- 36 Mae mwyafrif y disgyblion yn teimlo y bydd addysg grefyddol yn eu helpu yn eu gyrfaedd yn y dyfodol. Mewn rhai ysgolion, mae disgyblion yn dangos ymwybyddiaeth gref o'r modd y mae cymunedau'n newid, gan fod pobl yn gallu symud mwy ledled y byd, a'r modd y bydd addysg grefyddol yn eu helpu i groesawu newid a dathlu amrywiaeth. Maent hefyd yn ymwybodol o'r materion sy'n wynebu rhannau o'r byd heddiw, er enghraifft gwahaniaethu sy'n seiliedig ar gredoau crefyddol pobl. Mae llawer o ddisgyblion o'r farn fod addysg grefyddol yn eu helpu i ddeall yn well y nodweddion tebyg a'r gwahaniaethau rhwng pobl a dysgu parchu hyn.

Darpariaeth

Cynllunio'r cwricwlwm

Cyfnod allweddol 2

- 37 Mewn llawer o ysgolion cynradd, caiff y cwricwlwm ar gyfer addysg grefyddol yng nghyfnod allweddol 2 ei gynllunio'n dda. Mae bron pob ysgol gynradd yn addysgu disgyblion am Gristnogaeth ac Islam ac mae'r rhan fwyaf ohonynt yn cwmpasu o leiaf ddwy grefydd arall o blith Iddewiaeth, Hindŵaeth, Bwdhaeth a Siciaeth. Yn y rhan fwyaf o ysgolion cynradd, mae'r cwricwlwm yn bodloni gofynion y maes llafur a gytunwyd yn lleol. Yn yr ysgolion hyn, mae athrawon yn darparu cwricwlwm addysg grefyddol eang a chytbwys ar gyfer disgyblion sy'n meithrin eu medrau a'u profiadau. Yn yr ysgolion prin lle mae cynllunio'r cwricwlwm yn wannach, nid yw cynlluniau gwaith yn rhoi arweiniad i staff addysgu medrau a gwybodaeth yn raddol ac nid ydynt yn cwmpasu gofynion y maes llafur a gytunwyd yn lleol.
- 38 Yn y rhan fwyaf o ysgolion, mae athrawon yn diwygio eu cynllun gwaith addysg grefyddol yn rheolaidd i adlewyrchu newidiadau i'r cwricwlwm, er enghraifft i ystyried y fframwaith llythrennedd a rhifedd (Llywodraeth Cymru, 2013).
- 39 Mewn llawer o ysgolion, caiff disgyblion wers addysg grefyddol sy'n rhan o'r amserlen wythnosol. Yn y mwyafrif o ysgolion, mae athrawon yn addysgu addysg grefyddol fel pwnc unigol. Mewn lleiafrif o ysgolion, mae athrawon yn addysgu addysg grefyddol fel rhan o destun. Mewn un ysgol, er enghraifft, pan fydd y disgyblion yn astudio thema India, maent yn dysgu am Hindŵaeth, ac yn cysylltu Iddewiaeth â thema'r Ail Ryfel Byd.
- 40 Yn y rhan fwyaf o ysgolion, mae arweinwyr wedi ystyried newidiadau i addysgu addysg grefyddol yng ngoleuni Dyfodol Llwyddiannus (Donaldson, 2015). Fodd bynnag, lleiafrif ohonynt yn unig sydd wedi gwneud newidiadau hyd yma. Yn yr ysgolion hyn, mae staff wedi ffurfio grwpiau meysydd dysgu a phrofiad ac wedi dechrau ystyried addysgu addysg grefyddol trwy ddull sydd â'r dyniaethau yn thema. Hyd yn oed yn yr ysgolion hyn, ychydig iawn sydd wedi newid i'r profiadau dysgu i ddisgyblion. Mewn un ysgol gynradd, mae athrawon wedi edrych yn fanwl ar newid y cwricwlwm yn unol ag egwyddorion Dyfodol Llwyddiannus. (Gweler atodiad 3)
- 41 Mewn tua hanner o ysgolion, nid yw'r athro dosbarth arferol yn addysgu addysg grefyddol. Mae aelod arall o staff (athro neu gynorthwyydd addysgu) sy'n cyflenwi yn ystod amser Cynllunio, Paratoi ac Asesu (CPA) yn addysgu addysg grefyddol bob wythnos. Mewn rhai ysgolion, mae athrawon yn aml yn gadael gwersi addysg grefyddol i athrawon cyflenwi eu haddysgu.
- 42 Mewn ardaloedd aml-ffydd yng Nghymru, gall darpariaeth ysgol ar gyfer addysg grefyddol fod â rhan bwysig mewn gwella cydlyniad cymunedol. Er enghraifft, mewn un ysgol yng Nghaerdydd, mae staff yn teimlo bod gwaith addysg grefyddol yr ysgol wedi helpu'r gymuned i fynd i'r afael â phroblemau hiliaeth, gyda disgyblion yn addysgu aelodau eraill o'u teulu am hawliau a'r angen i barchu gwahanol safbwyntiau.

Cyfnod allweddol 3

- 43 Yn y mwyafrif o ysgolion uwchradd, caiff y cwricwlwm ar gyfer addysg grefyddol yng nghyfnod allweddol 3 ei gynllunio'n dda. Yn yr ysgolion hyn, mae'r cwricwlwm yn darparu ystod eang o brofiadau dysgu diddorol ac ysgogol ar gyfer disgyblion sy'n adeiladu ar eu medrau a'u gwybodaeth wrth iddynt symud trwy'r ysgol. Mae profiadau dysgu yn canolbwyntio'n briodol ar gredoau ac arferion crefyddol yn ogystal â chwestiynau sylfaenol yn ymwneud â materion moesol, moesegol ac athronyddol. Mae gwersi'n rhoi dealltwriaeth dda i ddisgyblion o'r bobl amrywiol yn eu cymuned eu hunain, Cymru a'r byd ehangach. Mae bron pob ysgol yn sicrhau eu bod yn bodloni gofynion y maes llafur a gytunwyd yn lleol ar gyfer addysg grefyddol. Yn y rhan fwyaf o ysgolion, mae arweinwyr yn diwygio eu cynlluniau gwaith yn rheolaidd i adlewyrchu newidiadau i'r cwricwlwm.
- 44 Yn y rhan fwyaf o'r ysgolion yr ymwelwyd â nhw, mae staff wedi dechrau trafod y goblygiadau ar gyfer addysgu addysg grefyddol yng ngoleuni Dyfodol Llwyddiannus (Donaldson, 2015). Mae lleiafrif o'r ysgolion hyn wedi dechrau newid cwricwlwm cyfnod allweddol 3 ac maent wrthi'n datblygu cynlluniau i addysgu addysg grefyddol o fewn dull sydd â'r dyniaethau yn thema. Mewn rhai ysgolion, mae athrawon wedi dechrau ymgorffori'r pedwar diben craidd yn eu cynllunio cyfredol ar gyfer addysg grefyddol.
- 45 Yn y rhan fwyaf o ysgolion, mae'r cwricwlwm yn cwmpasu'r rhan fwyaf, neu bob un, o chwe phrif grefydd y byd. Mewn un ysgol yr ymwelwyd â hi, penderfynodd arweinwyr beidio ag addysgu Islam gan mai ychydig iawn o Fwslimiaid sy'n byw yn eu hardal leol. Mae hyn yn annerbyniol ac yn amddifadu disgyblion o'r cyfle i ddysgu am brif grefydd sy'n dylanwadu ar safbwyntiau ar faterion byd-eang arwyddocaol. Mewn ychydig iawn o ysgolion, mae gor-bwyslais ar Gristnogaeth.
- 46 Yn y rhan fwyaf o ysgolion, prin yw'r wybodaeth sydd gan athrawon am yr hyn y mae disgyblion wedi ei ddysgu a'r lefelau y maent wedi eu cyflawni yng nghyfnod allweddol 2. O ganlyniad, mewn lleiafrif o ysgolion, mae cynlluniau gwaith yn ailadrodd medrau a gweithgareddau y mae disgyblion eisoes wedi eu dysgu yn eu hysgol flaenorol.
- 47 Bron ym mhob ysgol, caiff disgyblion wersi addysg grefyddol rheolaidd. Yn y rhan fwyaf o ysgolion, caiff disgyblion yr hyn sydd gyfwerth ag awr o addysg grefyddol yr wythnos.
- 48 Mae'n ofynnol i ysgolion addysgu addysg grefyddol yng nghyfnod allweddol 4, felly mae llawer o ysgolion yn dewis achredu'r dysgu hwn trwy gofrestru disgyblion ar gyfer cymhwyster TGAU. Yn yr ysgolion yr ymwelwyd â nhw lle mae hyn yn digwydd, mae trefniadau i ddisgyblion ddechrau eu cwrs astudiaethau crefyddol TGAU yn amrywio. Mewn tua thraean o ysgolion, maent yn dechrau'r cwrs TGAU ar ddechrau Blwyddyn 9, mae traean ohonynt yn dechrau yn ystod trydydd tymor Blwyddyn 9, tra bod y traean arall yn dechrau'r cwrs TGAU ym Mlwyddyn 10. Bron ym mhob ysgol lle mae disgyblion yn dechrau eu cwrs TGAU ym Mlwyddyn 9, mae arweinwyr yn sicrhau bod y cynllun gwaith ar gyfer Blwyddyn 9 yn bodloni'r gofynion statudol ar gyfer cyfnod allweddol 3 hefyd.

- 49 Yn y rhan fwyaf o ysgolion, mae addysg grefyddol yn helpu ysgolion i fod â rhan mewn cryfhau cydlyniad cymunedol. Mae gan y rhan fwyaf o ddisgyblion safbwyntiau cryf ar bwysigrwydd goddefgarwch a pharch ac maent yn mynd â'r rhain gyda nhw i'w cartrefi a'u cymunedau ehangach. Mae hyn ar ei amlycaf mewn rhannau aml-ffydd o Gymru. Mewn ychydig iawn o ysgolion, nid oes gan arweinwyr ddealltwriaeth gadarn o'r cyfleoedd y mae addysg grefyddol yn eu darparu i baratoi disgyblion i fyw mewn cymdeithas amrywiol.

Cyfoethogi a phrofiadau

Cyfnod allweddol 2

- 50 Mae gan bron bob ysgol gysylltiadau cryf â sefydliadau Cristnogol. Er enghraifft, mewn llawer o ysgolion, mae arweinwyr Cristnogol lleol yn arwain addoli ar y cyd yn rheolaidd ac yn trafod Cristnogaeth gyda disgyblion mewn gwarsi addysg grefyddol. Mewn llawer o ysgolion, mae disgyblion yn ymweld ag amrywiaeth o eglwysi lleol gwahanol i ddysgu am greddau ac arferion Cristnogol. Mae disgyblion yn cymryd rhan mewn gweithgareddau cymunedol yn y manau addoli hyn hefyd, er enghraifft cyngherddau Nadolig a digwyddiadau elusennol.
- 51 Ychydig o ysgolion yn unig sy'n ymgysylltu'n dda ag arweinwyr a sefydliadau ffydd i gyfoethogi'r cwricwlwm, ac mae'r rhain yn tueddu i fod yn ysgolion sy'n gwasanaethu cymunedau aml-ffydd. Er enghraifft, mewn un ysgol yng nghanol dinas, mae'r imam lleol yn siarad â disgyblion mewn gwarsi yn rheolaidd, ac mae aelodau o gymdeithas Fwslimaidd yn trefnu dathliadau Eid yn yr ysgol. Mewn rhai ysgolion, mae rhieni o wahanol ffydd yn helpu staff i drefnu a dathlu gwyliau fel y Flwyddyn Newydd Dsieineidd a Diwali.
- 52 Mewn lleiafrif o ysgolion, mae disgyblion yn ymweld â manau addoli heblaw manau Cristnogol. Pan fydd athrawon yn trefnu ymweliadau o'r fath, maent fel arfer yn ymweliadau i fosgiau, temlau a synagogau. Yn yr ysgolion hyn, nid yw ychydig iawn o rieni yn caniatáu i'w plant fynd ar yr ymweliad. Fodd bynnag, mewn ysgolion lle na chynhelir ymweliadau, mae lleiafrif o arweinwyr yn sylwi na fyddai rhieni'n eu cefnogi, pe baent yn trefnu ymweld â mosg.

Mae staff mewn ysgol gynradd ym Merthyr yn cydnabod gwerth ymweld â manau addoli i wella addysg grefyddol. O ganlyniad, maent yn trefnu bod disgyblion ym Mlynnyddoedd 3 a 4 yn ymweld â synagog yng Nghaerdydd, a bod disgyblion ym Mlynnyddoedd 5 a 6 yn ymweld â mosg yn Abertawe. Mae ganddynt gysylltiadau cryf ag eglwysi yn eu cymuned leol hefyd. Mae'r cyfleoedd a gaiff disgyblion i ymgysylltu trwy brofiad â gwahanol ffydd ac archwilio cwestiynau'n uniongyrchol ag arweinwyr ffydd yn cael effaith arwyddocaol ar eu dysgu mewn addysg grefyddol.

Cyfnod allweddol 3

- 53 Er bod gan y rhan fwyaf o ysgolion uwchradd rai cysylltiadau â sefydliadau Cristnogol lleol, mae'r rhain yn tueddu i ganolbwyntio ar roi cyfleoedd i ddisgyblion berfformio cyngherddau mewn manau addoli lleol. Lleiafrif ohonynt yn unig sydd wedi datblygu perthnasoedd cryf sy'n gwella dysgu trwy ymweliadau addysgol neu ymwelwyr yn cyfrannu at wersi. Nid yw'r rhan fwyaf o ysgolion yn defnyddio

ymweliadau'n dda i gyfoethogi eu cwricwlwm addysg grefyddol. Pan gynhelir ymweliadau, bydd y rhain fel arfer yn ymweliadau i gapeli, eglwysi cadeiriol a synagogau. Ychydig o ysgolion yn unig sy'n trefnu ymweliadau â mosgau. Erbyn hyn, mae'r rhan fwyaf o ysgolion yn ymweld â llai o fannau addoli nag oeddent mewn blynyddoedd blaenorol. O bryd i'w gilydd, mae rhai ysgolion yn trefnu i arweinwyr ffydd arwain addoli ar y cyd neu drafod eu ffydd gyda disgyblion mewn gwersi addysg grefyddol. Mae'r ymwelwyr hyn wedi cynnwys cynrychiolwyr o ganolfannau Hindŵaidd ac Islamaidd. Mewn llawer o ysgolion, collir cyfleoedd i weithio gydag eglwysi a chapeli cyfrwng Cymraeg i helpu cynnwys elfen o Gymraeg mewn gwersi addysg grefyddol.

Mewn un ysgol uwchradd sy'n gwasanaethu cymuned amrywiol, mae staff wedi datblygu cysylltiadau ag arweinwyr ffydd o grwpiau ethnig amrywiol sy'n cynrychioli cefndiroedd disgyblion yn yr ysgol. Er enghraifft, maent yn gweithio gydag aelodau o'r gymuned Somali leol, sy'n ymweld â'r ysgol i gynnal diwrnodau cymunedol i godi proffil y grŵp ethnig hwn. Mae'r cymorth a'r cyngor hwn yn helpu staff i gefnogi a deall anghenion disgyblion o wahanol grwpiau ethnig yn fwy effeithiol.

Addysgu

Cyfnod allweddol 2

- 54 Mewn llawer o ysgolion, mae'r rhan fwyaf o athrawon yn cynllunio gwersi'n dda i fodloni anghenion y rhan fwyaf o ddisgyblion ac ennyn eu diddordeb yn eu dysgu yn llwyddiannus. Defnyddiant amrywiaeth o ddulliau addysgu effeithiol gan gynnwys trafodaethau grŵp, chwarae rôl a gwaith pâr. Mae llawer o athrawon yn defnyddio ystod eang o adnoddau ysgogol a pherthnasol i ychwanegu diddordeb a chyffro at eu gwersi. Er enghraifft, maent yn defnyddio pytau fideo o storïau a gwyliau crefyddol i ddarparu cyflwyniad difyr i wers ac yn darparu arteffactau o wahanol grefyddau i ddisgyblion eu harchwilio i symbylu eu chwilfrydedd. Maent yn rhoi cyfleoedd i ddisgyblion gymharu gwahanol grefyddau, er enghraifft y nodweddion tebyg rhwng dameg Gristnogol a phum piler Islam. Mae gan llawer o athrawon ddisgwyliadau uchel o ddisgyblion. Fodd bynnag, mewn llawer o ysgolion, nid yw athrawon yn rhoi digon o her i ddisgyblion mwy abl am nad ydynt yn addysgu medrau lefel 5 uwch yn ddigon aml. O ganlyniad, nid yw disgyblion mwy abl yn cyflawni cystal ag y gallent. Mewn rhai ysgolion, mae athrawon yn rhoi gormod o 'strwythur' i ddisgyblion ar gyfer ymateb, ac mae hyn yn cyfyngu ar eu gallu i ddewis sut i drefnu eu gwaith, ac nid yw'n galluogi iddynt ysgrifennu'n estynedig chwaith.
- 55 Mae gan y rhan fwyaf o athrawon wybodaeth bynciol briodol am addysg grefyddol. Fodd bynnag, mae lleiafrif o athrawon yn ofni y gallent 'ddweud y peth anghywir' wrth addysgu crefyddau heblaw Cristnogaeth, yn enwedig pan fydd eu gwybodaeth yn llai sicr. O ganlyniad, mae profiadau dysgu disgyblion am ffydd heblaw Cristnogaeth yn fwy cyfyngedig.
- 56 Yn y rhan fwyaf o ysgolion, mae athrawon yn cynllunio'n briodol ar gyfer datblygu medrau llythrennedd, rhifedd, TGCh a medrau meddwl disgyblion ochr yn ochr â'u medrau addysg grefyddol. Mewn rhai ysgolion, mae cynllunio athrawon yn canolbwyntio gormod ar ddatblygu medrau llythrennedd disgyblion ar draul medrau addysg grefyddol, ac mae hyn yn cyfyngu ar gynnydd disgyblion yn y pwnc.

- 57 Mae ychydig iawn o ysgolion yn cyflogi grwpiau allanol i addysg gwersi addysg grefyddol. Mewn un ysgol, mae arweinwyr yn defnyddio sefydliad Cristnogol lleol i addysgu rhan o'u cynllun gwaith addysg grefyddol i ddisgyblion hŷn. Mae'r pennaeth wedi gwirio cynnwys y cwrs ac mae'n hapus ei fod yn addas. Fodd bynnag, nid yw arweinwyr yn monitro nac yn herio ansawdd y ddarpariaeth hon nac yn gwneud yn siŵr fod y darparwr wedi cynllunio gweithgareddau priodol nac wedi asesu gwaith disgyblion. O ganlyniad, nid yw'r disgyblion hyn yn derbyn addysgu o ansawdd uchel sy'n gweddu i'w gallu'n ddigon da.

Cyfnod allweddol 3

- 58 Mae'r rhan fwyaf o athrawon yn frwdfrydig ynglŷn â'r pwnc. Mae llawer ohonynt yn cynllunio gwersi sy'n ysgogol a diddorol i ddisgyblion. Defnyddiant ystod o wahanol ddulliau addysgu, gan gynnwys cyflwyniadau amlgyfrwng, trafodaethau grŵp a cherddoriaeth i gymell disgyblion. Mewn rhai ysgolion, nid yw addysgu yn ennyn diddordeb disgyblion yn ddigon da gan nad yw athrawon yn defnyddio ystod ddigon eang o weithgareddau a strategaethau ysgogol. Yn y rhan fwyaf o ysgolion, mae athrawon yn gweddu gwaith i fodloni anghenion disgyblion yn dda. Pan fydd yr addysgu'n wannach, mae tasgau'n rhy anodd ar gyfer disgyblion llai abl neu nid ydynt yn ymestyn disgyblion mwy abl.
- 59 Yn y rhan fwyaf o ysgolion, mae gan athrawon ddisgwyliadau uchel o ddisgyblion ac maent yn disgwyl iddynt weithio'n galed a gwneud cynnydd da mewn gwersi addysg grefyddol. Fodd bynnag, mewn rhai ysgolion, nid yw athrawon yn gosod disgwyliadau digon uchel ar gyfer disgyblion, ac o ganlyniad, nid yw llawer o ddisgyblion yn gweithio i safon ddigon uchel nac yn ymfalchïo ddigon yn eu gwaith.
- 60 Yn y rhan fwyaf o ysgolion, mae cyfuniad o athrawon arbenigol ac athrawon cymwys nad ydynt yn rhai arbenigol yn addysgu gwersi addysg grefyddol. Mewn ychydig o ysgolion yn unig y caiff yr holl wersi addysg grefyddol eu haddysgu gan athrawon arbenigol. Yn y rhan fwyaf o ysgolion, mae'r cynllun gwaith cynhwysfawr ar gyfer addysg grefyddol a'r cymorth parhaus gan yr arweinydd pwnc yn galluogi athrawon nad ydynt yn arbenigol i addysgu'r pwnc yn ddigonol.
- 61 Mewn llawer o ysgolion, mae athrawon yn cynllunio'n briodol i ddatblygu medrau llythrennedd disgyblion mewn gwersi addysg grefyddol. Maent yn rhoi cyfleoedd rheolaidd i ddisgyblion ddefnyddio eu medrau llafaredd a meddwl trwy drafodaethau grŵp a dosbarth, er enghraifft wrth ystyried cyfyng-gyngor moesol a rhagfarn. Mewn llawer o ysgolion, mae athrawon yn cynllunio ystod addas o gyfleoedd i ddisgyblion ysgrifennu at ystod o ddibenion, gan gynnwys gwaith ysgrifenedig estynedig, mewn cyd-destun crefyddol neu athronyddol. Yn y rhan fwyaf o ysgolion, nid yw athrawon yn rhoi digon o gyfleoedd i ddisgyblion ailddrafftio eu gwaith. Yn y rhan fwyaf o ysgolion, mae athrawon yn sicrhau bod disgyblion yn defnyddio eu medrau darllen yn briodol mewn gwersi addysg grefyddol. Mae'r rhain yn cynnwys cyfleoedd i ddarllen testunau, gan gynnwys testunau crefyddol, o ystod o wahanol ffynonellau, gan gynnwys ar-lein.
- 62 Mewn llawer o ysgolion, nid yw athrawon yn rhoi cyfleoedd priodol i ddisgyblion atgyfnerthu eu medrau TGCh na rhifedd mewn gwersi addysg grefyddol. Pan fydd athrawon yn darparu gweithgareddau, maent yn tueddu i fod er mwyn gwneud

cyflwyniad neu wneud gwaith ymchwil ar gyfer TGCh a chyflwyno data mewn graffiau ar gyfer rhifedd. Mewn lleiafrif o ysgolion lle mae athrawon yn cynllunio'n dda ar gyfer datblygu medrau TGCh disgyblion, ceir enghreifftiau cryf o arfer effeithiol. Er enghraifft, mewn un ysgol uwchradd, caiff disgyblion gyfleoedd i ddefnyddio TGCh i gynllunio eu gwersi eu hunain ar Martin Luther King a gwneud cyflwyniadau ar Stanley Tookie Williams.

Asesu ac adborth

Cyfnod allweddol 2

- 63 Mae ansawdd adborth athrawon i ddisgyblion yn amrywio. Mewn gwersi, mae'r rhan fwyaf o athrawon yn rhoi adborth llafar buddiol i ddisgyblion ar eu gwaith sy'n galluogi disgyblion i wella eu medrau, eu gwybodaeth a'u dealltwriaeth. Mewn rhai ysgolion, mae'r adborth llafar hwn yn galluogi disgyblion mwy abl i ymestyn eu dysgu. Dim ond mewn rhai ysgolion y mae adborth ysgrifenedig athrawon yn helpu disgyblion i wella eu gwybodaeth a'u medrau addysg grefyddol yn ddigon da. Yn yr ysgolion hyn, mae adborth yn benodol a diagnostig ac yn dweud wrth ddisgyblion beth maent wedi'i wneud yn dda a sut i wella ymhellach. Mewn llawer o ysgolion, mae adborth ysgrifenedig yn canolbwyntio ar wella medrau llythrennedd disgyblion yn unig.
- 64 Dim ond ychydig o ysgolion sy'n defnyddio deunydd enghreifftiol i gefnogi barnau athrawon am gynnydd disgyblion mewn addysg grefyddol. Mae lleiafrif o ysgolion yn cadw portffolios o waith disgyblion. Fodd bynnag, yn y rhan fwyaf o'r ysgolion hyn, mae portffolios yn dangos ymdriniaeth â'r cwricwlwm yn unig ac nid yw athrawon yn gweddu gwaith i lefelau yn y pwnc. O ganlyniad, ychydig iawn o athrawon yn unig sy'n defnyddio unrhyw ddeunydd safonedig i'w cynorthwyo i lunio barnau ar gyflawniad disgyblion mewn addysg grefyddol. Mae staff mewn ychydig iawn o ysgolion yn unig yn cysylltu ag ysgolion eraill i gymedroli eu barnau neu'n defnyddio deunydd enghreifftiol Llywodraeth Cymru i'w cynorthwyo.

Cyfnod allweddol 3

- 65 Bron ym mhob ysgol, mae athrawon yn olrhain cynnydd a chyrhaeddiad disgyblion mewn addysg grefyddol yn gywir. Yn y rhan fwyaf o ysgolion, mae disgyblion yn cwblhau asesiadau rheolaidd, yn aml bob hanner tymor neu ar ddiwedd testun. Mae athrawon yn barnu cyrhaeddiad disgyblion gan ddefnyddio disgrifwyr lefel addysg grefyddol. Mewn rhai ysgolion, mae athrawon yn rhoi taflen werthfawr â disgrifwyr lefel i ddisgyblion ar ddechrau'r flwyddyn ac mae'r meini prawf llwyddiant ar gyfer tasgau asesu yn cysylltu'n uniongyrchol â hyn. Mae hyn yn sicrhau bod disgyblion yn yr ysgolion hyn yn gwybod beth yn union mae athrawon yn gofyn ohonynt.
- 66 Mae gan y rhan fwyaf o ysgolion bortffolios defnyddiol o waith disgyblion sydd wedi cael eu hasesu a'u safoni. Mae athrawon yn defnyddio'r portffolios hyn yn dda i'w cynorthwyo i lunio barnau cywir am waith disgyblion. Mae athrawon mewn rhai ysgolion yn cysylltu'n dda ag ysgolion eraill i gymedroli eu barnau neu'n defnyddio deunydd enghreifftiol Llywodraeth Cymru i'w cynorthwyo.
- 67 Mae ansawdd adborth llafar ac ysgrifenedig athrawon i ddisgyblion am eu gwaith yn amrywio'n sylweddol. Yn y mwyafrif o ysgolion, mae athrawon yn rhoi adborth

buddiol i ddisgyblion ar eu haddysg grefyddol a'u medrau llythrennedd. Mae llawer o athrawon yn rhoi arweiniad defnyddiol i ddisgyblion ar yr hyn y maent wedi'i wneud yn dda a sut gallant wella eu gwaith ymhellach. Mewn llawer o ysgolion, mae adborth athrawon yn cysylltu'n briodol â'r meini prawf llwyddiant ar gyfer pob tasg.

- 68 Mewn rhai ysgolion, nid yw adborth ysgrifenedig athrawon yn helpu disgyblion i wella eu medrau llythrennedd yn ddigon da, ac mae disgyblion yn aml yn gwneud ac yn ailadrodd camgymeriadau mewn sillafu ac atalnodi sylfaenol. Yn ychwanegol, mewn rhai ysgolion, prin yw'r dystiolaeth o ddisgyblion yn darllen ac yn gweithredu yn unol ag adborth athrawon i wella eu gwaith ymhellach. Yn y mwyafrif o ysgolion, ni roddir cyfleoedd defnyddiol i ddisgyblion asesu eu gwaith eu hunain a gwaith eu cyfoedion.

Arweinyddiaeth

Arweinyddiaeth pwnc

Cyfnod allweddol 2

- 69 Yn y rhan fwyaf o ysgolion, ceir arweinyddiaeth briodol mewn addysg grefyddol gan benaethiaid ac arweinwyr pwnc. Mae pob arweinydd yn ymwybodol o'r maes llafur addysg grefyddol a gytunwyd yn lleol, ac mae llawer ohonynt yn sicrhau bod eu hysgol yn bodloni'r gofynion statudol. Mae ganddynt ddealltwriaeth gadarn o'r ddarpariaeth ar gyfer addysg grefyddol yn eu hysgol ond maent yn llai cadarn ynglŷn â safonau disgyblion.
- 70 Mae gan y rhan fwyaf o arweinwyr farn glir ar bwysigrwydd addysg grefyddol ac yn deall beth mae disgyblion yn ei ennill o wersi. Bron ym mhob ysgol, mae arweinwyr yn adnabod pwysigrwydd yr ethos ysgol gyfan o ran cefnogi addysgu addysg grefyddol. Maent hefyd yn gweld bod gan addoli ar y cyd rôl bwysig o ran atgyfnerthu addysg grefyddol a negeseuon moesol.
- 71 Mae arweinwyr mewn ychydig o ysgolion yn unig yn meddu ar ddealltwriaeth gadarn o'r safonau a gyflawnir gan ddisgyblion mewn addysg grefyddol. Yn y rhan fwyaf o ysgolion, mae gan benaethiaid ac arweinwyr pwnc farn gadarnhaol iawn am addysg grefyddol yn eu hysgolion. Fodd bynnag, nid ydynt yn seilio'r farn hon ar arfarniad trylwyr o safonau disgyblion. Yn yr ysgolion prin lle mae gan arweinwyr ddealltwriaeth gadarn o safonau, maent yn arsylwi dysgu ac yn monitro gwaith disgyblion yn rheolaidd ac yn gywir i nodi cryfderau a meysydd i'w gwella.
- 72 Er mai ychydig o arweinwyr pwnc yn unig sydd ag unrhyw gymwysterau addysg grefyddol ffurfiol, yn y rhan fwyaf o ysgolion, mae'r arweinydd pwnc wedi datblygu'r medrau sydd eu hangen i arwain y pwnc yn briodol. Mewn ychydig iawn o ysgolion, penodwyd yr arweinydd pwnc gan y pennaeth gan mai hon oedd yr unig swydd ar gael i aelod newydd o staff adeg penodi, ac nid oherwydd diddordeb cryf, neu wybodaeth, yr athro am y pwnc.
- 73 Bron ym mhob ysgol, mae arweinwyr yn sicrhau bod gan athrawon ddigon o adnoddau i addysgu gwersi addysg grefyddol yn llwyddiannus. Mae gan y rhan fwyaf o ysgolion ystod gynhwysfawr o lyfrau ac arteffactau perthnasol sydd o ansawdd da ac yn cefnogi addysgu yn effeithiol. Er nad yw arweinwyr yn dyrannu adnoddau ariannol ar gyfer addysg grefyddol bob blwyddyn yn y rhan fwyaf o ysgolion, mae arweinwyr yn trefnu bod cyllid ar gael os oes angen diweddarau adnoddau neu gael rhai newydd. Mewn lleiafrif o ysgolion, mae athrawon yn defnyddio gwasanaethau llyfrgell neu wasanaethau benthyca'r awdurdod lleol hefyd i gael benthyg llyfrau ac adnoddau i gefnogi eu haddysgu'n dda.

Cyfnod allweddol 3

- 74 Yn y rhan fwyaf o ysgolion, mae arweinwyr pwnc addysg grefyddol yn arwain eu pwnc yn dda. Maent yn trefnu cyfarfodydd rheolaidd a buddiol i drafod darpariaeth yr ysgol a monitro cynnydd disgyblion. Maent yn sicrhau bod pob un o'r staff, yn enwedig y rhai nad ydynt yn arbenigwyr, yn cael cymorth priodol i'w galluogi i addysgu'r pwnc yn effeithiol.
- 75 Yn y rhan fwyaf o ysgolion, mae penaethiaid ac arweinwyr pwnc yn meddu ar ymwybyddiaeth gadarn o safonau addysg grefyddol yn eu hysgol. Mae arweinwyr pwnc yn meddu ar ddealltwriaeth gynhwysfawr o gryfderau'r pwnc a'r meysydd y mae angen eu gwella.
- 76 Bron ym mhob ysgol, mae arweinwyr yn sicrhau bod addysg grefyddol yn cael yr un adnoddau â phynciau eraill y tu allan i'r pynciau craidd. Yn y rhan fwyaf o ysgolion, mae'r pennaeth yn dyrannu swm rheolaidd o arian bob blwyddyn i'r pwnc i brynu ystod o adnoddau defnyddiol. Mewn lleiafrif o ysgolion, mae arweinwyr yn seilio cyllid ar nifer y disgyblion sy'n astudio'r pwnc ar gyfer TGAU, ac o ganlyniad, mae'r adran addysg grefyddol yn aml yn cael cyllid ychwanegol ar gyfer adnoddau.

Tynnu allan o wersi

- 77 Bron ym mhob ysgol, mae arweinwyr yn hysbysu rhieni am eu hawl i dynnu eu plentyn allan o wersi addysg grefyddol, fel arfer trwy ddatganiad ym mhrospectws yr ysgol neu ar eu gwefan. Yn y rhan fwyaf o ysgolion, mae arweinwyr yn trefnu siarad ag unrhyw rieni sy'n dymuno tynnu eu plentyn allan o addoli ar y cyd neu wersi addysg grefyddol. Yn dilyn y cyfarfodydd hyn, mae'r rhan fwyaf o rieni yn newid eu meddwl gan fod y pennaeth neu'r arweinydd pwnc yn mynd i'r afael yn sensitif â phryderon y rhieni am y pwnc ac yn eu hargyhoeddi ynglŷn â gwerth addysg grefyddol i'w plentyn. O ganlyniad, bron ym mhob ysgol, mae ychydig iawn o ddisgyblion nad ydynt yn cymryd rhan mewn addysg grefyddol, ac mae hyn wedi bod yn wir ers sawl blwyddyn.

Gwella ansawdd**Cyfnod allweddol 2**

- 78 Mewn rhai ysgolion, mae arweinwyr yn defnyddio deilliannau gweithgareddau monitro trylwyr i wella ansawdd safonau disgyblion mewn addysg grefyddol. Mewn llawer o ysgolion, mae'r arweinydd pwnc addysg grefyddol yn ymgymryd â rhyw fath o fonitro yn rheolaidd yn unol â pholisi ei (h)ysgol. Mae hyn fel arfer yn digwydd bob blwyddyn neu mae'n rhan o gylch dwy neu dair blynedd. Mae'r pennaeth fel arfer yn neilltuo amser ar gyfer monitro addysg grefyddol yn unol â'r amser a roddir ar gyfer pynciau di-graidd eraill.
- 79 Yn gyffredinol, mae gweithgareddau monitro yn cynnwys craffu ar waith disgyblion, edrych ar gynllunio athrawon, ac mewn rhai ysgolion, arsylwadau gwersi. Mewn lleiafrif o ysgolion, mae arweinwyr yn gofyn am safbwyntiau disgyblion trwy holiaduron neu gyfarfodydd hefyd. Yn dilyn y gweithgareddau hyn, mae llawer o arweinwyr pwnc yn llunio adroddiadau monitro defnyddiol, y maent yn eu rhannu ag aelodau eraill o staff. Mewn rhai ysgolion, mae arweinwyr pwnc yn ysgrifennu adroddiadau hunanarfarnu a chynlluniau gweithredu addysg grefyddol penodol a defnyddiol.

- 80 Bron ym mhob ysgol, mae arweinwyr pwnc yn arfarnu darpariaeth yr ysgol ar gyfer addysg grefyddol a medrau yn unig. Mae'r rhain yn cynnwys cyfleoedd i ddatblygu'r Fframwaith Llythrennedd a Rhifedd (FfLIRh: Llywodraeth Cymru, 2013) a TGCh mewn gwersi addysg grefyddol, safonau addysgu, adnoddau a chyfleoedd i wella'r cwricwlwm. Nid yw arweinwyr yn arfarnu'r safonau a gyflawnir gan ddisgyblion mewn addysg grefyddol na'r cynnydd y maent yn ei wneud. O ganlyniad, nid oes gan y rhan fwyaf o arweinwyr unrhyw gynlluniau ar waith i wella deilliannau disgyblion mewn addysg grefyddol ac nid oes ganddynt unrhyw dystiolaeth drylwyr na gwiriedig i gefnogi eu barnau ar safonau disgyblion.

Mewn un ysgol gynradd, mae arweinwyr yn monitro'r safonau a gyflawnir gan ddisgyblion mewn addysg grefyddol yn rheolaidd trwy graffu ar waith disgyblion, arsylwadau gwersi a dadansoddi data mewnol. Dangosodd monitro diweddar fod llawer o ddisgyblion hŷn yn cyflawni lefel 4, ond nid oedd unrhyw dystiolaeth o waith lefel 5. Nododd arweinwyr nad oedd disgyblion yn gwneud cysylltiadau rhwng gwahanol gredoau, dysgeidiaethau ac arferion crefyddol nac yn nodi'r nodweddion tebyg a'r gwahaniaethau o fewn ac ar draws crefyddau. O ganlyniad i'r gwaith hwn, roedd arweinwyr yn cynnwys targed i fynd i'r afael â hyn fel rhan o'u cynllun gwella ysgol.

- 81 Cyfyngedig yw'r cyfleoedd dysgu proffesiynol ar gyfer athrawon neu arweinwyr pwnc addysg grefyddol. Ychydig iawn o gyfleoedd a gaiff athrawon i gydweithio ac arsylwi arfer dda mewn addysg grefyddol yn eu hysgol eu hunain neu mewn ysgolion eraill. Mae awdurdodau lleol a chonsortia rhanbarthol yn cynnig ychydig iawn o gyfleoedd dysgu proffesiynol penodol mewn addysg grefyddol ar gyfer athrawon neu arweinwyr pwnc. O ganlyniad, mae bron pob ysgol yn dibynnu ar drefnu eu hyfforddiant addysg grefyddol eu hunain yn fewnol ar gyfer staff yr ysgol. Mae ansawdd yr hyfforddiant yn dibynnu ar wybodaeth a medrau'r arweinwyr pwnc.
- 82 Yn y rhan fwyaf o ysgolion, mae'r arweinydd pwnc yn darparu cymorth a her addas ar gyfer cydweithwyr sy'n addysgu'r pwnc. Mae'r rhan fwyaf o arweinwyr yn frwdfrydig ynglŷn â'r pwnc ac maent yn gweithio'n dda gyda staff eraill i wella darpariaeth ar gyfer addysg grefyddol yn eu hysgol. Fodd bynnag, yn yr ysgolion prin lle nad oes gan arweinwyr pwnc wybodaeth helaeth am ystod eang o grefyddau, mae eu gallu i gynorthwyo a herio staff eraill yn gyfyngedig. Yn ychwanegol, nid yw arweinwyr pwnc yn herio staff yn ddigon da ynglŷn â'r safonau a gyflawnir gan ddisgyblion, yn enwedig y rhai mwy abl.

Cyfnod allweddol 3

- 83 Bron ym mhob ysgol, mae arweinwyr pwnc yn monitro safonau a darpariaeth mewn addysg grefyddol bob blwyddyn neu bob dwy flynedd fel rhan o gylch monitro ac arfarnu ysgol gyfan. Mae arweinwyr yn ymgymryd ag ystod o weithgareddau monitro addas, gan gynnwys craffu ar waith disgyblion, arsylwadau gwersi a theithiau dysgu. Yn y mwyafrif o ysgolion, mae athrawon yn siarad â disgyblion fel rhan o'r broses hon i gael eu barn ar y pwnc. Mae hyn yn cynnwys darganfod beth hoffai disgyblion ei ddysgu. Mae arweinwyr hefyd yn monitro'r cynnydd y mae disgyblion yn ei wneud trwy ddadansoddi data olrhain mewnol ar ddisgyblion. Yn y mwyafrif o ysgolion, mae aelodau o uwch dîm arweinyddiaeth yr ysgol hefyd yn cymedroli'r barnau y mae'r athrawon pwnc yn eu llunio trwy graffu ar safonau addysgu a dysgu hefyd. O ganlyniad, yn yr ysgolion hyn, mae barnau ar safonau disgyblion yn gadarn.

- 84 Bron ym mhob ysgol, mae'r arweinydd pwnc ar gyfer addysg grefyddol, ar ôl ymgynghori ag athrawon pwnc, yn llunio adroddiad hunanarfarnu a chynllun gweithredu blynyddol. Yn y rhan fwyaf o ysgolion, mae cysylltiad clir rhwng deilliannau gweithgareddau monitro a blaenoriaethau ar gyfer gwella yn y cynllun gwella. Mewn lleiafrif o ysgolion, fodd bynnag, nid yw ansawdd yr hunanarfarnu yn ddigon da. Er enghraifft, mae arweinwyr yn seilio eu barnau ar ystod gyfyng o dystiolaeth, ac nid ydynt yn canolbwyntio ar effaith camau gweithredu yn ddigon da.
- 85 Mae CBAC yn cynnig hyfforddiant i athrawon Blwyddyn 9 sy'n addysgu'r maes llafur TGAU. Fodd bynnag, heblaw'r cyrsiau hyn, ychydig iawn o gyfleoedd dysgu proffesiynol sy'n benodol i bwnc a geir ar gyfer athrawon addysg grefyddol.
- 86 Mewn lleiafrif o ysgolion yn unig y mae athrawon addysg grefyddol yn cymryd rhan mewn unrhyw weithio diweddar neu ystyrion rhwng ysgolion sy'n cefnogi gwelliannau mewn addysgu a dysgu yn y pwnc. Yn yr ysgolion hyn, mae athrawon addysg grefyddol yn rhan o rwydwaith arfer broffesiynol y consortiwm rhanbarthol neu maent yn mynychu cyfarfodydd fforwm addysg grefyddol yr awdurdod lleol yn rheolaidd. Mae'r cyfarfodydd hyn yn rhoi cyfleoedd i athrawon rannu arfer orau yn ogystal â chynnig cymorth ac arweiniad iddynt.
- 87 Bron ym mhob ysgol, mae'r arweinydd pwnc yn darparu lefel addas o gymorth ar gyfer cydweithwyr sy'n addysgu addysg grefyddol trwy gyfarfodydd ffurfiol ac yn anffurfiol, yn enwedig ar gyfer y rheiny nad ydynt yn arbenigwyr pwnc. Maent hefyd yn darparu ystod o adnoddau addas ar gyfer yr athrawon hyn i gefnogi eu haddysgu.

Pontio

- 88 Ychydig iawn o waith pontio a geir rhwng ysgolion cynradd ac uwchradd sy'n canolbwyntio ar addysg grefyddol. Yn ychwanegol, ychydig iawn o drafodaeth a geir am addysg grefyddol rhwng ysgolion cynradd o fewn eu clwstwr, er enghraifft ar ba grefyddau y byddant yn eu hastudio. Yn yr un modd â phynciau di-graidd eraill, ychydig iawn o ysgolion cynradd ac uwchradd sy'n gweithio gyda'i gilydd i gyfnewid gwybodaeth am berfformiad am gyflawniad disgyblion mewn addysg grefyddol. Nid ydynt yn gweithio gyda'i gilydd i rannu gwybodaeth am eu cynlluniau gwaith addysg grefyddol na pha grefyddau sydd wedi cael eu haddysgu. O ganlyniad, mae disgyblion yn aml yn ailadrodd testunau a medrau addysg grefyddol yng nghyfnod allweddol 3 y gwnaethant eu dysgu yng nghyfnod allweddol 2.
- 89 Mewn rhai clystyrau ysgolion, mae athrawon addysg grefyddol arbenigol o ysgolion uwchradd wedi cynorthwyo cydweithwyr cynradd i addysgu agweddau ar addysg grefyddol ac wedi rhannu adnoddau. Mewn ychydig iawn o glystyrau, mae athrawon addysg grefyddol o ysgolion uwchradd yn addysgu gwersi addysg grefyddol i ddisgyblion cynradd o bryd i'w gilydd. Yn ychwanegol, pan fydd disgyblion yn ymweld ag ysgolion uwchradd ar ddiwrnodau pontio, mewn rhai clystyrau ysgolion, cânt wers addysg grefyddol o bryd i'w gilydd. Fodd bynnag, nid yw'r trefniadau hyn yn nodwedd reolaidd o waith pontio o fewn y clystyrau hyn o ysgolion.

Atal

- 90 Yn y rhan fwyaf o ysgolion, mae gan arweinwyr ddealltwriaeth gadarn o'u rôl a'u cyfrifoldebau a amlinellir yn y ddyletswydd Atal (Llywodraeth EM, 2015) o dan Ddeddf Gwrthderfysgaeth a Diogelwch 2015 (Prydain Fawr, 2015). Mae llawer o arweinwyr yn cydnabod pa mor bwysig yw gwersi addysg grefyddol o ran cyfrannu at yr agenda hon.
- 91 Mewn ardaloedd trefol mwy, mae bron pob un o'r athrawon addysg grefyddol wedi mynychu cyrsiau Atal lleol i roi hyfforddiant trylwyr iawn iddynt ar sut i adnabod arwyddion posibl o radicaleiddio ac eithafiaeth a delio â phryderon. Mae rhai ysgolion wedi cyfeirio pryderon am ddisgyblion unigol at y panel lleol perthnasol i'w hystyried. Er enghraifft, mewn un ysgol uwchradd, roedd athrawes addysg grefyddol yn pryderu am sylw a wnaeth disgybl mewn gwers. Yn dilyn trafodaeth bellach â'u hathro amddiffyn plant dynodedig, gwnaeth yr ysgol gyfeiriad yn unol â'u polisi diogelu.
- 92 Yn y rhan fwyaf o Gymru, fodd bynnag, uwch arweinwyr yn unig sydd wedi cael hyfforddiant am Atal, a'u rôl nhw yw lledaenu'r wybodaeth ymhlith aelodau eraill o staff. Mewn ychydig iawn o ysgolion, nid yw aelodau o staff yn ymwybodol o Atal.
- 93 Mewn rhai ysgolion, nid yw arweinwyr yn deall eu rôl yn llawn ac nid ydynt yn ystyried bod hyn yn berthnasol nac yn fygythiad i'w hysgol a'r ardal gyfagos. Mae'r diffyg sylw hwn i Atal yn golygu y gallai staff yn yr ysgolion hyn, gan gynnwys athrawon addysg grefyddol, golli cyfle i nodi a mynd i'r afael â phryderon cynnar am ddisgybl neu ymddygiad unigolion y tu allan i'r ysgol sy'n cael cyswllt â disgybl.
- 94 Bron ym mhob ysgol, mae gan arweinwyr weithdrefnau effeithiol ar waith i fonitro siaradwyr allanol. Yn y rhan fwyaf o ysgolion, mae arweinwyr yn gwirio siaradwyr cyn eu hymweliadau, ac yn yr arfer orau, mae'n ofynnol i ymwelwyr drafod a chytuno ar union gynnwys eu sgwrs gydag uwch aelod o staff. Mae o leiaf un aelod o staff fel arfer yn aros yn yr ystafell pan fydd ymwelwyr yn siarad â dosbarthiadau neu'n arwain addoli ar y cyd. Mewn rhai ysgolion, mae arweinwyr pwnc yn adrodd am ostyngiad nodedig yn nifer y bobl sydd wedi ymweld â'r ysgol dros y blynyddoedd diwethaf, gan fod arweinwyr yn fwy ystyriol o risgiau posibl.
- 95 Mae'r rhan fwyaf o ysgolion yn rhoi cyfleoedd priodol i ddisgyblion siarad am ddigwyddiadau yn gysylltiedig â therfysgaeth, fel arfer yn y dosbarth. Mewn llawer o ysgolion, mae arweinwyr yn myfyrio ar ddigwyddiadau o'r fath mewn addoli ar y cyd hefyd, pan fo'n briodol, sy'n cefnogi gwaith mewn addysg grefyddol. Fodd bynnag, nid oes gan athrawon addysg grefyddol mewn rhai ysgolion hyder i ymdrin â thrafodaethau dosbarth am y materion sensitif hyn. Er enghraifft, mewn un ysgol gynradd, adeg y bomio ym Manceinion yn 2017, roedd athrawon wedi bwriadu addysgu uned waith ar Islam. Penderfynodd y rhan fwyaf o athrawon cyfnod allweddol 2 beidio ag addysgu'r uned yn unol â'r bwriad gan nad oeddent yn siŵr sut i'w chyflwyno yn sensitif ac yn briodol.
- 96 Mae'r rhan fwyaf o ysgolion yn cynnal asesiadau risg priodol cyn mynd â disgyblion i ymweld â mannau addoli.

Her a chymorth allanol

- 97 Ychydig o ysgolion cynradd yn unig sy'n cael cymorth neu her yn benodol ar gyfer addysg grefyddol gan awdurdodau lleol neu gonsortia rhanbarthol. Yn unol â phynciau di-graidd eraill, nid yw ymgynghorwyr her yn trafod safonau a darpariaeth ar gyfer addysg grefyddol yn systematig, ac nid ydynt yn gofyn am unrhyw ddata.

Cafodd staff mewn un ysgol gynradd gymorth defnyddiol gan eu consortiwm rhanbarthol i'w helpu i ddiwygio eu cynllun gwaith addysg grefyddol. Ymwelodd ymgynghorwyr o'r consortiwm â'r ysgol am ddeuddydd i siarad â staff ac adolygu'r cynllun gwaith presennol. Wedyn, fe wnaethant gynorthwyo arweinydd pwnc yr ysgol i ddatblygu cynllun gwaith newydd i adlewyrchu cyd-destun yr ysgol, gan ddefnyddio'r maes llafur a gytunwyd yn lleol fel y man cychwyn.

- 98 Mae'r rhan fwyaf o benaethiaid ysgolion cynradd yn ymwybodol o'r CYSAG lleol ond maent yn ansicr ynglŷn â'i rôl a'i ddiben. Mewn lleiafrif o ysgolion, caiff arweinwyr arweiniad defnyddiol trwy negeseuon e-bost gan y CYSAG lleol. Yn benodol, mae rhai CYSAGau yn rhoi rhestr i ysgolion o leoedd addoli cymeradwy i ymweld â nhw.
- 99 Lleiafrif o ysgolion uwchradd yn unig sy'n cael unrhyw gymorth allanol gan yr awdurdod lleol neu'r consortiwm rhanbarthol. Mewn consortia lle cynhelir cyfarfodydd rheolaidd i arweinwyr pwnc rannu adnoddau a datblygu cynlluniau gwaith, dywed athrawon fod y cyfarfodydd hyn yn eu helpu i wella arfer yn eu hysgol. Yn yr ysgolion prin lle mae athrawon yn rhan o'r CYSAG lleol, cânt y wybodaeth fwyaf cyfoes am waith y grŵp. Fodd bynnag, mae athrawon mewn lleiafrif o ysgolion yn gwneud ychydig iawn o ddefnydd o'r wybodaeth a ddarperir gan eu CYSAG lleol.
- 100 Mae bron pob un o'r CYSAGau yn cynnig cymorth i ysgolion fynd i'r afael ag argymhellion sy'n ymwneud ag addysg grefyddol yn dilyn arolygiad Estyn.

Mae un CYSAG yn cynnig cyngor dros y ffôn i athrawon gan eu hymgyngorydd proffesiynol ar gyfer addysg grefyddol. Mae'r CYSAG yn darparu rhestr o gysylltiadau ar gyfer ysgolion sy'n dymuno ymweld â mannau addoli neu wahodd aelodau o gymunedau ffydd i ysgolion. Mae aelodau o'r CYSAG wedi sefydlu gwefan o fewn gwefan yr awdurdod lleol lle gall ysgolion fynd at ddogfennau, gwybodaeth ac arweiniad statudol am addysg grefyddol ac addoli ar y cyd. Maent yn gweithio'n agos â gwasanaeth lleiafrifoedd ethnig yr awdurdod lleol sydd wedi creu 'llwybr ffydd' o gwmpas yr ardal i gynorthwyo ysgolion â'u hymweliadau a'u hadnoddau ysgol sy'n cysylltu'n agos â'u gwaith nhw a gwaith CYSAG. Mae aelodau o'r CYSAG yn annog ysgolion i gyflwyno erthyglau i'r cyhoeddiad, 'RE News', i rannu arfer dda. Mae cynrychiolwyr athrawon a phenaethiaid ar y CYSAG yn adrodd yn ôl i'r staff yn eu hysgol hefyd ac yn tynnu eu sylw at unrhyw broblemau, pryderon neu faterion o ddiddordeb.

Atodiad 1: Cwestiynau ar gyfer darparwyr

Fel man cychwyn ar gyfer adolygu arfer bresennol mewn addysg grefyddol, gall ysgolion ddefnyddio'r cwestiynau canlynol fel rhan o'u hunanarfarniad:

Safonau

- A ydym ni'n gwybod pa safonau y mae disgyblion yn eu cyflawni mewn addysg grefyddol?
- A ydym ni'n gwybod bod disgyblion mwy abl yn cyflawni cystal ag y gallent?
- A ydym ni'n gwybod bod disgyblion o bob gallu yn cyflawni safonau tebyg i bynciau eraill mewn addysg grefyddol?

Darpariaeth

- A ydym ni'n sicrhau nad ydym yn ailadrodd medrau a thestunau yng nghyfnod allweddol 3 y mae disgyblion eisoes wedi'u cwmpasu yng nghyfnod allweddol 2?
- A ydym ni'n sicrhau bod profiadau dysgu yn herio'r holl ddisgyblion, gan gynnwys y rhai mwy abl?
- A ydym ni'n cynllunio cyfleoedd ystyrlon i ddisgyblion ddefnyddio eu medrau llythrennedd, rhifedd a TGCh mewn gwersi addysg grefyddol?
- A ydym ni'n defnyddio ymweliadau ac ymwelwyr i wella'r cwricwlwm yn ddigon da?
- A ydym ni'n defnyddio ystod eang o ddulliau addysgu sy'n ennyn diddordeb yr holl ddisgyblion yn effeithiol?
- A oes gennym ni ddisgwyliadau uchel o'r holl ddysgwyr, yn enwedig y rhai mwy abl?
- A ydym ni'n rhoi cyfleoedd i ddisgyblion o wahanol ffydd rannu eu profiadau â disgyblion eraill?
- A ydym ni'n sicrhau bod disgyblion yn gwybod sut bydd gwersi addysg grefyddol yn eu helpu i fod yn ddinasyddion moesegol wybodus yng Nghymru a'r byd?
- A ydym ni'n rhoi adborth llafar ac ysgrifenedig effeithiol i ddisgyblion sy'n mynd i'r afael ag addysg grefyddol a medrau eraill?

Arweinyddiaeth

- A ydym ni'n monitro'r safonau a gyflawnir gan ddisgyblion mewn addysg grefyddol yn ogystal â darpariaeth?

- A oes gennym ni brosesau ar waith i lunio barnau cadarn ar y safonau a gyflawnir gan ddisgyblion?
- A ydym ni'n seilio ein barnau ar ystod eang o dystiolaeth uniongyrchol?
- A ydym ni'n gwrando ar ddysgwyr yn ddigon da?
- A yw ein hadroddiad hunanarfarnu a'n cynllun gweithredu yn ymwneud â gwella safonau disgyblion yn ogystal â darpariaeth ac arweinyddiaeth?
- A ydym ni'n darparu cyfleoedd dysgu proffesiynol addas i staff neu gyfleoedd i staff gydweithio â phobl eraill?
- A ydym ni'n trafod safonau addysg grefyddol a darpariaeth ar ei chyfer o fewn ein clwstrwr o ysgolion?
- A ydym ni'n arfarnu ein cwricwlwm i baratoi ar gyfer datblygu a gweithredu maes dysgu newydd y dyniaethau?
- A ydym ni'n sicrhau bod pob aelod o staff, gan gynnwys staff cyflenwi ac aelodau newydd o staff, yn gwbl ymwybodol o'u cyfrifoldebau o dan y ddyletswydd Atal?

Atodiad 2: Sail y dystiolaeth

Mae'r canfyddiadau a'r argymhellion yn yr adroddiad hwn yn defnyddio tystiolaeth uniongyrchol o 47 o ysgolion:

- ymweliadau â 12 ysgol gynradd a naw ysgol uwchradd
- cyfweiliadau dros y ffôn gydag arweinwyr mewn saith ysgol gynradd a phum ysgol uwchradd
- gwybodaeth o 13 arolygiad ysgol gynradd yn ystod tymor yr hydref 2017 lle roedd addysg grefyddol yn ffocws thematig ychwanegol
- ymatebion i'r holiadur gan bob un o'r 22 CYSAG

Mae'r detholiad o ysgolion yr ymwelwyd â nhw neu a ffoiniwyd yn ystyried amrywiaeth o ran lleoliad daearyddol, cefndir economaidd gymdeithasol, maint yr ysgol a chyd-destunau ieithyddol. Mae'r detholiad hefyd yn cynnwys nifer fach o ysgolion arloesi.

Roedd yr ymweliadau'n cynnwys:

- cyfweiliadau â phenaethiaid ac arweinwyr pwnc
- arsylwadau gwersi a theithiau dysgu
- trafodaethau gyda disgyblion â'u gwaith
- craffu ar waith disgyblion
- craffu ar ddogfennau'r ysgol, gan gynnwys, er enghraifft, polisiau, cynlluniau gwaith, adroddiadau hunanarfarnu a chynlluniau gweithredu, portffolios gwaith disgyblion, cofnodion hyfforddiant a data monitro

Rhestr o ysgolion a gyfwelewyd, yr ymwelwyd â nhw neu a arolygwyd

Ysgolion yr ymwelwyd â nhw

Ysgol Awel y Mynydd, Conwy
 Ysgol Bro Dinefwr, Sir Gaerfyrddin
 Ysgol Dinas Brân, Sir Ddinbych
 Ysgol Gyfun Dŵr-y-Felin, Castell-nedd Port Talbot
 Ysgol Gyfun Treorci, Rhondda Cynon Taf
 Ysgol Gyfun y Bont-faen, Bro Morgannwg
 Ysgol Gynradd Albany, Caerdydd
 Ysgol Gynradd Cwrt Rawlin, Caerffili
 Ysgol Gynradd Llanfair, Sir Ddinbych
 Ysgol Gynradd Llanidloes, Powys
 Ysgol Gynradd Moorland, Caerdydd
 Ysgol Gynradd Palmerston, Bro Morgannwg
 Ysgol Gynradd Parc Y Bont, Ynys Môn
 Ysgol Gynradd Penygawsi, Rhondda Cynon Taf
 Ysgol Gynradd Plasmarl, Abertawe
 Ysgol Gynradd Victoria, Wrecsam
 Ysgol Pentrehafod, Abertawe

Ysgol Santes Tudful, Merthyr Tudful
Ysgol Tryfan, Gwynedd
Ysgol Uwchradd Argoed, Sir y Fflint
Ysgol Uwchradd Cathays, Caerdydd

Ysgolion a ffonwyd

Ysgol Bod Alaw, Conwy
Ysgol Bryn Gwalia, Sir y Fflint
Ysgol Brynrefail, Gwynedd
Ysgol Gyfun Gwynllyw, Torfaen
Ysgol Gyfun Stanwell, Bro Morgannwg
Ysgol Gyfun y Coed-duon, Caerffili
Ysgol Gynradd Drenewydd Gelli-farch, Sir Fynwy
Ysgol Gynradd Parc Cyfarthfa, Merthyr Tudful
Ysgol Gynradd Ringland, Casnewydd
Ysgol Iau Llangewydd, Pen-y-bont ar Ogwr
Ysgol Maenclochog, Sir Benfro
Ysgol Sefydledig Brynmawr, Blaenau Gwent

Ysgolion a arolygwyd

Ysgol Baladeulyn, Gwynedd
Ysgol Bro Siôn Cwilt, Ceredigion
Ysgol Gynradd Creunant, Castell-nedd Port Talbot
Ysgol Gynradd Darran Park, Rhondda Cynon Taf
Ysgol Gynradd Franksbridge, Powys
Ysgol Gynradd Gymunedol Rhosymedre, Wrecsam
Ysgol Gynradd Gymysg Hendy, Sir Gaerfyrddin
Ysgol Gynradd Penrhys, Rhondda Cynon Taf
Ysgol Gynradd Penysarn, Ynys Môn
Ysgol Gynradd Sant Illtyd, Blaenau Gwent
Ysgol Sarn Bach, Gwynedd
Ysgol Y Berllan Deg, Caerdydd
Ysgol y Faenol, Sir Ddinbych

Atodiad 3: Astudiaethau achos

Astudiaeth achos 1: Ysgol Gyfun Dŵr-y-Felin: Datblygu dysgwyr uchelgeisiol a medrus sy'n entrepreneuriaidd a chreadigol yn eu dysgu.

Gwybodaeth am yr ysgol

Ysgol gyfun fawr gymysg 11-16 cyfrwng Saesneg yng Nghastell-nedd Port Talbot yw Ysgol Gyfun Dŵr-y-Felin. Mae ganddi 1,134 o ddisgyblion ar y gofrestr. Mae tua 14% o ddisgyblion yn byw yn y 20% o'r ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru, ac mae tua 18% o ddisgyblion yn gymwys am brydau ysgol am ddim. Mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion o gefndiroedd gwyn Prydeinig ac ychydig iawn ohonynt sydd o grwpiau ethnig lleiafrifol. Mae gan ryw 26% o ddisgyblion anghenion dysgu ychwanegol, sydd ychydig uwchlaw'r cyfartaledd cenedlaethol.

Mae'r ysgol yn 'ysgol arloesi dysgu proffesiynol' ar hyn o bryd. Mae datganiad cenhadaeth yr ysgol yn cyd-fynd â phedwar diben y cwricwlwm i Gymru.

Cyd-destun a chefnidir yr arfer effeithiol

Mae'r adran addysg grefyddol yn Ysgol Gyfun Dŵr-y-Felin yn adran flaengar sy'n ceisio arloesi yn ei dulliau addysgu yn barhaus er mwyn gwella profiadau dysgu'r disgyblion. Yng nghynllun datblygu'r adran, nododd arweinwyr fod angen cefnogi nod yr ysgol i ddatblygu dysgwyr uchelgeisiol a medrus sy'n entrepreneuriaidd a chreadigol yn eu dysgu. Yn dilyn ymgynghori â phob aelod o staff yn yr adran, penderfynodd yr arweinwyr roi ymreolaeth i'r disgyblion gynllunio a chreu cyfres o wersi ar thema benodol. Cynlluniwyd y dull hwn i alluogi diddordebau a syniadau'r disgyblion i fod yn ganolog i'w dysgu, gan roi cyfrifoldeb iddynt am yrru eu cynnydd eu hunain ymlaen a datblygu medrau ar gyfer dysgu gydol oes.

Disgrifiad o'r gweithgaredd/strategaeth

Annog, cymell ac ymgysylltu â disgyblion trwy addysgu a dysgu effeithiol sydd wrth wraidd cynllunio cwricwlwm yr ysgol. Yn ystod tymor yr hydref 2017, ffocws allweddol yr adran addysg grefyddol oedd darparu cydbwysedd lle caiff datblygu medrau ei gynorthwyo trwy gynnwys pwnc a'i gefnogi gan brofiadau dysgu dilys.

I ddechrau'r prosiect, rhoddodd athrawon deitl y ffocws thematig i ddisgyblion yn seiliedig ar 'Arwyr a Dihirod' a'r gofyniad am ganlyniad asesedig ar ddiwedd yr ymweliad. Yn dilyn hyn, fe wnaeth athrawon roi disgyblion mewn grwpiau gallu cymysg a chymysg o ran rhywedd i benderfynu ar weledigaeth ar gyfer eu canlyniad. Dewiswyd y grwpiau gan yr athro ar sail herio disgyblion i weithio gydag amrywiaeth o wahanol

ddisgyblion. Yn eu grwpiau, bu disgyblion yn trafod y medrau y byddai eu hangen arnynt i gwblhau'r dasg. Fe wnaethant gytuno ar feini prawf llwyddiant ar gyfer yr asesiad hefyd, i'w cynorthwyo i gyflawni eu canlyniad. Trwy ymchwil annibynnol, canolbwyntiodd bob grŵp ar agwedd wahanol o fewn y thema, gan edrych ar bobl sydd â chefnidir crefyddol ac sydd wedi gwneud pethau arwrol neu a ddaeth yn fwy arwrol o ganlyniad i dröedigaeth grefyddol. Roedd hyn yn gweddu i ddiddordeb y disgyblion a llwyddodd i gadw eu cymhelliant i ddysgu. Dewisodd disgyblion astudio Martin Luther King Jnr., Nicky Cruz a Stanley Williams. Hefyd, dewisodd pob aelod o'r grŵp eu rolau eu hunain, sef arweinydd, ymchwilydd, trefnydd, arbenigwr TGCh, datblygwr adnoddau a holwr. Roedd pob rôl yn gweddu i ddiddordebau'r disgybl unigol. Rhoddodd yr athrawon gyfle i ddisgyblion ddangos eu dealltwriaeth trwy ofyn iddynt gwblhau ateb cytbwys ac arfarnol a oedd yn ymgorffori cynnwys crefyddol yn ogystal ag asesu eu medrau arfarnol a dadansoddol. Dechreuodd pob gwern gyda'r athro yn galw i gof wersi blaenorol trwy ddefnyddio cwestiynau treiddgar. Arfarnodd disgyblion y medrau blaenorol yr oeddent wedi'u datblygu, ac wedyn, dewison nhw yn annibynnol fedrau y byddent yn canolbwyntio arnynt am y wers benodol honno a oedd yn cefnogi eu meini prawf llwyddiant.

Hwylusodd yr athrawon y dysgu trwy awgrymu a thrafod strategaethau ymhlith grwpiau a thrwy sesiynau llawn defnyddiol. Bu disgyblion yn cydweithio ac roedd grwpiau yn gystadleuol ymhlith ei gilydd wrth iddynt ymdrechu i gyflawni'r canlyniad gorau.

Trwy gydol y tymor, roedd cymhelliant, brwdfrydedd ac ymgysylltiad gan yr holl ddisgyblion yn rhagorol ac awgrymodd adborth y disgyblion mai'r dull ymreolaethol ac annibynnol yw'r hyn roeddent yn ei fwynhau fwyaf ynglŷn â'r dysgu.

Effaith ar ddarpariaeth a safonau

Y newid mwyaf a welodd athrawon oedd cyfranogiad gwell disgyblion mewn addysg grefyddol o gymharu â dull mwy penodol o ddysgu. Enillodd disgyblion fwy o wybodaeth hefyd am gredoau, dysgeidiaethau ac arferion crefyddol a'r berthynas rhwng credoau pobl a'u gweithredoedd, na mewn blynyddoedd blaenorol. Rhoddodd athrawon gyfle i ddisgyblion arfarnu'r hyn yr oeddent wedi'i gael o'r profiad. Y prif ganlyniad oedd eu bod yn hoffi'r cyfle i ddewis sut maent yn dysgu mewn gwersi addysg grefyddol a'r ffaith fod mwy o gyfle i weithio'n annibynnol, gan ddefnyddio amrywiaeth o ffynonellau gwybodus er mwyn cyflwyno eu tystiolaeth.

Yn dilyn y dull hwn, rhoddodd athrawon gyfle wedyn i ddisgyblion ddewis eu testun am y tymor nesaf a'u galluogi i awgrymu syniadau ar gyfer gyrru eu dysgu ymlaen ymhellach. Mae'r ysgol yn bwriadu ymestyn y dull hwn o ddysgu yn y dyfodol.

Astudiaeth achos 2: Ysgol Gynradd Plasmarl: Datblygu medrau addysg grefyddol gan ddefnyddio cyd-destunau go iawn

Gwybodaeth am yr ysgol

Mae Ysgol Gynradd Plasmarl yn Abertawe. Mae gan yr ysgol 164 o ddisgyblion, gan gynnwys 29 o ddisgyblion rhan-amser yn y dosbarth meithrin. Mae tua 45% o ddisgyblion yn gymwys am brydau ysgol am ddim. Mae hyn ymhell uwchlaw'r cyfartaledd cenedlaethol. Mae Saesneg yn iaith ychwanegol i ryw 17% o ddisgyblion. Mae'r ysgol yn nodi bod gan ryw 49% o ddisgyblion anghenion dysgu ychwanegol. Mae hyn yn uwch na'r cyfartaledd cenedlaethol.

Cyd-destun a chefnidir yr arfer ddiddorol

Roedd uwch arweinwyr am sicrhau bod y cwricwlwm yn datblygu medrau llythrennedd a TGCh disgyblion ar draws maes dysgu a phrofiad y dyniaethau, a darparu cyd-destunau ysgogol a go iawn y gall disgyblion ddatblygu a chymhwyso eu dysgu ynddynt. Nod athrawon yw cymhwyso'r egwyddorion addysgegol a nodwyd yn Dyfodol Llwyddiannus wrth gynllunio eu haddysgu a'u dysgu, i sicrhau bod y gweithgareddau'n ymwneud yn uniongyrchol â phedwar diben y cwricwlwm newydd.

Disgrifiad o'r gweithgaredd/strategaeth

Mae athrawon yn deall pwysigrwydd datblygu medrau disgyblion yng nghyd-destun cynnwys pwnc y dyniaethau. O ganlyniad, mae'r ysgol yn gwerthfawrogi'r angen am gyd-destun perthnasol i ddatblygu medrau o'r fath ynddo, gan alluogi disgyblion i wneud cysylltiadau rhwng eu dysgu eu hunain a'r byd go iawn.

Mae'r dull hwn yn seiliedig ar yr athroniaeth y dylai disgyblion dderbyn cwricwlwm eang a chreadigol sy'n datblygu eu medrau (pynciol a thrawsgwricwlaidd), cysyniadau, gwybodaeth a dealltwriaeth.

Yn eu gwrs addysg grefyddol, bu disgyblion yn trafod materion yn Myanmar gan ddefnyddio gwybodaeth yr oeddent wedi ei chlywed yn y newyddion. Cododd y wers lawer o gwestiynau a anogodd y disgyblion i feddwl yn greadigol. Roedd disgyblion yn awyddus i ddysgu mwy ac eisiau rhannu mwy o wybodaeth. Penderfynodd yr athro a'r disgyblion ganolbwyntio ar argyfwng Myanmar yn ystod amser athroniaeth a myfyrio.

Trefnodd yr athrawes amrywiaeth o weithgareddau llythrennedd, gan gynnwys ysgrifennu cytundebau heddwch, cymharu Islam a Bwdhaeth a defnyddio gridiau meddwl wrth edrych ar ffotograffau. O ganlyniad i gyfleoedd ymchwil effeithiol, llwyddodd disgyblion i gyfuno amrywiaeth o destun, delwedd, sain, animeiddiad a fideo yn annibynnol i gynhyrchu cyflwyniad amlgyfrwng ar y cyd. Fe wnaethant gyflwyno eu gwaith i ddisgyblion eraill yng nghyfnod allweddol 2. Darparodd y gweithgaredd hwn gynulleidfa go iawn, a diben ar gyfer dysgu'r disgyblion.

Sicrhodd y gweithgareddau fod y disgyblion yn gallu elwa ar wybodaeth ddilys, o ansawdd da o ystod o ffynonellau i ymchwilio i Islam a Bwdhaeth, gan roi dealltwriaeth well iddynt o'r gwerthoedd a'r egwyddorion a arddelir

gan y ddwy grefydd. O ganlyniad, dylanwadodd hyn ar ddysgu gartref, gan fod disgyblion wedi eu cymhell i wyllo'r newyddion ac ymddiddori mewn materion cyfoes ynglŷn â datblygiadau yn Myanmar.

Deilliodd cyfleoedd i ddisgyblion fynegi eu safbwyntiau o drafodaethau am y gwleidydd Aung San Suu Kyi. Bu'r disgyblion yn trafod y pryder cyffredinol am ei diffyg gweithredu wrth ddelio â dioddefaint poblogaeth y Rohingya Mwslimaidd yn Myanmar.

Mae'r ysgol yn datblygu'r dull hwn ar draws yr holl feysydd dysgu a phrofiad erbyn hyn, ac mae'n nodi cyfleoedd dysgu rhwng y gwahanol feysydd dysgu a phrofiad.

Effaith ar ddarpariaeth a safonau

O ganlyniad i'r dull hwn o ddysgu, mae'r ysgol wedi sylwi bod llawer o ddisgyblion wedi magu hyder wrth weithio gyda'u cyfoedion. Mae llawer o ddisgyblion wedi gwella eu medrau datrys problemau mewn gwersi addysg grefyddol trwy drafod a myfyrio. Mae llawer o ddisgyblion yn gwneud cynnydd cryf, gan alw gwybodaeth flaenorol i gof yn effeithiol a chymhwyso'r wybodaeth hon i gefnogi eu barn a'u safbwyntiau. Mae'r dull hwn o ddysgu wedi helpu creu disgyblion ymholgar a brwdfrydig sy'n cymryd mwy o gyfrifoldeb am eu dysgu. Yn ychwanegol, mae gan lawer o ddisgyblion wybodaeth gryfach am Islam a Bwdhaeth a gwerthfawrogiad gwell o'r modd y mae credoau yn ysgogi ymddygiad.

Mae staff yn Ysgol Gynradd Plasmarl wedi rhannu'r arfer hon â sawl ysgol arall. Mae'r pennaeth a'r dirprwy bennaeth wedi cymryd rhan mewn hyfforddiant HMS ac wedi rhannu agweddau ar y gwaith gyda grŵp staff o ysgol mewn clwstwr gwahanol i'w clwstwr nhw eu hunain.

Geirfa

CPA	Cynllunio, paratoi ac asesu. Hawl athrawon i amser digyswllt. Mae rhywun arall yn addysgu ei ddosbarth/dosbarth yn ystod yr amser hwn.
CYSAG	Cyngor Ymgynghorol Sefydlog ar Addysg Grefyddol. Mae CYSAGau yn gyfrifol yn gyfreithiol am gynghori awdurdodau lleol ar addysg grefyddol ac addoli ar y cyd. Rhaid i bob awdurdod lleol gael CYSAG.
Dyletswydd Atal	Y Ddyletswydd Atal yw'r ddyletswydd yn Neddf Gwrthderfysgaeth a Diogelwch 2015 sydd ar awdurdodau penodol, wrth arfer eu swyddogaethau, i roi ystyriaeth briodol i'r angen i atal pobl rhag cael eu denu i derfysgaeth.
Fframwaith Llythrennedd a Rhifedd (FfLIRh)	Fframwaith medrau yw hwn a ddatblygwyd gan Lywodraeth Cymru. Daeth yn statudol mewn ysgolion o fis Medi 2013. Mae wedi'i gynllunio i helpu athrawon i ymgorffori llythrennedd a rhifedd ym mhob maes pwnc.
MDPh	Maes dysgu a phrofiad. Mae chwe MDPH yn y Cwricwlwm newydd i Gymru, fel y nodir yn Dyfodol Llwyddiannus.
Pedwar Diben Craidd	Mae Dyfodol Llwyddiannus (Donaldson, 2015) yn nodi'r angen am ddibenion cyffredin sy'n treiddio trwy'r cwricwlwm ac yn hyrwyddo dyheadau uchel a phenderfyniad i gyflawni. Y pedwar diben craidd hyn yw bod plant a phobl ifanc yn datblygu i fod: <ul style="list-style-type: none"> • yn ddysgwyr uchelgeisiol, galluog, sy'n barod i ddysgu drwy gydol eu hoes • yn gyfranwyr mentrus, creadigol sy'n barod i chwarae eu rhan yn llawn yn eu bywyd a'u gwaith • yn ddinasyddion egwyddorol, gwybodus yng Nghymru a'r byd • yn unigolion iach, hyderus sy'n barod i fyw bywyd boddhaus gan wireddu eu dyheadau fel aelodau gwerthfawr o gymdeithas
Ysgolion arloesi	Ysgolion sy'n gweithio gyda Llywodraeth Cymru ar hyn o bryd i ddatblygu ac arbrofi â chwricwlwm newydd i Gymru

Niferoedd – meintiau a chyfrannau

bron pob un =	gydag ychydig iawn o eithriadau
y rhan fwyaf =	90% neu fwy
llawer =	70% neu fwy
mwyafrif =	dros 60%
hanner =	50%
tua hanner =	yn agos at 50%
lleiafrif =	islaw 40%
ychydig =	islaw 20%
ychydig iawn =	llai na 10%

Cyfeiriadau

- Adran Addysg y Swyddfa Gymreig (1994) *Religious Education and Collective Worship*. Caerdydd: Y Swyddfa Gymreig. [Ar-lein]. Ar gael o: <http://www.wasacre.org.uk/publications/wag/E-circular10-94.pdf> [Defnyddiwyd 9 Ebrill 2018]
- Donaldson, G. (2015) *Dyfodol Llwyddiannus: Adolygiad Annibynnol o'r Cwricwlwm a'r Trefniadau Asesu yng Nghymru*. Caerdydd: Llywodraeth Cymru. [Ar-lein]. Ar gael o: <http://gov.wales/docs/dcells/publications/150225-successful-futures-cy.pdf> [Defnyddiwyd 16 Mai 2017]
- Estyn (2013) *Addysg grefyddol mewn ysgolion uwchradd*. Caerdydd: Estyn. [Ar-lein]. Ar gael o: <https://www.estyn.llyw.cymru/sites/default/files/documents/RE%20in%20secondary%20schools.pdf> [Defnyddiwyd 8 Mai 2017]
- Llywodraeth Cymru (2013) *Fframwaith Llythrennedd a Rhifedd Cenedlaethol*. Caerdydd: Llywodraeth Cymru. [Ar-lein]. Ar gael o: <http://learning.gov.wales/docs/learningwales/publications/130415-Inf-guidance-cy.pdf> [Defnyddiwyd 25 Ebrill 2018]
- Llywodraeth Cymru (2018) *Rhestr cyfeiriadau ysgolion*. Caerdydd: Llywodraeth Cymru. [Ar-lein]. Ar gael o: <https://gov.wales/statistics-and-research/address-list-of-schools/?skip=1&lang=cy> [Defnyddiwyd 25 Ebrill 2018]
- Llywodraeth Cynulliad Cymru (2008) *Fframwaith enghreifftiol cenedlaethol ar gyfer cyflwyno addysg grefyddol i ddysgwyr 3 i 19 oed yng Nghymru*. Caerdydd: Llywodraeth Cynulliad Cymru. [Ar-lein]. Ar gael o: <http://learning.gov.wales/docs/learningwales/publications/130426-re-national-exemplar-framework-cy-v2.pdf> [Defnyddiwyd 4 Medi 2017]
- Llywodraeth EM (2015) *Canllawiau Diwygiedig ar y ddyletswydd Atal ar gyfer Cymru a Lloegr*. Llundain: Llywodraeth EM. [Ar-lein]. Ar gael o: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/445977/3799_Revised_Prevent_Duty_Guidance_England_Wales_V2-Interactive.pdf [Defnyddiwyd 13 Chwefror 2018]
- Prydain Fawr (1988) *Deddf Diwygio Addysg 1988*. Pennod 40. Llundain: Llyfrfa Ei Mawrhydi
- Prydain Fawr (1998) *Deddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998*. Pennod 31. Llundain: Llyfrfa Ei Mawrhydi
- Prydain Fawr (2005) *Deddf Addysg 2005*. Pennod 18. Llundain: Llyfrfa Ei Mawrhydi
- Prydain Fawr (2015) *Deddf Gwrthderfysgaeth a Diogelwch 2015*. Pennod 6. Llundain: Llyfrfa Ei Mawrhydi